

Tilinpäätös 2022

www.hameenlinna.fi

Hämeenlinnan kaupunki

Tilinpäätös 2022

Toimintakertomus.....	5
Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	5
Kaupunginjohtajan katsaus – Kohti uutta	5
Yleistietoa Hämeenlinnasta	8
Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	9
Yleinen kuntatalouden kehitys	10
Kaupungin talous	11
Hyvinvointialueen aiheuttamat tulevat muutokset.....	20
Muut ei-taloudelliset asiat	20
Kaupungin henkilöstö – Hämeenlinnan väki.....	21
Tietotilinpäätös	23
Ympäristö	25
Arvio merkittävistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	26
Selonteko kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.....	29
Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	33
Tilikauden tuloksen muodostuminen	33
Toiminnan rahoitus	36
Rahoitusasema ja sen muutokset	39
Kokonaistulot ja -menot.....	42
Hämeenlinna-konsernin toiminta ja talous	43
Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	43
Konsernin toiminnan ohjaus	44
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	45
Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	48
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	48
Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	50
Strategiset tytäryhtiöt.....	58
Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	66
Tilikauden tuloksen käsittely.....	66
Talouden tasapainottamistoimenpiteet	67
Talousarvion toteutuminen	68
Tavoitteiden toteutuminen.....	68
Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen.....	79

Käyttötalousosan toteutuminen	79
Konsernipalvelut	79
Elinkeinorahaston taseyksikkö	97
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	98
Sosiaali- ja terveyslautakunta	116
Kaupunkirakennelautakunta	136
Yhteinen jätelautakunta	154
Kanta-Hämeen pelastuslaitos	156
Tuloslaskelmaosan toteutuminen	161
Investointien toteutuminen	163
Rahoitusosan toteutuminen	168
Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	169
Tilinpäätöslaskelmat	170
Tuloslaskelma	170
Rahoituslaskelma	171
Tase	172
Konsernilaskelmat	174
Tilinpäätöksen liitetiedot	177
Taseyksikkö ja muut eriytetyt laskelmat	200
Elinkeinorahasto	200
Muut eriytetyt laskelmat	202
Muut tiedot	205
Kirjanpitokirjat	205
Luottamushenkilöt 1.1. – 31.12.2022	206
Tilinpäätöksen allekirjoitus ja tilinpäätösmerkintä	213

Toimintakertomus

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Kaupunginjohtajan katsaus – Kohti uutta

Vuosina 2020–2021 maailmaa piinannut covid-19-pandemia lieveni vuoden 2022 aikana ja yhteiskunta palasi lähemmäs ns. normaalia. Monet pandemian tuomat muutokset vaikuttavat kuitenkin pysyville, ja työelämän käytännöissäkkin haetaan edelleen uutta tasapainoa.

Helmikuussa 2022 siirryimme kuitenkin jo seuraavaan kriisiin, kun Venäjän raukkamainen hyökkäyssota järjestytti geopoliittisia mannerlaattoja. Sodan eskaloituminen järkytti meitä, mutta lisäsi toisaalta yksituumaisuuttamme Ukrainan auttamiseksi. Hyökkäyssodan alkamisesta lähtien olemme eläneet jälleen uuden kriisin muokkaamassa maailmassa. Sota kiihdytti alkanutta inflaatiota ja johti energiakriisiin, joka puolestaan on vaikeuttanut ihmisten arkielämää poikkeuksellisen paljon. Sähkön hinnan nousu, polttonesteiden kalleus ja korkomarkkinan nopea muutos kohdistuvat raskaasti ihmisten arkeen.

Tähän asti yleinen talous on kestänyt kriisin poikkeuksellisen hyvin. Samoin Suomeen saapuneiden kymmenien tuhansien ukrainalaisten turvapaikanhakijoiden vastaanotto on järjestynyt. Hämeenlinnaan ukrainalaisia on saapunut joitakin satoja. Vuoden aikana tehtiin myös päätös Suomen Nato-jäsenyydestä. Päätökseen liittyy kansallisten ja kansainvälisten vaikutusten lisäksi myös paikallisia mahdollisuuksia perinteikkäälle varuskuntaseudulle.

Hämeenlinnan uusi kaupunkistrategia hyväksyttiin valtuustossa kesäkuussa 2022. Strategian kärkiteemoja ovat vakaa talous, asukasmäärän kasvun tavoittelu, kestävä kehitys ja onnistuva elinvoima- ja elinkeinopolitiikka. Strategian viitoittamana johdamme kaupunkia kohti uutta.

Vuoden 2022 aikana sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen palvelut saateltiin Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle. Siirron jälkityöt jatkuvat vielä kesään asti. Syksystä 2023 lukien pääsemme keskittymään paremmin uuden elinvoimakunnan toimintaan. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on kuitenkin jatkossakin tärkeä osa kuntien toimintaa.

Kaupunki jatkoi strategiansa mukaisesti terveellisten ja turvallisten tilojen investointiohjelmaa erityisesti sivistys- ja hyvinvointipalvelujen toimialalla. Sosiaali- ja terveyspalveluissa vuosi oli erityisen työntäyteinen hyvinvointialueuudistuksen johdosta. Lisäksi esimerkiksi Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman edistämistyö jatkui, kaupungin konsernipalvelujen organisaatiota uudistettiin ja valtuusto teki päätökset kaupungin toimielinrakenteesta.

Kaupungin aktiivinen edunvalvontatyö esimerkiksi raideliikennekysymyksissä korostui vuoden edessä. Nykyisen ratalinjauksen kehittäminen pääratakäytävällä on kaupungille edelleen tärkein strateginen ja edunvalvonnallinen hanke. Kaupunki vahvisti vaikuttavuuttaan erilaisissa edunvalvontaan liittyvissä kysymyksissä laajemminkin. Lisäksi esimerkiksi Moreenin elinkeinoalueen kehittämistä jatkettiin yritysten Hämeenlinnaan sijoittumisen tukemiseksi.

Pandemia vaikutti kaupungin talouteen edelleen vuonna 2022. Samoin pandemian vaikutukset tulevat esimerkiksi hoitovelan muodossa vaikuttamaan kaupunkilaisten elämään tulevaisuudessakin.

Pandemia aiheutti kaupungille vuoden aikana n. 2,4 milj. euron nettokustannukset. Myös osa konserniyhteisöistä kärsi edelleen pandemian vaikutuksista. Kaupungin työttömyysaste laski kuitenkin vuoden edetessä lähes kaksi prosenttiyksikköä 10,1 prosenttiin.

Kuntien talous selviytyi yleisesti ottaen valtion tukitoimien ansiosta vuodesta 2022 kohtuullisesti. Koko kuntakenttä jatkoi kuitenkin edelleen velkaantumistaan 2000-luvun trendin mukaisesti.

Tilikauden 2022 kirjanpidollinen ylijäämä on noin 1,6 milj. euroa. Kirjanpidon ylijäämä sisältää mm. Tavastian kiinteistöliikelaitoskuntayhtymän perustamisesta kirjatun 9,7 milj. euron satunnaisen tulokirjauksen, vanhan kaupungintalon purkuun liittyvät alaskirjaukset ja Moreenin elinkeinoalueen kehittämiseen tehdyn vajaan 12 milj. euron investointivarausten. Kaksi jälkimmäistä näistä ovat merkittäviä asioita kaupungin elinvoiman parantamiseen tähtäävissä toimissa.

Hämeenlinnan kaupungin tilikausi 2022 oli taloudellisesti hyvä. Vuosina 2018 ja 2019 Hämeenlinnan kaupunki teki kertaeristä puhdistettua alijäämää noin 12 milj. euroa. Vuonna 2020 vastaava alijäämä oli noin 5,6 milj. euroa. Tilikausi 2021 päättyi kertaeristä puhdistettuna noin 0,9 milj. euroa ylijäämäiseksi ja tilikausi 2022 kertaeristä puhdistettuna noin 12 milj. euroa ylijäämäiseksi. Talouden pohjan parantumista selittää erityisesti tulopuolen hyvä kasvu. Myös maltillisuus omaehtoisissa kustannusten lisäyksissä ansaitsee kiitosta.

Kaupungin sijoitusvarallisuuden kannalta vuosi 2022 oli erittäin heikko. Sijoitusomaisuus väheni 13,7 milj. euroa vuosituoton ollessa noin -10,8 prosenttia (ilman inflaation vaikutusta). Vuoden lopussa kaupungin sijoitusomaisuuden arvo oli noin 116 milj. euroa.

Kilpailu osaavasta henkilöstöstä on lisääntynyt, ja samalla jo olemassa olevan henkilöstön työntekijäkokemusten merkitys nousee. Vuoden aikana on otettu huomattavia askelia sekä veto- että pitovoiman kehittämiseksi. Kaupungin sisäisen toimintakulttuurin kehittäminen jatkui. Osoituksena henkilöstön hyvinvoinnista huolehtimisesta kaupungille myönnettiin Suomen Aktiivisin kunta -sertifikaatti.

Kaupungin konsernirakenteen tiivistämistä jatkettiin vuoden 2022 aikana. Konserniyhteisöjen vuosikatsaus julkaistaan jälleen huhtikuussa. Vuosikatsaus avaa kaupungin merkittävimpien yhteisöjen toimintaa ja taloutta lukijoilleen. Kaupungin strategisille tytäryhtiöille asetetut tavoitteet toteutuivat kohtuullisen hyvin. Alkuvuoden pandemiarajoitukset sekä yleinen kustannustason nousu heikensivät yhteisöjen tuloksia.

Kuntien rahoitusta liittyen hyvinvointialueuudistukseen tarkastellaan lopullisesti kuluvan vuoden elokuussa, kun lopulliset laskelmat siirrosta valmistuvat. Siihen asti elämme epävarmuudessa tämän osalta. Kuntaliiton alustavien laskelmien perusteella kuntien valtionosuuksia leikattaisiin siirtoon liittyen vielä noin 20 euroa per asukas, mutta lopulliset laskelmat valmistuvat vasta myöhemmin. Hämeenlinna on varautunut valtionosuuksien leikkaukseen hyvinvointialueiden siirtolaskelmiin liittyen vuosien 2024–2026 taloussuunnitelmassaan.

Jatkossa kuntien taloutta haastavat erityisesti valtiontalouden odotettavissa olevat sopeuttamistoimet (kuntien valtionosuuksien potentiaaliset leikkaukset) ja ikärakenteen muutos, joka jo sinällään heikentää kaupungin valtionosuuksia noin miljoonan euron vuosivauhdilla lasten määrän vähentymisestä johtuen. Lisäksi kaupungin tilojen peruskorjauksiin liittyvät investointitarpeet ovat edelleen merkittävät, puhumattakaan toiveista muihin kaupungin elinvoimaa vahvistaviin investointeihin.

Talouden tasapainotustoimia onkin edistettävä edelleen. Kaupunginhallitus päätti kesäkuussa 2022 kaupungin talouden tasapainottamistavoitteesta ja työn viitekehystä. Tavoitteena on, että kaupunki ei velkaannu lisää vuosien 2023–2026 aikana. Työ tätä tavoitetta kohti jatkuu.

Lämmin kiitos yhteistyöstä ja vaikuttavasta työstä kaupungin henkilöstölle ja luottamushenkilöille.

Olli-Poika Parviainen
Kaupunginjohtaja

Yleistietoa Hämeenlinnasta

Perustamisvuosi:	1639
Maapinta-ala:	1786 km ²
Vesipinta-ala:	246 km ²
Yhteensä:	2032 km ²
Kunnallisveroprosentti:	21,00

Väkiluvun kehitys

2018	67 532
2019	67 633
2020	67 848
2021	67 971
2022	68 043

Työttömyys

2018	10,4 %
2019	9,6 %
2020	12,6 %
2021	12,0 %
2022	10,1 %

Aluehallintovirasto:	Etelä-Suomen aluehallintovirasto
ELY-keskus:	Hämeen ELY-keskus (Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri, ympäristö ja luonnonvarat) Uudenmaan ELY-keskus (Liikenne ja infrastruktuuri)
Hovioikeus:	Turun hovioikeuspiiri
Kihlakunta:	Hämeenlinnan kihlakunta
Verovirasto:	Sisä-Suomen verovirasto
Sairaanhoitopiiri:	Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri
Maakunta:	Kanta-Häme
Maakuntaliitto:	Hämeen liitto
Maanmittaustoimisto:	Etelä-Suomen maanmittaustoimisto

Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Hämeenlinnan kaupungin ylin päättävä toimielin on kaupunginvaltuusto. Kaupunginvaltuusto vastaa kaupungin toiminnasta ja taloudesta. Kaupunginvaltuustoon kuuluu 51 valtuutettua.

Kaupunginhallitus vastaa kaupungin johtamisesta ja kehittämisestä kaupunginvaltuuston hyväksymien tavoitteiden, suunnitelmien ja päätösten mukaisesti. Kaupunginhallitus vastaa kaupungin hallinnosta, taloudenhoidosta, kaupungin omaisuudesta ja omistajapolitiikasta, kaupunkikonsernista, palveluverkosta, elinkeinopolitiikasta, maankäytöstä sekä niiden strategisesta suunnittelusta ja kehittämisestä. Kaupunginhallitukseen kuuluu 13 jäsentä.

Lautakuntia ovat keskusvaalilautakunta, tarkastuslautakunta, sivistys- ja hyvinvointilautakunta, sosiaali- ja terveyslautakunta, kaupunkirakennelautakunta, yhteinen jätelautakunta ja maakunnallinen pelastuslautakunta. Kaikkien vuoden 2022 aikana toimineiden toimielimien kokoonpanot on esitetty tämän tilinpäätöksen lopussa.

Tilivelvollisia ovat toimielimien (muu kuin kaupunginvaltuusto) jäsenet ja toimielimen tehtäväluiden johtavat viranhaltijat ja itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat viranhaltijat. Viime kädessä tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla on harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia. Tilivelvollisia ovat kaupunginjohtaja, konsernipalvelujohtajat, kaupunginlakimies (keskusvaalilautakunta), tarkastuspäällikkö, toimialajohtajat, tulosaluejohtajat, jätehuoltokoordinaattori ja pelastusjohtaja sekä muut toimielinten esittelijät.

Apulaiskaupunginjohtajan eläköidyttyä 1.11.2021 apulaiskaupunginjohtajan virka jätettiin täyttämättä ja johdon työtehtävät järjesteltiin uudelleen.

Hämeenlinnan organisaatio

Hämeenlinnan kaupungin organisaatio

Yleinen kuntatalouden kehitys

Suomen talous kasvoi ripeästi koko alkuvuoden 2022, kun koronarajoitukset purettiin ja pandemia alkoi väistyä ihmisten mielestä. Venäjän hyökkäys Ukrainaankin hyydytti kasvua. Vuoden 2022 aikana inflaatio kiihtyi. Sodan vuoksi energian saatavuus oli aiempaa heikompaa ja se nosti sähkön sekä polttoaineiden hintoja tuntuvasti. Nopea inflaatio heikensi kuluttajien ostovoimaa sekä kuluttajien ja yritysten luottamusta talouteen. Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan vuonna 2022 bruttokansantuotteen volyymi nousi 2,1 prosenttia. Kuluttajahintaindeksin mukaan vuoden 2022 inflaatio oli korkeinta 40 vuoteen. Käypähintainen yksityinen kulutus kasvoi 8 prosenttia ja yksityisen kulutuksen volyymi oli 2 prosentin kasvussa. Koko vuoden 2022 työttömyysaste oli 6,8 prosenttia (2021 7,7 %).

Kuntaliiton julkaisemien vuoden 2022 tilinpäätösarvioiden mukaan kuntatalous oli juuri ja juuri tasapainossa. Vanhan kuntatalouden viimeisenä vuonna investoinnit huomioiva rahoitusjäämä oli 300 milj. euroa alijäämäinen. Ilman HKL:n yhtiöittämistä rahoitusjäämä olisi pudonnut vielä 500 milj. euroa. Kuntaliiton analyysin mukaan kuntien menot kasvoivat ripeästi, kuntien talous eriytyi vauhdilla ja hyvät tulokset johtuvat pääsääntöisesti vain kertaluonteisista tekijöistä. Tilikauden tulos oli noin 1,3 mrd. euroa hyvien verotulojen sekä poikkeuserien vuoksi. Vuoteen 2022 kohdistui paljon kertaluonteisia tulosta parantavia tekijöitä. Myyntivoitot olivat merkittäviä, lähes 900 miljoonaa euroa, sillä useissa kunnissa myytiin sote-kiinteistöjä. Myyntivoitot kasvoivat edellisvuodesta 200 milj. eurolla. Omaisuuden myynnit vähensivät lainanottotarvetta ja lainakanta väheni 188 kunnassa. Kertaerien lisäksi toinen merkittävä tuloksen muodostumiseen vaikuttava erä oli koronakuluja vastaavat avustukset, joita maksettiin sosiaali- ja terveysministeriön kautta 470 milj. euroa.

Ennakkotiedon mukaan kuntasektorin toimintakulut kasvoivat keskimäärin 5,0 prosenttiyksikköä. Toimintakuluja nostivat väestön ikärakenteen muutos, vuoden 2022 palkkaratkaisun sopimuskorotukset, hallituksen esittämät tehtävien laajennukset sekä koronapandemian aiheuttamat lukuiset rajoitustoimet, pandemian ennaltaehkäiseminen, testaukset ja tautitapausten hoitokustannukset. Lisäksi Ukrainan sotaa pakenevien henkilöiden palvelujen järjestäminen lisäsi kuntien kustannuksia erityisesti varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Energiakriisin vaikutuksesta muun muassa sähkön, kaasun ja lämmityksen markkinahinnat nousivat merkittävästi vuoden 2022 aikana. Kuntien ja kuntayhtymien energiakulut nousivat edellisestä vuodesta noin 8,0 prosenttiyksikköä. Toimintakuluja alensivat kuntatyönantajien sosiaalivakuutusmaksujen pieneneminen 0,4 prosenttia sekä kuntien työmarkkinatuen kustannusten aleneminen 9,0 prosenttia. Lisäksi investointimenot kasvoivat vuonna 2022 noin 8,0 prosenttia eli noin 5,8 mrd. euroa.

Toimintatuotot laskivat keskimäärin 1,9 prosenttiyksikköä. Sote-valmisteluun ja muihin hallituksen kehityshankkeisiin kohdistettiin yhä merkittävä summa valtionavustuksia, noin 1,3 mrd. euroa. Osa rahoituksesta saatiin EU:n elpymis- ja palautumistukivälineenä. Kunnat saivat koronatukea valtionavustuksina 540 milj. euroa. Summa pieneni edellisestä vuodesta 65 prosenttia. Lisäksi tuloja vähensi varhaiskasvatusmaksujen alentaminen, joka alkoi jo 1.8.2021. Kuntien yhteenlasketut verotulot nousivat yhteensä 5,3 prosenttia eli 1 360 milj. euroa. Työllisyys kasvoi merkittävästi ja palkkasumma kasvoi noin 6,5 prosenttia vuodesta 2021. Tuloveroprosenttia vuodelle 2022 korotti 16 kuntaa ja laski 12 kuntaa. Veroprosenttimuutokset vähensivät kunnallisveron tuottoa noin 20 milj. euroa. Myös kuntien yhteisöverotulot kasvoivat noin 6,6 prosenttiyksikköä eli 190 milj. euroa. Yhteisöveroa lisäsi yhä myös 1.8.2021 päätetty varhaiskasvatusmaksujen alennuksen kompensointi. Valtionosuudet nousivat 6,5 % vuonna 2022 eli noin 660 milj. euroa.

Tilinpäätösarvioiden mukaan vuonna 2022 Manner-Suomen kunnista negatiivisen tuloksen teki noin 90 kuntaa, kun edellisenä vuonna tulos oli alijäämäinen 61 kunnassa. Vuosikatteet heikkenivät pienissä kunnissa, mutta pysyivät yli 100 000 asukkaan kunnissa aiempien vuosien tasolla. Kuntien talous eriytyi myös alueellisesti. Taloudellinen tulos tehtiin Etelä-Suomessa, kun taas Itä-Suomessa tulokset heikentyivät. Satunnaiset sekä sote-paineet väistyvät tulevina vuosina ja kuntien taloudesta sekä palvelujen järjestämisestä tulee aiempaa ennustettavampaa. Kuitenkin hintatason nousu tulee välittämään esimerkiksi ruuan, ostopalvelujen ja korkojen kustannuksiin vielä pitkään. Vuonna 2022 kuntien kustannusten nousu Venäjän sotatoimien vuoksi pysyi melko maltillisena. Keskeisenä tekijänä olivat kuntien korkosuojaukset ja ostoihin liittyvät pitkät sopimuskaudet.

Kaupungin talous

Vuonna 2022 verotulojen suotuista kehitys ja kertaerät nostivat kaupungin talouden hyvään lopputulokseen. Valtion myöntämät kertaluonteiset koronatuot eivät riittäneet kokonaan kattamaan koronasta aiheutuneita kustannuksia, koronanetto oli noin -2,4 milj. euroa. Vuonna 2022 sijoitustoiminnalle asetetut tuottotavoitteet eivät toteutuneet. Syynä heikkoon kehitykseen oli epävakaa maailmanpoliittinen tilanne. Kaupungin talous nousi 1,587 milj. euroa ylijäämäiseksi, ilman kertaeriä tilikauden ylijäämä olisi noussut noin 12,0 milj. euroon. Jo kolmena peräkkäisenä vuonna talouden ennustettavuus on ollut aiempia vuosia vaikeampaa. Tähän ovat vaikuttaneet koronapandemiasta johtuvat toimintakulujen kasvu muun muassa palvelujen ostojen ja materiaalihankintojen osalta sekä tulojen lisääntyminen valtion myöntämistä korona-avustuksista johtuen. Vuoden 2022 talouden ennustettavuutta vaikeuttivat inflaatio, joka aiheutti merkittävää hinnan nousua mm. lämmitys- ja polttoainekustannuksissa. Verotuloarviot tarkentuivat useaan kertaan kuluneen vuoden aikana. Vuosina 2015–2019 kaupungin talouden tasapainoon vaikutti merkittävästi verotulojen kasvun tyrehtyminen sekä valtionosuuksien koko 2010-luvun kestänyt heikko kasvu. Vuonna 2020 verotulojen kasvuvauhti oli aiempiin vuosiin nähden suurempaa ja kehitys jatkui hyvänä myös vuosina 2021 ja 2022. Vahvaan verokertymään vuonna 2022 vaikutti palkkasumman sekä työllisten määrän suotuista kehitys. Valtionosuudet ovat perustasoltaankin (ilman koronatukia) kasvaneet selvästi vuosina 2020, 2021 ja 2022, mikä on osaltaan parantanut kaupungin talouden tilaa.

Kun kaupungin talous vuonna 2021 oli ilman kertaeriä ja koronavaikutusta 0,9 milj. euroa ylijäämäinen, niin vuonna 2022 se oli ilman vastaavia eriä noin 12,0 milj. euroa ylijäämäinen.

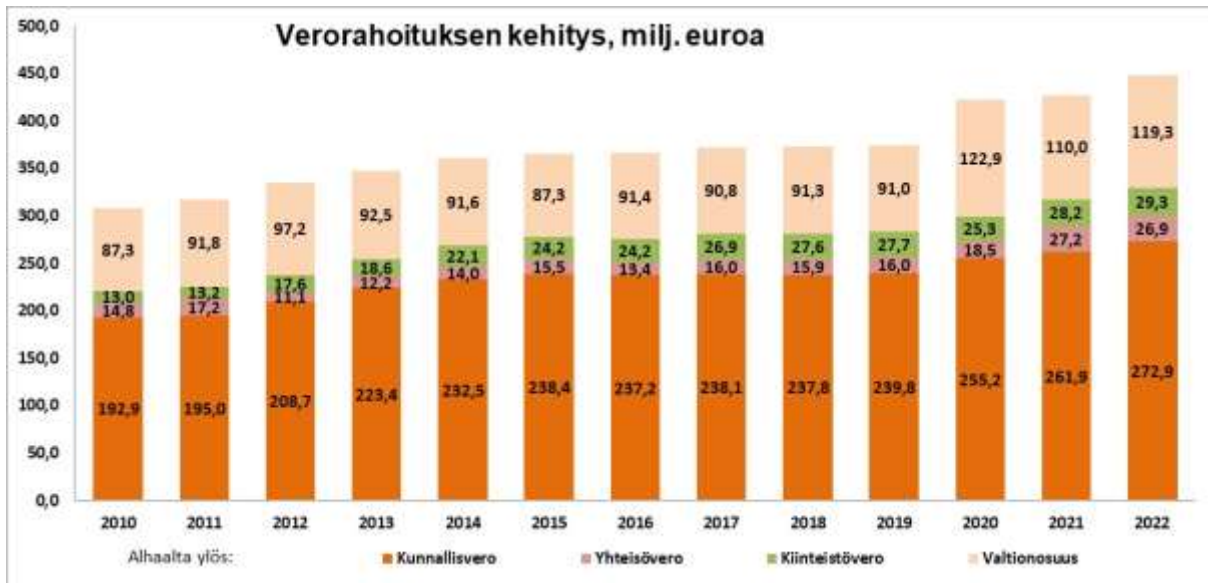
Käyttötalous

Lautakunnilla ja muilla toimijoilla oli käytettävänä nettona (toimintakate talousarviomuutoksin) yhteensä 421,645 milj. euroa. Tilinpäätöksessä 2022 toimintakate oli -416,984 milj. euroa. Alkuperäisessä 2022 talousarviossa toimintakatetavoite oli -415,390 milj. euroa, mutta lisätalousarviokäsitelyssä kulutusoja korotettiin. Alkuperäisestä toimintakatetavoitteesta jäätiin 1,594 milj. euroa. Vuonna 2021 toimintakate oli -397,559 milj. euroa. Tähän nähden kustannukset nousivat 19,424 milj. euroa eli 4,9 %, joka on lähes kuntakentän keskimääräisen kulukehityksen tasolla (5,0 %). Toimintakateen kasvu sisältää kuitenkin edellisvuoteen verrattuna 2,5 milj. euroa vähemmän toimintatuottoja. Vuonna 2022 toimintatuottoja saatiin luovutusvoitoista ja valtion myöntämistä koronakorvauksista. Lisäksi toimintakuluihin sisältyy 0,1 milj. euroa vähemmän kertaeriä, jotka koostuvat koronasta johtuvista menoista sekä kertakorvauksista koronatyöstä, joten vertailukelpoinen toimintakateen kasvu oli 4,3 %. Toimintakate sisältää noin 2,4 milj. koronakustannuksia, joita valtio ei korvannut.

Tilinpäätökseen 2022 on kirjattu sairaanhoitopiirin loppulasku, joka sisältää kuntayhtymän alijäämien kattamisen siten, että kuntayhtymä ei jää ns. ylijäämäerät (mm poistoero) huomioiden alijäämäiseksi 31.12.2022. Hämeenlinnan osalta laskun loppusumma oli 2,4 milj. euroa.

Verotulot ja valtionosuudet

Vuonna 2022 kunnan tuloveroprosentti oli 21,00. Yleinen kiinteistöveroprosentti oli 1,35, vakituisen asunnon veroprosentti 0,60, vapaa-ajan rakennuksen veroprosentti 1,40 ja rakentamattoman rakennuspaikan veroprosentti 3,30.

Verotuloja kertyi 329,067 euroa, joka on 1,967 milj. euroa muutettua budjettia (327,100 milj. euroa) enemmän. Keskeisimmät tekijät vahvojen tilitysten taustalla ovat palkkasumman ja työllisten määrän hyvä kehitys. Yhteisöveron suotuisaan kehitykseen vaikuttivat 1.8.2021 päätetty varhaiskasvatismaksujen alennuksen kompensointi kuntien yhteisöveron jako-osuuden 1,25 prosenttiyksikön korotuksella. Lisäksi vuonna 2022 kertyi vielä vuoden 2021 koronatuen häntiä. Myös kiinteistöverot kasvoivat. Kasvu johtui rakennuskustannusindeksin noususta ja siitä aiheutuneesta rakennusten jälleenhankinta-arvojen korotuksesta, joka nosti kiinteistöjen verotusarvoja.

Seuraavassa on eri veroerien kehitys kolmelta vuodelta ja vertailu koko maan tilanteeseen:

Verotulojen kehitys	2020 €	2021 €	2022 €	Muutos €		Muutos %		Koko maa %	
				2021-20	2022-21	2021-20	2022-21	2021-20	2022-21
Tulovero	255 175 410	261 874 502	272 905 681	6 699 092	11 031 179	2,6	4,2	2,4	5,1
Yhteisövero	18 456 744	27 152 003	26 907 203	8 695 259	-244 800	47,1	-0,9	45,4	6,6
Kiinteistövero	25 347 065	28 194 707	29 253 785	2 847 642	1 059 078	11,2	3,8	12,9	6,3
Verot yht.	298 979 220	317 221 212	329 066 669	18 241 993	11 845 457	6,1	3,7	6,7	5,3

Vuonna 2022 Hämeenlinnan verotulot kasvoivat edellisvuodesta 11,845 milj. euroa eli 3,7 %. Koko maan verotulot kasvoivat 5,3 %. Hämeenlinnan verotulokehitys oli muuta maata heikompaa. Verotulontilityksiin liittyy kuitenkin monia jaksotuksiin liittyviä seikkoja, joiden johdosta yhden vuoden muuta kuntakenttää nopeammasta tai hitaammasta kasvusta ei voi tehdä kovinkaan pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Valtionosuutta saatiin 119,345 milj. euroa, joka on noin 45 000 euroa muutettua budjettia (119,3 milj. euroa) enemmän. Alkuperäisessä 2022 talousarviossa valtionosuudet olivat 118,2 milj. euroa. Alkuperäiseen talousarvioon verrattaessa valtionosuuksia saatiin 1,145 milj. euroa enemmän.

Valtionosuudet	TP 2021	TA 2022	TP 2022	TP- TA 2022		TP 2022 - TP 2021	
	€	€	€	€	%	€	%
Valtionosuudet yhteensä	109 991 064	119 300 000	119 344 806	44 806	0,0	9 353 742	8,5
Peruspalvelujen valtionosuus	84 646 314	91 600 000	90 418 104	-1 181 896	-1,3	5 771 790	6,8
Verotuloihin perustuva vos-tasaus	9 599 560	7 600 000	8 805 828	1 205 828	15,9	-793 732	-8,3
Opetus ja kulttuuri, muut vos:t	-12 917 693	-13 700 000	-13 729 639	-29 639	0,2	-811 946	6,3
Verotulomenetyksen kompensatio	28 662 883	33 800 000	33 850 513	50 513	0,1	5 187 630	18,1

Rahoitustuotot ja -kulut sekä sijoitukset

Talousarviossa oli korko- ja rahoitustuottojen määräksi arvioitu yhteensä 10,540 milj. euroa ja kulu- jen määräksi 12,340 milj. euroa. Todelliset tuotot olivat 12,132 milj. euroa ja kulut 14,538 milj. eu- roa. Näin ollen tulot olivat 2,407 milj. euroa kuluja pienemmät. Rahoitustuottojen ja kulujen budjet- titavoite -1,800 milj. euroa ja se ylittyi 0,607 milj. eurolla. Alkuperäiseen talousarvioon tehtiin kulu- neen vuoden aikana talousarviomuutos, jolla heikennettiin alkuperäistä rahoituksen nettoa 2,3 milj. eurolla.

Rahoituksen budjetissa selvästi talousarviota paremmin toteutui arvopapereista saadut myyntivoi- tot. Tämä johtui vuoden 2021 lopussa tehdystä sijoitussalkkujen kilpailutuksesta, jossa salkunhoita- jien määrää vähennettiin ja sijoitussalkkujen varat jaettiin uudelleen vuoden 2022 alussa. Venäjän sotatoimien vuoksi sijoitustoiminnan tuottojen toteuma oli heikko. Epävakaata maailmanpoliittinen tilanne vaikutti pääomamarkkinoiden kehitykseen, mikä tarkoitti epävakaata ja vaihtelevaa kehi- tystä osake-, korko-, valuutta ja raaka-ainemarkkinoilla. Tästä johtuen arvonalentumisia ja myynti- tappioita kirjattiin yhteensä noin 10,349 milj. euroa.

Kaupunki yhteensä	TP 2021	TA 2022	TP 2022	TP- TA 2022		TP 2022 - TP 2021	
	€	€	€	€	%	€	%
Korkotuotot yhteensä	2 102 997	1 920 000	2 303 818	383 818	20,0	200 821	9,5
Korkotuotot ulk. antolainoista	1 607 235	1 600 000	1 625 684	25 684	1,6	18 449	1,1
Korkotuotot sijoituksista	358 880	300 000	585 165	285 165	95,1	226 285	63,1
Muut korkotuotot	136 882	20 000	92 970	72 970	364,8	-43 913	-32,1
Muut rahoitustuotot yhteensä	7 708 411	8 620 000	9 827 692	1 207 692	14,0	2 119 281	27,5
Arvopapereiden myyntivoitot	7 019 793	8 090 000	8 650 122	560 122	6,9	1 630 329	23,2
Muut rahoitustuotot	688 617	530 000	1 177 570	647 570	122,2	488 953	71,0
Korkokulut yhteensä	5 607 707	4 530 000	4 178 983	-351 017	-7,7	-1 428 725	-25,5
Lainojen korkokulut	5 603 652	4 520 000	455 094	-4 064 906	-89,9	-5 148 558	-91,9
Korkojohdannaisten korkokulut	0	0	3 562 714	3 562 714	0,0	3 562 714	0,0
Muut korkokulut	4 055	10 000	161 175	151 175	1511,7	157 119	3874,6
Muut rahoituskulut yhteensä	518 784	7 810 000	10 359 258	2 549 258	32,6	9 840 474	1896,8
Myyntitappiot ja arvonalentumiset	507 142	7 790 000	10 348 718	2 558 718	32,8	9 841 576	1940,6
Muut rahoituskulut yhteensä	11 642	20 000	10 540	-9 460	-47,3	-1 101	-9,5
Rahoitustuotot yhteensä	9 811 408	10 540 000	12 131 510	1 591 510	15,1	2 320 102	23,6
Rahoituskulut yhteensä	6 126 491	12 340 000	14 538 241	2 198 241	17,8	8 411 749	137,3
Rahoituksen nettotuotot/-kulut	3 684 917	-1 800 000	-2 406 731	-606 731	33,7	-6 091 647	-165,3

Kaupungin sijoitustoiminnalle asetettu vuosituottotavoite on 4,5 % – 5 %. Vuoden lopussa neljän pääsalkunhoitajan hallinnoima pääoma (markkina-arvo) oli yhteensä 116,2 milj. euroa (31.12.2021: 126,2 milj. euroa). Tappiota kertyi vuoden alusta lukien -7,9 % (inflaation olleessa 7,1 %). Koko sijoitustoiminnan pääoma oli 116,3 milj. euroa (31.12.2021: 130,0 milj. euroa). Kaupungin sijoitusten al- lokaatio täytti kaupungin sijoitustoiminnan periaatteet.

Vuosien aikana on sijoitusten tuottoja nostettu noin 48,5 milj. euroa investointimenojen katteeksi ja kaupungin maksuvalmiuden turvaamiseksi. Vuonna 2022 kassaan ei nostettu tuottoja.

Vuosikate ja poistot

Vuosikatetavoite oli 22,955 milj. euroa. Toteutunut vuosikate oli 29,021 milj. euroa. Alkuperäiseen talousarvion mukaan vuosikatetavoite oli 17,810 milj. euroa, jolloin tavoite ylitettiin 11,211 milj. eurolla. Poistojen ja arvonalentumisten määrä oli 28,828 milj. euroa (budjetissa 19,991 milj. euroa). Talousarvion määrärahaan sisältyi arvonalentumisia vain 34 000 euroa. Arvonalemisia kirjattiin osakkeista ja osuuksista sekä rakennuksista. Vuosikate kattaa 100,7 % poistojen ja arvonalentumisten yhteismäärästä.

Poistot ja arvonalentumiset	TP 2021	TA 2022	TP 2022	TP- TA 2022		TP 2022 - TP 2021	
	€	€	€	€	%	€	%
Poistot ja arvonalentumiset yht.	22 022 972	19 991 000	28 827 576	8 836 576	44,2	6 804 603	30,9
Poistot rakennuksista	7 805 509	9 020 000	8 861 756	-158 244	-1,8	1 056 247	13,5
Poistot kiinteistä rakenteista	9 555 192	9 599 000	9 346 663	-252 337	-2,6	-208 529	-2,2
Poistot koneista, kalustosta yms.	2 137 084	1 338 000	1 776 705	438 705	32,8	-360 378	-16,9
Arvonalentumiset	2 525 188	34 000	8 842 452	8 808 452	25907,2	6 317 264	250,2

Tilikauden yli- tai alijäämä sekä aikaisempien vuosien toimien vaikutus kertyneeseen ylijäämään

Muutetussa talousarviossa tilikauden ylijäämä oli 3,056 milj. euroa. Alkuperäisessä talousarviossa tavoite oli 2,089 euroa alijäämäinen. Tilikausi 2022 oli 1,587 milj. euroa ylijäämäinen ja se sisältää 11,700 milj. euron investointivarausten Moreenin elinkeinoalueen kehittämiseen.

Kaupungin taseessa edellisiltä tilikausilta kertynyttä ylijäämää oli 3,594 milj. euroa. Näin ollen 31.12.2022 mennessä kertynyttä ylijäämää oli yhteensä 5,181 milj. euroa.

Aikaisempina vuosina on tehty tulosta parantavia yhtiöjärjestelyjä, omaisuuden myyntiä ja tuloksen muuta järjestelyä seuraavasti:

- HAMK:n kuntayhtymän purkamisesta saatu 18,1 milj. euron suuruinen kirjanpidollinen tuotto vuonna 2014
- Tontinmyyntikampanjan tuottamat 11,7 milj. euron myyntivoitot vuonna 2015
- Tekme Oy:n ja Linnan Ateriapalvelut Oy:n myynnistä saatu 6,3 milj. euron myyntivoitto vuonna 2018
- Hämeenlinna-rahaston purkaminen 7,1 milj. euron arvosta vuonna 2018 arvonalentumiskirjausten katteeksi
- Työsyke Oy:n myynnistä saatu 2,5 milj. euron myyntivoitto vuonna 2019
- Kiinteistö Oy OP-talon osakkeiden myynnistä ja Hämeenlinnan Palvelukiinteistöt Oy:n sulautumisesta yhteensä 0,6 milj. euroa vuonna 2020. Lisäksi Hämeenlinna-rahaston purkaminen 2,8 milj. euron arvosta vuonna 2020 arvonalentumisten katteeksi.
- Hämeenlinnan Teatteri Oy:n osakkeiden luovutuksesta apporttina Verkatehdas Oy:lle saatu 0,2 milj. euroa vuonna 2022.
- Kanta Logistiikka Oy:n, Hauhon Lämpö Oy:n ja Suomen Hopealinja Oy:n myynnistä saatu yhteensä 1,6 milj. euroa vuonna 2022.

- Hyvinvointialueelle siirtyvän pelastuslaitoksen kaluston myynnistä ja takaisinvuokrauksesta saadut tulot vuonna 2022 yhteensä noin 2,8 milj. euroa
- Koulutuskuntayhtymän Tavastian osittain purkaminen ja Tavastia kiinteistöliikelaitoskuntayhtymän perustaminen kirjattu vuodelle 2022 satunnainen tuotto 9,7 milj. euroa.

Näiden toimien tulosta parantava vaikutus kertyneeseen ylijäämään on ollut noin 63,4 milj. euroa. Hämeenlinnan kaupunki on näin ollen myynyt edellisen vuosikymmenen aikana merkittävästi omaisuuttaan talouden tilanteen parantamiseksi ja käytännössä alijäämien katteeksi. Ilman omaisuuden myyntiä taloustilanne olisi merkittävästi heikompi, kuin mitä se tällä hetkellä on.

Investoinnit

Tarkempi selvitys investoinneista on kohdassa Investointien toteutuminen. Seuraavaan taulukkoon on koottu investointien kokonaisuus.

	TP 2021	TA 2022	TP 2022
Kiinteä omaisuus	710 399	2 000 000	193 682
Osakkeet ja osuudet	1 340 608	737 000	19 607 398
Talonrakennus	15 791 636	16 650 000	12 566 017
Kunnallistekniikka	8 924 407	7 535 000	7 490 035
Irtain omaisuus	1 625 153	2 380 000	2 544 263
Investointimenot yhteensä	28 392 201	29 302 000	42 401 394
Investointitulot yhteensä	659 606	1 285 000	14 755 256
Nettoinvestointikulut yhteensä	27 732 596	28 017 000	27 646 138

Nettoinvestointeihin oli talousarviossa varattu 28,017 milj. euroa. Vuonna 2022 investointimenoja kirjattiin 42,401 milj. euroa ja investointituloja 14,755 milj. euroa. Nettoinvestointien määrä oli noin 27,646 milj. euroa.

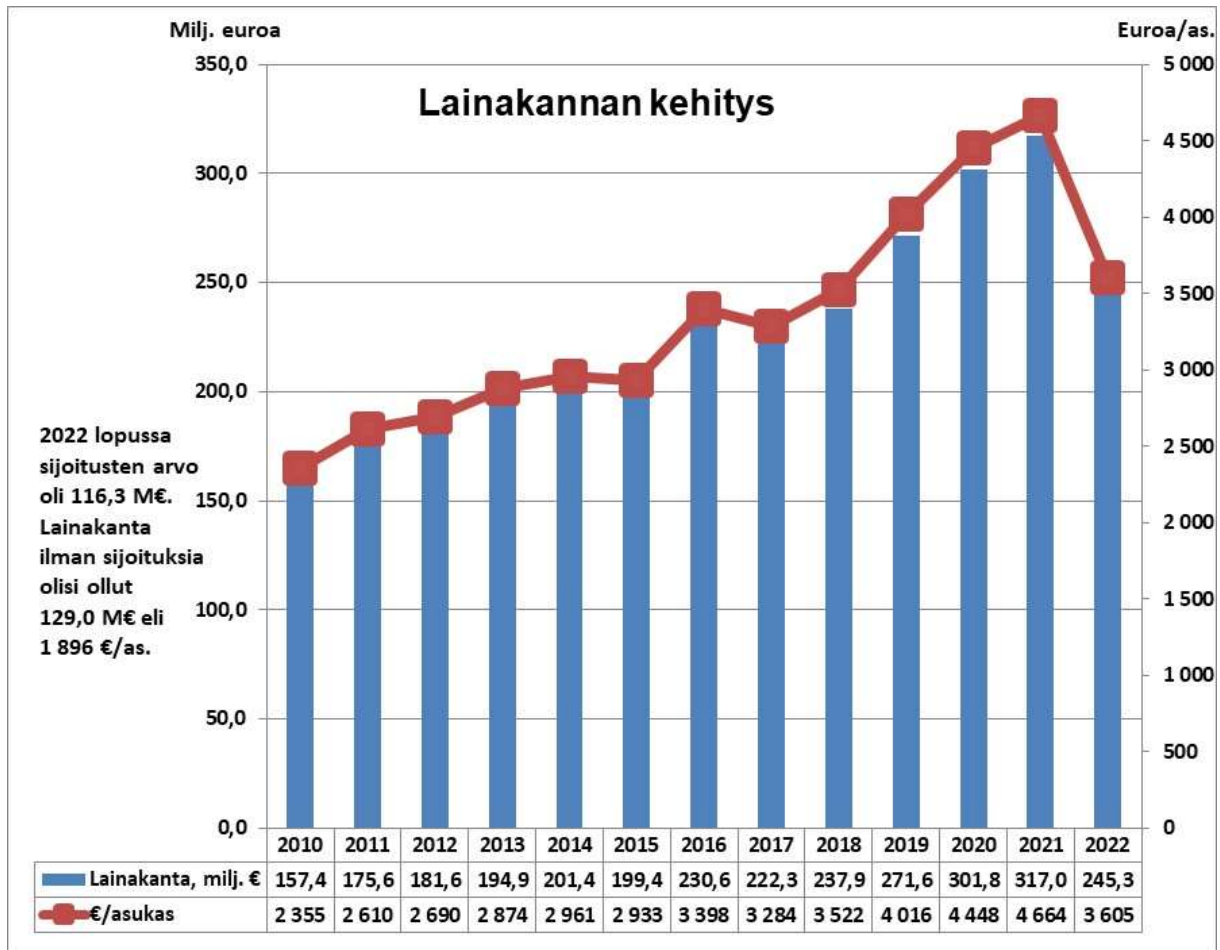
Osakkeiden ja osuuksien investoinnin menomäärärahan ylitykseen on merkittävimmin johtanut Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastian muodostaminen ja Koulutuskuntayhtymä Tavastian perussopimuksen muuttaminen (KV 13.12.2021 § 192). Osittaispurusta seurasi investointitulo 8,396 milj. euroa ja satunnainen tulo 9,703 milj. euroa käyttötalouden puolella. Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastian muodostamisesta aiheutui 18,098 milj. euron investointimeno. Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastiaan ja Koulutuskuntayhtymä Tavastiaan liittyvät kirjaukset ovat kirjanpiddollisia, niihin ei liity rahavirtaa. Investointimeno on yhtä suuri kuin käyttötalouden tulo ja investointitulo yhteensä.

Lainakannan muutokset ja antolainojen kehitys

Pitkäaikaisia lainoja oli vuoden 2022 alussa 250,896 milj. euroa. Uutta lainaa ei nostettu ja vanhoja maksettiin pois 27,202 milj. euroa, joten pitkäaikaiset lainat vähentyivät nettona 27,202 milj. euroa koko pitkäaikaisen lainamäärän ollessa 223,694 milj. euroa.

Lyhytaikaista lainaa oli 2022 alussa 66,126 milj. euroa ja vuoden lopussa 21,596 milj. euroa, joten lyhytaikainen lainakanta väheni 44,530 milj. euroa. Vuoden lopun lyhytaikainen laina oli kokonaan kassalainaa muilta konserniyhteisöiltä.

Koko em. lainakanta oli vuoden alussa yhteensä 317,022 milj. euroa ja vuoden lopussa 245,290 milj. euroa, joten lainakanta väheni 71,732 milj. euroa eli -22,6 %. Vuoden 2022 lainakanta oli asukasta kohti laskien 3 605 euroa. Manner-Suomen kuntien keskimääräinen lainakanta väheni ennakkotietojen mukaan -2,9 % ja oli 3 359 euroa asukasta kohti.

Kaupungin myöntämien antolainojen määrä oli 2022 alussa 39,814 milj. euroa. Antolainoista 38,072 milj. euroa kohdistuu kaupunkikonsernin toimijoille. Kaikkien antolainojen määrä väheni 0,461 milj. euroa. Vuoden lopussa antolainoja oli yhteensä 39,427 milj. euroa. Pysyvien vastaavien lainasaamiset vähenivät 0,276 milj. euroa ja muut lainasaamiset 0,186 milj. euroa. Vuonna 2022 myönnettiin uusia antolainoja 75 000 euroa. Antolainojen lisäksiin kuuluviin palautuskelpoisiin liittymämaksuihin (vesi- ja sähköliittymät) ei ole tehty muutoksia vuoden 2022 aikana.

Talousarvion sitovuuden toteutuminen

	Alkuperäinen TA	Muutettu TA	TP	Muutettu TA - TP	Tuottojen alitus tai kulojen ylitys
<u>Konsernipalvelut</u>					
Toimintatuotot	7 898 000	8 298 000	9 167 394	869 394	Ei alitusta
Toimintakulut	-42 323 000	-42 823 000	-41 371 557	1 451 443	Ei ylitystä
Toimintakate	-34 425 000	-34 525 000	-32 204 163	2 320 837	
<u>Taseyksiköt</u>					
Toimintakate	0	0	0	0	Ei ylitystä
<u>Sivistys- ja hyvinvointilautakunta</u>					
Toimintatuotot	4 168 000	6 408 000	7 756 171	1 348 171	Ei alitusta
Toimintakulut	-125 194 000	-128 464 000	-128 622 471	-158 471	Ylittyi
Toimintakate	-121 026 000	-122 056 000	-120 866 300	1 189 700	Netto ei ylittynyt
<u>Sosiaali- ja terveyslautakunta</u>					
Toimintatuotot	27 191 000	33 523 000	38 836 036	5 313 036	Ei alitusta
Toimintakulut	-290 373 000	-300 130 000	-305 962 828	-5 832 828	Ylittyi
Toimintakate	-263 182 000	-266 607 000	-267 126 792	-519 792	Netto ei ylittynyt
<u>Kaupunkirakennelautakunta</u>					
Toimintatuotot	64 641 000	64 641 000	66 372 012	1 731 012	Ei alitusta
Valmistus omaan käyttöön	768 000	768 000	859 705	91 705	
Toimintakulut	-63 016 000	-64 716 000	-64 929 856	-213 856	
Kulujen sitova erä (kulut oikaistuna valmistus omaan käyttöön erällä)	-62 248 000	-63 948 000	-64 070 150	-122 150	Ylittyi
Toimintakate	2 393 000	693 000	2 301 861	1 608 861	Netto ei ylittynyt
<u>Yhteinen jätelautakunta</u>					
Toimintakate	0	0	0	0	Ei ylitystä
<u>Pelastustoiminta</u>					
Toimintakate	850 000	850 000	911 764	61 764	Ylittyi
	Alkuperäinen TA	Muutettu TA	TP	Muutettu TA - TP	Tavoitteen toteutuminen
<u>Tuloslaskelmaosa</u>					
Verotulot	314 500 000	327 100 000	329 066 669	1 966 669	Tavoite ylittyi
Valtionosuudet	118 200 000	119 300 000	119 344 806	44 806	Tavoite ylittyi
Rah.tuotot ja -kulut netto	500 000	-1 800 000	-2 406 731	-606 731	Ylittyi
<u>Rahoitusosa</u>					
Ulk. antolainojen lisäys	50 000	75 000	75 000	0	Ei ylitystä
Ulk. antolainojen vähennys	296 000	276 000	275 675	-325	Alittui (tulo)
Pitkäaik. ottolainojen muutos	10 100 000	10 100 000	-27 201 786	-37 301 786	Ei ylitystä
Lyhytaik. lainojen enimmäismäärä kerralla (hallintos. 17.1 §)	100 000 000	100 000 000	0	-100 000 000	Ei ylitystä
<u>Investointiosa</u>					
Kiinteä omaisuus, menot	-2 000 000	-2 000 000	-193 682	1 806 318	Ei ylitystä
Kiinteä omaisuus, tulot	100 000	100 000	146 882	46 882	Ei alitusta
Osakkeet ja osuudet, menot	-737 000	-737 000	-19 607 398	-18 870 398	Ylittyi
Osakkeet ja osuudet, tulot	565 000	565 000	9 671 690	9 106 690	Ei alitusta
Talonrakennus, menot	-16 650 000	-16 650 000	-12 566 017	4 083 983	Ei ylitystä
Talonrakennus, tulot	0	0	420 000	420 000	Ei alitusta
Kunnallistekniikka, menot	-7 535 000	-7 535 000	-7 490 035	44 965	Ei ylitystä
Kunnallistekniikka, tulot	500 000	500 000	497 128	-2 872	Alittui
Irtain, terveyspalvelujen, tulot	0	0	439 415	439 415	Ei alitusta
Irtain, kaupunkirakenne, menot	-200 000	-200 000	-149 334	50 666	Ei ylitystä
Irtain, ensik. kalustam, menot	-995 000	-1 090 000	-711 555	378 445	Ei ylitystä
Irtain, suurkeittiölaitteet, menot	-100 000	-100 000	-11 284	88 716	Ei ylitystä
Irtain, pelastuslaitos, menot *)	-970 000	-970 000	-1 652 707	-682 707	Ylittyi
Irtain, pelastuslaitos, tulot	120 000	120 000	3 580 142	3 460 142	Ei alitusta
Irtain, taidehankinnat, menot	-20 000	-20 000	-19 382	618	Ei ylitystä
Investoinnit yhteensä	-27 922 000	-28 017 000	-27 646 138	370 862	

*) Pelastuslaitoksen irtain omaisuus on nettositova

Kaupunginvaltuusto on 20.3.2023 § 21 päättänyt talousarvion ylitysoikeuksista. Sivistys- ja hyvinvointilautakunnalle myönnettiin 158 321 euron ylitysoikeus käyttötalouden menoihin. Sosiaali- ja terveyslautakunnalle myönnettiin 5 832 828 ylitysoikeus käyttötalouden menoihin. Kaupunkirakennelautakunnalle myönnettiin 122 150 euron ylitysoikeus käyttötalouden menoihin. Konsernipalveluille myönnettiin osakkeiden ja osuuksien hankinnan investointimäärärahaan 18 870 398 euron ylitysoikeus. Kaupunkirakennelautakunnalle myönnettiin kunnallistekniikan investointituloihin 2 872 euron alitusoikeus. Rahoituslaskelman antolainasaamisten vähennyksiin myönnettiin 325 euron ylitysoikeus. Lisäksi yhteenlaskettuihin rahoitustuottoihin ja -kuluihin myönnettiin 804 694 euron ylitysoikeus.

Tilinpäätöksen vaikutus vuoden 2022 talousarvioon ja arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuosi 2022 jatkoi kulukehityksen osalta vuoden 2021 viitoittamalla linjalla. Vuoden kulkua sekä toiminnallisesti että talousennusteiden suhteen on vaikeuttanut erityisesti kasvanut inflaation ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa. Covid-19-pandemia vaikutti edelleen vuoteen 2022. Työvoiman saatavuuden haasteet kasvoivat edelleen. Kustannusten kasvu oli suurta erityisesti sote-palveluissa. Tämä vaikuttaa negatiivisesti kaupungin tulevaan rahoitukseen. Vuoden 2022 toimintakatteen vertailukelpoinen kasvu (ilman covid-19-pandemian vaikutuksia ja muita kertaeriä) on noin 4,3 %. Kasvu oli merkittävästi lähivuosia kovempaa (pois lukien vuosi 2021). Kustannusten kasvun hallinnassa ei täten vuonna 2022 onnistuttu. Toisaalta toimintaympäristö oli selvästi vuotta 2021 haastavampi, joten suhteellisesti vuonna 2022 onnistuttiin kulukasvun hillinnässä oikein hyvin vuoteen 2021 verrattuna.

Venäjä aloitti 24.2.2022 hyökkäyssodan Ukrainaan. Jo ennestään suureksi talouden riskiksi noussut inflaatio on kiihtynyt entisestään sodan jatkuessa ja pakotteiden kiristyessä. Myös korkomarkkina reagoi rajusti inflaatioon. Maailmanrauhan epävakaus ja inflaatio ovatkin nyt suurin taloutta uhkaava haaste.

Kaupungin tilikausi 2022 oli covid-19-pandemian vaikutuksista sekä muista kertaeristä puhdistettuna noin 12 milj. euroa ylijäämäinen. Covid-19-pandemiaan liittyvä vaikutus tulokseen oli yhteensä noin 2,4 milj. euroa negatiivinen.

Vuoden 2023 talousarviossa on varauduttu kohtuulliseen toimintakulujen kasvuun. Inflaatioon nähdyn varautuminen ei ole kuitenkaan läheskään riittävällä tasolla. Pelkästään työehtosopimuksen ns. perälauta nostaa kaupungin henkilöstökuluja vuonna 2023 vuositasolla laskettuna noin 850 000 eurolla (vuodelle 2023 tästä kohdistuu noin 500 000 euroa). Menomäärärahaylityksiä on täten varmasti tulossa vuoden aikana. Verotulojen arvioidaan kuitenkin myös ylittävän talousarvion tason.

Ukrainan kriisi aiheuttaa edelleen uhkia ja epävarmuutta koko maailmantalouden kehitykselle. Korkomarkkinan nopea muutos on haitta koko velkaantuneelle yhteiskunnallemme. Kunnat saivat tammikuussa 2023 verotulontilitykset vielä vanhalla, vuoden 2022 kunnallisveroprosentilla. Kaupunki kirjaa tästä arviolta 13 milj. euron kertaluontoisen tuloerän. Tämän tilikauden ylijäämää parantava vaikutus on päätetty jo talousarvion 2023 yhteydessä poistaa siirtämällä tulo Hämeenlinna-rahastoon.

Kaupunki saa vuonna 2023 valtionosuuksia kutakuinkin talousarvioon varatun määrärahan verran. Valtionosuuksia saadaan 14,4 milj. euroa, mikä on noin 0,1 milj. euroa alle talousarvion. Sijoitusmarkkinat ovat saaneet hyvän alkuvuoden jälkeen osumaa orastavasta pankkikriisistä. Nähtäväksi jää millainen vaikutus tällä on kaupungin sijoitustoiminnan tuottoihin.

Hyvinvointialueuudistuksen siirtolaskelmat valmistuvat lopullisesti vasta kesälomien jälkeen. Kuntien valtionosuuksia tullaan leikkaamaan, koska vuoden 2022 toteutuneet siirtyvät kustannukset ylittivät reilusti vuodelle 2022 budjetoidut siirtyvät kustannukset. Kuntaliiton arvion mukaan leikkaus on noin 20 euroa per asukas. Mutta tämä on vasta arvio. Kaupunki on varautunut taloussuunnitelmassaan 2024-2026 valtionosuuksien lisäleikkaukseen.

Tiedossa olevien seikkojen perusteella tilikaudesta 2023 tulee koko kuntakentällä hyvä. Tähän tosin vaikuttaa edellä mainittu tammikuun 2023 verotulontilitys vuoden 2022 veroprosenttein. Kertaluontoisista eristä puhdistettuna kaupungin vuoden 2023 tuloksetekokyvyn arvioidaan tässä vaiheessa heikkenevän vuoden 2022 tasosta.

Tulevan talouskehityksen näkökulmasta painottuvat mm. seuraavat tekijät:

- Kaupungin asukasluvun kääntyminen kasvuun mahdollistaa verotuloihin keskimääräistä kuntaa nopeamman kasvun. Jos kaupungin asukasluku tulevaisuudessa laskee, se heikentää kaupungin elinvoimaisuutta, laskee verotuloja ja lisää väestön ikääntymisestä aiheutuvia kustannuksia suhteessa kokonaiskustannuksiin.
- 2020-luvulla kaupungin asukkaiden veronalaiset tulot ovat kasvaneet hyvää tahtia. Tämän kehityksen olisi hyvä jatkua myös tulevaisuudessa.
- Väestörakenteen muutos (syntyvyyden lasku ja ikääntyneiden osuuden kasvu koko väestöstä) aiheuttaa hankalia muutostarpeita palveluverkossa ja työntekijöiden tehtävissä. Näihin on reagoitava nopeasti ja päätöksenteossa vaaditaan rationaalisuutta.
- Ikärakenteen muutos (lasten ja nuorten määrän väheneminen) heikentää kaupungin valtionosuutta noin miljoonan euron vuositahtia.
- Omat ja yhtiöiden investoinnit kasvattavat merkittävästi käyttötalouden kustannuksia tulevaisuudessa. Investointitarpeet (uusinvestoinnit ja korjausvelan supistaminen) ovat suuria myös tulevina vuosina.
- Investointien toteutuskustannustasoa pitäisi leikata nykyisestä. Tämä vaatii kuitenkin merkittävää kulttuurillista muutosta.
- Toimintakatteen kasvu on saatava pysymään erittäin maltillisella tasolla. Tähän kyettään vaikuttamaan pidättäytymällä palveluiden määrän ja laadun korotuksista sekä luopumalla sellaisista palveluista, jotka eivät ole täysin välttämättömiä. Lisäksi yleinen pidättyvyys rahan käytössä on omiaan parantamaan kaupungin taloudellista tilannetta.
- Ratalinjauksen pysyminen nykyradalla on kaupungin elinvoiman kannalta elintärkeää, tähän tulee panostaa kaikki mahdolliset voimavarat edunvalvonnassa.
- Pidemmän aikavälin taloudellisen kyvykkyyden kohentaminen edellyttää myös panostuksia asukaslukukehityksen pysymiseksi kasvu-uralla.
- Talouden tilanne voi parantua omaehtoisesti vain päätöksiä ja linjauksia tekemällä. Päätöksenteko tulee olla rationaalista.

Kaupungin taloudenpidon kannalta oleellisinta on varmistaa käyttötalouden tasapainon saavuttaminen tuloja lisäämällä ja menoja karsimalla. Talous on aidosti tasapainossa, kun kaupunki ei (ilman

kertaluontoisia tuloeriä) velkaannu pidemmällä tarkastelukaudella lisää. Tämä edellyttää normaalin yksittäisenä vuonna noin 10 milj. euron ylijäämää. Kirjanpidolliset järjestelyt eivät ole kestävä tie talouden tasapainottamiseen ja alijäämien kattamiseen. Talouden ei pitäisi myöskään olla tasapainossa kertaluonteisten erien, omaisuuden myynnin tai sijoitustoiminnan myyntivoittojen ansiosta. Kaupungin talouden tilanne vaatii edelleen tasapainotustoimia.

Kaupungin on talouden tasapainottamiseksi välttämätöntä kyetä päättämään toimintakuluja alentavista asioista sekä pidättäytyä toimintakuluja kasvattavista päätöksistä. Historia on osoittanut, että tehokkain tapa parantaa julkisen sektorin taloustilannetta, on pidättäytyä omaehtoisesti lisäämästä julkisia menoja. Tämä siitä syystä, että sekä kansallisen tasolla että paikallishallinnossa menoleikkauksista päättäminen on osoittautunut erittäin vaikeaksi.

Kaupungin pidemmän aikavälin taloussuunnitteluun liittyy kaupunkiemon lisäksi koko muu konserni. Kaupungin konsernirakenteen uudistamisesta ja tehostamisesta päätettiin keväällä 2017. Optimointi on edennyt vuonna 2018–2022 ja se jatkuu edelleen omistajaohjausyksikön normaalina työnä. Merkittävimmät toimenpiteet on kuitenkin jo tehty. Konsernirakenteen optimoinnilla on saatu aikaan säästöjä ja tuloja, jotka on kuitenkin jo käytetty kaupungin alijäämien katteeksi. Konsernirakenteen optimointi vaatii toimijoilta rationaalista suhtautumista valmistelussa ja päätöksenteossa.

Tilinpäätöksen valmistumisen jälkeiset tapahtumat

Kanta-Hämeen hyvinvointialue on esittänyt kaupungille vaatimuksen vuotta 2022 koskevista henkilöistä, jotka hyvinvointialue on maksanut vuonna 2023. Arvio summasta on 269 226,78 euroa. Tieto tästä vaatimuksesta on tullut maaliskuun loppupuolella, kun tilinpäätös on ollut käytännössä valmis. Asiaa selvitetään vielä tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen. Aiheelliset kustannukset kirjataan vuoden 2023 kuluksi.

Palvelusetelien käytöstä on tullut esiin 293 741,51 euron erä, joka on aiheutunut vuoden 2022 toiminnasta. Erä on tullut esiin vasta, kun tilinpäätös on ollut käytännössä valmis. Aiheelliset kustannukset kirjataan vuoden 2023 kuluksi.

Hyvinvointialueen aiheuttamat tulevat muutokset

Kanta-Hämeen hyvinvointialue aloittaa toimintansa 1.1.2023 ja hyvinvointialueelle siirtyvät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut sekä pelastustoimen palvelut henkilökuntineen.

Muut ei-taloudelliset asiat

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen on vahva kaupungin toimintaa ohjaava periaate. Toiminnassa ei ole tunnistettu ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä.

Korruption ja lahjonnan torjumiseksi on annettu esteellisyyttä koskeva ohjeistus. Hankinnoissa noudatetaan lakia julkisista hankinnoista. Johtavat luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tehneet sidonnaisuusilmoitukset. Toiminnassa ei ole tunnistettu korruptioon tai lahjontaan liittyviä riskejä.

Vuoden aikana on valmisteltu sisäisen ilmiäntokanavan käyttöönottoa, joka tapahtuu vuoden 2023 puolella.

Kaupungin henkilöstö – Hämeenlinnan väki

Työelämässä on viimeisten vuosien aikana tapahtunut valtava, ennen näkemätön murros. Murros ja sen mukanaan tuomat muutokset ovat lisänneet hyvän johtamisen merkitystä. Kaupunki noudattaa mahdollistavan johtamisen toimintamallia, joka perustuu laajennetun johtoryhmän yhdessä laatiin ja kaupunginhallituksen hyväksymiin johtamisen kivijalkoihin. Johtamisen kolme kivijalkaa ovat menestyminen, mahdollistaminen ja huippuosaaminen, jotka luovat perustan mahdollistavalle johtamiselle. Johtamisen kehittäminen johtamisen kivijalkojen mukaisesti on jatkunut vuonna 2022, jolloin johtamisen teemoina kivijalkojen toteuttamisen lisäksi ovat olleet rohkea johtaminen ja turvallinen työyhteisö.

Henkilöstön saatavuuden haasteita on johtamisen kehittämisen lisäksi taklattu uudistuneen hakijastävällisen rekrytointiprosessin, merkityksellisen työn ja modernin työskentelyn mahdollistavien toimintamallien sekä pito- ja vetovoimatekijöiden kehittämisen avulla.

Rekrytointiprosessin kehittämisen tavoitteena oli hakijakokemuksen parantaminen, hakijamäärien kasvattaminen, visuaalisen ja laadukkaan mainonnan lisääminen (Hämeenlinnan brändin vahvistaminen työnhakijamarkkinoilla) sekä hallinnollisten rekrytointien tukipalveluiden keskittäminen. Rekrytointikumppani kilpailutettiin ja yhteistyö uuden toimijan kanssa alkoi marraskuussa 2022. Hakijoita edellisen rekrytointikumppanin kanssa 1.1.–31.10.2022 oli keskimäärin yhteensä 7,1 hakijaa/avoin tehtävä. Loppuvuodesta uuden palveluntuottajan kanssa keskimääräinen luku kohosi 12,7 hakijaan.

Kaupungin henkilöstömäärä 31.12.2022 oli 3 488 henkilöä, joka on 28 henkilöä enemmän kuin vuoden 2021 lopussa. Henkilöstömäärä lisääntyi eniten sosiaali- ja terveyspalveluissa, jossa hyvinvointialueen pyynnöstä loppuvuonna vakinaistettiin määräaikaisessa työsuhteessa olevaa henkilöstöä. Keskimäärin henkilöstöä oli vuoden 2022 aikana 3 498 henkilöä.

Henkilöstömäärä	Vakinaiset	Määräaikaiset	Työllistetyt	Oppisopimus	Yhteensä
31.12.2020	2 786	562	87	2	3 437
31.12.2021	2 867	521	53	19	3 460
31.12.2022	2 872	522	73	21	3 488

Kaupungin kokonaishenkilöstökulut jakautuvat kaupungin oman henkilöstön kuluihin sekä henkilöstövuokraukseen. Ostettua palvelua käytetään pääosin ikäihmisten palveluissa ja varhaiskasvatuksessa alle kolmen kuukauden sijaisiin sekä lääkäripalveluiden ostoihin. Vuoden 2022 kokonaishenkilöstökulut olivat yhteensä 175,092 milj. euroa, joka ylitti talousarvion 2,585 milj. eurolla. Kokonaishenkilöstökuluihin oli alkuperäisessä talousarviossa varattu 168,908 milj. euroa.

Kokonaishenkilöstökulut, 1000 €	TP2021	TA 2022	TP 2022	Tot%	Poikkeama
Henkilöstökulut yhteensä	165 721	168 620	168 047	99,7 %	573
Henkilöstöpalveluiden ostot yhteensä	5 279	3 887	7 045	181,3 %	-3 158
KOKONAISHENKILÖSTÖKULUT YHTEENSÄ	171 000	172 507	175 092	101,5 %	-2 585

Eläkemaksu muodostuu palkkaperusteisesta maksusta, jonka määrä vuonna 2022 oli yhteensä 22 152 669 euroa ja työkyvyttömyysmaksuosuudesta 1 610 479 euroa. Eläkemaksun kokonaismäärä oli 23 763 418 euroa.

Työhyvinvoinnin keskeisissä tunnusluvuissa ei tapahtunut vuoden 2022 aikana merkittäviä muutoksia. Sairauspoissaolot nousivat hieman. Koko henkilöstön osalta sairauspoissaolopäiviä oli yhteensä 18,4 päivää/henkilö (vuonna 2021 18,2 päivää/henkilö). Sairauspoissaolopäivien määrä oli vuonna 2022 yhteensä 64 123 päivää (63 028 päivää vuonna 2021). Sairauspoissaoloprosentti oli 5,1 % (5,0 % vuonna 2021). Sairauspoissaolojen määrän kasvu johtui suurilta osin alkuvuoden valtavista koronapoissaoloista. Kaupungin ohje on edelleen ollut, että vähäisilläkin flunssaoireilla tulee olla poissa työstä. Lyhyissä, 1–7 päivän poissaoloissa kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli peräti 7 692 päivää. Positiivista on, että kaikki yli 30 päivän sairauspoissaolot laskivat huomattavasti ja loppuvuonna sairauspoissaolojen kokonaismäärä laski vuoden 2020 tasolle.

Henkilöstön työkyvyttömyyden kokonaiskustannukset ilman työterveyshuollon kustannuksia olivat Kaari-laskurimallin mukaisesti 16,5 milj. euroa, joka on 13,9 % enemmän kuin vuonna 2021.

Toivu Työssä -päiviä oli vuoden 2022 aikana yhteensä 1 810, eli keskimäärin 150,8 pv/kk kun vastaava luku vuonna 2021 oli 146,5 pv/kk. Kannustevapaapäiviä käytettiin vuonna 2022 yhteensä 3 171 päivää (3 479 päivää vuonna 2021). Laskennallisesti kannustevapaapäivät tuottivat 412 200 euroa säästöjä henkilöstökuluissa.

Työterveyshuollon toimintakulut olivat vuonna 2022 kokonaisuudessaan 1,371 milj. euroa, joka on noin 350 000 € enemmän kuin vuonna 2021. Tästä summasta saadaan arviolta noin 700 000 euroa Kela-korvausta. Työterveyshuollon kokonaiskulut henkilöä kohden oli 393 €/hlö.

Strategian mukaisen myönteisen toimintakulttuurin kehittäminen on jatkunut. Aktiiviseen käyttöön on otettu jo edellisistä kaupunkistrategioista tuttu "Olen Hämeenlinnan väkeä". Olemalla osa Hämeenlinnan väkeä syntyy lopputuloksena Työn iloa. Työn ilon toimintamalli tukee henkilöstön hyvinvointia ja sen avulla annetaan koko henkilöstölle mahdollisuus onnistua omassa työssään, toteuttaa kaupungin strategiaa sekä tuottaa hyviä asiakaskokemuksia.

Työn ilon työyhteisökysely toteutettiin toistamiseen syys-lokakuussa 2022 ja sen keskiarvo oli 3,35 (asteikolla 1–4). Kyselyn keskiarvo nousi hieman edellisvuoden keskiarvosta 3,29. Tärkein osa kyselyä ei ole tulos vaan työyhteisöissä käytävä keskustelu tuloksista. Keskustelun pohjalta sovitaan yhdessä kehittämistoimenpiteistä, joiden toteutuminen varmistetaan palaamalla niihin säännöllisesti vuoden aikana.

Tarkemmat tiedot henkilöstön määrästä, tilasta ja vuonna 2022 tehdyistä toimenpiteistä on koottu henkilöstöraporttiin.

Tietotilinpäätös

Tietotilinpäätöksen tarkoitus on antaa ajantasainen kuva tietosuojaan ja tietoturvan toteutumisesta Hämeenlinnan kaupungin toimialoilla. Lisäksi tietotilinpäätöksessä kerrotaan tulevista painopisteistä tietosuojaan ja tietoturvan kehittämistyössä. Tietotilinpäätös on osa tietojohdamista, riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa sekä tietosuoja-asetuksen mukaista osoitusvelvollisuuden toteuttamista. Tavoitteena on varmistaa tarjottavien palvelujen toimintakyky ja käytettävyys, tietoaineistojen laatu ja käytössä olevan tietotekniikan turvallisuus.

Tietosuojaan toteuttaminen

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) perusteella Hämeenlinnan kaupungin asiakirjat ovat julkisia, ellei salassapidosta erikseen säädetä. Hämeenlinnan kaupungilla on useita tehtäviä, joiden hoito edellyttää henkilötietojen käsittelyä. Rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijöiden vastuut ja velvollisuudet sekä rekisteröityjen oikeuksien toteutuminen on huomioitu kaikessa toiminnassa. Toimialojen lautakunnat toimivat tietosuoja-asetuksen mukaisina rekisterinpitäjinä, jotka varmistavat, että tehtävien hoito toteutetaan kaikkien rekisteröityjen - kaupunkilaisten, asiakkaiden, henkilöstön ja luottamushenkilöstön - yksityisyyttä kunnioittaen. Henkilötietoja kerätään ja käsitellään vain siinä määrin ja vain sen ajan, kuin se tarpeellista on palvelun tuottamiseksi.

Rekistereiden nimetyt vastuuhenkilöt huolehtivat rekisteröidyn oikeuksien toteutumisesta, kuten tietopyyntöihin ja oikaisuvaatimuksiin vastaamisesta. Lisäksi toimialoille on nimetty tietosuojavastaavat, jotka seuraavat henkilötietojen käsittelyä ja auttavat tietosuojasäännösten noudattamisessa.

Tietosuojaan toteuttamista seurataan säännöllisesti ja henkilötietojen käsittelyä valvotaan. Jokaisella on vastuu omaan tehtäväänsä liittyvän tietosuojaan toteuttamisesta sekä tiedon ja tietojärjestelmien asianmukaisesta käytöstä.

Kaupungin jatkuvan tietoturva- ja tietosuojatyön perustana on säännöllisesti kokoontuva tietoturva- ja tietosuojaryhmä. Ryhmään kuuluu tietoturvapäällikön, tiedonhallinnan asiantuntijan ja toimialojen tietosuojavastaavien lisäksi edustajat tietohallinnosta, henkilöstöhallinnosta ja tarkastustoimesta sekä kaupunginlakimies. Ryhmän puheenjohtajana toimii henkilöstö- ja valmiusjohtaja.

Tietoturvan toteuttaminen

Hallintosäännön mukaisesti tietoturvallisuuden järjestämis- ja valvontavastuu on kaupunginhallituksella ja kaupunginjohtajalla. Tietoturvallisuuden käytännön järjestämisestä vastaa tietoturvapäällikkö yhteistyössä tiedonhallinnan asiantuntijan ja tietohallinnon kanssa.

Kaupungin tietoturvallisuutta johdetaan, toteutetaan ja kehitetään tietoturvallisuuden hallintajärjestelmän avulla, joka noudattaa ISO27001 -standardia soveltuvin osin. Hallintajärjestelmä on kokonaisuus, johon sisältyvät riskienhallintaan, varautumiseen ja tietoturvallisuuteen liittyvä organisointi, ohjaus ja seuranta, sekä niihin liittyvät prosessit, asiakirjat, kontrollit ja vastuut. Tietoturvallisuuden ja tietosuojaan säännöllinen arviointi on osa organisaation tietojohdamista.

Perustana kaupungin tietoturvatyössä käytetään tiedonhallintalakia (906/2019) ja Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmän (VAHTI) suosituksia ja tietoturvasuojien vaatimuksia (681/2010).

Tavoitteena kaikessa toiminnassa on saavuttaa perustaso, joka mitataan Digi- ja väestötietoviraston kybermittarilla.

Digiturvapolitiikka määrittelee, kaupungin strategiaa tukien, tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät keskeiset periaatteet ja tavoitteet Hämeenlinnan kaupungissa sekä toimii perustana tietoturvatyölle.

Toimenpiteet vuonna 2022

Euroopassa alkanut sotatila heikensi kyberturvatilannetta merkittävästi. Tietojenkalastelun ja hyökkäysyritysten määrä kasvoi selvästi. Uhkatilanteen nousuun varauduttiin ennakoivalla tietoturvatyöllä, kuten henkilöstön nopealla tiedottamisella tilanteen muutoksista ja kalastelun muodoista. Palveluiden ja tietojärjestelmien tietoturvallisuutta parannettiin jatkamalla hyvää tietoturvatyötä yhteistyökumppaneiden ja palveluntarjoajien kanssa sekä käynnistämällä viranomaisyhteistyö kyberturvallisuuden kehittämiseksi.

Korkeasta uhkatasosta huolimatta tietoturvatyössä onnistuttiin ja merkittävilta tietoturvaloukkauksilta vältyttiin. Suurimmat tekniset muutokset kaupungin palveluiden suojaamiseksi olivat: SIEM/SOC-tietoturvatapahtumien havainnointipalvelun käyttöönotto, CSIRT-tietoturvatapahtumiin reagointipalvelun käyttöönotto, monivaiheisen tunnistautumisen käyttöönoton laajentaminen (MFA) ja salasanapolitikan uudistaminen. Näiden toimien lisäksi kehitettiin tietoturvaa päivittämällä tietoturvaohjeita ja –prosesseja, sekä kouluttamalla henkilöstöä koulutus suunnitelman mukaisesti, jota vielä täydennettiin ostetulla kyberturvallisuuskoulutuksella.

Tietoturva- ja tietosuojatyötä jatkettiin edellisen vuoden hyvin toimivilla prosesseilla. Paljon kehitystyötä tehtiin tiedonhallintamallin ja tiedonohjaussuunnitelman edistämiseksi. Uusi tiedonhallinnan asiantuntija aloitti keväällä.

Vuoden 2023 alussa kokonaan voimaan tulleen tiedonhallintalain (906/2019) vaatimukset otettiin haltuun tietoturvallisuuden hallintajärjestelmän avulla.

Tulevat kehittämiskohteet ja -toimenpiteet

Riskienhallinnan kehittäminen on jatkuvaa työtä, jossa käydään läpi tietojenkäsittelyn riskit ja mitoitetaan tietoturvallisuustoimenpiteet riskiarvioinnin mukaisesti. Ennakoivan tietoturvatyön lisäksi tarvitaan toimiva tietoturvatapahtumien havainnointi. SIEM/SOC-palvelun käyttöönotolla nopean havainnoinnin kykyä parannettiin merkittävästi. Palvelun liitteeksi hankittiin CSIRT-palvelu, jotta havaintoihin voidaan reagoida riittävän nopeasti, jotta pystytään estämään tai merkittävästi vähentämään tietomurroista syntyviä vahinkoja.

Vuoden 2023 aikana tietoturvan kehittäminen jatkuu edelleen. Osa kehityshankkeista on vielä kesken ja uusia tietoturvan parannuskeinoja kartoitetaan.

Tietoturvallisuuden hallintajärjestelmän käytön kehittäminen jatkuu edelleen. Digiturvapolitiikan ja muun tietoturva- ja tietosuojadokumentaation päivittäminen sekä prosessien kehittäminen on myös tärkeässä roolissa vuonna 2023. Keskeisenä tavoitteena on henkilöstön tietoturva- ja tietosuojasaamisen ylläpitäminen koulutusten ja ohjeiden avulla.

Ympäristö

Valtuusto on hyväksynyt Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman, jonka tavoitteena on Hämeenlinnan hiilineutraalius vuonna 2035. Ohjelman toimenpiteet liittyvät liikenteen, rakennusten energiankäytön, sähkönkulutuksen, hankintojen, maankäytön, maatalouden ja jätehuollon päästöjen vähentämiseen sekä näitä tukeviin strategisen kehittämisen, sidosryhmäyhteistyön ja viestinnän tehtäviin.

Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista seurataan Sitowisen julkaiseman CO2-raportin avulla. Raportin tulosten mukaan Hämeenlinna on vuoden 2022 ennakkotulosten perusteella menossa kohti hiilineutraalisuustavoitetta, vaikka CO2-päästöt nousivatkin vuodesta 2021 vuoteen 2022. Vuonna 2019 Hämeenlinnan CO2 päästöt olivat 357,8 kt CO2-ekv, vuonna 2020 päästöt olivat 308,1 kt CO2-ekv ja vuonna 2021 päästöt olivat 295,4 kt CO2-ekv ja vuonna 2022 (ennakkotieto) päästöt olivat 300,2 kt CO2-ekv. Hämeenlinnan CO2-päästöt johtuvat pääosin tieliikenteen, maatalouden, ja erillislämmityksen suurista päästöistä. Jotta vuodelle 2035 asetettu hiilineutraalisuustavoite saavutetaan, on tulevana vuosina kyettävä kehittämään uusia toimenpiteitä, jotka vähentävät kaupungin CO2-päästöjä.

Hämeenlinnan kaupunki on allekirjoittanut kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS) 5.12.2019. Nykyinen sopimuskausi on vuosille 2017–2025. Sopimus kattaa kaiken kaupungin hallinnassa ja päättävällä olevan energiankäytön. Sopimuksen tavoitteena on 7,5 % laskennallinen energiansäästö vuoden 2025 loppuun mennessä. Tämä tarkoittaa 9 736 MWh energiansäästöä vuonna 2025. Vuonna 2020 on laadittu energiatehokkuussopimuksen toimintasuunnitelma, jossa on määritelty toimenpiteet, vastuut ja seurannan mittarit. Tavoitteen toteutumista seurataan vuosittaisella raportoinnilla toteutetuista toimenpiteistä sekä saavutetusta energiansäästöstä. Toimenpiteet tulevat vaatimaan myös käyttötalouden menoja ja investointeja, joiden takaisinmaksuajat ovat yleensä 1–10 vuoden välillä. Vuonna 2022 laskennallinen energiansäästö oli alustavasti 1708 MWh, vuoden 2022 lopussa tavoitteesta on saavutettu 53 %.

Ilmanlaadun seurantamittaukset jatkuivat Niittykadun mittausasemalla. Hengitettävien hiukkasten ja typen oksidien pitoisuuksista määritetyn ilmanlaatuindeksin avulla kuvattuna Hämeenlinnan keskustan ilmanlaatu oli vuonna 2022 suurimman osan aikaa hyvää (91,8 % tunneista) tai tyydyttävää (6,2 % tunneista). Välttävää ilmanlaatu oli 1,5 % ja huonoa 0,5 % tunneista. Ilmanlaatu oli huono tai erittäin huono yhteensä 44 tunnin ajan vuonna 2022.

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy Paroisten jätevedenpuhdistamolla käynnissä oli käynnissä saneeraus- ja laajennushanke, jonka valmistuminen siirtyi loppuvuodesta 2022 keväälle 2023. Puhdistamon toimintaa vaikeutti saneeraustöiden aiheuttamat väliaikaiset prosessiratkaisut ja kevään poikkeuksellisen runsaat sulamisvedet. Näiden seurauksena lupaehdot eivät fosforin osalta kahden vuosineljänneksen aikana kaikilta osin täyttyneet.

Ympäristön tilan seurannasta vuonna 2022 on laadittu yksityiskohtainen raportti.

Arvio merkittävistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Hämeenlinnan kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet sekä riskienhallintapolitiikka-asiakirjat luokittelevat kaupungin ja kaupunkikonsernin riskit neljään ryhmään: strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit.

Toimialat ovat arvioineet toimintaansa kohdistuvia riskejä osana sisäisen valvonnan selonteon laatimista. Tulosaluekohtaiset riskikartoitukset on laadittu arvioimalla yksittäisten riskien vaikutusta ja realisoitumistodennäköisyyttä. Arvioiden perusteella riskit on luokiteltu suuruusluokkiin asteikolla vähäinen, pieni, kohtalainen, suuri ja kriittinen. Riskikartoitusten perusteella suurimmat tunnistetut riskit painottuvat toimialasta riippuen taloudellisiin ja operatiivisiin riskeihin, mutta myös strategiisiin riskeihin sisältyvät toimintaympäristön muutokset ja palvelutarpeen ennakoinnissa epäonnistuminen nousevat esiin merkittävänä riskeinä kaikilla toimialoilla. Vahinkoriskeistä nousee esiin kunnonssapidon riittävyteen liittyvä riski. Toimialojen arviot sisältyvät seuraavaan yhteenvetoon.

Strategiset riskit liittyvät kaupungin pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin ja niihin kohdistuviin epävarmuustekijöihin.

Toimialojen omista riskiarvioissa toimintaympäristön muutokset nähdään suurimpana strategisena riskinä ja palvelutarpeen ennakoinnissa epäonnistuminen seuraavaksi suurimpana riskinä. Järjestys on edellisvuoden kaltainen. Riskiarvoltaan nämä riskit on arvioitu suuriksi tai kriittisiksi seitsemällä neljästätoista vastuu- ja tulosalueella.

Riskienhallintakeinoiksi toimintaympäristön muutoksia vastaan on nimetty mm. aktiivinen seuranta, toimintaa ohjaavien linjausten valmistelu, vuorovaikutukseen panostaminen, jatkuva dialogi, muutosten ennakointi ja analyysi sekä vaihtoehtojen kehityskulkujen arviointi. Muuttuvaa palvelutarvetta ennakoidaan jatkuvalla pitkän aikavälin seurannalla (esim. lasten ja nuorten määrän kehitys) sekä tietojohdantamista ja johtamisdialogia kehittämällä.

Operatiiviset riskit koskevat mm. päivittäistä toimintaa, palvelujen jatkuvuutta, prosesseja, tietojärjestelmiä ja tietoturva, henkilöstön saatavuutta, suhdannevaihteluita ja lainsäädännön muutoksia.

Toimialojen omista riskiarvioissa operatiivisista riskeistä suurimmaksi nousee henkilöstön riittävyys ja saatavuus. Se arvioitiin suureksi kuudella ja kriittiseksi kolmella tulos- ja vastuualueella. Myös muut henkilöstöön liittyvät riskit, kuten poissaolot ja sairastavuus, työhyvinvoinnin heikkeneminen ja ammattitaidon tai osaamisen puutteellisuus nousevat esiin merkittävänä riskeinä.

Henkilöstön saatavuuteen liittyvän riskin hallintakeinoina mainitaan mm. henkilöstötarpeen ennakointi, aktiivinen rekrytointiviestintä, varahenkilöjärjestelyt, varhaiskasvatuksen henkilöstöpooli, työhyvinvointiin ja -viihtyvyyteen panostaminen sekä palkkatason tarkastelu kaupunkitasolla. Poissaoloja ja sairastavuutta pyritään ehkäisemään mm. tarjoamalla henkilöstölle mahdollisuus influenssarokotuksiin, kannustamalla käyttämään Toivu Työssä -mallia ja huolehtimalla työhyvinvoinnista. Työkuorman tasapuolisesta jakautumisesta huolehtiminen, motivoituneen henkilöstön sitouttaminen sekä työprosessien seuraaminen tiedollajohtamisen ja henkilöstön keskustelujen kautta ovat esimerkkejä riskiarvioissa mainituista riskienhallintakeinoista työhyvinvoinnin heikkenemistä

vastaan. Ammattitaidon ja osaamisen puutteita vältetään mm. onnistuneilla rekrytoinneilla sekä huolehtimalla henkilöstön riittävästä substanssi- ja tietotekniikkakoulutuksesta.

Operatiivisena riskinä nousee esiin myös tietoliikenneyhteyden katkeaminen ja toimintakatkot palveluissa. Työ ja sen tekeminen on enenevässä määrin riippuvaista toimivasta tietoliikenneyhteydestä, joten yhteyden katkeaminen koetaan merkittävänä toiminnan jatkuvuutta vaarantavana tekijänä. Keinoiksi sen hallintaan nimetään mm. ennakoitavien sähkökatkosten huomioiminen ja laajemman palvelutason varmistaminen tärkeissä kohteissa sekä ohjeistus pidempi aikaisten sähkökatkosten varalle. Toimintakatkosten riskiin vastataan tiiviillä seurannalla ja ennakoinnilla, resurssisuunnittelulla, tarjoamalla vaihtoehtoisia palvelukanavia- ja tapoja sekä viestimällä aktiivisesti palvelun kohderyhmille ja kumppanuuksille.

Palvelunestohyökkäys, kyberhyökkäys ja vaikuttaminen sekä informaatio häirintä arvioidaan merkittäviksi operatiivisiksi riskeiksi, joihin pyritään vastaamaan suojaamalla järjestelmät, ottamalla kriittisistä järjestelmistä varmuuskopiot, huolehtimalla palomuurin suojauksen riittävästä tasosta ja henkilöstön ohjeistuksesta sekä varmistamalla asiantuntijoiden tietoisuus maailman tapahtumista ja tarvittaessa nopea reagointikyky.

Taloudelliset riskit liittyvät taloudelliseen suorituskykyyn eli tulorahoituksen riittävyteen, sijoitusten tuottoon, rahoituksen saatavuuteen ja hintaan, investointien määrään sekä kustannustason yleiseen hallintaan. Lisäksi taloudelliset riskit liittyvät kaupungin erilaisiin maksuvastuisiin kolmansille osapuolille, kuten kaupungin antamiin takauksiin ja antolainoihin.

Toimialojen omissa riskiarvioissa taloudellisista riskeistä merkittävimiksi nousevat kustannusten kasvu, menojen ylittyminen, tulojen alittuminen sekä maksu- ym. tulojen väheneminen. Hallintakeinoiksi nimetään mm. säännöllinen talouden seuranta ja poikkeamiin reagoiminen sekä kustannuskehityksen seuranta ja palveluiden tarjoaminen asiakkaiden palveluntarpeen mukaan. Talouspalvelujen riskiarviossa kriittiseksi arvioitua korkotason muutoksiin liittyvää riskiä pyritään hallitsemaan koronsuojaus sopimuksilla.

Verorahoitus (verotulot ja valtionosuus) on tulorahoituksen keskeisin tekijä. Verorahoituksen osalta merkittävin riski liittyy kaupungin asukasluvun kehitykseen, hämeenlinnalaisten ansiotason kehitykseen ja tulevaan valtakunnalliseen talouskehitykseen. Maailmanpolitiikan tilanne, kohonnut inflaatio ja korkotaso muodostavat epävarmuutta talouden tulevalle kehitykselle.

Valtionosuuksiin liittyy väestön negatiivisen muutoksen riskin ohella riski valtiontalouden kautta. Tulevien vuosien valtionosuuksiin liittyy riskiä valtiontalouden tasapainotustoimien lisäksi hallituksen kunnille asettamien uusien velvoitteiden ei-täysimääräisestä rahoittamisesta. Ikäluokkien pienentyminen vähentää tulevina vuosina kaupungin valtionosuutta.

Kaupungin sijoitusvarallisuuden hoito on riskin hallitsemiseksi hajautettu neljälle pääsalkunhoitajalle. Kaupunginvaltuusto on 10.5.2021 § 71 päättänyt sijoitustoiminnan periaatteista. Salkunhoitajien tehtävä on hoitaa kaupungin varallisuutta valtuuston päättämien allokaatorajojen puitteissa huomioimalla kulloinkin markkinatilanne. Kaupungin sijoitukset tehdään rahastojen kautta ja sijoitukset on siten hyvin hajautettu paitsi rahastojen itsessään, niin myös eri allokaatioiden suhteen.

Rahoitusriskeistä keskeisin on korkoriski. Vuoden 2022 aikana korkomarkkina muuttui merkittävästi ja korkotasot vaikuttavat edelleen nousevan vuoden 2023 kuluessa. Korkotaso on noussut nopeasti ja muodostaa riskin taloudenpidolle. Kaupungin suojaustaso on lähivuosille korkea, minkä johdosta

markkinakorkojen nousu lisää kaupungin korkokustannuksia suhteellisen maltillisesti. Lisäksi kaupunginhallitus päätti kesäkuussa 2022 asettaa tavoitteeksi, että kaupungin velkamäärä ei kasva vuoden 2022 tasosta vuoteen 2026 mennessä.

Edellä mainittujen lisäksi merkittävimpien talouden riskien joukkoon voidaan lisätä toimintamenojen tavoitetta suurempi krooninen kasvu sekä nyky- että tulevien hallitusten toimet julkisten menojen kasvattamiseksi. Riski on tältä osin kuitenkin pienentynyt hyvinvointialueuudistuksen täytäntöpanosta johtuen.

Kaupungilla oli vuoden 2022 lopussa takausvastuita 186,2 (2021: 195,7) milj. euroa. Takauksia myönnettäessä edut ja riskit punnitaan tapauskohtaisesti. Takausten riskiä rajoittaa se, että uusia takauksia myönnetään vain konsernin sisäisesti. Konsernin tiivistäminen myös vähentänee rakenteista johtuvaa takausten tarvetta jatkossa.

Kaupungin johdannaissopimukset ovat markkina-arvoltaan keskimäärin positiivisia 31.12.2022. Johdannaisiin liittyvät kirjausohjeet ovat eläneet viimeisten vuosien aikana. Riippuen tulevista johdannaissopimusten kirjaustapamuutoksista, yksi nykyisistä sopimuksista saatetaan joutua tulevaisuudessa kirjaamaan liitetietojen sijasta taseeseen ja tulokseen. Riskin hallitsemiseksi on tilintarkastajien kanssa aktiivisesti keskusteltu johdannaissopimusten tilanteesta.

Vahinkoriskit ovat usein seurausta odottamattomista ja äkillisistä, usein vakuuttamiskelpoisista tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoutuminen tai vahingonkorvausvelvollisuus.

Kiinteistöjen kunnossapidon ja peruskorjauksen riittävyteen liittyvät riskit nousevat esiin merkittävinä, erityisesti tilapalveluiden tekemissä riskiarvioissa. Keinoja riskien hallintaan ovat ammattimainen pitkän tähtäimen suunnittelu eli PTS-suunnittelu sekä prosessien ja sopimusten tarkentaminen ja valvonta. Myös riittävät resurssit ja niiden oikea kohdentaminen on tärkeää.

Kaupunki hallitsee vahinkoriskejä ensisijaisesti omin keinoin, ohjeita ja määräyksiä noudattamalla ja valmiussuunnittelun avulla. Vakuuttamalla varaudutaan mm. kiinteistöjen palovahinkoihin, liikennevahinkoihin, vastuuvahinkoihin sekä toiminnan keskeytyksiin. Kaupungin sopimuskumppani lakisääteisten tapaturmavakuutusten sekä vapaaehtoisten vahinkovakuutusten osalta on If Vahinkovakuutusyhtiö Oy. Vuonna 2022 suurin yksittäinen vakuutuskorvaus kohdistui vahinkotyyppiltään ammattitaudiksi luokiteltuun vahinkoon, korvaussumman ollessa noin 78 500 euroa. Yleisin korvauksiin johtanut vahinkotyyppi oli työtapaturma. Työtapaturmista johtuneita korvauksia kertyi vuoden 2022 aikana yhteensä noin 110 000 euroa. Kaiken kaikkiaan vakuutuskorvaussumma oli noin 284 000 euroa vuoden 2022 osalta.

Kaupungilla on vahinkorahasto toteutuneiden riskien kuluihin, mutta sitä ei vuonna 2022 jouduttu käyttämään. Rahaston saldo oli 31.12.2022 tilinpäätöshetkellä 2,84 milj. euroa.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan aiheuttaa edelleen monentasoista epävarmuutta tulevaisuuden näkymiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kuntien merkitys varautumisen toimijana on keskeinen. Hämeenlinnan kaupungin valmiudesta ja varautumisesta vastaa kaupungin valmiusjohtoryhmä, johon kuuluu kaupungin johtoryhmän lisäksi liiketoimintajohtaja ja tietoturvapäällikkö.

Selonteko kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kaupunginhallituksen selonteko sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta perustuu lautakuntien ja konsernipalvelujen antamiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selontekoihin ja itsearviointeihin. Lisäksi on hyödynnetty sisäisen tarkastuksen ja tilintarkastajan tarkastushavaintoja sisäisen valvonnan toimivuudesta.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä organisaation menettely- ja toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan, että asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on taloudellista ja tuloksellista. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskienhallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia. Lisäksi sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelyjä, joiden avulla tunnistetaan ja kuvataan kunnan toimintaan liittyviä riskejä, arvioidaan riskien merkitystä ja niiden toteutumisen todennäköisyyttä, sekä määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi sekä säännönmukaiseksi raportoimiseksi.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuut

Hämeenlinnan kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet on kaupunginvaltuuston hyväksymä asiakirja, joka ohjaa koko kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja edellyttää, että konsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännöt.

Kaupunginhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja yhteensovittamisesta ja siitä, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelytavat, organisaation eri toimijoiden toimivalta, tehtävät, velvoitteet ja vastuut on määritelty ja hyväksytty. Kaupunginhallitus päättää kaupungin omaisuuden ja vastuiden vakuuttamisesta.

Lautakunnat vastaavat toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä raportoivat kaupunginhallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Kaikki ne toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa kaupungin varojen käytössä ja jotka toimivat viranomaisina, vastaavat sisäisen valvonnan toteuttamisesta.

Selonteon valmistelu

Toimialojen tulosaluejohdolle ja konsernipalvelujen vastuualuejohdolle suunnatussa selontekokyselyssä pyydettiin selvitystä ja arvioita sisäisen valvonnan järjestämiseen liittyvistä käytännöistä, säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisesta, tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja

varojen käytön valvonnasta. Kysyttiin myös hankintoihin ja sopimusten hallintaan liittyvistä käytännöistä sekä riskienhallinnan järjestämisestä.

Lisäksi pyydettiin selvitystä vuoden 2021 selonteossa ilmoitettujen kehittämistoimien toteutumisesta, vuoden 2022 aikana havaituista puutteista tai epäkohdista sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa, vuodelle 2023 suunnitelluista kehittämistoimista sekä arvioita merkittävimmistä riskeistä.

Lautakunnat ovat käsitelleet ja hyväksyneet omien vastuualueidensa selonteot helmi- ja maaliskuussa. Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastuslautakunnan alainen toiminta siirtyi hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen, eikä lautakuntakäsittely sen vuoksi ole niiden osalta toteutunut.

Sisäisen valvonnan järjestäminen

Sisäinen valvonta toteutuu mm. lähijohtajien suorittamana päivittäisenä työtehtävien seurantana, johtotiimeissä, työpaikkapalavereissa ja johtoryhmissä sekä raportointina lautakunnille, kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle.

Sisäisen valvonnan käytännön toimenpiteitä ovat mm. toimivaltuuksien ja vastuiden määrittely kirjallisesti, laskujen hyväksyjien ja tavaroiden tilaajien nimeäminen viranhaltijapäätöksellä, palkkaraporttien tarkastaminen ja hyväksyminen säännöllisesti, työaikakirjausten säännöllinen seuranta ja hyväksyminen, henkilöstön jaksamisen ja työtyytyväisyyden säännöllinen seuranta. Tulosalueilta saatujen selvitysten perusteella ne toteutuivat hyvin. Joitakin poikkeamia raportoitiin kaupunkirakennetoimialalla tietosuojakäytäntöihin, työnkuvien meneillään olevaan päivitykseen sekä työn ilo-kyselyn matalaan vastausprosenttiin liittyen. Myös sivistys- ja hyvinvointitoimialalla kiinnitettiin huomiota työn ilo-kyselyn alhaiseen vastausprosenttiin, joka heikentää sen avulla saatavaa kokonaiskuvaa henkilöstön jaksamisesta ja työtyytyväisyydestä.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Kaupunginhallituksen tiedossa ei ole lakisäätöiden tehtävien laiminlyöntejä tai muita lakien ja säännösten tai hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista saattaisi seurata merkittävä korvaus, kanne tai muu sellainen vaatimus tai oikeusseuraamus.

Vuoden 2022 aikana havaittiin neljä väärinkäytösepäilyä, jotka kaikki liittyivät lääkeainevarkauteen. Ikäihmisten palveluissa tapauksia oli kolme ja pelastuslaitoksen ensihoidossa yksi. Kaikista on tehty rikosilmoitus poliisille. Lisäksi kotihoidon asiakkaan läheinen on tehnyt ilmoituksen poliisille asiakkaan kadonneesta omaisuudesta.

Perhe- ja sosiaalipalvelut raportoi lastensuojelun käsittelyaikojen ja palvelutarpeen arvioinnin määräraajojen ylittymisestä, josta on annettu selvitys aluehallintoviranomaiselle. Asiakasohjaus- ja ostopalvelut -tulosalueella ei myöskään ole kaikilta osin pystytty tekemään palvelutarpeen arviointeja määräraajassa.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, hankinnat ja sopimukset

Tavoitteiden ja niiden seurantaindikaattorien sekä talouden seuranta on säännöllistä. Controllerit käyvät taloustilannetta läpi toimialojen johtoryhmien kanssa ja lautakunnat seuraavat ylätasoa ta-

voitteiden toteutumatilannetta säännöllisesti. Tilapalvelut -tulosalueella nostettiin esiin tarve tarkemmalle tulosaluetasoisten mittareiden seurannalle. Kaupunginhallitukselle raportoidaan talouden ennusteesta n. kuusi kertaa vuodessa ja kaupunginvaltuustolle kolmannesvuosittain.

Hankintalakia ja hankintaohjeita noudatetaan kattavasti. Hankinnoissa on huomioitu laatuksiteerit, hankintoja on tehty toimivaltuuksien rajoissa ja yli 5 000 euron hankinnoista on tehty viranhaltijapäätös hankinta- ja sopimusohjeen mukaisesti.

Hämeenlinnan kaupungilla on käytössään Cludia Sopimus -järjestelmä, johon hankintasopimukset tallennetaan. Tulosalueiden selontekojen perusteella sopimusvalvonta on ajantasaista ja vastuutettua. Merkittävät riskit huomioidaan jo sopimusten valmisteluvaiheessa. Asiakasohjaus- ja ostopalvelut -tulosalueella raportoitii palveluntuottajan tekemästä korvausvaateesta lasten ja vanhemman valvottujen tapaamisten sopimuksen noudattamisessa.

Riskienhallinnan järjestäminen

Selontekokyselyn perusteella riskienhallinta on kaupungin toimialoilla säännöllistä ja vastuutettua ja riskien ennakoinnissa on pääosin onnistuttu. Tilapalvelut -tulosalue raportoi henkilöstön riittävyyteen liittyvän riskin realisoituneen ja totesi ennakoinnin hankalaksi toiselle työnantajalle siirtyvän henkilöstön osalta. Ikäihmisten palvelujen tulosalue raportoi taloudellisten riskien realisoituneen vuokrahenkilöstön käytön ja palveluasumisen ostojen kasvaessa ja kallistuessa sekä yksityisten palveluntuottajien merkittävien hinnankorotusten toteutuessa.

Sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa havaitut merkittävät puutteet tilikaudella 2022

Merkittävimminä puutteina ja toiminnan jatkuvuuden riskeinä nostetaan esiin henkilöstöön liittyvät riskit. Ikäihmisten palveluissa henkilöstön riittävyys ja saatavuus on haastanut kaikkia toimintayksiköitä. Hoidon jatkuvuutta ja henkilöstön työhyvinvointia vaikeuttaa vuokratyövoiman lisääntynyt käyttö. Strategia- ja kehittämispalvelut raportoi henkilöstön sijaistamiseen liittyvän riskin toteutumisesta liittyen samanaikaisesti sairauslomiin. Varhaiskasvatuksen tulosalue raportoi puutteista henkilöstön saatavuuteen ja hyvinvoinnin haasteisiin vastaamisessa.

Maankäytön suunnittelu -tulosalueella on havaittu, että myydyillä tonteilla on aiempaa enemmän rakennusjätettä. Tähän on puututtu lisäämällä viranomaispalveluiden valvontaa ja tarkastamalla tontit ennen myyntiä. Joukkoliikenteen hankinnoissa on ollut haasteita puhtaiden ajoneuvojen direktiivin vuoksi. Tilanne on selonteon mukaan saatu korjattua.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittäminen

Sivistys- ja hyvinvointitoimialalla kiinnitetään huomioita riskeihin liittyviin muutoksiin ja varmistetaan, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta tapahtuu säännöllisesti ja suunnitelmallisesti osana arkea. Henkilöstöhallinnon kanssa tehtävää yhteistyötä tiivistetään henkilöstön saatavuuden ja työhyvinvoinnin kysymyksissä. Tietoturvaan ja tietosuojaan liittyviä sisäisen valvonnan käytäntöjä on tarkoitus vahvistaa kouluttamalla. Varautumisvalmiutta on tarkoitus kehittää, sopimuksia tarkentaa ja mittareiden laatua parantaa.

Kaupunkirakennetoimialalla tarkennetaan toimihenkilöiden työturvallisuusriskien arviointia ja jatketaan läheltä piti -tilanteiden ilmoittamisen ohjeistuksiin ja järjestelmään perehtymistä. Kehitetään sisäistä mittarointia tulosaluetasoisten tavoitteiden osalta (Tilapalvelut). Perehdytetään uudet

virkevastuulliset lähijohtajat sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan. Maankäytön suunnittelussa jatketaan toiminnanohjauksen hanketta vuonna 2023 ja toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönottoa on tarkoitus pilotoida suunnittelussa ja viranomaispalveluissa.

Jätelautakunnassa on tarkoitus selkeyttää sisäistä ohjeistusta ja varmistaa, että työtehtävien suorittamiseen liittyvät ohjeet ovat ajan tasalla ja muutokset tulevat kaikkien tietoon. Työnkuvia on tarkoitus edelleen kirkastaa ja siten lisätä työntekijöiden mahdollisuuksia vastata itsenäisesti laajoista kokonaisuuksista.

Konsernipalveluissa kiinnitetään huomiota tilintarkastajan raportissaan esiin nostamaan talousarvio muutosten riittävän aikaiseen käsittelyyn. Kaupunkitasoista sopimushallintaa kehitetään. Olemassa olevia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytäntöjä jatketaan ja uusia luodaan Strategia ja kehittämissyksikön jakauduttua vuoden 2023 alusta Strategia ja tietojohdampalvelujen sekä Elinvoima- ja työllisyyspalvelujen yksiköiksi.

Sosiaali- ja terveystoimialan ja pelastuslaitoksen kehittämistoimenpiteet toteutetaan hyvinvointialueen linjausten mukaisesti.

Vuoden 2021 selonteissa suunnitelluista sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämistoimenpiteistä toteutui tulos- ja vastuualueilta saatujen vastausten perusteella suurin osa ja osassa työ on kesken. Varhaiskasvatuksessa työhyvinvoinnin kehittäminen ei ole edennyt toivotusti, eikä haasteisiin ole pystytty vastaamaan. Maankäytön suunnittelussa maaomaisuuden sopimusjärjestelmän kehittäminen on kesken.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus avustaa kaupungin ylintä johtoa sen valvontavelvollisuuden suorittamisessa. Sisäinen tarkastus tarkastaa ja arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta kaupunginjohtajan hyväksymän vuosisuunnitelman ja kaupungin johdolta mahdollisesti saamiensa muiden toimiesiintöjen perusteella. Sisäisen tarkastuksen toimintaa ohjaa kaupunginhallituksen hyväksymä sisäisen tarkastuksen toimintaohje.

Vuonna 2022 tarkastukset kohdistuivat ostolaskujen käsittelyyn ja sopimusvalvontaan, koulukuljetusprosessien toimivuuteen, luottokortti- ja matkalaskujen käsittelyyn, palkkojen takaisinperintäprosessin toimivuuteen sekä varhaiskasvatuksen palvelusetelikäytäntöihin. Tarkastuksista raportoitiiin kaupunginjohtajalle, tarkastuskohteille ja tilintarkastajalle. Annettujen suositusten toteutumista seurataan säännöllisesti.

Kaupunginhallituksen kokonaisarvio

Kaupunginhallituksen kokonaisarvion mukaan kaupungin hallintoa on pääsääntöisesti hoidettu toimintaa velvoittavien lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan mukaisesti. Kaupungin sisäinen valvonta ja riskienhallinta on olennaisilta osiltaan toimivaa ja asianmukaisesti järjestetty. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa tulee kuitenkin arvioida säännöllisesti ja kehittämistoimia jatkaa. Toimialojen tulee panostaa omissa arvioinneissaan, tilintarkastuksessa tai sisäisessä tarkastuksessa esiin nousseiden kehittämistarpeiden huomioimiseen ja ratkaisujen hakemiseen mahdollisuuksien mukaan.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2022	2021
	1000 €	1000 €
Toimintatuotot	96 645	97 258
Valmistus omaan käyttöön	860	776
Toimintakulut	-514 489	-495 594
Toimintakate	-416 984	-397 559
Verotulot	329 067	317 221
Valtionosuudet	119 345	109 991
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	2 304	2 103
Muut rahoitustulot	9 828	7 708
Korkokulut	-4 179	-5 608
Muut rahoituskulut	-10 359	-519
Vuosikate	29 021	33 338
Poistot ja arvonalentumiset	-28 828	-22 023
Satunnaiset tuotot	9 703	0
Tilikauden tulos	9 896	11 315
Tilinpäätössiirrot	-8 309	-7 916
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 587	3 399

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	18,8	19,7
Vuosikate/Poistot, %	101	151
Vuosikate, euroa/ asukas	426	490
Asukasmäärä	68 043	67 971

Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat:

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista = $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Kunnan toimintojen organisointi, kuten toimintojen yhtiöittäminen ja kuntien välinen yhteistyö vaikuttavat tunnusluvun arvoon ja selittävät kuntakohtaisia eroja.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä. Vuosikatteen ja poistojen vertailussa on vakiintunut käyttöön seuraava tunnusluku:

Vuosikate prosenttia poistoista = $100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tai kuntayhtymän tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoista valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Investointitaso määritetään voimassa olevasta investointisuunnitelmasta, jonka aikajänne on riittävä keskimäärän osoittamiseksi. Jos poikkeuksellisen suuri poistonalainen investointihanke ajoittuu suunnittelukaudelle tai investointeja on taloussuunnitelmassa leikattu ja siirretty suunnitelman ulkopuolelle, on investointitasoa arvioitava taloussuunnittelukautta pitemmällä jaksolla.

Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot, ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Myös nämä väittämät pitävät paikkansa vain, jos poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Jos vuosikate on negatiivinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Vuosikate euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Kuntakohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Kuntayhtymissä ei lasketa tätä tunnuslukua.

Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvo ei voida asettaa. Kuntakohtaisia eroja selittävät toimintojen organisointi ja palvelutoiminnan laajuus. Asukasmääränä tunnusluvussa käytetään asukaslukua tilikauden lopussa.

Erityisesti silloin, kun kunnan talouden tasapainoa ja liikkumavaraa verrataan muihin kuntiin, on otettava huomioon erot veroprosenteissa. Riittävä tulorahoitus voi kahdessa vertailukunnassa olla saavutettu erilaisella verorasitteella kuntalaisiin.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilikauden tulokseen saattaa olennaisesti vaikuttaa satunnaiset tuotot ja kulut, mistä syystä tulorahoituksen riittävyyden arviointia ei voida määritellä sen perusteella.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksenkäsittelyeriä. Ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai liittää tilinpäätöstä seuraavan vuoden tilinpäätöksessä edellisiltä vuosilta kertyneeseen yli- tai alijäämään. Ylijäämää lisääviä tai alijäämää vähentäviä eriä ovat varausten ja rahastojen vähentäminen.

Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulorahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa kunnan kassavarojen muutoksen tilikaudella.

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

Toiminnan rahavirta

Vuosikate	29 021	33 338
Satunnaiset erät	9 703	0
Tulorahoituksen korjauserät	-14 655	-4 562

Investointien rahavirta

Investointimenot	-42 401	-28 392
Rahoitusosuudet inv.menoihin	917	354
Käyttöomaisuuden myynnit	27 842	4 844

Toiminnan ja investointien rahavirta

	10 426	5 582
--	---------------	--------------

Rahoituksen rahavirta

Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-75	-10
Antolainasaamisten vähennys	276	591
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	42 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-27 202	-27 967
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-44 530	1 193
Muut maksuvalmiuden muutokset	5 719	349
Rahoituksen rahavirta	-65 812	16 157

Rahavarojen muutos

	-55 386	21 739
--	----------------	---------------

Rahavarojen muutos

Rahavarat 31.12.	121 592	176 978
Rahavarat 1.1.	176 978	155 239
	-55 386	21 739

TP Rahoituslaskelma + tunnusluvut

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä, €	-27 459	-37 571
Investointien tulorahoitus, %	70,0	118,9
Laskennallinen lainanhoitokate	1,0	0,9
Lainanhoitokate	1,1	1,2
Kassan riittävyys, pv	74	116
Asukasmäärä	68 043	67 971

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, % = $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoito

Laskennallinen lainanhoitokate = $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja jossa saatu summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Lainoihin luetaan korolliset pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset lainat kuten kuntatodistukset.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvon on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1–2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Lainanhoitokate = $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Jos kunnan lainakannasta enemmän kuin 20 % on kertalyhenteisiä lainoja, otetaan

lyhennyksen määräksi tunnuslukua laskettaessa laskennallinen vuosilyhennys, joka saadaan jakamalla edellä mainittu lainakanta 31.12. kahdeksalla.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1-2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Maksuvalmius

Kassan riittävyys (pv) = $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Kassasta maksut kootaan seuraavista tilikauden tuloslaskelman ja rahoituslaskelman eristä:

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut – Valmistus omaan käyttöön

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainojen lisäys

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Kassan riittävyys voidaan esittää myös kuukausittaisena lukusarjana tai graafisesti. Rahavarojen määränä käytetään tällöin joko kuukauden päiväkohtaista keskiarvoa tai valittua kuukauden määräpäiväarvoa. Kassasta maksuina käytetään kuukauden kassasta maksuja ja päiväkerroina 30 pv.

Rahoitusasema ja sen muutokset

Rahoitusasemaa koskevia asioita on käsitelty edellä kohdassa Kaupungin talous.

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	2022 1000 €	2021 1000 €	VASTATTAVAA	2022 1 000 €	2021 1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	545 426	546 672	OMA PÄÄOMA	351 774	350 188
Aineettomat hyödykkeet	6 066	7 264	Peruspääoma	274 117	274 117
Muut pitkävaikuttiset menot	6 066	7 264	Muut omat rahastot	72 477	72 477
Aineelliset hyödykkeet	287 847	291 006	Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	3 594	196
Maa- ja vesialueet	64 957	64 974	Tilikauden yli-/alijäämä	1 587	3 399
Rakennukset	160 205	152 205	POISTOERO JA VAPAAEHT. VARAUKSET	18 832	10 523
Kiinteät rakenteet ja laitteet	52 077	53 421	Poistoero	7 132	9 397
Koneet ja kalusto	4 085	6 148	Vapaaehtoiset varaukset	11 700	1 125
Muut aineelliset hyödykkeet	774	754	PAKOLLISET VARAUKSET	4 146	4 661
Ennakkomaksut ja keskenkäydyt hankinnat	5 750	13 504	Eläkevaraukset	247	305
Sijoitukset	251 513	248 402	Muut pakolliset varaukset	3 898	4 356
Osakkeet ja osuudet	213 155	209 843	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	3 080	3 396
Muut lainasaamiset	38 319	38 520	Lahjoitusrahastojen pääomat	47	52
Muut saamiset	38	38	Muut toimeksiantojen pääomat	3 033	3 344
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2 039	1 896	VIERAS PÄÄOMA	320 506	388 568
Lahjoitusrahastojen varat	30	30	Pitkäaikainen	208 488	234 800
Muut toimeksiannot	2 009	1 866	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	198 506	223 669
VAIHTUVAT VASTAAVAT	150 873	208 767	Lainat julkisyhteisöiltä	18	26
Saamiset	29 281	31 789	Saadut ennakot	6	11
Pitkäaikaiset saamiset	5 797	6 722	Muut velat	44	44
Myyntisaamiset	962	1 054	Siirtovelat	9 914	11 049
Lainasaamiset	0	30	Lyhytaikainen	112 018	153 769
Siirtosaamiset	4 835	5 638	Joukkovelkakirjalainat	0	35 000
Lyhytaikaiset saamiset	23 484	25 068	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	25 163	27 191
Myyntisaamiset	11 623	9 077	Lainat julkisyhteisöiltä	7	10
Lainasaamiset	491	70	Lainat muilta luotonantajilta	21 596	31 126
Muut saamiset	3 896	6 696	Saadut ennakot	4 421	3 262
Siirtosaamiset	7 474	9 225	Ostovelat	27 659	25 183
Rahoitusarvopaperit	113 734	114 255	Muut velat	4 434	4 472
Muut arvopaperit	113 734	114 255	Siirtovelat	28 738	27 524
Rahat ja pankkisaamiset	7 858	62 724	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	698 338	757 335
VASTAAVAA YHTEENSÄ	698 338	757 335	TASEEN TUNNUSLUVUT:		
			Omavaraisuusaste, %	53,4	47,8
			Suhteellinen velkaantuneisuus, %	58,0	73,5
			Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000€	5 181	3 594
			Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	76	53
			Lainakanta 31.12., 1 000€	245 290	317 022
			Lainakanta 31.12., €/asukas	3 605	4 664
			Lainat ja vuokravastuut, 31.12., 1 000 €	317 295	388 029
			Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	4 663	5 707
			Lainasaamiset, 1 000€	38 319	38 520
			Asukasmäärä	68 043	67 971

Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoitusasemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset kuten sijoitukset, pääoman lisäykset ja palautukset käyvät ilmi rahoituslaskelmasta.

Toimintakertomuksessa tasetiedot tulee esittää siten eriteltynä, että niistä voidaan laskea taseen tunnusluvut. Toimintakertomuksen tasetarkastelu voidaan tehdä miljoonan tai tuhannen euron tarkkuudella. Kuntajaoston taseen laatimisesta antaman yleisohjeen mukaisesti tarkemmin eritelty, sentin tarkkuudella laadittu tase esitetään tilinpäätöslaskelmat osassa.

Taseen tunnusluvut

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat:

Omavaraisuusaste, % = $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Kaavassa koko pääoma tarkoittaa taseen vastattavien loppusummaa. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta. Niissä kuntayhtymissä, joissa on paljon välitettäviä varoja, omavaraisuus saattaa olla huomattavasti alempi.

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista = $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun, silloin kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Lisäksi osoittajaan merkitään liitetieto-ohjeen mukaisesti liitetiedoissa esitetyt vuokravastuut ja leasingvastuut. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Tunnusluku ottaa paremmin huomioon erilaisilla malleilla, kuten rahoitusleasingsopimuksilla rahoitetut hankkeet, jotka eivät näy velkana kunnan taseessa.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä) 1 000 euroa = Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt ylijäämä, (alijäämä) euroa/asukas = (Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)) / Asukasmäärä.

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta 31.12. = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Jotta lainakanta voitaisiin laskea suoraan toimintakertomukseen otetusta taseesta, ei mainittuihin vähennettäviin eriin tule kirjanpidossa merkistä korollisia lainoja.

Lainat euroa/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainat ja vuokravastuut 31.12. = Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravastuiden määrä huomioidaan liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Lainat ja vuokravastuut 31.12., euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12. = Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjalainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyvien vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty rivi riviltä.

TULOT	1000 €	MENOT	1000 €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	96 645	Toimintakulut	514 489
Verotulot	329 067	- Valmistus omaan käyttöön	-860
Valtionosuudet	119 345		
Korkotuotot	2 304	Korkokulut	4 179
Muut rahoitustuotot	9 828	Muut rahoituskulut	10 359
Satunnaiset tuotot	9 703	Satunnaiset kulut	
Tulorahoituksen korjauserät		Tulorahoituksen korjauserät	
		Pakollisten varausten muutos	
- Pysyvien vastaavien		- Pakollisten varausten lis. (+), väh. (-)	515
hyödykkeiden luovutusvoitot	-14 276	- Pysyvien vastaavien	-136
		hyödykkeiden luovutustappiot	
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	917		
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	27 842	Investointimenot	42 401
Rahoitustoiminta		Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten vähennykset	276	Antolainasaamisten lisäykset	75
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		Pitkäaikaisten lainojen vähennys	27 202
Lyhytaikaisten lainojen lisäys		Lyhytaikaisten lainojen vähennys	44 530
Kokonaistulot yhteensä	581 650	Kokonaismenot yhteensä	642 755

Hämeenlinna-konsernin toiminta ja talous

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Nimi	Y-tunnus	Konsernin omistus-osuus %	Nimi	Y-tunnus	Konsernin omistus-osuus %
Tytäryhtiöt					
Kiinteistöosakeyhtiöt ja asuntoyhteisöt					
Aulangon Kylpylä Oy	1870588-5	51,01	Kuntayhtymät		
Hämeenlinnan Asunnot Oy (konserni)	0676518-6	100,00	Hämeen Maakuntaliitto, ky (konserni)	0826048-0	38,94
Hämeenlinnan Linja-autoasemakiinteistö Oy	0205291-2	100,00	Koulutuskuntayhtymä Tavastia (konserni)	0205303-4	77,24
Idänpään Toimintakeskus Oy	0689500-1	90,00	Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ky	0818235-5	50,71
KT Oy Harvialantie 420 C	1614663-7	100,00	Eteva ky (konserni)	0203300-9	3,26
KT Oy Hämeenlinnan Kaupungintalot	0211271-9	100,00	Kiinteistöliikelaitos ky Tavastia	3298657-2	77,24
KT Oy Onesto	0957885-3	100,00	Osakkuusyhtiöt		
KT Oy Rengon Härkäpirtti	0802361-0	54,17	As Oy Tuuloksentalo	0420267-0	46,48
Linnan Kiinteistökehitys Oy	1059269-5	100,00	Hauhon Lämpö Oy*	1799904-1	40,00
KT Oy Hämeenlinnan Kasarmikatu 23	1016348-7	84,36	Hämeen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	2617489-3	44,12
KT Oy Turuntien Liiketalo	0622492-9	71,97	Jukolan Lintukoto Oy	0756797-4	43,73
KT Oy Innopark	1600837-3	100,00	Jyrätien Liikuntahallit Oy	0895113-4	33,33
KT Oy Lammin Biokylä 1	2047044-8	70,00	KT Oy Iittalan Lasimäki	1997941-5	33,00
Kunnallista liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt					
Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy	1972415-6	100,00	KT Oy Virvelinranta	2125780-9	40,00
Hämeenlinnan Jäähalli Oy	0896410-3	86,39	KT Oy Lamminraitti	0150635-3	46,00
Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy	1037204-3	93,06	Pikasso Oy	1749706-8	50,00
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy	2196076-4	100,00	Hämeenlinnan Keilakeskus Oy *	0713492-5	78,62
Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy (konserni)	1711549-6	76,60	Talo-Osakeyhtiö Hämeen Suoja *	0205363-2	73,12
Linnan Kehitys Oy	0832624-0	100,00	* Osuus osakkeiden tuottamasta äänivallasta on 1/5.		
Verkatehdas Oy	2069302-7	100,00	** Hauhon Lämpö Oy on yhdistelty viimeisimmän valmistuneen tilinpäätöksen mukaisesti, yhtiön osakkeet myyty 12/2022.		
Säätiöt ja yhdistykset					
Fredrika Wetterhoff-säätiö (konserni)	0205371-2	100,00			
Hämeenlinnan Erityisasuntosäätiö	0648130-0	100,00			
Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiö	0315262-4	100,00			
Työvalmennussäätiö Luotsi sr (konserni)	1881647-0	100,00			
Kanta-Hämeen Sairaskotisäätiö	0653924-2	100,00			

Yhdistely konsernitilinpäätökseen	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Yhtiöt		
Kiinteistötoiminta	13	
Kunnallista liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt	7	
Säätiöt	5	
Kuntayhtymät	5	
Osakkuusyhteisöt	11	
Muut omistusyhteisyyshyöteisöt		3
Yhteensä	41	3

Konsernin toiminnan ohjaus

Kaupunkikonserniin kuuluu kaupunkiorganisaation lisäksi yhtiöitä, muita yhteisöjä ja säätiöitä. Omistajaohjauksella varmistetaan, että konsernin yhteisöt ottavat toiminnassaan huomioon omistajan tahdon ja toteuttavat niitä tavoitteita, jotka omistaja on yhteisöille asettanut.

Miten konserniohjaus on järjestetty

Konsernijohto vastaa kaupunkikonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan johtamisesta. Vuonna 2022 konsernijohtoon kuului kaupunginhallitus, kaupunginjohtaja ja talousjohtaja.

Kaupunginhallitus ohjaa kaupunkikonsernia ja vastaa yhteisöjen valvonnan järjestämisestä. Konsernin operatiivisesta johtamisesta vastaa kaupunginjohtaja. Konserniyhteisöjen omistajaohjauksesta vastaa talousjohtaja osana konsernijohtoa. Omistajaohjauksen vastuualue vastaa omistajaohjauksen valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävistä.

Omistajaohjauksen keskeisiä välineitä ovat yhtiöjärjestys, osakassopimus, henkilövalinnat, konserniohje sekä yhteisöille asetettavat taloudelliset ja toiminalliset tavoitteet. Omistajaohjauksen periaatteet ja käytännöt on kuvattu tarkemmin kaupungin omistajapoliittisissa linjauksissa (KV 3.10.2022 § 105). Linjauksiin sisältyvät myös kaupungin yhteisökohtaiset omistajastrategiat.

Konserniohjeessa määritellään kaupunkikonserniin kuuluvien yhteisöjen johdon rooli ja velvollisuudet sekä pelisäännöt sille, miten kaupunki käyttää määräysvaltaa yhteisössään. Kaupunginvaltuusto hyväksyi ohjeen 13.12.2021 ja uusi ohje astui voimaan 1.1.2022. Kaupungin tytäryhteisöjen hallitukset ja yhtiökokoukset käsittelevät konserniohjeen ja hyväksyvät sen itseään ja yhteisöä sitovaksi. Myös osakkuusyhtiöiden tulee noudattaa konserniohjetta soveltuvin osin.

Yhteisöjen toiminnan seuranta- ja raportointivastuiden jakautuminen

Omistajaohjauksen yksikkö huolehtii yhteisöjen seurantaan ja valvontaan tarvittavien tietojen keräämisestä ja niiden valmistelusta kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle. Kaupunginhallitus on valinnut kaupungin edustajat yhtiökokouksiin ja antanut edustajille tarvittavat ohjeet. Lisäksi kaupunginhallitus on nimennyt yhtiöitä ja säätiöitä seuraavat viranhaltijat. Tytäryhteisöjen tilintarkastajina toimivat kaupungin tilintarkastusyhteisö tai sen edustajat.

Tavoitteiden asettaminen tytäryhteisöille ja tavoitteiden toteutuminen

Kaupunginvaltuusto on asettanut kaupungin merkittävimmille tytäryhtiöille talousarvion hyväksymisen yhteydessä vuositavoitteet, joiden toteutumisesta seurataan kolmannesvuosittain. Lisäksi kaupunginvaltuusto on omistajapoliittisissa linjauksissa asettanut yhteisöille pitkän tähtäimen tavoitteet, joiden kehittymistä seurataan erikseen julkaistavassa yhteisöjen vuosikatsauksessa.

Vuodelle 2022 kaupunginvaltuusto asetti strategisille tytäryhtiöille yhteensä 44 tavoitetta, jotka koskivat enimmäkseen taloutta, palveluiden käyttöä sekä omaisuuden hallintaa. Erityiseksi tavoitteeksi asetettiin työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen sekä toimenpiteet Hiilineutraali Hämeenlinna -tavoitteen toteuttamiseksi.

Yhtiöiden antamien tilinpäätösraporttien mukaan vuodelle 2022 asetetuista tavoitteista 33 tavoitetta toteutui, 1 tavoite toteutui osittain ja loput 10 tavoitetta eivät toteutuneet. Suurin osa toteutumatta jääneistä tavoitteista koski taloustavoitteita, joihin vaikutti erityisesti yleisen kustannustason nousu sekä odotettua heikompi taloudellisen toimeliaisuuden kasvu, sekä työllistämistavoitetta, joka ei kolmessa yhtiössä täytynyt. Tavoitteista ja niiden toteutumisesta kerrotaan tarkemmin tilinpäätöskirjan kappaleessa Strategiset tytäryhtiöt.

Olellaiset konsernia koskevat tapahtumat

Konsernirakennetta koskevat muutokset

Vuoden 2022 alussa Hämeenlinnan kaupunki myi suurimman osan omistamistaan Kanta Logistiikka Oy:n osakkeista Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle. Järjestely liittyi hyvinvointialueuudistukseen, jonka myötä suurin osa kaupungin Kanta Logistiikalta tekemistä ostoista siirtyi sosiaali- ja terveystalouden mukana hyvinvointialueelle. Kaupungin omistusosuus yhtiöstä pieneni 80,74 %:sta 0,1 %:iin. Kanta Logistiikka sulautui Pirkanmaan seudulla toimivaan Tuomi Logistiikkaan 30.6.2022.

Vuoden 2022 alussa saatettiin loppuun Hämeenlinnan Teatteri Oy:tä ja Verkatehdas Oy:tä koskeva yrittäjäjärjestely, jossa kaupunki luovutti Hämeenlinnan Teatteri Oy:n koko osakekannan apporttina 100 % omistamalleen Verkatehdas Oy:lle. Teatterista tuli Verkatehtaan 100 % tytäryhtiö.

Huhtikuussa 2022 Suomen Hopealinja Oy:n osakkeita koskeva lunastusmenettely päättyi ja Tampereen kaupunki osti Suomen Hopealinja Oy:n kaikki osakkeet. Ennen osakekauppaa Hämeenlinnan kaupungin omistusosuus yhtiöstä oli 0,02 %.

Vuoden 2022 aikana saatettiin loppuun Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastian perustaminen ja Koulutuslaitoskuntayhtymä Tavastian kiinteistöomaisuus siirrettiin uudelle liikelaitoskuntayhtymälle. Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymän toiminta käynnistyi 1.8.2022. Hämeenlinnan kaupungin perusosuuksien omistusosuus Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastiasta on 77,24 % ja äänivalta 63,64 %, joten liikelaitoskuntayhtymä on kaupunkiin nähden tytäryhteisöasemassa.

Hauhon Lämpö Oy myi vuoden 2022 aikana koko kaukolämpöliiketoimintansa. Kaupunginhallitus päätti luopua yhtiön omistuksesta ja myi kaikki kaupungin omistamat osakkeet Hauhon Lämpö Oy:lle joulukuussa 2022.

Kaupungin 4,06 %:sti omistama Aina Group Oy asetettiin vapaaehtoiseen selvitystilaan 1.10.2022 alkaen. Selvitystilän tavoitteena on yhtiön purkaminen.

Hyvinvointialueiden käynnistymisen myötä Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ja Eteva kuntayhtymän toiminta päättyi ja niiden palvelutoiminta siirtyi hyvinvointialueiden tehtäväksi 1.1.2023 alkaen. Kaupungin omistamat sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos Oy:n osakkeet siirtyivät voimaanpanolain perusteella Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle 1.1.2023. Kaupunginhallitus hyväksyi syksyllä 2022 Hämeenlinnan Erityisasuntosäätiön, Kanta-Hämeen Sairaskotisäätiön ja Työvalmennussäätiö Luotsin sääntömuutokset, joiden myötä niiden hallituspaikkojen enemmistö luovutettiin Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle. Sääntömuutokset astuivat voimaan alkuvuodesta 2023.

Lisäksi Kanta-Hämeen hyvinvointialue sai yhden hallituspaikan Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiön hallitukseen 30.11.2022 voimaan astuneella sääntömuutoksella.

Merkittävät muutokset yhteisöjen liiketoiminnassa ja toimialassa

Vuoden 2022 aikana yhteisöjen toimintaan vaikutti olennaisesti covid-19-pandemian väistyminen ja sen myötä taloudellisen toimeliaisuuden kasvu. Alkuvuonna liikunta- ja tapahtumatoimintaan kohdistui vielä koronarajoituksia, mikä näkyi yhtiöiden liikevaihdossa ja poissaoloissa. Mm. Kanta-Hämeen Sairaskotisäätiö kärsi covidin aiheuttamista laitokskaranteeneista ja hoitajavajeesta. Vuotta 2022 leimasi myös Ukrainan sotaa seurannut yleisen kustannustason nousu. Sen ja korkojen nousupaineiden seurauksena useampi yhteisö raportoi investointiohjelmiansa hidastamisesta ja investointien lykkäämisestä tuleville vuosille.

Verkatehdas Oy:stä muodostui vuoden alussa konserni, kun Hämeenlinnan Teatteri Oy:stä tuli Verkatehdas Oy:n 100 % tytäryhtiö. Muutoksen myötä konsernin johtamisjärjestelmää ja toimintakäytäntöjä uudistettiin. Verkatehdas Oy käynnisti loppuvuodesta yhdessä kaupungin ja sen alueella toimivien matkailuyritysten kanssa Kokous & Kongressi -toimiston, minkä tavoitteena on tuoda kaupunkiin lisää yritystapahtumatuloja.

Koulutuskuntayhtymä Tavastian kiinteistöomaisuus siirrettiin 1.8.2022 alkaen koulutuskuntayhtymän perustajakuntien perustamalle Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastialle.

Linnan Kiinteistökehitys Oy osallistui Hämeenlinnan kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan sekä pelastuslaitoksen käytössä olevia kiinteistöjä koskevaan uudistukseen, jossa hyvinvointialueen käyttöön siirtyvät kiinteistöt vuokrattiin Linnan Kiinteistökehitys Oy:lle. Järjestelyn tarkoituksena oli minimoida hyvinvointialueen kiinteistöjärjestelyistä kaupungille syntyvät kustannukset ja riskit. Järjestely kasvattaa Linnan Kiinteistökehitys Oy:n liikevaihtoa merkittävästi, mutta sen tulosvaikutus tulee näillä näkymin jäämään vähäiseksi.

Vuoden 2023 alussa toteutetun hyvinvointialueuudistuksen myötä Hämeenlinnan Erityisasuntosäätiön, Työvalmennussäätiö Luotsin ja Kanta-Hämeen Sairaskotisäätiön pääasialliseksi asiakkaaksi vaihtui Kanta-Hämeen hyvinvointialue.

Merkittävimmät tytäryhteisöjen investoinnit

Tytäryhteisöjen investointiaktiivisuus oli vuonna 2022 vähäistä. Linnan Kiinteistökehitys Oy osti vuoden aikana Kiinteistö Oy Parolantie 104 koko osakekannan. Koulutuskuntayhtymä Tavastia, Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy, Hämeenlinnan Asunnot Oy ja Verkatehdas Oy raportoivat investointihankkeiden lykkäämisestä pääasiassa kohonneiden kustannusten ja epävarmuuksien vuoksi. Useampi tytäryhteisö toteutti tai käynnisti vuoden aikana rakennusten lämmitystapamuutoksia, joilla pyrittiin vähentämään energiakustannusten kohoamiseen ja polttoaineiden saatavuuteen liittyviä riskejä sekä toteuttamaan kaupungin hiilineutraalisuustavoitetta.

Merkittävien tytär- ja osakkuusyhteisöjen toiminnan, tuloksen ja rahoitusaseman kehittyminen

Lähes kaikkien merkittävimpien tytär- ja osakkuusyhteisöjen liikevaihto kasvoi hieman edellisvuodesta. Suurin kasvu oli Verkatehdas Oy:llä ja Hämeenlinnan Teatteri Oy:llä, kun liiketoiminta palautui lähemmäs pandemiaa edeltäviä aikoja. Myös Hämeenlinnan Pysäköinti Oy raportoi merkittävästä liikevaihdon parantumisesta pysäköintimäärien kasvaessa. Monella yhteisöllä liikevaihdon kasvuun vaikutti hintojen korotukset, kun yhteisöt joutuivat varautumaan kohonneisiin energia- ym. kustannuksiin.

Liikevaihdon kasvusta huolimatta suurimman osan yhteisöistä tulos heikkeni edellisvuodesta. Suurimmista tytär- ja osakkuusyhteisöistä ainoastaan Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiö, Linnan Kiinteistökehitys Oy ja Hämeenlinnan Pysäköinti Oy raportoivat tuloksen paranemisesta edellisvuoteen nähden. Seitsemällä yhteisöllä viidestätoista tilikauden tulos oli tappiollinen. Liikevaihtoon nähden suurimpia tappioita raportoivat Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy ja HAMK, joista Liikuntahallien tappioon vaikutti erityisesti tilikauden alussa voimassa olleet covid-19 rajoitukset sekä yleinen kustannustason nousu ja HAMKilla sijoitustoiminnan epäsuotuisa kehittyminen.

Yhteisöjen rahoitusasema kehittyi vuoden aikana vaihtelevasti. Pääosan yhteisöistä rahoitusasema quick ratiolla mitattuna oli vuoden vaihteessa hyvällä tai tyydyttävällä tasolla. Rahoitusasema oli heikko ainoastaan Verkatehtaalla ja Työvalmennussäätiö Luotsilla, joiden rahavarat ja lyhytaikaiset saamiset olivat merkittävästi lyhytaikaiseen vieraan pääomaan nähden alemmat. Verkatehtaan omavaraisuusaste oli kuitenkin tilinpäätöshetkellä hyvällä tasolla, kun taas Luotsilla negatiivisen oman pääoman määrä edellisvuodesta kasvoi.

Tarkemmat tiedot yhteisöjen talouden ja toiminnan kehittymisestä löytyvät keväällä julkaistavasta Yhteisöjen vuosikatsauksesta.

Merkittävien tytär- ja osakkuusyhteisöjen toimintaan liittyvät olennaiset riskit ja epävarmuustekijät

Yhteisöjen raportoimat merkittävimmät riskit liittyvät pääsääntöisesti kustannusten voimakkaaseen nousuun ja kohoavaan korkotasoon. Myös valtion mahdolliset säästötoimenpiteet, palveluiden käyttäjien maksukyvyyn heikkeneminen sekä kiinteistöjen korjausvelan kasvu nähtiin olennaisina epävarmuustekijöinä. Korkojen nousuun yhteisöt pyrkivät varautumaan korkosuojauksilla.

Kaupungin omista toimenpiteistä aiheutuvista riskeistä raportoivat Verkatehdas Oy, Koulutus kuntayhtymä Tavastia ja Hämeenlinnan Pysäköinti Oy. Verkatehtaalle epävarmuutta aiheuttaa kaupungin Radiotaloon teettämä vesikaton korjaustyö, joka saattaa vaikuttaa Verkatehtaan toimitilaliiketoimintaan heikentävästi. Tavastialle epävarmuutta aiheuttaa Hämeenlinnan lukiotoimintaa koskeva selvitys ja siitä mahdollisesti seuraavat toimenpiteet. Pysäköintiyhtiön liiketoiminnalle epävarmuutta aiheuttaa edelleen kaupungin pysäköintipolitiikka.

Muut konsernin kannalta tärkeät tapahtumat

Muita konsernin kannalta tärkeitä tapahtumia ei vuoden 2022 aikana ollut.

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kiinteistöjen ylläpitokustannusten poikkeuksellisen voimakas nousu yhdistettynä kohonneeseen korkotasoon tulee leimaamaan monen konserniyhteisön toimintaa vuonna 2023. Epävarmasta taloustilanteesta huolimatta useampi konserniyhteisö suunnittelee investointihankkeiden toteutuksen tai suunnittelun käynnistämistä. Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy on päättänyt uuden tekonurmikentän rakentamisesta Hämeenlinnan urheilupuistoon. Hämeenlinnan Asunnot Oy suunnittelee kahden isomman uudiskohteen rakentamista ja Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiö on päättänyt Keinusaaren uudishankkeen suunnittelun käynnistämisestä vuoden 2023 aikana. HAMKin Smart Systems Biotechnology Centerin valmistelu on edennyt siten, että rakentaminen voidaan aloittaa 2023.

Vuoden 2023 aikana näköpiirissä olevia merkittäviä kaupungin konsernirakenteeseen vaikuttavia toimenpiteitä on ainoastaan Hämeenlinnan Opiskelija-asuntosäätiön vireillä oleva sääntömuutos, joka toteutuessaan toisi säätiön kaupunkiin nähden tytäryhteisöasemaan. Lisäksi kaupunki on päättänyt luopua Hämeen Tekstiilihuolto Oy:n osakkeista, sillä yhtiö tuottaa pesulapalveluita jatkossa ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuollolle. Aina Group Oyj:n selvitystila ja purkaminen saataneen päätökseen vuoden 2023 aikana.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Miten konsernivalvonta on järjestetty

Kaupungin konsernivalvonnasta vastaa konsernijohto. Konsernivalvonnalla tarkoitetaan konsernijohtoon vastuulla olevaa tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia sekä konserniohjeen, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisen seuranta. Yhteisöjen sisäisen valvonnan toteuttamisesta vastaavat yhteisöjen hallitukset. Sisäisellä valvonnalla pyritään varmistamaan toiminnan laillisuus, taloudellisuus, tuloksellisuus ja päätösten perusteena olevan tiedon riittävyys, oikeellisuus ja luotettavuus. Toimivallan ja vastuiden jako konserniohjauksessa on kuvattu selkeästi kaupungin hallintosäännössä sekä omistajaohjauksen periaatteissa ja konserniohjeessa.

Konsernivalvontaa on toteutettu monenlaisen raportoinnin sekä yhteisöjen kanssa käytyjen keskustelujen avulla. Konsernijohtoon ennakkokantaa edellyttävät asiat on kerrottu konserniohjeessa. Kaupunginhallituksen nimeämällä viranhaltijoilla on oikeus osallistua läsnäolo- ja puheoikeuksin merkittävimpien tytäryhtiöiden ja säätiöiden hallitusten kokouksiin. Tarkastuslautakunta arvioi yhtiöille asetettavien tavoitteiden toteutumista.

Onko valvonnassa havaittu puutteita

Konsernivalvonnassa ei ole havaittu merkittäviä puutteita kuluneella tilikaudella. Tytäryhteisöt ovat antaneet kaupunginhallitukselle kaupunkikonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot. Kaupunginhallituksen nimeämät strategiset tytäryhtiöt ovat raportoineet taloudestaan ja toiminnastaan sekä riskeistä ja niiden hallinnasta kolmannesvuosittain sekä talousarvio- ja tilinpäätösraportoinnin yhteydessä. Myös muut merkittävimmät

yhteisöt ovat jättäneet tilinpäätösraporttinsa. Pienimpien yhtiöiden osalta seuranta on tehty pääasiassa yhtiökokouksissa saatavan informaation avulla. Strategiset tytäryhtiöt ovat raportoineet tavoitteiden toteutumisesta tilinpäätösraporteissaan.

Kaupungin tarkastustoimi on toteuttanut yhdessä omistajaohjauksen yksikön kanssa kaikkiin kaupungin tytäryhteisöihin kohdistuvan sisäisen valvonnan selonteon, jonka avulla seurataan konserniohjeen noudattamista sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumista. Tytäryhteisöt ovat pääsääntöisesti järjestäneet sisäisen valvontansa asianmukaisesti valtuuston edellyttämällä tavalla. Tytäryhteisöjen toiminnan ja tavoitteiden seuranta ja raportointi on säännöllistä ja poikkeamiin puututaan välittömästi. Riskikartoitukset on tehty ja ne ovat ajan tasalla. Riskienhallinnan raportointi on pääosin säännöllistä ja vastuutettua toimintaa. Konserniohjetta on noudatettu pääsääntöisesti hyvin. Konserniohjeen noudattamista koskevista poikkeuksista on keskusteltu yhteisöjen johdon kanssa. Konsernijohtoon ennakkokantaa edellyttävien asioiden noudattamisessa ei tilikauden aikana havaittu merkittäviä puutteita.

Keskitettyjen konsernitoimintojen ja -palvelujen käyttöä koskevassa valvonnassa ei ole havaittu puutteita. Useimmat kaupunkikonsernin yksiköistä käyttävät konsernitiliä sekä sijoitus- ja laina-asioiden talouspalvelujen asiantuntemusta. Hankinnoissa avustaa kaupungin oman hankintayksikön lisäksi Sarastia Oy:n hankintayksikkö. Oikeudellisissa asioissa yksiköt ovat saaneet kaupunginlakimiesten konsultointia sekä henkilöstöpalveluilta apua palkka-, rekrytointi- ja henkilöstöasioihin. Omistajaohjauksen vastuualue on huolehtinut konserniyhteisöjen yleisestä tuesta.

Miten konsernivalvontaa kehitetään

Konsernivalvontaan liittyvää tiedonkulkua ja sen toimivuutta on tilikauden aikana pyritty vahvistamaan lisäämällä yhteisöjen kanssa käytyjä keskusteluja. Tytäryhteisöjen hallituksille ja konsernijohtolle järjestettiin vuoden aikana yhtiöiden hallitustyöskentelyyn liittyvää koulutusta.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2022	2021
Toimintatuotot	239 540	243 402
Toimintakulut	-651 912	-628 436
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-987	1 407
TOIMINTAKATE	-413 360	-383 627
Verotulot	327 303	315 496
Valtionosuudet	145 743	134 832
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	798	570
Muut rahoitustuotot	11 675	10 383
Korkokulut	-7 941	-8 907
Muut rahoituskulut	-10 581	-555
VUOSIKATE	53 637	68 192
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-48 489	-47 618
Arvonalentumiset	-2 466	-2 531
TILIKAUDEN TULOS	2 682	18 042
Tilinpäätössiirrot	-96	-9 926
Tilikauden verot	-217	-368
Laskennalliset verot	-56	-3
Vähemmistön osuus tilikauden tuloksesta	-425	-429
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 888	7 316

KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2022	2021
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	36,7	38,7
Vuosikate/Poistot, %	105,3	136,0
Vuosikate, euroa/asukas	788	1 003
Asukasmäärä	68 043	67 971

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista = $100 \times \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$

Konsernin koko ja konserniin kuuluvien yhteisöjen luonne vaikuttaa tunnusluvun arvoon ja selittävät konsernikohtaisia eroja.

Vuosikate osoittaa konsernin tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, konsernin tulorahoitus on riittävä.

Vuosikatteen ja poistojen vertailussa on vakiintunut käyttöön seuraava tunnusluku:

Vuosikate prosenttia poistoista = $100 \times \text{Vuosikate} / (\text{Suunnitelman mukaiset poistot} + \text{Arvonalentumiset})$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan konsernin tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat konserniyhteisöjen keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenosta valtionosuudet, liittymismaksut ja muut rahoitusosuudet.

Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Myös nämä väittämät pitävät paikkansa vain, jos poistot vastaavat keskimääräistä konsernitilinpäätökseen yhdisteltävien yhteisöjen ja säätiöiden vuotuista investointitasoa. Tulorahoituksen voidaan katsoa olevan riittävä, jos poistot kattavat pitkällä aikavälillä keskimääräiset poistonalaiset investoinnit.

Vuosikatteen ja poistojen suhde on myös yksi kuntalain 118 §:n mukaisista kunnan erityisen vaikean taloudellisen aseman arvioinnissa käytettävistä tunnusluvuista. Tämän tunnusluvun mukaan kunta on erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa, jos tunnusluvun arvo on alle 80 %.

Jos vuosikate on negatiivinen, on konsernin tulorahoitus heikko.

Vuosikate euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Konsernikohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä.

Keskimääräistä, kaikkia kuntakonserneja koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Muun muassa konserniyhteisöjen toimintojen sisältö vaikuttaa vuosikatetavoitteen määrittämiseen konsernissa.

Asukasmääränä tunnusluvun laskennassa käytetään kunnan asukaslukua tilikauden lopussa. Kuntayhtymäkonsernissa asukasmäärää ja asukaskohtaista tunnuslukua ei esitetä.

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

	2022	2021
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	53 637	68 192
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden verot	-217	-368
Tulorahoituksen korjauserät	8 251	-6 258
	61 670	61 566
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-86 374	-73 957
Rahoitusosuudet investointimenoihin	917	361
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 517	5 614
Toiminnan ja investointien rahavirta	-21 270	-6 415
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-1	69
Antolainasaamisten vähennykset	41	167
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	74 960	102 814
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-44 502	-64 406
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-35 476	-7 168
Oman pääoman muutokset	-55	-868
Muut maksuvalmiuden muutokset	537	-1 448
Rahoituksen rahavirta	-4 497	29 160
Rahavarojen muutos	-25 767	22 745
Rahavarat 31.12.	175 894	201 661
Rahavarat 1.1.	201 661	178 916
Rahavarojen muutos	-25 767	22 745

KONSERNIRAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	-73 128	-54 924
Investointien tulorahoitus, %	62,8	92,7
Laskennallinen lainanhoitokate	0,8	1,0
Lainanhoitokate	1,2	1,1
KOnb Kassan riittävyys, pv	80	95

Investoinnit

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä

Rahoituslaskelman välitulokseksi Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevien kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä siltä osin kuin kertymä on laskettavissa. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, % = $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä.

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainahoito

Laskennallinen lainanhoitokate = $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja jossa saatu summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla konsernitaseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Lainoihin luetaan korolliset pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset lainat, kuten kuntatodistukset.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan konsernin lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Konsernin lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1-2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Konsernitilinpäätöksen laskennallista lainanhoitokateä käytetään yhtenä tunnuslukuna kuntalain 118 §:n mukaisessa kunnan erityisen vaikean taloudellisen aseman arvioinnissa. Kuntalain 118 §:n mukainen tunnusluvun raja-arvo on 0,8.

Lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate kertoo konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Jos konsernin lainakannasta enemmän kuin 20 % on kertalyhenteisiä lainoja, otetaan lyhennyksen määräksi tunnuslukua laskettaessa laskennallinen vuosilyhennys, joka saadaan jakamalla edellä mainittu lainakanta 31.12. kahdeksalla.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan konserniyhteisöjen omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

Luotettavan kuvan konsernin lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Konsernin lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1-2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Maksuvalmius

Kassan riittävyys (pv) = 365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla. Rahavarioihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Kassasta maksut kootaan seuraavista tilikauden tuloslaskelman ja rahoituslaskelman eristä:

Konsernituloslaskelmasta:

Toimintakulut

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Tilikauden verot

Konsernin rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainasaamisten lisäykset

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Kassan riittävyys voidaan esittää myös kuukausittaisena lukusarjana tai graafisesti. Rahavarojen määränä käytetään tällöin joko kuukauden päiväkohtaista keskiarvoa tai valittua kuukauden määräpäiväarvoa. Kassasta maksuina käytetään kuukauden kassasta maksuja ja päiväkerroimena 30 pv.

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	2022 1 000 €	2021 1 000 €	VASTATTAVAA	2022 1 000 €	2021 1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	830 135	805 985	OMA PÄÄOMA	359 277	358 979
Aineettomat hyödykkeet	8 779	10 478	Peruspääoma	274 117	274 117
Aineettomat oikeudet	1 057	1 206	Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	667	667
Muut pitkävaikutteiset menot	7 572	9 171	Arvonkorotusraho	679	2 311
Ennakkomaksut ja keskener. hyödykkeet	150	101	Muut omat rahastot	75 458	75 417
			Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	6 468	-849
			Tilikauden yli-/alijäämä	1 888	7 316
Aineelliset hyödykkeet	771 208	744 952	VÄHEMMISTÖSUUDET	25 165	24 950
Maa- ja vesialueet	76 439	76 350	PAKOLLISET VARAUKSET	9 092	8 916
Rakennukset	440 548	424 100	Eläkevaraukset	247	305
Kiinteät rakenteet ja laitteet	126 794	129 069	Muut pakolliset varaukset	8 844	8 611
Koneet ja kalusto	56 339	48 888			
Muut aineelliset hyödykkeet	3 195	3 551	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	5 334	5 085
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	67 894	62 994			
Sijoitukset	50 148	50 556	VIERAS PÄÄOMA	662 289	622 039
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	40 111	41 785	Pitkäaik. korollinen vieras pääoma	494 262	462 123
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakk. arvonk.	9 141	7 836	Pitkäaik. koroton vieras pääoma	19 429	20 261
Muut lainasaamiset	777	818	Lyhytaik. korollinen vieras pääoma	39 564	78 622
Muut saamiset	118	117	Lyhytaik. koroton vieras pääoma	109 033	101 033
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 092	2 599			
VAIHTUVAT VASTAAVAT	226 930	251 384	VASTATTAVAA	1 061 157	1 059 969
Vaihto-omaisuus	1 270	3 489			
Saamiset			KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT		
Pitkäaikaiset saamiset	6 367	7 426	Omavaraisuusaste, %	36,6	36,4
Lyhytaikaiset saamiset	43 400	38 808	Suhteellinen velkaantuneisuus, %	91,6	94,3
Saamiset	49 767	46 234	Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	8 356	6 468
			Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas	123	95
Rahoitusarvopaperit	117 353	118 291	Lainakanta 31.12., 1 000 €	533 827	540 745
			Lainakanta 31.12./asukas	7 845	7 953
Rahat ja pankkisaamiset	58 541	83 370	Lainat ja vuokratuut 31.12., 1 000 €	612 986	622 134
			Lainat ja vuokratuut, euroa/asukas	9 009	9 153
VASTAAVAA	1 061 157	1 059 969	Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	777	818
			Kunnan asukasmäärä	68 043	67 971

Konsernitaseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat konsernin omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste, % = $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Koko pääoma kaavassa tarkoittaa taseen vastattavien loppusummaa. Kun käytetään lyhennettyä konsernikaavaa, laskennassa voidaan jättää saadut ennakot pois. Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan pitää 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Kun käytetään lyhennettyä konsernikaavaa, laskennassa voidaan jättää saadut ennakot pois. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku konsernien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, paljonko konsernilla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää.

Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas = $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa konsernin asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää. Kuntayhtymän konsernissa ei asukaskohtaista tunnuslukua esitetä.

Konsernin lainakanta 31.12. = $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla enakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Lyhennettyä konsernikaavaa käytettäessä konsernin lainakanta muodostuu korollisen vieraan pääoman eristä. Jotta lainakanta voitaisiin laskea suoraan toimintakertomukseen otetusta taseesta, ei mainittuihin vähennettäviin eriin tule kirjanpidossa merkitä korollisia lainoja.

Konsernin lainat euroa/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvouden päätymispäivän mukaisella asukasmäärällä. Kuntayhtymän konsernitilinpäätöksessä ei asukaskohtaista lainamäärää esitetä.

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk – lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä konsernin lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravastuiden määrä huomioidaan konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Konsernin lainasaamiset 31.12.

= Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja konsernin omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

Strategiset tytäryhtiöt

Strategisten tytäryhtiöiden valtuustoon nähden sitovat tavoitteet 2022

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Vuoden 2022 aikana kaupungin tytäryhteisöjen toimintaa ohjasivat Hämeenlinnan kaupungin konserniohjeet (KV 13.12.2021 § 193), Hämeenlinnan kaupungin hallintosääntö sekä Hämeenlinnan kaupungin omistajapolitiittiset linjaukset (KV 14.5.2018 § 57 ja KV 3.10.2022 § 105).

Kaupungin omistajapolitiikan tavoitteena on tytäryhteisöjen toiminnan kehittäminen kaupungin strategisten linjausten mukaisesti sekä omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen. Omistajapolitiittisissa linjauksissa on asetettu kaupungin keskeisimmille yhteisöille pitkän tähtäimen tavoitteet, joiden kehittymistä seurataan yhteisöjen vuosikatsauksessa. Tämän lisäksi kaupungin strategisille tytäryhtiöille on talousarviossa asetettu valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuodelle 2022. Tavoitteet perustuvat kaupunkistrategiassa esitettyihin arvoihin, visioon ja kaupunkitason tavoitteisiin. Valtuuston hyväksymät tavoitteet ovat yhtiöiden kanssa tehtävien palvelusopimusten lähtökohtina.

Yhtiökohtaisten tavoitteiden lisäksi kaikille strategisille tytäryhtiöille asetettiin myös vuodelle 2022 erityiseksi tavoitteeksi työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen. Työllisyystoimenpiteillä tarkoitetaan ensisijaisesti työkokeilua ja kuntouttavaa työtoimintaa sekä palkkatukityöllistämistä. Työllisyystoimenpiteiden ohella yhtiöt voivat raportoida myös osallistumisestaan korkeakoulu- ym. harjoittelun mahdollistamiseen. Lisäksi kaupunginvaltuusto asetti tavoitteeksi, että konserniyhtiöt toteuttavat Hiilineutraali Hämeenlinna -tavoitetta ja kuvaavat tekemänsä toimenpiteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia raportoimaan tavoitteiden toteutumisesta kolmannesvuosiraporttien ja tilinpäätösraportoinnin yhteydessä.

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja niiden toteumat ovat seuraavat:

Hämeenlinnan Asunnot Oy (konserni)

Hämeenlinnan Asunnot Oy omistaa ja vuokraa hallinnoimiaan vuokra-asuntoja. Yhtiö tarjoaa asuntoja kuntalaisille kaikissa elämän vaiheissa.

TAVOITE 2022	MITTARI	TOTEUMA
Nettotulos > 0	nettotulos (€)	Nettotulos oli vuonna 2022 18 805 € ja tavoitteena oli nettotulos > 0, joka toteutui kuluavana tilikautena. KYLLÄ
Yhtiö jatkaa asuntokannan tervehdyttämiseen tähtäviä toimenpiteitä, mukaan lukien korjausvelan hallinta; <ul style="list-style-type: none"> a. kiinteistöjen keskimääräinen kuntoaste paranee yli 65 %:n (v 2020 64 %) b. kiinteistöjen tyhjänä olosta aiheutuvat tulonmenetykset vähenevät 5 % edellisvuodesta (v 2020 2,6 M €) 	<ul style="list-style-type: none"> a. korjausvelkatyökalun mukaan laskettu kuntoaste (%) b. tulonmenetykset M €, toteutui / ei toteutunut 	<ul style="list-style-type: none"> a. Korjausvelka vuoden 2022 lopussa oli 62,3 % eli kuntoaste ei parantunut. Olemassa olevan kiinteistökan- ta vaatisi paljon enemmän korjauksia, mitä pystytään tekemään. EI b. Tulonmenetykset olivat enemmän, kuin 5 %. Tulonmenetykset vuonna 2022 olivat alle 1,5 milj euroa, kun ne vuonna 2021 olivat n 1,9 milj euroa. KYLLÄ
Talouden ja toiminnan seuranta ja raportointia uudistetaan siten, että johdolla ja omistajalla on selkeä ja todenmukainen näkemys yhtiön tämän hetken tilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä; yhtiön hallitustyöskentelyssä ja kaupungille suunnatussa raportoinnissa käytetään tavoitelukujen sijaan todellisiin käyttöasteisiin perustuvia budjetti- ja ennustelukuja	raportointikäytäntöä muutettu (kyllä/ei)	Raportointikäytäntö on muutettu. KYLLÄ
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	tehdyt työllisyystoimenpiteet	Ei osallistuttu työllisyystoimenpiteisiin. Vuoden aikana yksi työharjoittelupaikka toteutui. EI
Toimenpiteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi	tehdyt toimenpiteet	Fossiilisten lämmitysmuotojen osalta vähennystä ja siirtymää kaukolämpöön/maalämpöön. KYLLÄ

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy (konserni)

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy on osakeyhtiö, joka tuottaa liikuntapalveluita. Yhtiö hoitaa ja hallinnoi areenoita, liikuntahalleja, suurkenttiä, uimahalleja ja sisäliikuntatiloja sekä tuottaa liikunnanohjauspalveluita ja liikuntaan liittyviä tukipalveluita. Yhtiön tytäryhtiöitä ovat Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy.

TAVOITE 2022	MITTARI	TOTEUMA
Talous palautuu koronan jälkeen normaalitoiminnan tasolle; käyttökate on vähintään vuoden 2019 tasolla (1,2 M €)	käyttökate, €	Käyttökate 1,056 M€ liikevaihto jäi budjetoitua pienemmäksi ja kulut nousivat suuremmaksi. EI

Kiinteistöjen oikea-aikaisen kunnossapidon ja ylläpidon toimintamallien kehittämistä sekä energiatehokkuuden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä jatketaan; a. sähköinen huoltokirjajärjestelmä on täysimääräisesti käytössä b. energiankulutus pienenee vähintään 3 % vuoden 2019 tasosta	a. toteutui / ei toteutunut b. energiankulutus vuosina 2019 ja 2022, toteutui / ei toteutunut	a. Toteutui KYLLÄ b. Sähkönkulutus -8,72 %, kaukolämpö -4,72 % KYLLÄ
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	tehdyt työllisyystoimenpiteet	Tilikaudella yksi henkilö palkkatuella KYLLÄ
Toimenpiteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi	tehdyt toimenpiteet	Yhtiö on mukana Kuntien energiatehokkuussopimuksessa, huomioitu mm. hankinnoissa sekä energiatehokkaissa valaisinratkaisuissa KYLLÄ

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n tehtävänä on julkisten pysäköintipalvelujen järjestäminen, pysäköintinvalvonnan koordinointi sen hallinnassa olevilla alueilla ja pysäköintilaitosten omistaminen, rakennuttaminen ja ylläpito.

TAVOITE 2022	MITTARI	TOTEUMA
Yhtiön nettotulos > 0 €	nettotulos (€)	+244 T€ KYLLÄ
Yhtiön avustustarpeen hillitsemiseksi vakiintuneiden pysäköintialueiden ja -laitosten käytön kasvattaminen vuodesta 2021 yhdessä kaupunkirakenteen toimialan kanssa	keskimääräinen käyttöaste alueittain ja laitosittain (%), käyttöasteen kasvu vuodesta 2021 (%) (pitkäaikainen ja lyhytaikainen pysäköinti eroteltuna)	Kaivoparkin lyhytaikapysäköinnin käyttöaste vuonna 2022 oli 3,69 % (vuonna 2021 2,41 %). Kasvu 53,11 % Kaivoparkin pitkäaikaisen pysäköinnin käyttöaste vuonna 2022 oli 56,34 % (vuonna 2021 53,10 %). Kasvu 6,10 % Keinuparkin lyhytaikapysäköinnin käyttöaste vuonna 2022 oli 8,9 % (vuonna 2021 6,94 %). Kasvu 28,24 % Keinuparkin pitkäaikaisen pysäköinnin käyttöaste vuonna 2022 oli 97,01 % (vuonna 2021 100,37 %). Vähennys 3,35 % Pöölin lyhytaikaisen pysäköinnin käyttöaste vuonna 2022 oli 9,30 % (vuonna 2021 4,98 %). Kasvu 86,75 % Pöölin pitkäaikaisen pysäköinnin käyttöaste vuonna 2022 oli 27,83 (vuonna 2021 15,17 %). Kasvu 83,45 % Pysäköintimaksutulot pysäköintialueilta: 129 100 € sis. alv (vuosi 2022) 108 346 € sis. alv (vuosi 2021) 68 952 € sis. alv (vuosi 2020) KYLLÄ

Pöölin käyttöasteen kasvattaminen yhdessä kaupunkirakenteen toimialan kanssa; a. Pöölin käyttö kasvaa vuodesta 2021 b. Pöölistä saatava liikevaihto on yli 370.000 euroa	a. Pöölin käyttöaste (%), käyttöasteen kasvu vuodesta 2021 (%) b. Pöölin liikevaihto vuonna 2022 (€)	a. Pöölin lyhytaikapysäköinnin käyttöaste vuonna 2022 oli 9,3 % (vuonna 2021 4,98 %). Pöölin pitkäaikaisen pysäköinnin käyttöaste vuonna 2022 oli 27,83 % (vuonna 2021 15,17 %). KYLLÄ b. Pöölin liikevaihto vuonna 2022 oli 485 512 €. KYLLÄ
Pysäköintitoimintaan liittyvän tiedottamisen parantaminen yhteistyössä kaupunkirakenteen toimialan kanssa	selostus tehdyistä toimenpiteistä	Pysäköinnin työryhmä on kokoontunut vuoden aikana aktiivisesti. Työryhmässä mukana on yhtiön, kaupunkirakenteen ja pysäköintivalvonnan edustajia. Pysäköintiin liittyvistä asioista on viestitty asiakaslähtöisesti ja sekä kaupungin pysäköinnin ja yhtiön nettisivuja on pyritty kehittämään entistä asiakaslähtöisemmiksi. KYLLÄ
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	tehdyt työllisyystoimenpiteet	Ei työllisyystoimenpiteitä EI
Toimenpiteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi	tehdyt toimenpiteet	Yhtiön pysäköintilaitoksissa on jo aikaisemmin toteutettu kokonaistaloudellisesti kannattavat toimenpiteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi. Kuluvana vuonna liksäksi yhtiön käytössä olevassa pakettiautossa on siirrytty uusiutuvan dieselin käyttöön ja työsuuhdepyörätetua on mahdollistettu henkilöstölle osana kokonaispalkkausta. KYLLÄ

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n tehtävänä on huolehtia toiminta-alueellaan talousveden hankinnasta ja jakelusta sekä jätevesien ja hulevesien poisjohtamisesta ja jätevesien puhdistamisesta. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy tuottaa vesihuoltopalveluita Hämeenlinnan, Hattulan ja Akaan asukkaille, yhteisöille ja elinkeinoelämälle.

TAVOITE 2022	MITTARI	TOTEUMA
Nettotulos > 0	nettotulos, €	162 306,96 KYLLÄ
Yhtiön toimintamenojen ennakoidaan kasvavan tulevina vuosina; yhtiön tulee huolehtia siitä, että yhtiön perimät vesihuollon maksut* pysyvät keskimääräisiä vesihuoltolaitosten maksuja edullisempina ns. vertailuhintoina laskettuna	vesihuollon maksut keskimääräisiin vesihuoltolaitosten maksuihin verrattuna**, toteutui / ei toteutunut	Tyyppiomakotitalo 90,4 % keskiarvosta, tyyppikerrostalo 83,8 % keskiarvosta KYLLÄ
Yhtiö jatkaa vedenhankinnan turvaamiseen ja omaisuudenhallinnan parantamiseen tähtääviä kehittämistoimia; a. Verkostojen saneerausinvestoinnit toteutetaan hallitusti siten, että budjetin kustannusraami ei merkittävästi ylity eikä alitu; verkoston saneerausinvestointien toteuma +/- 10 % suunnitellusta	toteutui / ei toteutunut	a. Toteuma 4,30 milj.€, budjetti 4,05 milj. € KYLLÄ b. PTS:ssä 10 vuoden saneerausohjelma laitoksille KYLLÄ

b. Laaditaan laitoskohteiden pitkän aikavälin (10-15 vuotta) saneerausohjelma sisältäen prosessit ja rakennukset, jonka tulokset vietään osaksi talouden PTS- ja takasuuunnittelua. Suunnittelua tarkennetaan asteittain ennen toteutusvuotta hankkeiden kustannusarvioiden parantamiseksi ja taloussuunnittelun tehostamiseksi.		
Jätevedenpuhdistamoilla saavutetaan ympäristöluvan mukaiset lupaehdot valvojan viranomaisen hyväksymällä tavalla	toteutui / ei toteutunut	Akaassa ongelmana typenpoistoehdon täytyminen, kun prosessilämpötila vähintään 12 astetta. Paroisilla saneeraushanke heikensi kahdella neljänneksellä fosforinpoiston tehoa siten, että lupaehdot eivät aivan täyttyneet. EI
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	tehdyt työllisyystoimenpiteet	Koronaepidemian johdosta työllistäminen oli mahdollista vasta elokuussa 2022 alkaen. Veloitetyöllistettävälle tarjottiin toimistotyötä, mutta ketään ei saatu. EI
Toimenpiteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi	tehdyt toimenpiteet	Osallistuttu Aalto yo:n tutkimukseen, jossa selvitetään puhdistamoiden typpioksiduulipäästöjä. Mittauksia tehtiin 2022 Akaassa, mittaukset Paroisilla joko 2023 tai 2024. Paroisten saneeraushankkeessa parannetaan uusittavien koneistojen ja laitteiden energiatehokkuutta. Yhtiö päätti hiilidioksidineutraalin (ydinvoima) sähkön hankinnasta vuodesta 2023 alkaen. KYLLÄ

Linnan Kehitys Oy

Elinkeinoyhtiö, jonka tärkeimpänä tehtävänä on lisätä Hämeenlinnan tunnettuutta ja taloudellista kasvua. Yhtiö haluaa kasvaa halutuksi ja luotettavaksi kumppaniksi elinkeinosektorilla.

TAVOITE 2022	MITTARI	TOTEUMA
Yhtiön nettotulos > 0	nettotulos, €	-192 T€ EI
Yhtiö huomioi koronan aiheuttaman toimintaympäristön muutoksen tuomat mahdollisuudet kaupungin tunnettavuuden ja vetovoiman kasvattamisessa; Hämeenlinnan tunnettavuus ja vetovoima kaupunkimarkkinoinnin ja matkailun edistämisen avulla kasvaa	vierailijoiden lkm, muutos edellisvuodesta	Tarkemman matkailijatiedon saamiseksi seurattiin toisena kesänä vierailijoita matkapuhelindataan perustuvan Salmi-analytiikan avulla. Vierailijoita kesä-elokuussa oli 979 772 (ed. vuosi 1 040 000) matkailijatulon ollessa noin 105 milj. euroa. Seurattavien käyntikohteiden kävijämäärä oli 862 052 (885 659). Kävijämäärän laskuun vaikutti erityisesti Aulangon luonnonsuojelualueen kävijämäärän kehitys 353 300 (461 300). Kaupunkimarkkinoinnin VisitHämeenlinna-kanavat ovat jatkaneet kasvuaan sitouttaen seuraajia. OSITTAIN

Hämeenlinnan matkailuelinkeinon kehittämisohjelman toimeenpano sekä osaltaan matkailu- ja tapahtumastrategian tiekartan toteuttaminen suunnitellusti	selostus tehdyistä toimenpiteistä, toteutui / ei toteutunut	Matkailuelinkeinon kehittämisohjelma Linnan Business Turnajaisten Kasvu-sarjana käynnissä. Kaupungin yhteistyöryhmässä sekä matkailun kehittämiseen liittyvissä kaupungin hankkeissa on oltu aktiivisesti mukana antamassa substanssiosaamista. KYLLÄ
Linnan Kehitys hankkii aktiivisesti uusia sijoitettavia yrityksiä Hämeenlinnaan; Linnan Kehityksen kautta sijoitettavien yritysten avulla saatavien työpaikkojen määrä vähintään 180	sijoitettavien yritysten lkm, sijoitettavien yritysten avulla saatavien työpaikkojen lkm, yritysbarometrit ja kuntarankingit	Hämeenlinnaan sijoittuneiden yritysten lukumäärä oli 28 ja sijoittuneissa yrityksissä saatiin 165 uutta työpaikkaa. Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama epävarmuus ja materiaaliavirtojen sekä raaka-ainemarkkinoiden haasteet ovat osittain siirtäneet yritysten investointipäätöksiä. EI
Yhtiö vahvistaa osaltaan kaupungin ja yritysten yhteistyötä siten, että yritysten toimintaedellytykset paranevat ja Business Park Parkin veto-voima kasvaa	selostus tehdyistä toimenpiteistä ja hankkeista, Parkin toimijoiden ja tapahtumien lkm edellisvuoteen verrattuna	Business Park PARKKI on kasvanut ja toiminta on vahvistunut. PARKISSA järjestettyjen yritystilaisuuksien määrä kasvoi yli sataan vuoden 2022 aikana. Tilaisuuksia järjestettiin niin läsnä-, hybridi- kuin verkkotilaisuuksina. Yrityshaavin puitteissa kontaktoitiin vuoden 2022 aikana 1 487 hämeenlinalaista yritystä. Noin joka kolmannen yrityksen kohdalla haastattelut johtivat palvelupyyntöön LK:ssa, KK-Tavastiassa tai HAMK:ssa. Linnan Business Turnajaisten laajennettua konseptia jatkettiin ja tapahtuma sai jälleen erinomaiset palautteet. LBT:ssa oli mukana 65 hämeenlinalaista yritystä ja yritysten sparrausta toteutettiin läpi vuoden. Hämeen Sukukokoukseen osallistui noin 300 alueen yrittäjää/vaikuttajaa. Tilikauden aikana Linnan Kehitys on ollut mukana kymmenessä kehittämishankkeessa, joista viidessä yhtiö on ollut päätoteuttajana. KYLLÄ
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	tehdyt työllisyystoimenpiteet	Yksi palkkatuettu henkilö palkattuna puolen vuoden ajan. KYLLÄ
Toimenpiteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi	Tehdyt toimenpiteet	Parkissa järjestetty koulutuksia vastuullisuuden liittyen, mm. matkailutoimijoille järjestetty Sustainable Travel Finland -valmennusohjelma ja yhteistyössä HAMI:n kanssa vastuullisuuskoulutusta yrittäjille. Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman toimeenpanoa viritetty yhteistyössä yritysten, järjestöjen ja kaupungin ilmastokoordinaattorin kanssa. KYLLÄ

Linnan Kiinteistökehitys Oy (konserni)

Linnan Kiinteistökehitys Oy ostaa, omistaa, kehittää ja myy kiinteistöjä sekä toimii investorina merkittävien elinkeinohankkeiden toteuttamiseksi Hämeenlinnaan.

TAVOITE 2022	MITTARI	TOTEUMA
Yhtiö toimii markkinalähtöisesti, taloudellisesti ja tuloksellisesti; nettotulos >0 €.	nettotulos	+295 T€ KYLLÄ

Yhtiö hakee aktiivisesti uusia kiinteistökehityshankkeita joko Hämeenlinnassa sijaitseville yrityksille tai tänne sijoituville yrityksille; nimettyjä kiinteistökehityshankkeita vähintään 10/v, joista käynnistetty 2/v.	nimettyjen ja käynnistettyjen kiinteistökehityshankkeiden lkm	Käynnistettyjä kiinteistökehityshankkeita 3 kpl, nimettyjä 11 kpl. KYLLÄ
Yhtiö seuraa aktiivisesti toimitilamarkkinoiden kehittymistä ja reagoi hyvissä ajoin markkinoiden mahdollisiin muutoksiin siten, että yhtiön nykyisten tilojen käyttö pysyy hyvänä ja yhtiö pystyy vastaamaan uusiin tilatarpeisiin; kiinteistöliiketoiminnan kiinteistöjen käyttöaste on keskimäärin yli 89 %	kiinteistöjen käyttöaste (%)	Kiinteistöjen keskimääräinen käyttöaste 91,1 %. KYLLÄ
Energiatehokkuutta parantavia toimenpiteitä jatketaan vuoden 2021 aikana laaditun pitkän tähtäimen toimenpidesuunnitelman mukaisesti	selostus tehdyistä toimenpiteistä	Tilikauden aikana aloitettiin Turuntien liiketalon lämmityksen saneeraus, jonka yhteydessä kiinteistöön tulee mm. lämmön talteenotto. Tähän hankkeeseen myös myönnettiin Business Finlandin energiatukea 20 % / max. 40 000 euroa. KYLLÄ
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	tehdyt työllisyystoimenpiteet	Palkkatuettu henkilö palkattuna yhdessä Linnan Kehityksen kanssa. KYLLÄ

Verkatehdas Oy

Yhtiö ylläpitää ja kehittää Verkatehtaan kiinteistöä kulttuuri- ja kongressitoiminnan ja luovan alan keskuksena. Yhtiö tuottaa kulttuuri- ja kokoustoiminnan palveluita. Yhtiön 100 % tytäryhtiön Hämeenlinnan Teatteri Oy:n tarkoituksena on yleishyödyllisellä tavalla ylläpitää ja harjoittaa teatteritoimintaa Hämeenlinnan seudulla.

TAVOITE 2022	MITTARI	TOTEUMA
Nettotulos > 0 euroa	nettotulos, euroa (Verkatehdas Oy ja Hämeenlinnan Teatteri Oy erikseen)	-148.000 euroa, kustannusten ennakoimaton nousu kriisin takia. EI
Teatteri jatkaa liikevaihdon kasvattamiseen liittyvien uudistusten toteuttamista; liikevaihto vähintään 640 000 euroa	Hämeenlinnan Teatteri Oy:n liikevaihto, euroa	404.000 euroa, korona vaikutti vielä koko alkuvuoden myyntiin. EI
Teatterin ja Verkatehtaan välinen konsernimuotoinen toiminta käynnistyy sujuvasti; järjestelyt yhtiöiden johtamisen ja tukipalveluiden osalta on tehty ja konsernin esittävän taiteen toiminta on siirtynyt Teatterille suunnitellusti	toteutui / ei toteutunut	Toteutui. KYLLÄ

<p>Verkatehtaan toiminta elpyy koronaepidemian jälkeen mahdollisimman nopeasti ja tilat ovat parhaassa mahdollisessa käytössä;</p> <p>a. yritystapahtumien kokonaismäärä > 80</p> <p>b. toimitilaliiketoiminnan vuokrausaste > 95 %</p>	<p>a. yritystapahtumien kokonaismäärä</p> <p>b. vuokrausaste (%)</p>	<p>a. 135 KYLLÄ</p> <p>b. 96,5 % KYLLÄ</p>
<p>Kestävään kehitykseen ja Hiilineutraali Hämeenlinna 2035 -ohjelmaan liittyviä toimenpiteitä jatketaan; päärakennuksen katolle suunnitellun aurinkovoimalan rakennuttaminen ja käyttöönotto</p>	<p>toteutui / ei toteutunut</p>	<p>Toteutui. KYLLÄ</p>
<p>Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen</p>	<p>tehdyt työllisyystoimenpiteet</p>	<p>Teatteri työllisti työkokeilijoita. KYLLÄ</p>

Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Tilikauden tuloksen käsittely

Kaupunginhallitus päättää tehdä seuraavan esityksen tilikauden tuloksen käsittelystä ja talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä:

Tuloslaskelman mukainen tilikauden tulos on ylijäämäinen 9 896 052,62 euroa.

Poistoeron vähennys (+) on yhteensä 4 253 901,26 euroa. Se koostuu seuraavista: Rengon varhaiskasvatuskeskus 18 661,32 euroa, litalan koulu Kalvola 77 362,80 euroa, Verkatehtaan päähanke 99 999,96 euroa ja Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen kalustohankinnat 613 690,49 euroa ja pelastuslaitoksen kaluston myynti 3 444 186,69 euroa.

Poistoeron lisäystä on (-) 1 988 293,71 euroa Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen valmistuneista kalustohankinnoista.

Em. poistoeron nettomuutos on yhteensä vähennystä (+) 2 265 607,55 euroa.

Varauksen lisäystä (-) on Pelastuslaitoksen kaluston hankintaan 862 968,94 euroa. Kunnat maksoivat sopimuksen mukaisesti kalustohankintaan 5,00 euroa/asukas/vuosi.

Varauksen lisäystä (-) on investointivaraus Moreenin elinkeinoalueen kehittämiseen 11 700 000,00 euroa.

Varausten lisäys (-) yhteensä on 12 562 968,94 euroa.

Varauksen vähennys (+) on Pelastuslaitoksen kalustovarauksen käyttö 1 988 293,71 euroa.

Em. varausten muutos on lisäystä (-) yhteensä 10 574 675,23 euroa.

Tilikauden ylijäämäksi tulee 1 586 984,94 euroa ja se esitetään sijoitettavaksi taseeseen tilikauden yli-/alijäämä -kohtaan.

Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kaupunkiemon taseessa on 31.12.2022 5,2 milj. euroa kertynyttä ylijäämää. Konsernitaseessa on 8,4 milj. euroa kertynyttä ylijäämää.

Kaupunginvaltuusto edellytti vuoden 2022 talousarvion käsittelyn yhteydessä erillistä talouden tasapainottamisohjelmaa, jossa kaupungin toimintoja käydään läpi. Kaupunginhallitus päätti 27.6.2022 talouden tasapainottamistavoitteesta ja tasapainotustyön viitekehyksestä. Tasapainotavoitteeksi päätettiin lisävelkaantumisen estäminen vuosina 2023-2026. Vertailuvelkatasona huomioidaan vuoden 2022 lopun velkamäärä.

Talousarvion 2023 yhteydessä arvioitiin, että talouden sopeuttamistarve olisi maksimissaan vuoden 2025 tasolla 4,4 milj. euroa. Vuoden 2023 tasosta lukien. Tasapainotavoite on kuitenkin sillä tavalla dynaaminen, että esimerkiksi tulotason muutokset vaikuttava käyttötalouden sopeuttamistarpeeseen. Sopeuttamistoimet ovat parhaillaan valmistelussa vuoden 2024 osalta.

Kaupungin taloudenpidon kannalta oleellisinta on varmistaa käyttötalouden tasapainon saavuttaminen tuloja lisäämällä ja menoja karsimalla. Talous on aidosti tasapainossa, kun kaupunki ei (ilman kertaluontoisia tuloeriä) velkaannu pidemmällä tarkastelukaudella lisää. Tämä edellyttää normaalinä yksittäisenä vuonna noin 10 milj. euron ylijäämää. Kirjanpidolliset järjestelyt eivät ole kestävä tie talouden tasapainottamiseen ja alijäämien kattamiseen. Talouden ei pitäisi myöskään olla tasapainossa kertaluonteisten erien, omaisuuden myynnin tai sijoitustoiminnan myyntivoittojen ansiosta. Kaupungin talouden tilanne vaatii edelleen tasapainotustoimia.

Kaupungin on talouden tasapainottamiseksi välttämätöntä kyetä päättämään toimintakuluja alentavista asioista sekä pidättäytyä toimintakuluja kasvattavista päätöksistä. Historia on osoittanut, että tehokkain tapa parantaa julkisen sektorin taloustilannetta, on pidättäytyä omaehtoisesti lisäämästä julkisia menoja. Tämä siitä syystä, että sekä kansallisen tasolla että paikallishallinnossa menoleikkauksista päättäminen on osoittautunut erittäin vaikeaksi.

Talousarvion toteutuminen

Tavoitteiden toteutuminen

STRATEGISET PAINOPISTEET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Hämeenlinnan kaupungin strategia

Hämeenlinnan kaupunkistrategian kivijalan muodostaa kaupunginvaltuuston hyväksymä vision, arvojen ja päämäärien kokonaisuus, johon perustuen on laadittu valtuuston sitovat tavoitteet päämäärittäin. Tällä kokonaisuudella valtuusto ohjaa lautakuntien tavoitteiden asettelua ja omistajapoliittisia linjauksia. Omistajapoliittisilla linjauksilla valtuusto ohjaa konserniyhtiöitä ja yhteisöjä. Strategisten tavoitteiden kokonaisuus muodostuu näin valtuuston asettamista tavoitteista, lautakuntien valtuustolle nostamista sitovista tavoitteista ja konserniyhtiöille ja -yhteisöille asetetuista tavoitteista. Tavoitteita pannaan toimeen horisontaalisilla, lautakunta-kohtaisilla sekä konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen ohjelmilla. Ohjelmat muodostavat kolme kokonaisuutta: hyvinvoiva Hämeenlinna, elinvoimainen Hämeenlinna ja resurssiviisas Hämeenlinna. Strategista onnistumista mitataan tavoitteille asetetuilla mittareilla. Onnistuminen kaupunkistrategiassa edellyttää vahvaa kumppanuutta ja yhteistä ymmärrystä yhdessä asetetuista tavoitteista ja kaikkien osapuolten tavoitteellista työtä kaupungin vision saavuttamiseksi niin vastuualueittain kuin horisontaalisestikin.

Visio: Hämeenlinna on uudistuva, elinvoimainen ja turvallinen aito kulttuurikaupunki Suomen kasvukäytävällä.

Visiossa kuvataan asukkaille tärkeitä asioita, se on yhteishenkeä luova ja houkutteleva. Visio suuntaa Hämeenlinnan kaupungin tulevaa toimintaa, kertoo siitä mikä on säilyttämisen arvoista ja mihin suuntaan kaupunkia kehitetään.

Arvot

Yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys: Mahdollistamme hyvän arjen ja kehityksen kaikille tasapuolisesti. Kannustamme asukkaita ja kaikkia sidosryhmiä monipuoliseen yhteistoimintaan ja vastuuseen lähi-piiristään.

Asukaslähtöisyys ja palveluhenkisyys: Asukkaat osallistuvat kaupungin ja palvelujen kehittämiseen. Palvelemme ammattitaitoisesti ja ystävällisesti.

Luovuus ja rohkeus: Tuemme kuntalaisten aloitteellisuutta ja kehitämme toimintaamme rohkeasti. Haemme ennakkoluulottomasti kekseliäitä ja raikkaita ratkaisuja.

Kestävä elämäntapa: Rakennamme kaupunkia taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisesti. Huolehdimme rakennetusta ympäristöstä ja säilytämme puhtaan luonnon myös tuleville sukupolville.

Päämäärät, tavoitteet ja ohjelmat

Hämeenlinna on tunnettu edelläkävijäkaupunkina, jossa asiakaslähtöisyys, tuottavuus ja vaikuttavuus ovat olleet merkittäviä tavoitteita strategisesti jo pitkään. Kaupunkistrategian mukaisesti tavoitteet asetetaan strategisille päämäärille.

Alla olevat asukasmäärän, verokertymän, talouden tasapainon ja työllisyyden tavoitteet asetetaan kuitenkin yhteisinä tavoitteina, koska näiden tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan erityisesti kaikkien toimijoiden ja toimenpideohjelmien yhteistä panostusta. Monet tavoitteet toteutuvat vahvoissa kumppanuusverkostoissa, joissa kaupunki on eräs toimijoista. Näissä tavoitteissa menestytään, jos onnistutaan strategisten päämäärien tavoitteissa ja toimenpideohjelmissä sekä toimialojen, konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen prosesseissa. Yhteisissä tavoitteissa onnistuminen edellyttää yhteistä työtä ja vahvaa sitoutumista.

Tavoitteiden toteutumista on arvioitu valtuustokauden näkökulmasta.

Tavoitteet	Mittarit	Tavoitteen toteutuminen
Asukasmäärä kasvaa	Asukasmäärä kasvaa 700 henkilöllä vuodesta 2020 vuoteen 2025.	Tavoite toteutui osittain. Väestö kasvoi 72 asukkaalla vuoden 2022 aikana ja 195 asukasta vuodesta 2020. Tavoite on saavutettavissa.

Tavoitteet	Mittarit	Tavoitteen toteutuminen
Verokertymä kasvaa	Verokertymä kasvaa talousarviossa ennakoitulla tavalla	Verokertymät tilikausittain (milj. euroa): 2016: 274,9 2017: 281,1 2018: 281,2 2019: 283,4 2020: 299,0 2021: 317,2 2022: 329,1 Tavoite toteutui. Alkuperäisessä talousarviossa verotuloarvio oli yhteensä 314,5 milj. euroa.

Tavoitteet	Mittarit	Tavoitteen toteutuminen
Talous on tasapainossa	Talouden tunnusluvut Tilikauden tulos ilman satunnaiseriä on positiivinen	Tulos tilikausittain (milj. euroa): 2016: -3,749 2017: 5,324 2018: -11,858 2019: -11,618 2020: 11,195 2021: 11,315 2022: 0,194 Tavoite toteutui. Tilikauden tulos on positiivinen suotuisan verotulokehityksen ja omaisuuden myyntien johdosta.
	Kunnan taseessa ei kertyneitä alijäämiä (Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä + Tilikauden ali-/ylijäämä)	Kumulatiiviset yli-/alijäämät tilikausittain (milj. euroa): 2016: -4,836 2017: 0,675 2018: -2,233 2019: -13,709 2020: 0,196 2021: 3,594 2022: 5,181 Taseessa ei ole kertynyttä alijäämää 31.12.2022.
	Konsernitaseessa ei kertyneitä alijäämiä (Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä + Tilikauden ali-/ylijäämä)	Kumulatiiviset yli-/alijäämät tilikausittain (milj. euroa): 2016: 5,228 2017: 8,011 2018: 3,715 2019: -14,744 2020: 2,390 2021: 6,468 2022: 8,356 Taseessa ei ole kertynyttä alijäämää 31.12.2022.

Tavoitteet	Mittarit	Tavoitteen toteutuminen
Hämeenlinna on hyvä työllisyyskaupunki	Uusien avoimien työpaikkojen määrä, laskettuna kuukausittaisista määristä.	Tavoite toteutui. Uusia avoimia työpaikkoja aukesi yhteensä 15 849, vuonna 2021 vastaavana aikana 12 793.
	Avoimet työpaikat keskimäärin kuukauden aikana.	Tavoite toteutui. Avoimia työpaikkoja oli keskimäärin 1 539 laskentapäivinä, kun vuonna 2021 luku oli 1 182.
	Työttömyysaste laskee ja aktivointiaste paranee	Tavoite toteutui. Työttömyysaste oli keskimäärin 10,1, mikä on 1,9 %-yks. matalampi kuin 2021. Aktivointiaste (kuntakokeilu ja TE-toimisto yhteensä) oli keskimäärin 29,5 %, kun 2021 aktivointiaste oli 25,4 %
	Nuorten työllistyminen paranee	Tavoite toteutui. Nuorisotyöttömiä oli keskimäärin 318 eli 11,2 % alle 25-vuotiaista. Vuoden 2021 nuorisotyöttömiä oli 467.

Elinvoimainen asumiskaupunki

Elinvoiman kehittämisen ja kehittymisen näkökulmasta vuosi 2022 eteni suhteellisen hyvin erityisesti olosuhteet huomioon ottaen. Koronapandemian pahin vaihe oli selätetty, mutta jälkivaikutukset heijastuivat toimintaympäristöön edelleen. Samalla Venäjän aloittama brutaali hyökkäyssota Ukrainaan aiheutti runsaasti taloudellista ja toiminnallista epävarmuutta, vaikeutti lukuisten yritysten liiketoimintaa ja näkyi myös inflaation voimakkaana kiihtymisenä. Haastavaa tilannetta kuitenkin tuki kotitalouksien korona-aikana kerryttämien taloudellisten puskurien osittainen purkaminen sekä vahva kokonaistyöllisyyden tilanne.

Hämeenlinnan kaupunki käynnisti keväällä 2022 organisaatiouudistuksen valmistelut hyvinvointi-alueuudistuksen innoittamana ja elinvoimatyönsä vahvistamiseksi. Organisaatiouudistus astui voimaan vuoden vaihteessa 2023 ja sen myötä etenkin strategia- ja kehittämysyksiköstä siirtyi työllisyyden ja elinvoimatyön henkilöstöä uudelle työllisyyden ja elinvoiman palvelualueelle, jonka johtoon asetettiin uusi viranhaltija; elinvoimajohtaja. Toisena merkittävänä uudistuksena jatkettiin TE24-uudistuksen eteenpäin viemistä. Uudistuksen myötä TE-palveluita siirtyy keskeisiltä osin kuntiin vuoden 2025 alussa. Uudistus on erityisen merkittävä kuntien elinvoimatyön näkökulmasta ja tuo mukanaan uusia resursseja, mutta myös vastuita. Hämeenlinnan kaltaiselle maakuntakeskukselle uudistus on samalla iso mahdollisuus.

Tapahtumien ja matkailun saralla kaupunki laati tapahtumien ja matkailun tiekartan (myöhemmin Tapahtumien ja matkailun Hämeenlinna), jonka tehtävänä on raamittaa kehittämistyötä ja tunnistaa keskeisiä kehittämistarpeita. Työtä koordinoi valmisteluryhmä, jonka pohjalta muodostettiin myöhemmin tapahtumien ja matkailun poikkihallinnollinen yhteistyöryhmä koordinoimaan tapahtuma- ja matkailualoihin kytkeytyvää kehittämistyötä.

Vuonna 2022 käynnistettiin lisäksi keskisuurten kaupunkien yhteistyön tiivistäminen ja mahdollinen järjestäytyminen haastamaan suurten kaupunkien ja seutukaupunkien omia edunvalvontaverkostoja ja turvaamaan näiden kaupunkien yhteistyötä suhteessa valtioon. Hämeenlinnassa järjestettiin elokuussa yhteistyössä MDI:n kanssa kaupunkipoliittisen tiekartan julkistus ja seuraavasta keskisuurten kaupunkien kokoontumisesta sovittiin tammikuulle 2023.

Kaupungin haasteena on pidempään ollut opiskelijoiden poismuuttovirta valmistumisen päätyttyä. Erityisesti Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoista peräti 70 % siirtyy muihin maakuntiin ja kaupunkeihin valmistuttuaan. Tähän tilanteeseen puuttumiseksi, opiskelijoiden sitouttamiseksi, yritysten työvoiman saatavuuden parantamiseksi ja Hämeenlinnan elinvoiman edistämiseksi aloitettiin yhteistyössä kaupungin, Linnan Kehityksen, KKY Tavastian sekä Hämeen ammattikorkeakoulun kesken merkittävän opiskelijapitovoimahankkeen valmistelut. Hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen joulukuussa 2022. Hankkeen kokonaisbudjetti tulee olemaan noin 600 000 euroa.

Kuten alussa todettu, numeeristen lukujen valossa Hämeenlinnan kilpailukyky ja elinvoima kehittivät melko suotuisasti erityisesti suhteutettuna koko kuntakenttään. Kaupungin väkiluku ylitti 68 000 asukkaan rajan kesällä 2022 ja plussaa koko vuodelta tuli 72 asukasta. Kuntien välinen nettomuutto oli plussalla 48 muuttajan verran ja nettomaahanmuuttoa tuli 360 asukasta.

Yritysten määrä kehittyi niin ikään vahvasti. Hämeenlinnassa oli 4 743 yritystä kolmannen neljänneksen jälkeen 2022. Kehityssuunta oli suhteutettunakin selkeästi parempi kuin esimerkiksi Hattu

lassa ja Janakkalassa. Yritysrakenteessa ei sen sijaan tapahtunut merkittäviä muutoksia. Hämeenlinnalaiset yritykset ovat edelleen enimmäkseen pieniä ja samalla noin 70 prosentilla yrityksistä liikevaihto jää alle 200 000 euron. Yrityksiä perustettiin Hämeen uusyrityskeskukseen kautta aikaisempia vuosia hieman aktiivisemmin. Samalla lakanneiden yritysten määrä romahti, joten nettotulos vuodelta 2022 oli yli puolet edellisvuotta parempi, yhteensä 276 yritystä lisäystä (114 yritystä vuonna 2021). Sijoittumispalveluiden puolella tehtiin yli 1 100 yrityskäyntiä ja Hämeenlinnaan sijoittuneita yrityksiä oli 28 kappaletta, jotka toivat mukanaan 165 uutta työpaikkaa. Moren yritysalueen kehittäminen jatkui masterplanin mukaisesti. Alue myös kasvaa kooltaan tasaisesti.

Linnaseutu ry:n kautta rahoitettiin vuonna 2022 yhteensä 14 kehittämishanketta, yhtä yritystukea sekä 14 teemahankkeen alahanketta Hämeenlinnassa. Nämä olivat pääosin ylivuotisia, mutta hankkeiden kokonaisrahoitus oli lähes 609 000 euroa, josta julkisen tuen osuus 373 000 euroa. Toiminnan kustannustehokkuudesta kertoo, että hankkeet kytkeytyvät pitkälti kaupungin pitäjiin ja Hämeenlinnan kaupunki kuitenkin tukee Linnaseutua vuosittain noin 63 000 eurolla. Toiminta on siis erityisen kustannustehokasta ja tähtää paikallisen ruohonjuuritason elinvoiman vahvistamiseen.

Matkailulukujen valossa koronan aiheuttama epävarmuus vaihtui selvästi positiivisempaan suuntaan, vaikka jälkivaikutukset edelleen näkyivätkin. Koronan aikana kotimaan matkailu lisääntyi, mutta tämä ei toisaalta kompensoinut Hämeenlinnan matkailun tilannetta verrattuna korona-aikaa edeltävään aikaan. Yövytyksen öiden määrä kuitenkin kasvoi selvästi vuodesta 2021 (lähes 209 000 vuonna 2022 ja 175 000 vuonna 2021). Kaupungin keskeisissä matkailukohteissa vieraili reilut 830 000 kävijää, kun luku vuonna 2021 oli noin 50 000 kävijää enemmän. Keskeisiä matkailukohteita ovat esimerkiksi Hämeen linna, Aulanko sekä Ahveniston moottorirata. Tapahtumatoiminta aktivoitui koronan jälkeen hyvin ja tapahtumia järjestettiin aktiivisesti. Hyvinä esimerkkeinä noin 60 000 kävijää vetänyt Weekend-festivaali, Wanaja- ja Mellakka-festivaalit sekä Ylen kanssa yhteistyössä järjestetty Hyvin sanottu -keskustelufestivaali. Vuodelta 2022 tilataan myös uusi Hämeenlinnan matkailuelinkeinon tulo- ja työllisyys selvitys, jonka myötä saadaan tarkempia tuloksia matkailutulon kehityksestä paikkakunnalla.

Keskeisiä haasteita

Hämeenlinnan elinvoimapolitiikan haasteet ovat melko tuttuja. Kaupungilta on puuttunut selkeä elinvoimapolitiittinen visio ja toimintasuunnitelma painopistevalintoineen, minkä vuoksi vähäisiä resursseja ei ole kyetty kohdentamaan keskeisiin prioriteetteihin, vaan voimavarat ovat jakautuneet ja siten vaikuttavuus on jäänyt vähäisemmäksi. Tätä tilannetta lähdetään osaltaan paikkaamaan uuden organisaation myötä.

Sijainti Tampereen ja Helsingin välillä luo puolestaan omia mahdollisuuksiaan, mutta samalla kenttä, jossa kaupunki kilpailee, on erittäin haastava ja kilpailu yrityksistä, asukkaista ja matkailijoista on siten käytännössä kovinta koko maassa. Tilanne on vaikea erityisesti resurssit huomioiden. Kasvavien, Suomen suurimpien kaupunkien resurssit ja työkalupakit elinvoimapolitiikassaan ovat merkittävästi suuremmat, mikä edellyttää huolellista priorisointia ja strategista ajattelua Hämeenlinnan vastaavalta työltä. Hämeenlinnaa haastaa myös käytävä päärataa koskeva keskustelu, erityisesti Tampereen ja Helsingin kaavailema suora ratayhteys, ns. metsärata, joka sivuuttaisi kokonaan mm. Kanta-Hämeen kunnat ja siirtäisi suuria matkustajavirtoja pois Hämeenlinnaa halkovalta pääradalta.

Hämeenlinnaa haastaa myös väkiluvun ja väestörakenteen kehitys. Vaikka väkiluku on kehittynytkin positiivisesti viime vuosina, niin tilanne on vaikeutumassa ja väestö kuitenkin ikääntyy. Väestökehitys haastaa myös yritysten osaavan työvoiman saatavuutta sekä palvelurakennetta. Tilanteen helpottaminen edellyttää määrätietoista toimia erityisesti edunvalvonnan, kaupunkimarkkinoinnin, matkailun kehittämisen, yritysten sijoittumisten, yritysten kasvupalvelujen sekä esimerkiksi yritysjärjestö- ja oppilaitosyhteistyön saralla.

Huomionarvoista elinkeinopoliittisessa toimintaympäristössä on myös se, että paikalliset yritykset ovat suurimmalta osin pieniä ja myös niiden liikevaihto on verrattain maltillista. Tämä tarkoittaa yrityspalveluiden ja elinvoimatyön näkökulmasta perinteisten neuvonta-, tuki-, verkostoitumis- ja sijoittumispalveluiden priorisoimista ja toisaalta kv-toiminta sekä merkittäviin kehittämis- ja kasvuhankkeisiin tai TKI-toimintaan osallistuminen on vähäisempää, kun kaikki käytettävissä olevat voimavarat menevät perusliiketoiminnan pyörittämiseen. Tämä haastaa erityisesti korkean osaamisen työpaikkojen ja yritystoiminnan lisäämistä paikkakunnalla sekä taloudellisesti merkittävien liiketoimintainnovaatioiden ja -ekosysteemien synnyttämistä.

Haasteena näyttäytyy myös kaupungin yleinen imago tai kuntamaine. Hämeenlinnan kaupungin yleinen imago on positiivinen, mutta ei niin dynaaminen kuin olisi toivottavaa. Vaikka Hämeenlinna ansaitsikin runsaasti positiivista näkyvyyttä vuonna 2022 ja menestyi suhteellisen hyvin eräissä tutkimuksissa, tulokset eivät vielä realisoitu koko potentiaalissaan. Kaupunki ei ole kuntien välisessä elinvoimavertailussa aivan kärjessä edes suhteutettuna. Kilpailu on hyvin kovaa ja syitä on useita. Tilannetta on kuitenkin vielä mahdollista parantaa ja myös paikallisyhteisöä pitäisi kyetä kehittämään kaupunkilaajuisesti eli ei ainoastaan organisaatiossa, vaan myös kaupunkilaisten keskuudessa pitkällä tähtäimellä.

Osallisuus

Vuonna 2022 osallisuutta kehitettiin Avoin kunta -hankkeen resursseilla vaikuttamiskyselyissä haavittujen kehittämistarpeiden ja vuonna 2021 käynnistetyn kehittämistyön pohjalta. Olemassa olevia osallisuuden prosesseja kuvattiin IMS-prosesseiksi, hiottiin vakiintuneisiin osallistamisen tapoihin entistä parempia käytäntöjä ja kokeiltiin uusia. Vuonna 2022 lanseerattiin konseptit Tulevaisuusagentit, osallisuuspilotit ja kokeiltiin avolavaklubin tuomista pitäjäkirjastoon. Vuonna 2022 jatkettiin myös Hyvin sanottu -hankkeen tiimoilta keskustelukulttuurin erätaukomenetelmän koulutuksia ja järjestettiin lukuisia julkisia keskusteluja. Hämeenlinnassa järjestettiin myös Suomen ensimmäinen Hyvin sanottu -keskustelufestivaali syys-lokakuun vaihteessa 2022.

Lasten ja nuorten Vaikuttamisen polkua kehitettiin työpajoissa ja V-päivien aloitteita varten tehtiin nuorille kanava kaupungin verkkosivuille. Nyt aloitteet saadaan kaikki näkymään yleisölle heti kun ne saapuvat. Avoin kunta -hankkeen mahdollistamana etsittiin vuorovaikutteisuuden uusia sähköisiä kanavia, mutta edelleen parhaaksi toimintatavaksi katsottiin kasvokkain kohtaamiset.

Vuoden 2022 osallistavan budjetoinnin äänestykseen osallistui 1 124 henkilöä ja voittajaksi äänestettiin 284 äänellä Kantolan frisbeegolfrata, jonka toteuttamiseen käytettiin 30 000 euron määräraha. Loppuvuodesta 2022 toteutettiin myös vuoden 2023 osallistavan budjetoinnin ideointivaihe. Näin haluttiin varmistaa, että voittaneen ehdotuksen toteuttamiseen jäisi riittävästi aikaa.

Osallisuuden painopistettä on edelleen siirretty palautteen keräämisestä asukkaita osallistavaan tekemiseen ja suunnitteluun. Esimerkiksi nuoret tulevaisuusagentit palkattiin kunnan yksiköihin kesä-

työhön, jotta saataisiin foorumi nuorten ja kunnan työntekijöiden yhteiselle kehittämiseksi. Vuosittaisessa hyvinvointikyselyssä kysytään useita kuntalaisen osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyviä kysymyksiä.

Kaupungin koko ajan avoinnan olevan, kaikki toimialat kattavan, sähköisen palautejärjestelmän (Trimble) kautta vuoden 2022 aikana vastaanotettiin yhteensä 5 622 palautetta. Avoimen palautteen määrä on kasvanut vuosittain (Vuonna 2020 palautetta saapui 3 916 ja vuonna 2021 4 609). Asukas- ja asiakaskyselyitä on toteutettu Webropolilla. Vuonna 2022 esimerkiksi hyvinvointikyselyyn tavoitettiin vastaajiksi 1 193 kuntalaista.

Työllisyys

Poikkeuksellinen työvoiman saatavuuden tilanne ja kohtaanto-ongelman haasteet tuottavat epävarmuutta alueellisilla työmarkkinoilla. Pitkäaikaistyöttömien ja rakennetyöttömien määrän pitkään jatkunut lasku kääntyi pandemian ja rajoitusten alettua nousuun ja uudestaan laskuun vuoden 2021 lopulla. Rakennetyöttömyys on edelleen koronaa edeltävää tasoa korkeampi ja entistä suurempi osuus rakennetyöttömistä on pitkäaikaistyöttömiä. Rakennetyöttömyys haastaa myös palveluiden kehittämistä ja vaatii uudenlaisia palveluita ja ratkaisuja kohtaantoon. Osaavan työvoiman saatavuuden vaikeudella on tulevaisuudessa vaikutuksia myös uusien yritysten sijoittumiseen alueelle.

Hämeenlinnan työttömyysprosentti oli 10,1 % vuonna 2022 (2021:12,0 %, 2020: 12,6 %, 2019: 9,6 %). Koko maan työttömyysprosentti oli 9,5 % (2021: 11,4 %). Pitkäaikaistyöttömien ja rakennetyöttömien määrä kääntyi laskuun. Edelleen työmarkkinatuen kuntaosuuden maksussa korostuu yli 1 000 päivää työmarkkinatuella olevien määrä. Kaupungin rahoittaman työmarkkinatuen maksuosuudesta yli 1 000 päivää työmarkkinatuella olevien maksuosuus on 65,8 % (2021: 58,1 %) kun taas 300–499 päivää työmarkkinatuella olevien osuus maksusta on 10,1 % (2021: 17 %) ja 500–999 päivää olevien osuus 24,1 % (2021: 24,9 %). Työmarkkinatuen kuntaosuus laski noin 495 000 eurolla vuodesta 2021. Vuonna 2022 se oli 6,741 milj. euroa (2021: 7,236 milj. euroa). Eriytyinen huomio tulee kiinnittää jatkossa työkyvynarvioinnin ja -tuen sekä kuntoutuksen palveluiden kehittämiseen yhteistyössä hyvinvointialueen, kanssa sekä tehostaa osaamisen kehittämisen polkuja, jossa koulutuksen kautta luodaan uusia työllistymisen mahdollisuuksia.

Resurssiviisas kaupunki

Resurssiviisauden päämäärää toteutettiin Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman linjausten mukaisesti. Ohjelman tavoitteena on Hämeenlinnan hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä. Ohjelman tavoitteet kohdistuvat liikenteen, rakennusten energiankäytön, sähkönkulutuksen, hankintojen, maankäytön, maatalouden ja jätehuollon päästöjen vähentämiseen sekä hiilineutraaliuteen liittyvään strategiseen kehittämiseen ja viestintään. Merkittävin osa työstä kaupungin hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisesta kohdistuu kaupunkirakenteen toimialalle. Ohjelman tavoitteiden mukaista työtä tehdään kuitenkin kaikilla toimialoilla.

Hämeenlinnan kaupunki saa tiedot ilmastopäästöjensä kehityksestä CO₂-raportista. Raportin mukaan vuonna 2020 Hämeenlinnan CO₂ päästöt olivat 308,1 kt CO₂-ekv ja vuonna 2021 vastaava luku oli 295,4. Vuoden 2022 ennakkotiedon mukaan Hämeenlinnan CO₂ -päästöt ovat 302 kt CO₂-ekv. Useamman vuoden tarkastelu osoittaa, että päästöjen laskukäyrä on vielä sillä uralla, että asetettu hiilineutraaliustavoite saavutetaan. Hämeenlinna oli mukana Kulma-hankkeessa, jossa kehitettiin uusi kulutusperustainen päästölaskentamalli. Laskentamalli täydentää CO₂-raportin alueellista päästölaskentamallia. Kaksi eri lähtökohdista lähtevää laskentamallia tarkentavat tietoa siitä, mitä

CO₂-päästöjen osalta Hämeenlinnassa tapahtuu. Kulma-hankkeessa kehitetyn laskentamallin mukaan mukana olleen 15 kaupungin joukossa Hämeenlinnan kulutusperustaiset päästöt osoittautuivat suurimmiksi. Covid-19-pandemia on tuonut lukuihin omat epävarmuustekijänsä.

Hämeenlinna osallistui kunnan ylimmälle johdolle suunnattuun ILMAVA-valmennukseen vuosina 2021–2022. Valmennukselta haettiin tukea koko organisaation (Hämeenlinnan kaupunki sekä konserniyhtiöt ja -yhteisöt) yhtenäisen ilmastoystävällisen toimintakulttuurin rakentamiseen. Valmennuksessa esille nostettujen teemojen käsittely jatkui strategisessa ilmastopolitiikkaa koordinoivassa työryhmässä.

Hyvinvointia edistävä kaupunki

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen perustehtävä. Marraskuussa 2022 valtuusto hyväksyi uuden hyvinvointisuunnitelman vuosille 2022–2026. Hyvinvointisuunnitelmaan sisältää suunnitelman ikääntyneen väestön tukemiseksi ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Uudessa hyvinvointisuunnitelmassa on otettu kaupunkistrategian lähtökohdat huomioon. Hyvinvointisuunnitelma tehtiin vuorovaikutuksessa asukkaiden, yhdistysten, nuorisovaltuuston ja vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa. Hyvinvointisuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain hyvinvointiraportissa. Osana kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä on tehty Esteetön ja saavutettava Hämeenlinna -ohjelma. Ohjelma osaltaan ohjaa kaupungissa tehtävää hyvinvointityötä.

Strategia ja kehittäminen teki syksyllä 2022 järjestyksessään kolmannen hyvinvointikyselyn, jolla selvitettiin kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin kokemuksia. Vuoden 2022 kysely toteutettiin 4 300 asukkaan otannalla. Kyselylomake lähetettiin kaikille otokseen kuuluville ja otosta painotettiin aiempaa enemmän nuorempiin ikäluokkiin. Kyselyyn vastasi 1 189 asukasta. Vuonna 2021 vastauksia saatiin 846.

Vuonna 2022 tehtiin ensimmäinen lasten ja nuorten HYTE-kysely, jolla selvitettiin alakoululaisten (luokat 4–5) ja yläkoululaisten (luokat 8–9) hyvinvoinnin ja terveyden tilaa.

Asiakastyytyväisyyden mittaamiseen käytettiin esimerkiksi Webropolia, johon on luotu 255 käyttäjätunnusta, joista 145 oli käytössä vuonna 2022. Toimialat ja yksiköt voivat kerätä Webropolin avulla asiakaspalautetta. Webropolilla tehtiin asiakaspalautekyselyt 2022 kotihoidon palveluissa, mielen-terveys- ja päihdepalveluissa varhaiskasvatuksessa ja lasten aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Sosiaali- ja terveystalvissa onnistumista osoitetaan NPS-luvuilla (Net Promoter Score), jotka on julkaistu kaupungin verkkosivulla.

TASAPAINOINEN TALOUS JA TULOKSELLISUUDEN PARANTAMINEN

Kaupungin toimintakatteen vertailukelpoinen kasvu oli 2010-luvun loppupuolella kohtuullisen mallista. Vielä vuonna 2020 toimintakate kasvoi vertailukelpoisesti 2,1%. Vuosina 2021 ja 2022 toimintakate kasvoi vertailukelpoisesti 5,9% ja 4,3%. Kasvu on kahtena viime vuonna ollut erityisen kovaa sosiaali- ja terveystalvissa, mikä osaltaan heikentää kaupungin tulevaisuutta hyvinvointialueen siirtolaskelmien heikkenemisen johdosta.

Vuonna 2020 ulkoisten toimintakulujen kustannusten kasvu oli vertailukelpoisesti (covid-19-pandemiasta ja muista kertaluontoisista eristä puhdistettuna) noin 8,9 milj. euroa ja 1,9 % ja vuonna 2021

(covid-19 -pandemiasta ja muista kertaluontoisista eristä puhdistettuna) 19,1 milj. euroa ja 4,1 %. Vuonna 2022 vastaava kasvu oli 19 milj. euroa ja 3,9 %. Kasvu on ollut kestävän talouden näkökulmasta liian kovaa. Toisaalta vasta vuoden 2023 perusteella kyetään arvioimaan kulukasvun kehystystä uuden kunnan tilanteessa.

Kaupunginhallitus päätti 27.6.2022 talouden tasapainottamistavoitteesta ja tasapainotustyön viitekehyksestä. Tasapainotavoitteeksi asetettiin lisävelkaantumisen estäminen vuoden 2022 lopun tasta vuosien 2023-2026 aikana. Inflaatio, sota ja investointipaineet haastavat tätä tavoitetta. Hyvästä vuoden 2022 tuloksesta huolimatta kaupungin on talouden tasapainottamiseksi välttämättömää kyetä päättämään toimintakuluja alentavista asioista sekä erityisesti pidättäydyttävä toimintakuluja kasvattavista päätöksistä.

Kaupungin lainakanta laski vuoden 2022 aikana 71,7 milj. euroa. Tämä ei kuitenkaan täysin kuvaa todellisuutta, koska edellisessä tilinpäätöksessä kaupungin lainakantaa ei optimoitu vallinneen markkinatilanteen johdosta (kaupungille maksettiin lyhytaikaisen lainan ottamisesta). Vuoden 2022 lopun lainakanta, 245,3 milj. euroa, on tarpeen mukaisella tasolla.

Tilikausi 2022 on kirjanpidollisesti ylijäämäinen 1,6 milj. euroa. Vuoden 2022 tilikauden ylijäämän johdosta kaupunkiemon tase on nyt 5,2 milj. euroa ylijäämäinen. Kirjanpidollista ylijäämää paljon merkittävämpi seikka on, että kertaeristä puhdistettu tilikauden ylijäämä on noin 12 milj. euroa. Parannus on merkittävä lähivuosiin verrattuna. Myös siihen nähden, että noin yksi kolmasosa Suomen kunnista teki vuonna 2022 negatiivisen tuloksen, on Hämeenlinnan tilanne kohtuullisen hyvällä tasolla. Kunnan talouden tilaa ei kuitenkaan voi mitata yksittäisen tilikauden tuloksen perusteella. Oleellista on kyetä hallitsemaan kunnan velkaantumista ja kyetä riittävään tulostasoon vuodesta toiseen. Kaupungin noin 30 milj. euron nettoinvestointitasolla tilikauden ylijäämän pitäisi olla joka vuosi noin 10 milj. euroa, jotta emme velkaantuisi lisää.

Kaupunkikonsernin tilikauden 2022 ylijäämä on 1,9 milj. euroa (vuonna 2021 7,3 milj. euroa). Konsernitaseessa on tilikauden 2022 lopussa kertynyttä ylijäämää 8,4 milj. euroa (vuonna 2021 6,5 milj. euroa).

Tehokasta omistajapolitiikkaa toteutettiin suunnitellusti. Strategiset tytäryhtiöt jättivät raporttinsa sovitusti. Myös muiden konserniyhteisöjen toimintaa seurattiin aktiivisesti. Kaupunki käynnisti keväällä 2017 konsernirakennemuutoksen, jonka tavoitteeksi asetettiin toiminnan tehostaminen, konsernin osien yhteistyön lisääminen kaupungin tavoitteiden saavuttamisessa, omistajaohjauksen ja toiminnan läpinäkyvyyden vahvistaminen sekä rakenteellisilla muutoksilla aikaansaatavien merkittävien toiminnallisten ja taloudellisten hyötyjen saaminen. Uudistuksen päämääränä on konsernirakenteen selkeä tiivistäminen. Uudistusta jatkettiin myös tilikauden 2022 aikana. Merkittävimmät toimet on kuitenkin jo nyt tehty ja hyödyt ovat valuneet pääosin alijäämäisen operatiivisen toiminnan katteeksi.

Tilikausi 2023 tulee olemaan kuntien osalta taloudellisesti hyvä. Tämä johtuu pääosin siitä, että kunnat saivat tammikuussa 2023 verotilitykset vielä vanhalla, vuoden 2022 kunnallisveroprosentilla. Hämeenlinnalle tämä tarkoitti noin 13 milj. euron kertaluontoista lisätuloa.

Pitkän aikavälin talouden tasapainoon liittyen valoa tuo kaupungin asukasmäärän pysyminen kasvurallalla. Kaupungin toimintaympäristö on viime vuosina ollut hyvin turbulenti. Taloustilanne on kolmen viime vuoden aikana parantunut, vaikka yhteiskunta ja maailma on kohdannut kriisin toisensa jälkeen. Talouden ennustettavuus ei ole tälläkään hetkellä hyvä, mutta sen arvioidaan paranevan

vuodesta 2024 eteenpäin hyvinvointialuesiirron laskelmien valmistuttua ja uuden kunnan toiminnan selkiintyessä. Valtionosuuksien tuleva lasku haastaa kuntia kovalla kädellä. Ilman valtionosuuksien leikkaustakin Hämeenlinnan valtionosuudet tulevat laskemaan noin miljoonan euron vuosivauhdilla ikärakenteen muuttuessa vanhemmaksi ja lasten sekä nuorten määrän vähentyessä. Kaupungin tulee edelleen säilyttää maltti omaehtoisten kustannusten kasvattamisessa ja pyrkiä parantamaan toiminnan tuloksellisuutta jatkuvan parantamisen periaattein.

Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Käyttötalouden toteutuminen

Konsernipalvelut

Konsernipalveluihin kuuluvat kokonaisuudet ovat

- kaupunginvaltuusto ja -hallitus
- kaupungin johto
- talous, hankinnat ja omistajaohjaus
- henkilöstö- ja hallintopalvelut
- strategia, kehittäminen ja tietohallinto
- keskusvaalilautakunta
- tarkastuslautakunta.

Konsernipalvelujen henkilöstö avustaa sekä lautakuntien alaista toimintaa ja toimii samalla kaupunginjohtajan esikuntana asioiden valmistelussa ja täytäntöönpanossa.

	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
KONSERNIPALVELUT						
Tuloarviot ja määrärahat						
Myyntituotot	4 900 147	5 837 000		5 837 000	4 791 053	-1 045 947
Tuet ja avustukset	1 958 071	1 301 000		1 301 000	2 172 399	871 399
Muut toimintatuotot	163 107	760 000	400 000	1 160 000	2 203 942	1 043 942
Toimintatuotot	7 021 325	7 898 000	400 000	8 298 000	9 167 394	869 394
Henkilöstökulut	-9 338 753	-9 177 000	0	-9 177 000	-9 658 509	-481 509
Palvelujen ostot	-21 503 562	-23 112 000	-300 000	-23 412 000	-21 283 237	2 128 763
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-296 716	-269 000		-269 000	-233 144	35 856
Avustukset	-8 980 064	-8 410 000	-200 000	-8 610 000	-8 881 822	-271 822
Muut toimintakulut	-1 175 959	-1 355 000		-1 355 000	-1 314 846	40 154
Toimintamenot	-41 295 052	-42 323 000	-500 000	-42 823 000	-41 371 557	1 451 443
Toimintakate (netto)	-34 273 727	-34 425 000	-100 000	-34 525 000	-32 204 163	2 320 837

Konsernipalvelujen bruttomenot ja bruttotulot ovat sitovat. Toteutuneet toimintatuotot olivat 9,167 milj. euroa. Tulotavoite ylittyi 0,869 milj. eurolla.

Toteutuneet toimintakulut olivat 41,372 milj. euroa. Menojen alitus oli yhteensä 1,451 milj. euroa. Suurimmat yksittäiset poikkeamat menojen alituksessa olivat palvelujen ostossa.

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen budjettikohtaan kuuluvat näiden toimielimien kustannukset. Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen toimintakuluihin sisältyi myös kaupungin avustus Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:lle, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:lle ja Verkatehdas Oy:lle sekä kaupunginhallituksen koordinoima ohjelmatyö. Lisäksi kaupunginvaltuuston ja -hallituksen kohtaan kuuluvat pelastuslaitoksen Hämeenlinnan osuus sekä jäsenmaksut.

Talous

Kaupunginvaltuusto ja hallitus	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	2 256				0	0
Toimintamenot	-8 224 084	-8 771 200	-100 000	-8 871 200	-8 844 342	26 858
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-8 221 828</i>	<i>-8 771 200</i>	<i>-100 000</i>	<i>-8 871 200</i>	<i>-8 844 342</i>	<i>26 858</i>

Vuonna 2022 kaupunginvaltuuston ja -hallituksen toimintamenot olivat 8,844 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 0 euroa. Toimintakate oli -8,844 milj. euroa.

Kaupungin johto

Johdon kustannusten lisäksi tähän kohtaan sisältyvät kaupungin johtoryhmätoiminnan ja markkinointiyhteistyön kulut.

Talous

Kaupunginjohto	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	58 161	56 300		56 300	56 344	44
Toimintamenot	-753 884	-654 300		-654 300	-623 781	30 519
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-695 723</i>	<i>-598 000</i>		<i>-598 000</i>	<i>-567 437</i>	<i>30 563</i>

Vuonna 2022 kaupungin johdon toimintamenot olivat 0,624 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 56 344 euroa. Toimintakate oli -0,567 milj. euroa.

Talous, hankinnat ja omistajaohjaus

Talospalveluiden keskeisimmät työtehtävät ovat kaupungin talouden ohjauksen koordinointi ja seuranta, toimintayksiköille annettava talouden ohjauksen tuki sekä tuottavuuden, kustannuslaskennan ja tuotteistamisen kehittäminen ja ohjaus. Lisäksi tehtäviin kuuluvat vuosiennusteiden ja talousarvion ohjaus ja tekninen laatiminen, puolivuotisraporttien ja tilinpäätöksen laatiminen sekä rahoituksesta ja sijoitustoiminnasta huolehtiminen. Määrärahoihin kuuluvat myös kunnallisverotuksen kustannukset.

Talospalveluiden osalta resurssit on kohdennettu tilivuoden 2022 aikana edellä mainittujen perustoimintojen tuottamiseen ja muutamien projektitöiden edistämiseen. Ukrainan tilanne, inflaatio ja sen kiihtyminen Venäjän hyökkäyssodan johdosta aiheuttivat runsaasti erityistoimenpiteitä tilikauden aikana.

Omistajaohjauksen keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin konserniyhteisöjen ohjaukseen, seurantaan ja tukeen. Palvelualue vastaa omistajaohjaukseen liittyvästä valmistelutyöstä, johon sisältyy kaupungin tytär- ja osakkuusyhteisöjen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden valmistelu. Tilikauden 2022 aikana jatkettiin mm. hyvinvointialueuudistukseen liittyviä konsernirakenteen uudistamistoimia sekä päivitettiin kaupungin omistajapoliittiset linjaukset.

Hankintapalveluiden keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin hankintatoimen kokonaisjohtamisen tukemiseen, koordinointiin ja seurantaan. Hankintapalveluiden tehtävä on antaa toimialoille asiantuntijatukea hankintojen toteuttamisessa ja hankintalainsäädännössä sekä sen soveltamisessa. Palvelualue vastaa kaupungin yleisten linjausten ja periaatteiden laadinnasta, kuten esimerkiksi hankintoihin liittyvän viestinnän määrittelystä. Lisäksi tavoitteena on yhteishankintojen tehokkaampi ohjaus, hankintasopimukseen liittyvä sopimustenhallinnan tehostaminen sekä kaupungin hankintoihin liittyvän tietopohjan laajentaminen.

Vuoden 2022 aikana kaupungin hankintatoimen aktiivista kehittämistä jatkettiin. Kaupungille laadittiin sekä ajoneuvopolitiikka että eettiset periaatteet ja vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet hankinnoissa. Hankintatoimen kaupunkitason seurannalle ja raportoinnille luotiin malli, joka otetaan käyttöön vuonna 2023. Vuoden aikana kilpailutettiin mm. läntisen kantakaupungin sekä Hauhon, Lammin ja Tuuloksen ateria-, siivous- ja käyttäjäpalvelut, joiden osalta sopimuskausi alkanee kuitenkin vuonna 2023 markkinaoikeusvalituksesta johtuen. Palvelualue osallistui hyvinvointialueuudistukseen liittyneeseen projektiin.

Vuoden 2022 lopussa talouden, hankintojen ja omistajaohjauksen vastuualueen henkilöstömäärä oli 12,5.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Talousjärjestelmien päivitys / uudistaminen	Uusien järjestelmien käyttöönotto onnistuneesti 1.1.2023. Käyttäjäkoulutukset järjestetty ja koulutussuunnitelma laadittu keväälle 2023.	Tavoite ei toteutunut. Uusien järjestelmien käyttöönotto siirtyi palveluntuottajasta johtuvista syistä. Toteutumista ei siten voida tarkoituksenmukaisesti arvioida.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Vähäpäästöisten ajoneuvojen osuuden lisääminen EU:n puhtaita ajoneuvohankintoja koskevaan direktiiviin ja Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelmaan liittyen	Ajoneuvopolitiikka laadittu ja hyväksytty	Tavoite toteutui. Kaupunginhallitus hyväksyi ajoneuvopolitiikan, joka tuli voimaan 1.1.2023.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Kaupungin taloudesta laadittiin kuukausittain talous- ja ennusteraportit maaliskuun toteutumasta alkaen lukuun ottamatta heinä-, elo- ja lokakuuta. Raportit käsiteltiin johtoryhmässä, johtotiimeissä, kaupunginhallituksessa ja lautakunnissa. Raportit tuotettiin talospalveluissa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Valtuustolle raportointiin talouden ja toiminnan tilanteesta kausilta 1–4, 1–6 ja

1–9. Talous- ja ennusteraportointi sekä johdon raportointijärjestelmä olivat keskeisiä johdon työkaluja sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa.

Talospalvelujen henkilöstö antoi ohjausta ja koulutusta tilien hallinnasta, virheiden oikaisusta, arvonlisäverokäytännöistä ym. talouden asioista. Erityisesti tilinpäätösvaiheessa tehtiin myös keskitetysti tilioikaisuja.

Strategiset tytäryhtiöt raportoivat omistajaohjaukselle kolmannesvuosittain toimintansa ja taloutensa kehittymisestä sekä toiminnan ja talouden riskeistä. Kaikki kaupungin tytäryhteisöt antoivat selontekonsa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä konserniohjeen noudattamisesta vuodelta 2022. Omistajaohjaus seuraa konserniyhteisöjen toimintaa sekä sovittujen toimintatapojen noudattamista ja konsernin kokonaisedun toteutumista yhteisöjen toiminnassa.

Yksikön sisäisessä toiminnassa noudatetaan ohjaavaa johtamiskäytäntöä, joka ei perustu valvontaan, vaan enemmänkin yhdessä toteutettavaan ohjaamiseen, vastuun jakamiseen, kuvattuihin prosesseihin ja luottamukseen. Tiimipalaverissa, onnistumiskeskusteluissa, työpaikkakokouksissa ja prosessikuvauksin varmistetaan tavoitteiden mukainen toiminta ja asetettujen tavoitteiden saavuttaminen. Päätösten valmistelu perustuu poikkeuksetta siihen, että vähintään kaksi henkilöä on tutustunut esityslistateksteihin ennen niiden toimittamista kaupunginhallituksen listalle.

Talous

Talous, hankinnat ja omistajaohjaus	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	140 296	881 100	400 000	1 281 100	1 970 556	689 456
Toimintamenot	-4 226 240	-4 640 500		-4 640 500	-4 098 520	541 980
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-4 085 944</i>	<i>-3 759 400</i>	<i>400 000</i>	<i>-3 359 400</i>	<i>-2 127 964</i>	<i>1 231 437</i>

Vuonna 2022 talouden, hankintojen ja omistajaohjauksen toimintamenot olivat 4,099 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 1,971 milj. euroa. Toimintakate oli -2,128 milj. euroa.

Vastuualueen toimintakate toteutui merkittävästi arvioitua paremmin. Toimintamenot alittuivat mm. järjestelmähankkeen siirtymisestä johtuen. Lisäksi myyntivoittoja kertyi arvioitua enemmän Kanta Logistiikka Oy:n ja Hauhon Lämpö Oy:n myynnistä johtuen.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut

Henkilöstö- ja hallintopalveluiden asiantuntijat ovat vuoden 2022 aikana toimineet tiiviissä yhteistyössä kaupungin johdon, lähijohtajien ja toimialojen kanssa. Vuoden 2022 suurimmat panostukset menivät hyvinvointialuesiirron ja Hämeenlinna 2023 valmisteluihin. Sekä hyvinvointialuesiirrossa että Hämeenlinna 2023 -työssä tavoitteena oli varmistaa sujuva siirtyminen sekä henkilöstön että toimintojen osalta. Hyvinvointialueasiirrossa kaupungin henkilöstöstä siirtyi noin 1 700 henkilöä hyvinvointialueelle ja kaupungin palvelukseen jää noin 1 800 henkilöä.

Henkilöstöpalvelussa strategian mukaisen myönteisen Työn ilon toimintakulttuurin kehittäminen on jatkunut. Työn ilon työyhteisökysely toteutettiin toistamiseen syys-lokakuussa 2022. Työyhteisöjä on ohjeistettu tulosten käsittelyyn ja kehittämistavoitteiden luomiseen ja seurantaan. Tarvittaessa

henkilöstöpalvelut tukevat lähijohtajia tässä työssä. Johtamisen kehittäminen johtamisen kivijalkojen mukaisesti sekä lähijohdon viikoittaiset webinaarit ovat jatkuneet osana Johtamisakatemian kokonaisuutta.

Rekrytointiprosessin kehittämistyössä otettiin vuoden 2022 aikana isoja askelia kohti hakijaystävällistä ja vetovoimaista rekrytointia. Osa tätä prosessia oli rekrytointikumppanin kilpailutus ja yhteistyön aloittaminen uuden kumppanin kanssa. Prosessiin uudistamisesta on jo nyt hyviä kokemuksia ja hakijamäärissä on tapahtunut selkeää nousua.

Vuoden lopussa uudistettiin lahjagalleriapalvelu, joka prosessikuvauksissa nousi esiin sisäisenä prosessina, joka vaati paljon manuaalista työtä. Lahjagalleriapalveluihin kilpailutettiin yhteistyökumppani, jonka verkkokaupasta henkilöstö voi valita itselleen mieleisen lahjan. Tämä vapautti sihteeri-resursseja, jotka suunnattiin rekrytointiprosessin tukeen.

Henkilöstöpalveluiden tiimi on vuoden 2022 aikana toiminut väliaikaisjärjestelyin, koska kaksi tiimin jäsentä teki edelleen töitä hyvinvointialueelle. Kun näiden kahden henkilön jatko selviää, tehdään uudelleenjärjestelyitä henkilöstöpalveluiden tehtäviin.

Hallintopalveluiden toiminta vuonna 2022 keskittyi pitkälti perustehtävien hoitamiseen, sillä hallintopäällikkö toimi pääosin Hämeenlinna 2023 -työn projektinjohtajana.

Hämeenlinna 2023 -projektin osalta työ keskittyi alkuvuonna 2022 Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle siirtyvien sopimusten ja vastuiden kartoittamiseen sekä muiden selvitysten tekemiseen. Lisäksi rinnalla valmisteltiin Hämeenlinnan vuoden 2023 organisaatiota. Loppuvuodesta 2022 tehtiin Kanta-Hämeen hyvinvointialueen kanssa useita tukipalveluiden myyntiä koskevia sopimuksia, mm. puhelinvaihdopalveluiden, postituspalveluiden ja kaupunginarkiston palveluiden myynnistä.

Loppuvuodesta 2022 otettiin hallintopalveluiden vetämänä koko organisaation käyttöön sähköinen iPost-järjestelmä korvaamaan perinteisen kirjepostin lähettämisen. Järjestelmän käyttöönotto oli kesken vuoden 2022 lopussa.

Digilain edellyttämää saavutettavuustyötä on jatkettu vahvasti ja tarjottu siihen organisaatiolle yhdessä hallintopalvelujen kanssa koulutusta, klinikoita ja asiakirjojen muuttamista saavutettaviksi. Verkkoviestinnän saavutettavuutta on arvioitu Siteimprove-työkalulla kevään ajan ja Valu Digital Oy:n saavutettavuusarvioinnilla syksyn ajan. Sivut täyttävät digilain vaatiman AA-tason.

Sosiaalisen median sisällöntuotantoa on kehitetty ja kanavien seuraajamäärät ja näyttökerrat ovat kasvussa. Rekrytointiviestintä uusittiin ja sitä tuottaa Jobilla. Orgaanista ja maksullista rekrytointimainontaa on tehostettu kaupungin omissa kanavissa.

Viestintäyksikkö jatkoi alkuvuoden pandemian kriisiviestintää. Viestintä oli mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa muun muassa Hyvin sanottu -festivaalin ja Kesäkadun viestintää. Häme Eventsin ylläpito siirtyi kaupungille kesällä 2022.

Viestintä ja asiakaspalvelu siirtyi 1.1.2023 lähtien strategian ja tietojohdamisen vastualueelle.

Henkilöstö- ja hallintopalveluiden henkilöstömäärä 31.12.2022 oli 43 henkilöä.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Henkilöstön jaksaminen ja hyvinvointi	Sairauspoissaolot	Tavoite sairauspoissaolojen seurannasta toteutui Henkilöstön sairauspoissaolot ovat alkuvuoden lyhyiden koronapoissaolojen takia lisääntyneet. Sairauspoissaolopäivä oli 64 123 pv (63 028 pv vuonna 2021). Loppuvuodesta sairauspoissaolot laskivat alle vuoden 2021 tason.
	Henkilöstön vaihtuvuus	Tavoite henkilöstön vaihtuvuuden seurannasta toteutui. Vaihtuvuus vuonna 2022 oli 290 vuonna 2021 vastaava luku oli 232. Suurin vaihtuvuus oli sihy ja sote-toimialalla. Sihyssä vaihtuvuus laski edelliseen vuoteen verrattuna 4,1% ja sotessa nousi 6,1%.
	Työhyvinvointikyselyn tulokset	Tavoite toteutui Työyhteisökyselyn keskiarvo oli 3,35 (asteikko 1-4). Vuoden 2021 kyselyn keskiarvo oli 3,29.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Henkilöstön tietoturvaosaamisen ja teknisten ratkaisujen tietoturvan parantaminen sekä tietoturvan raportoinnin kehittäminen.	Henkilöstölle on järjestetty systemaattisesti tietoturvakoulutuksia.	Tavoite toteutui. Henkilöstölle järjestettiin koulutussuunnitelman mukaisesti kaksi sisäistä tietoturva- ja tietosuojakoulutusta sekä yksi ostettu kyberturvallisuuskoulutus. Päivitetyn tietoturvaohjeen tietoa jaettiin Digiturvamallin kautta, joka lähetti henkilöille ilmoituksen uusista ohjeista. Koulutusta täydennettiin nopealla tiedottamisella uusista uhkista.
	Tietoturvapoikkeamista saadaan tieto nopeasti ja niihin reagoidaan systemaattisesti.	Tavoite toteutui. Tietoturvapoikkeamien systemaattiseen ja nopeaan reagoimiseen oli varauduttu ja käytönotetulla SIEM/SOC-palvelulla pystyttiin havaitsemaan poikkeamia nopeasti. Kyberuhkia vastaan suojautumista tehostetaan CSIRT-palvelun käyttöönotolla, jonka yhteydessä käydään läpi koko tietoturvapoikkeamiin reagointiprosessi mukaan lukien palveluntoimittajat.
	Tietoturvasta on raportoitu säännöllisesti.	Tavoite toteutui. Tietoturvatilanteesta raportoitiin johdolle puolivuosittain ja kriittisten tapahtumien yhteydessä. Kohonneen uhkatilanteen takia tapahtumien seuraamiseen ja asioista tiedottamiseen käytettiin normaalia enemmän resursseja.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Kaupungin viestinnän linjausten päivittäminen uuden strategian pohjalta.	Asukkaiden lisääntyvä tietoisuus kaupungin palvelujen saatavuudesta. Kotimaisten matkailijoiden lisääntyvä tietoisuus kaupungin nähtävyyksistä ja muista matkailupalveluista.	Tavoite toteutui Verkkopalvelujen ja niitä tukevien sosiaalisen median kanavien sisältöjen näkyvyyttä, kävijämääriä, sitoutumista ja reaktioita seurataan säännöllisesti ja niistä raportoidaan johtoryhmälle kolmannesvuosittain. Kesällä 2022 toteutetun kyselyn mukaan matkailijoiden kokonaistyytyväisyys oli kouluasteikolla hyvä (8,25) ja matkailijat ovat myös valmiita suosittelemaan Hämeenlinnaa matkailukohteena. Viestinnän linjaukset sisältyvät jatkossa viestinnän tavoitetilään, joka valmistuu vuonna 2023.
	Palaute ja kaupungin sisäinen puhe kääntyvät positiivisemmaksi. Media-seurannan kautta seurataan ulkoista mielipidettä/imagoa.	Tavoite toteutui. Kaupunkikuvatutkimusta on tehty säännöllisesti vuodesta 2014 lähtien kolmen vuoden välein. Seuraava tehdään 2023. Mediaseurantoja on käynnissä jatkuvasti kaupunkiin ja sen toimintaan sekä palveluihin liittyvistä aihepiireistä. Näiden osalta seurataan mediaosumien määrää ja sävyä.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Määrällisten tekijöiden lisäksi myös laadulliset tekijät huomioivan ennakoinnin henkilöstösuunnittelumallin luominen.	Ennakoivan henkilöstösuunnittelun malli on luotu ja käyttöönotto suunniteltu.	Tavoite toteutui Ennakoiva henkilöstösuunnittelumalli on rakennettu ja todettu, että osaamisen johtamisen työkalut tulee rakentaa ensin. Kaupunkiin on perustettu Osaaminen tulevaisuuden valttikorttina -projektiryhmä, joka parhailaan pilotoi osaamisen johtamisen työkaluja. Ennakoivan henkilöstösuunnittelun käyttöönotto kytketään osaamisen johtamisen kokonaisuuteen.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Henkilöstö- ja hallintopalveluiden riskikartoitus ja työturvallisuusriskien päivitys ja seuranta on säännöllistä. Lisäksi vastuualueiden päälliköt seuraavat oman vastuualueensa riskejä, läheltä-piti-ilmoituksia ja tapaturmailmoituksia.

Laskujen hyväksyjät ja heidän varahenkilönsä nimettiin kaupunginjohtajan viranhaltijapäätöksellä. Hankinnoissa on noudatettu hankintatoimen ohjeistuksia ja kilpailutusta vaativissa hankinnoissa on käytetty hankintayksikön asiantuntijoita. Kaikista yli 5 000 euron hankinnoista on tehty viranhaltijapäätös. Sopimukset on talletettu asianhallintajärjestelmään ja hankintapäätökset lähetetty tiedoksi lähijohtajalle. Kassapisteille on käytössä alitilityksiin liittyvät ohjeistukset ja niitä on noudatettu.

Tavoitteiden toteutumista ja saavuttamista seurataan säännöllisesti päällikkö- ja tiimikokouksissa ja jokaiselle työntekijällä on onnistumiskeskusteluissa sovittu henkilökohtaiset tavoitteet. Vastuualueen sisäisessä toiminnassa noudatetaan mahdollistavaa johtamista ja yhdessä tekemistä yli työyksikkörajojen. Toiminta perustuu kuvattuihin prosesseihin, jotka kartoitettiin osan konsernipalveluiden uudistusta vuonna 2022.

Henkilöstöpalvelut tekivät yhteistyössä tarkastustoimen kanssa sisäisiä tarkastuksia ohjeiden noudattamisesta.

Tiedonhallinnan asiantuntija ja tietoturvapäällikkö vastasivat tietosuojaohjeistuksista, niiden neuvonnasta ja seuraamisesta koko organisaation tasolla.

Talous

Henkilöstö- ja hallintopalvelut	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	1 472 690	1 462 700		1 462 700	1 573 280	110 580
Toimintamenot	-7 916 281	-7 566 500	-300 000	-7 866 500	-7 762 274	104 226
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-6 443 591</i>	<i>-6 103 800</i>	<i>-300 000</i>	<i>-6 403 800</i>	<i>-6 188 994</i>	<i>214 806</i>

Vuonna 2022 henkilöstö- ja hallintopalveluiden toimintamenot olivat 7,762 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 1,573 milj. euroa. Toimintakate oli -6,189 milj. euroa. Budjetin alitus johtui pääosin ostopalveluiden vähentämisestä.

Strategia ja kehittäminen

Strategia ja kehittäminen tuki vuonna 2022 toimialoja ja kaupungin johtoa perustehtävässään tuottamalla tietoa, arvioiteja ja selvityksiä kaupunkistrategian toteuttamiseksi. Erityisesti vuonna 2022 panostettiin kaupunkistrategian päivitykseen. Strategia hyväksyttiin 13.6.2022 kaupunginvaltuustossa. Lisäksi työssä painottui valmisteltujen ohjelmien toteuttaminen ja niiden seuranta. Strategia ja kehittäminen vastasi Strategisen kehittämisen johtotiimin (STRAKE) toiminnasta ja hallinnoi strategisia kehittämishankkeita.

Strategia ja kehittäminen koordinoi koko kaupungin työllisyydenhoitoa vuoden 2022 loppuun saakka, jonka jälkeen työllisyydenhoito siirtyy osaksi elinvoima-, työllisyys- ja kotouttamispalveluita. Työllisyydenhoidossa merkittävä uudistus vuonna 2022 oli uusi työvoimapolymallin voimaantulo asiakastyöhön, jonka myötä kuntakokeiluun saatiin myös lisäresurssia. Tämä lisäsi merkittävästi perehdytystyötä. Vastaavasti hyvinvointialueiden käynnistyminen 1.1.2023 alkaen tarkoitti sitä, että kuntakokeilussa sosiaalityössä olevien työttömien työnhakijoiden asiakasprosessivastuu palautui kuntakokeilun henkilöstölle. Sosiaalityön rooli kuntakokeilussa edisti yhdyspintamallin rakentamista sosiaalipalveluiden kanssa ja osaltaan tiivistä yhdessä tekemisen rakenteita kohti tulevia muutoksia.

Hämeenlinnan kaupunki koordinoi Kanta-Hämeen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (myöhemmin TYP) toimintaa. TYPin tavoitteena on vahvan verkostotyön ja asiakaslähtöisen palvelun kautta edistää vaikeassa työmarkkina-asetuksessa olevien työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista. Työllistämiseen kohdistui vuoden aikana valtion palkkatukituloa sekä TYPin korvauksia

muilta Kanta-Hämeen kunnilta. Lisäksi valtio korvasi työllisyyden kuntakokeilujen aloituksen viivästymisen takia tammi-helmikuun 2021 osalta 7,5 prosenttia kaupungin työmarkkinatukirahoitusosuudesta. Tämä oli tuloa 80 000 euroa.

Työllisyyden edistämisen kuntakokeilun tavoitteena on vahvistaa kunnan roolia työllisyyspalvelujen järjestäjänä sekä edistää erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille sovittamalla yhteen valtion ja kuntien resursseja, osaamista ja palveluja. Kuntakokeilussa tarjotaan yksilöllisiä, laadukkaita ja oikea-aikaisia palveluita sekä työnhakija- että työnantaja-asiakkaille. Onnistuminen näkyy elinvoiman vahvistumisena ja uusien työpaikkojen syntyminenä sekä alueen työttömyyden vähenemisenä.

Työllisyyden tavoitteiden saavuttaminen on laajan toimijaverkoston yhteistyötä ja yhdessä tehtyjä konkreettisia toimenpiteitä. Yhteistyö ja toimijaverkoston toimenpiteet perustuvat Ketterimmät Hämeenlinnan seudun työllisyysohjelman toteuttamissuunnitelmaan, joka oli vuosille 2020–2022. Työssä korostuu monialaisuus. Keskeiset toimenpiteet vuoden 2022 aikana liittyivät esimerkiksi uusien tapahtumien rakentamiseen, palveluiden kehittämiseen yhteistyössä Linnan Kehityksen, Hämeen Ely-keskuksen, Hämeen TE-toimiston, palveluntuottajien ja oppilaitosten kanssa, yhteisen ennakointimallin rakentamiseen sekä työllisyyspalveluiden asiakas- ja sidosryhmäviestinnän ja markkinoinnin parantamiseen. Yhteistyö kaupungin eri yksiköiden kanssa loi uusia tehtäviä.

Vuonna 2022 valmisteltiin seudullisen työllisyysohjelman toteuttamissuunnitelma vuosille 2023–2025. Painopisteenä toteuttamissuunnitelmassa ovat konkreettiset toimenpiteet pitkittyvän työttömyyden ehkäisyyn, nuorten työllistymiseen, osaamisen ja kohtaannon parantamiseen, muuttuvaan työelämään sekä veto- ja pitovoiman vahvistamiseen. Toteuttamissuunnitelma vuosille 2023–2025 tukee myös osaltaan TE-palveluiden uusituksen valmistelua ja mahdollistaa laajan toimijaverkoston yhdessä tekemisen valmistelun tukena.

Kaupunki työllisti vuoden aikana 169 henkilöä työllistämisen määrärahoista määräaikaisiin työsuhteisiin kaupungin eri yksiköihin. Lisäksi kaupungin kuntalisten ja työllisyysseteleiden avulla tuettiin 66 (2021: 57, 2020: 48) eri henkilön työllistymistä vuoden 2022 aikana 23 (2021: 29, 2020: 18) eri työnantajalle. Nuorten kesätyöseteleillä työllistettiin 225 (2021: 236) 15–24 -vuotiasta nuorta 177:lle eri työnantajalle. Lisäksi nuorten työllistämistä tuettiin yhteistyössä Etelä-Hämeen osuuspankin kanssa OP-kesäseteleillä, jonka kautta työllistyi 56 nuorta 34 eri työnantajalle. 13–28-vuotiaiden Oma Firma –yrittäjyyssetelin sai 21 nuorta Oma Firma -yrittäjää. Nuorten työllistämistä tuettiin myös 10 nuoren osalta puistoruokailuun työllistämällä sekä Kesäkatu-hankkeen yhteistyönä mahdollistui 10 täsmätyökykyisen työllistäminen.

TYPin asiakkaiden tilanteissa korostuu tarve erityisesti KELA-yhteistyölle ja siten kuntoutuspalveluille sekä erilaisille keinoille täsmätyökykyisten (osatyökykyiset) työllistymisen tukemiseksi. Vuonna 2022 TYPin asiakkaana Hämeenlinnassa oli 697 (2021: 492) työtöntä, joista 105 oli vuoden 2021 aikana alkaneita asiakkuuksia. Asiakasvirtaus TYP-palveluun toimi tavoitteen mukaisesti niin, että uusia asiakkaita aloitti 338 (tavoite 300). TYP-palvelun päätti vuoden aikana 175 (2021: 82) asiakasta, joista 51 % (2021: 62 %) siirtyi työhön tai koulutukseen. Tavoite oli 55 %. Muuhun palvelutarpeen mukaiseen palveluun siirtyi 34 % (2021: 33 %). Vuoden 2022 aikana uutta työvoimapalveluprosessia yhteensovitettiin TYP-prosessiin sekä valmisteltiin TYP-palvelun ja -verkostoyhteistyön toimivuutta osana hyvinvointialueille siirtymistä.

Keskeisiä uudistuksia vuonna 2022 olivat kaupungin oman työllistämisen positiivisten jatkopolkujen rakentaminen, tutkinnon osaa koskevien oppisopimuksien tehokas hyödyntäminen osaamisen keräytymiseksi, uuden työvoimapalvelumallin ja siihen liittyvän asiakasprosessin rakentaminen ja henkilöstön perehtyminen sekä uusien ryhmämuotoisten tapahtumien kehittäminen asiakasprosessin tueksi. Vuoden 2022 aikana yhteistyö tiivistyi kaupungin eri toimijoiden kanssa. Yhteistyön tiivistäminen näkyi mm. liikuntapalveluiden kanssa Liikunnalla työllistämisen hankkeena sekä työttömien uimahalli- ja kuntosalivuorojen koordinoinnin kehittämisenä yhdistettynä matalan kynnyksen kohtaamiseen työllisyyspalveluiden kanssa. Työttömien uimahallivuorot tarjoavat viikoittain 16–45 henkilölle mahdollisuuden ilmaiseen uinti- ja kuntosalivuoroon uimahallin aukioloaikana.

Linnan Kehityksen työllisyyspalvelut olivat keskeisessä roolissa Hämeenlinnan seudun kuntakokeilun työnantaja- ja verkostoyhteistyön kehittämisessä. Yhteistyön tuloksena löydettiin yli 150 piilotyöpaikkaa. Yrityshaavin kautta tuli noin 2 500 yritysherätettä, joihin etsittiin uudenlaisia ratkaisuja yhteistyössä alueen toimijaverkoston eli oppilaitosten, hankkeiden ja työllisyyspalveluiden kanssa. Vuoden aikana syntyi uusia hankkeita: TäsmäRekry -malli, työnhaun starttitapahtumat alle 30-vuotiaiden nopean työllistämisen ja vahvan alun alkupalveluihin, Duunitunneli yli 30-vuotiaiden kohderyhmälle, yhdessä TE-toimiston kanssa luotu ennakointityöryhmä ja Ukrainakeskuksen kanssa koellut uudet rekrytointitapahtumat vieraskielisten työllistymisen edistämiseksi. Uutena aloituksena luotiin Hämeenlinnan seudun opinto-ohjaajien ja työllisyyden yhteistyöverkostoa. Linnan Kehityksen yritys- ja työelämämanagerien rooli on yhä keskeisempi työnhakija- ja työnantajapalveluiden kehittämisessä ja uusien palvelukonseptien rakentamisessa työllistymisen edistämiseen ja yrittäjyyden tukemiseen.

Koulutuskuntayhtymä Tavastian kanssa tehdyn kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tuloksena koulutussopimuksia solmittiin yhteistyösopimuksen osalta 21 opiskelijalle (28 vuonna 2021), oppisopimuksia 13 opiskelijalle (10 vuonna 2021) ja muita sopimuksia 4 opiskelijalle. Vuonna 2022 voimassa olevia koulutussopimuksia oli 28 (34 vuonna 2021), oppisopimuksia 24 (25 vuonna 2021) ja muita työpaikalla tapahtuvia koulutussopimuksia 5 (0 vuonna 2021). Tutkinnon osia suoritettiin, eli näyttöjä toteutettiin 55 (59 vuonna 2021), tutkinnon osan suorittaneita opiskelijoita oli yhteensä 22 (35 vuonna 2021).

Puistoruokailu toteutettiin yhdessä 3. sektorin toimijoiden kanssa läntisellä kantakaupungin alueella, Linnanpuistossa ja Hauholla. Puistoruokailu rahoitettiin sivistys- ja hyvinvointitoimialan ja työllisyyden yhteistyönä. Toiminta mahdollisti lapsiperheille ilmaisen keittolounaan keskimäärin 20–50 kävijälle päivässä sekä tarjosi tilaisuuden matalan kynnyksen ohjaukseen ja neuvontaan. Puistoruokailu mahdollisti 11 nuoren työllistämisen toiminnan yhteyteen.

Elinvoimatyön näkökulmasta vuonna 2022 tapahtui paljon. Uusi kaupunkistrategia hyväksyttiin kesällä 2022 ja siinä elinvoimapolitiikan rooli korostui. Samalla organisaatiouudistuksen valmistelussa elinvoiman kehittämisen vahvistaminen ja toiminnan uudelleen organisointi nähtiin tärkeäksi. Koronapandemian pahimman vaiheen hellitettyä tapahtumatoiminta lähti nopeasti normalisoitumaan ja tästä esimerkkinä kesällä järjestetty Weekend-festivaali, joka keräsi Hämeenlinnaan noin 60 000 kävijää. Syys-lokakuussa järjestettiin Hyvin sanottu -festivaali yhteistyössä Ylen kanssa ensimmäistä kertaa. Tapahtuma herätti paljon positiivista mielenkiintoa ja Hämeenlinnan kuntamaineen näkökulmasta tapahtuma koettiin erittäin myönteiseksi. Tapahtuma järjestetään myös tulevana vuosina.

TE24-uudistukseen liittyvät valmistelut etenivät vauhdilla. Kyseessä on erittäin merkittävä uudistus, jolla on laajoja elinvoimapolitiittisia vaikutuksia ja myös resurssivaikutuksia kuntien kehittämistoiminnalle. TE-palvelujen siirto kunnille tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita. Kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla, ne tukevat nopeamman työllistymisen tavoitetta. Lisäksi elinvoimatyön ja työllisyyspalvelujen välinen linkitys vahvistuu ja siten lisää kuntien elinvoimapolitiittista voimaa.

Vuoden 2022 aikana päätetään liittyvä edunvalvonta korostui useissa eri kanavissa, kun kävi yhä selvemmäksi suurten kaupunkien halu ajaa Suomirata Oy:n kautta tunnin junayhteyttä kaupunkien välille. Hämeenlinna on yhtiön osakaskuntana yhdessä erityisesti Riihimäen ja Akaan kaupunkien kanssa korostanut pääradan ja sen kehittämisen merkitystä alueiden ja koko Suomen elinvoimalle.

Vuonna 2022 Hämeenlinnassa laadittiin poikkihallinnollisena yhteistyönä tapahtumien ja matkailun tiekartta, joka raamittaa ja suuntaa alojen kehittämistoimintaa. Matkailusta on kaupungissa puhuttu pitkään ja matkailun potentiaali nähdään kaupungissa merkittäväksi. Tiekartan myötä perustettiin myös yhteistyöryhmä, johon kuuluu edustusta eri puolilta konsernia. Yhteistyöryhmässä käsitellään ja ratkaistaan tapahtumiin ja matkailuun liittyviä kysymyksiä ja päätetään kehittämisen päälinjoista.

Vuoden aikana myös käynnistettiin hankkeen valmistelut Koulutuskuntayhtymä Tavastian ja Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden sitoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi alueella. Hankkeeseen päättivät osallistua kaupungin lisäksi Linnan Kehitys, Koulutuskuntayhtymä Tavastia sekä Hämeen ammattikorkeakoulu. Kaupunki otti koordinaatiovastuun hankkeesta ja noin 75 % rahoitus hankkeelle myönnettiin joulukuussa 2022. Hankkeen on tarkoitus käynnistyä keväällä 2023. Hankkeen kokonaisbudjetti on noin 600 000 euroa. Lisäksi yhteistyötä muiden vastaavien, elinvoimaan ja työllisyyteen kytkeytyvien hankkeiden välillä tiivistettiin ja keskinäistä koordinaatiota jatketaan vuonna 2023.

Moren yritysalueen kehittäminen jatkui 2021 hyväksytyin masterplanin mukaisesti. Alueesta on tarkoitus kehittää yli 1 100 hehtaarin yritysalue. Vuonna 2022 alue oli kooltaan reilut 700 hehtaaria ja siellä sijaisi noin 90 yritystä, joista reilut 60 Hämeenlinnan puolella.

Elinkeino-yhtiö Linnan Kehityksen monivuotinen palvelusopimus oli päättymässä vuoden lopussa, mikä mahdollisti sopimusrakenteen ja vastuiden tarkastelun. Uusi monivuotinen sopimus allekirjoitettiin vuoden lopussa ja uutta sopimusta on rakenteellisesti selkiytetty ja väljennetty mahdollistaen elinkeino-yhtiölle laajempi autonomia kaupungin omistajapolitiittisesti asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Samalla sopimuksen mitattavuutta kehitettiin ja sovittiin säännöllisistä neuvotteluista, joissa voidaan tarkastella yhtiön ajankohtaistilannetta sekä tavoitteiden toteutumisen tilannetta. Uusi systeemi mahdollistaa joustavamman reagoinnin toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Kaiken kaikkiaan kaupungin yrityspalvelut saivat paljon positiivista palautetta erilaisissa alueellisissa ja kansallisissa tutkimuksissa. Niin ikään elinkeinoilmasto Hämeenlinnassa kehittyi myönteiseen suuntaan.

Yhteistyössä kaupungin ja Linnan Kehityksen kesken kehitettyä Linkroom-konseptia laajennettiin Linnan Business Turnajaiset -konseptiksi, johon kuuluu jatkossa myös matkailuliiketoiminnan kehittäminen. Linnan Business Turnajaiset on yritysten koulutusohjelma, jonka avulla yritysten on mahdollista löytää ratkaisuja ja uusia toimintamalleja liiketoimintansa kehittämiseksi. Linnan Business

Turnajaisten kautta on kulkenut jo toista sataa yritystä. Ohjelmaan liittyvää, kuten myös muuta yrityskoulutusta järjestettiin erityisesti PARKKI Business Parkissa, joka aiempien vuosien tapaan tarjoaa monipuoliset puitteet ja palvelut erilaisten yritysten tarpeisiin.

Vuonna 2022 toteutettiin yhteistyössä MDI:n, Hypo-pankin, Rakennusteollisuus RT:n, Kuntaliiton sekä Hämeenlinnan, Hyvinkään ja Kokkolan kaupunkien kesken Keskisuurten kaupunkien renessanssi -nimistä kaupunkipolitiikan tiekarttaa. Prosessi tarjosi osapuolille mahdollisuuden luovaan strategiseen ajatteluun ja yhteiseen oppimiseen. Toiminnan tuloksena nousi kiinnostusta ja myös tarvetta keskisuurten kaupunkien järjestäytymiselle, josta päätettäneen vuoden 2023 aikana. Hämeenlinna lupautui koordinoimaan mahdollista yhteistyötä ainakin alkuvaiheessa.

Hämeenlinnan kaupunki uusi yhteistyösopimuksensa Hämeen uusyrityskeskuksen kanssa ja näin olen rahoittaa kustannustehokasta toimintaa noin 145 000 eurolla vuosittain uudella sopimuskaudella. Vuoden 2022 aikana Hämeenlinnassa perustettiin uusyrityskeskuksen kautta 365 yritystä, yritystoiminta lakkasi 179 yrityksessä ja nettona yritysten määrä lisääntyi 186 yrityksellä.

Niin ikään kaupunki jatkaa Linnaseutu ry:n toiminnan rahoittamista vuosittain noin 63 000 eurolla. Toiminnan tuloksena vuonna 2022 Hämeenlinnassa on rahoitettu 14 kehittämishanketta, yhtä yritystukea sekä 14 teemahankkeen alahanketta. Näiden hankkeiden kokonaisrahoitus oli suuruudeltaan lähes 609 000 euroa, josta julkisen tuen osuus oli lähes 373 000 euroa. Talkootyötä näissä hankkeissa tehtiin lähes 41 000 euron edestä.

Suomen kasvukäytävän toiminta on edellisillä sopimuskausilla painottunut voimakkaasti logistiin kysymyksiin ja näihin liittyvään edunvalvontaan sekä hanketoimintaan. Aikaisemmasta toiminnasta kerääntyneen kokemuksen ja palautteen perusteella sekä toimintaympäristön muutoksen myötä kasvukäytävän toimintasuunnitelmaa uudistettiin vuoden 2022 alussa koskien koko sopimuskautta. Digitalisaation, vihreän siirtymän sekä osaamisen saatavuuden ja kehittämisen painoarvot ovat merkittävästi kasvaneet ja vahvistaneet rooliaan verkoston toiminnassa. Erityisen tärkeäksi nähtiin toiminnan ja verkoston perustan rakentaminen ja vahvistaminen, jota lähdettiin vuoden 2022 alusta alkaen vahvistamaan pitkäjänteisellä työllä. Tavoitteena on varmistaa kantava pohja ja vaikuttavuus myös yhteiselle edunvalvonnalle.

Kevään 2022 aikana Suomen kasvukäytävä aktivoitui sidosryhmätapaamisten puitteissa ja kesästä 2022 alkaen erilaiset sidosryhmätapaamiset ja tapahtumiin osallistumiset vahvistavat näkyvyyttä ja tunnettuutta. Syksyn 2022 aikana Suomen kasvukäytävä laati hallitusohjelman tavoitteet, joihin kietyty yhteinen tahtotila edunvalvonnassa. Hallitusohjelman tavoitteet tukevat myös Suomen kasvukäytävällä tehtävää konkreettista tekemistä. Hallitusohjelmaan linjattiin kolme päätavoitetta, jotka ovat:

- Suomen kasvukäytävä on Suomen vahvin TKI-alue
- Suomen kasvukäytävä luo yrityksille menestymisen mahdollisuuksia
- Sujuvalla liikkumisella mahdollistetaan toimivat työmarkkinat

Suomen kasvukäytävällä oli vuoden 2022 aikana toiminnan edistämiseen kaksi hanketta. Molempiin hankkeisiin saatiin ulkopuolinen rahoitus. Kasvukäytävä sai 440 000 euron hankerahoituksen työ- ja elinkeinoministeriöltä yhteistyöhön perustuvan aluekehittämisen toimintamallin rakentamiseksi. Omarahoitusosuus oli 110 000 euroa. Toiseen hankkeeseen, Vuorovaikutteisen toimintamallin edis-

tämiseen ja levittämiseen on saatu rahoitus Sitralta. Tällä hankkeella luodaan paikallislähtöisiä suunnitelmia elinvoiman kehittämiseksi. Kokonaisrahoitus hankkeeseen on 198 000 euroa ja omarahoitusosuus on 20 000 euroa.

Strategia ja kehittäminen koordinoi kaupungin ilmasto- ja resurssiviisaustyötä. Koordinointityö painottuu Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman tavoitteiden edistämiseen. Hämeenlinnassa kasvihuonepäästöjä seurataan CO2-raportin avulla. Raportin ennakkotietojen perusteella voidaan todeta, että CO2-päästöt nousivat lievästi vuodesta 2021 vuoteen 2022. Tästä huolimatta päästöjen laskukäyrä on vielä sillä uralla, että asetettu hiilineutraaliustavoite saavutetaan. Päästöt kasvoivat vuodesta 2021 vuoteen 2022 tieliikenteessä ja maataloudessa, jätehuollon ja maalämmön päästöt pysyivät samalla tasolla. Päästöjen lasku jatkui erillislämmityksessä, kaukolämmössä, sähkölämmityksessä ja kuluttajien sähkönkulutuksessa.

CO2-raportin tueksi saatiin mukaan päästöjen seurantatueksi KULMA-hankkeessa kehitetty kulutusperusteinen kasvihuonekaasupäästöjen laskentatapa. Vuoden 2022 aikana kehitettiin ja saatiin valmiiksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa Hämeen ilmastovahti -palvelu, joka on tukena ilmastotyön suunnittelussa, seurannassa, johtamisessa ja viestinnässä. Hämeenlinna osallistui hankkeisiin, joissa edistettiin ilmastoturvallisuutta ja kuntien ilmastotyötä. Vuoden 2022 aikana tehtiin päätös siitä, että hiilineutraalisuusohjelma siirtyy kaupunkirakenteen toimialalle.

Vuonna 2022 valmistuneeseen hyvinvointisuunnitelmaan liitettiin mukaan osa-alue, jossa tuodaan esille ympäristön hyvinvointivaikutukset. Samoin ilmastoteemaa nostettiin mukaan vuonna 2022 toteutettuun, hämeenlinalaisille suunnattuun hyvinvointikyselyyn. Kyselyssä asukkaiden kokemuksia ympäristön hyvinvointivaikutuksista tarkastellaan viiden kokonaisuuden kautta (ilmanlaatu, vesistöjen vedenlaatu, luonnon monimuotoisuus, ympäristön siisteys, ääniympäristö). Kokonaisuudet ovat samat kuin Green City Accordissa, jossa Hämeenlinnan kaupunki on mukana.

Osan vuodesta 2022 aikana Hämeenlinnassa on työskennellyt yksi määräaikainen 50 % työaikaa tekevä ilmastokoordinaattori. Resurssin myötä Hämeenlinnan linkittyminen eri yhteistyökumppaneiden kanssa on lisääntynyt ja ilmastoteemasta viestiminen on edistynyt. Hiilineutraaliustavoitteessa pysyminen edellyttää resurssien riittävyyden kriittistä tarkastelua. Vuoden 2022 aikana päätettiin, että ilmastokoordinaattorin vakanssi siirretään kaupunkirakenteen toimialalle.

Vuonna 2022 tehtiin hämeenlinalaisille otannalla HYTE-kysely. HYTE-kyselyn mukaan terveytensä ja hyvinvointinsa erittäin hyväksi tai hyväksi ilmoittaneiden osuus vuoden 2022 ja 2021 kyselyssä oli noin 62 %. Miehistä, jotka olivat iältään 25–34-vuotiaita 84 % ilmoitti terveydentilansa olevan erittäin hyvä tai hyvä, vastaava prosenttimäärä saman ikäisillä naisilla oli 68. Kyselyn vanhimmassa ikäluokassa (85 vuotta ja sitä vanhemmat) 42,5 % naisista ilmoitti terveytensä olevan huono, samassa ikäluokassa olevista miehistä 27 % ilmoitti terveydentilansa olevan huono tai erittäin huono.

Elämänlaatunsa hyväksi tai erittäin hyväksi arvioi kyselyyn vastanneista noin 78 %. Pitäjien ja kanta-kaupungin välillä ei ollut tuloksissa merkittävää eroa. Usein tai koko ajan onnelliseksi itsensä koki 60 % vastaajista. Keskimäärin noin 10 % vastaajista tunsivat itsensä yksinäiseksi. Yksinäisimmiksi itsensä tunsivat alle 25-vuotiaat sekä yli 84-vuotiaat naiset ja miehet.

Hämeenlinnan HYTE-kyselyn vastausten perusteella, voidaan todeta, että haasteita on kasautunut alle 25-vuotiaille miehille. Noin joka viides alle 25-vuotiaista vastaajista koki itsensä yksinäiseksi (täysin tai jokseenkin samaa mieltä), arvioi elämänlaatunsa joko huonoksi tai erittäin huonoksi ja koki olevansa vain harvoin onnellinen. Lisäksi noin joka viides tässä ikäryhmässä oli erittäin tai melko

tyytymätön itseensä ja melko tyytymätön omaan elämäänsä. Samasta ikäryhmästä noin joka kymmenes oli tyytymätön ihmissuhteisiinsa. Lisäksi noin joka kymmenes (11,4 %) alle 25-vuotiaista miehistä oli sitä mieltä, että työkyky tai osaamisen taso ei ole riittävä työllistymisen ja työelämässä pysymisen näkökulmasta.

Erityisesti naisiin kohdistuva seksuaalinen ahdistelu ja häirintä nousee esiin Hämeenlinnan HYTE-kyselyssä. Ilmiö on valtakunnallinen. Alle 25-vuotiaista (18–25 -vuotiaat) naisista joka viides ja toisella asteella opiskelevista tytöistä noin puolet oli kokenut seksuaalista häirintää vuoden aikana. Kaikista alakouluikäisistä noin joka kymmenes ja yläkouluikäisistä peräti noin joka kolmas oli kokenut seksuaalista häirintää vuoden aikana. (Kouluterveyskysely 2021; Lasten ja nuorten HYTE-kysely 2022, Hämeenlinnan HYTE-kysely 2022).

Vuonna 2022 strategia ja kehittäminen ja/tai toimialat olivat mukana 51 eri kehittämisprosessissa tai kehittämissankkeessa. Strategia- ja kehittämisyksikössä hallinnoitiin kahdeksaa eri hanketta, joista yksi oli ESR-rahoitteinen. Toiminta-avustuksia palvelujen kehittämiseen saatiin myös useilta eri ministeriöiltä.

TEM rahoitti Hämeenlinnan, Forssan ja Riihimäen kaupunkien yhteistä Kanta-Hämeen monikanavaisen ja -kielisen ohjaus- ja neuvontapalvelukokonaisuuden kehittämishanketta. Hankerahoituksella mm. hankittiin jokaiseen kaupunkiin etälaitteet monikielisten ryhmäinfojen pitämiseen maakuntatasolla. Myös monikielisen tiedon ja palvelujen saavutettavuutta parannettiin lisäämällä ja päivittämällä ohjaus- ja opastusmateriaalia asumiseen, koulutukseen, työhakuun ja koronaviestintään liittyen (suomi, englanti, venäjä, arabia, somali). Materiaali on käytettävissä ja hyödynnettävissä Myintegration.fi -verkkosivustolla myös maakunnallisesti.

Hankerahoituksella toteutettiin erilaisia kokeiluja. Esimerkiksi Ympäristöministeriön rahoittamassa Kaupunkiolohuone Hämeensaarella -hankkeessa edistettiin julkisen tilan viihtyisyyttä ja turvallisuutta sekä lisättiin aktiivista toimintaa tarjoamalla matalan kynnyksen mahdollisuuksia omaehtoisien toiminnan järjestämiseen. Tavoitteena oli löytää kunnallisten toimijoiden, yhdistysten ja yritysten välille yhteinen tahtotila, joka johtaa yhteistyöhön ja konkreettiseen tapahtumatuotantoon Hämeensaaren alueella. Tässä on onnistuttu.

Yhteisiä hankkeita toteutettiin mm. Hämeen ammattikorkeakoulun, Koulutuskuntayhtymä Tavastian, Hattulan ja Janakkalan kuntien sekä eri järjestöjen mm. Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys ry:n ja Lasten Liikunnan Tuki ry:n kanssa. Kaupungilla on käytössä sähköinen hankerekisteri.

Kaupungilla kehitetään ja uudistetaan toimintaa digitalisaation avulla useissa eri yksiköissä. Tietohallinto tukee ja auttaa toimialoja tässä työssä. Merkittävimmät digikehittämistoimenpiteet on kuvattu toimialakohtaisille digitiekartoille, joita päivitetään joka vuosi. Tämä mahdollistaa paremman kokonaiskuvan siitä, mitä kehittämistoimenpiteitä kaupungilla tehdään digitalisaation saralla.

Onnistumisista kerrotaan digitarinoiden muodossa Hämeenlinnan kaupungin www-sivuilla säännöllisesti. Kaupungilla on käynnissä VM:n rahoittamat hankkeet Avoin Kunta ja Kestävän maankäytön malli. Hankkeissa uudistetaan palveluita asiakaslähtöisemmiksi. Esimerkkeinä esim. Asiakaslähtöisen avustusprosessin kehittäminen avoimen lähdekoodin alustan päälle ja aamu- ja iltapäivätoiminnan raportointijärjestelmä Ilppis-appi Microsoftin alustan päälle.

ICT-palvelut ovat toimineet hyvin vuonna 2022 ja teknistä tietoturvaa on kehitetty edelleen. Tietohallintoa työllisti paljon hyvinvointialueemuutos ja tietohallinto tuottaa hyvinvointialueelle vielä merkittävästi palveluita 2023 vuoden alussa. Alkuvuonna 2022 otettiin hallinnon uusissa älypuhelimissa käyttöön laitehallintajärjestelmä, joka helpottaa puhelinten asennusta ja parantaa tietoturvaa. ICT-vuokralaitteiden tiedot tuotiin paremmin näkyville tiedolla johtamisen järjestelmään. Lisäksi tietohallinnossa on pilotoitu pilvihallittuja tietoliikennelaitteita, kehitetty oppilaslaitteiden palautusprosessia sekä valmisteltu tietoliikennekilpailutusta.

Tietohallinnon tarjoamat ICT-palvelut ovat toimineet hyvin. Yhtenä esimerkkinä on vuoden 2022 käyttötuen (Tiera) asiakastyytyväisyys, joka oli kouluarvosanalla 9,3. ICT-laitesaatavuus on ollut ajoittain huono, sillä toimitusajat ovat saattaneet olla useita kuukausia. Konesalipalveluiden siirto 2022 työllisti paljon, mutta sen myötä kaupunki säästää n. 90 000 euroa vuosittain.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Seuraavien toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen Elinvoiman ekosysteemit	Ekosysteemityön vuosipalaute	Vuosipalaute kerättiin ja siihen perustuen ekosysteemityö nykyisessä muodossaan lopetettiin. Elinvoima- ja työllisyyspalvelujen perustamisen jälkeen elinvoimatyö siirtyi elinvoimajoston vastuulle. Tavoite toteutui.
Hiilineutraali Hämeenlinna	Kasvihuonekaasupäästövähennemä	Päästövähennykset ovat pysyneet 2035 tavoitteessa, mutta tuoreimman CO2-raportin mukaan 2018 alkanut päästöjen jatkuva pieneneminen päättyi vuoteen 2021. Ennakkotietojen mukaan vuoden 2022 päästöt ovat jonkin verran korkeammat kuin vuonna 2021. Tavoite toteutui osittain lyhyellä aikavälillä ja tavoite toteutui 2035 tavoitteeseen nähden.
Hyvinvointisuunnitelma	Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen	Hyvinvointisuunnitelma 2022-2026 hyväksyttiin KV:ssa 14.11. Hyvinvointiraportti vuodelta 2021 hyväksyttiin KV:ssa 9.5. Tavoite toteutui.
Esteettömyysohjelma	Esteettömyysohjelman toteutuminen	Esteettömyysohjelman toteutumisesta raportoidaan kerran vuodessa. Vuoden 2021 osalta raportti hyväksyttiin KV 13.6.2022. Esteettömyysraportti 2022 on menossa päätöksentekoon maaliskuussa 2023. Tavoite toteutui.
Osallisuus ja vuorovaikutus	Toteutetut ennakkovaikutusten arvioinnit Järjestötyössä yhteisten tilaisuuksien määrä Osallisuuden ja vuorovaikutuksen kehittäminen ja toteutuminen raportoidaan vuosittain.	Lapsivaikutusten arviointeja ei ole tehty. Tavoite ei toteutunut. Järjestöyhteistyötilaisuuksia on järjestetty seitsemän. Tavoite toteutui. Raportointi tilinpäätöksen yhteydessä. Tavoite toteutui.
Lapsiystävällinen Hämeenlinna ohjelma	Lapsiystävällinen Hämeenlinna ohjelman toteutuminen (arviointityökalu)	Tavoitteena: Valtuustokauden 2021-2024 lopussa Hämeenlinna on vähin-

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
		tään maan keskitasolla kaikissa hyvinvoinnin osa-alueissa, tavoitetta ei ole vielä saavutettu. Tavoite ei toteutunut.
Ketterimmät seudullinen työllisyysohjelma	Ketterimmät seudullisen työllisyysohjelman toteuttaminen, aktivointiaste on yli 50 %	Aktivointiaste 2022 oli keskimäärin 29,5 (Hämeenlinna) / 29,8 (seutu) ja 2021 25,4 (HML) / 25,4 (seutu) Tavoite ei toteutunut. Aktivointiaste on kehittynyt oikeaan suuntaan, mutta ei vielä ole yli 50 %. Ketterimmät työllisyysohjelman toteuttamisaika on 2017–2025.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Tietohallinto tuottaa yhdessä kolmansien osapuolien kanssa toimivan kustannustehokkaan ja tietoturvallisen ICT-infran	Käyttötuen saama kouluarvosana vähintään 8,8	Tavoite toteutui, käyttötuen keskiarvo kouluarvosanalla 2022 vuonna oli 9,3
Toimialojen digitalisaation tukeminen	Tietohallinnolla tarjolla vähintään kolme kuvattua palvelua yksiköille, digitalisaation edistämiseen.	Tavoite toteutui osittain, vain yksi kuvattu palvelu, jolla tuetaan digitalisaatiota.
	Kaupungille ja kullekin toimialalle on laadittu ICT-tiekartta tulevalle 5-vuotiskaudelle.	Tavoite toteutui, valtuustokauden digitiekatat valmiit.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Työllisyydessä asiakaskokemus on vähintään 3,6 (1-5) (TEM-kysely)	Asiakaskokemusmittarit	Tavoite toteutui osittain. Kuntakokeilujen asiakastyytyväisyyskyselyyn saatiin 501 vastausta koko vuoden aikana 2022. Tyytyväisyys palveluihin kokonaisuutena ka. 3,5 (3/2021–12/2021: 3,1) HML:n osalta.
Työttömien asiakasohjautuminen	Aktivointiaste nousee (kuntakokeilun kohderyhmän aktivointiaste nousee yli 50 prosenttiin). Työmarkkinatuen kuntaosuus enintään 6,7 milj. euroa.	Tavoite toteutui osittain. Aktivointiaste kuntakokeilussa Hämeenlinnassa oli 3–12/2021 keskimäärin 27,3 ja koko vuonna 2022 keskimäärin 31,2. Toimistojen yhteenlaskettu aktivointiaste vuonna 2021 oli 25,4 ja vuonna 2022 29,5. Työmarkkinatuen kuntaosuus oli 6,741 milj. euroa. Tavoite saavutettiin lähes kokonaan, sillä ylitys oli vain 41 000 euroa. Vuonna 2021 kuntaosuus oli 7,236 milj. euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Tavoitteiden toteutumista seurattiin osana esimiestyötä, kehittämispäivissä, johtotiimin kokouksissa sekä onnistumiskeskusteluissa. Hankkeiden osalta sisäistä valvontaa toteutettiin hankkeiden ohjausryhmien kokouksissa, nimetyissä projektiryhmissä ja johtotiimeissä sekä projektiohjeita noudattamalla. Hankkeista tehtiin väli- ja loppuarviointit.

Strategia- ja kehittämispalveluiden toiminnassa noudatettiin prosessikuvauksia. Virkamiespäätökset lähetettiin tiedoksi esimiehille ja hankintoja teki ainoastaan yksikön lähijohtaja. Lähijohtaja myös tarkasti matkalaskut. Lainsäädännön, määräysten ja päätösten mukaista toimintaa edesauttoivat projektiohjeet ja uusien työntekijöiden perehdytys sekä hallintosäännössä kuvattu delegointi.

Kaupungin ja konsernin riskienhallintaan liittyy projektitasolla tehty riskikartoitus. Yksikön lähijohtajalla on vastuu riskienhallinnasta alaisessaan toiminnassa. Riskienhallintaprosessia kehitettiin aktiivisesti. Laskujen hyväksyjät ja tavaroiden tilaajat oli nimetty viranhaltijapäätöksellä. Hankinnoissa noudatettiin yleisiä hankintaohjeita. Kaikista yli 5 000 euron hankinnoista on tehty viranhaltijapäätös. Yksiköllä on määräaikaista projektisopimuksia.

Strategian ja kehittämisen sopimukset ovat tallennettuna asianhallintajärjestelmässä. Tietohallinto ylläpitää luetteloa kaupungin tietokoneista, monitoimilaitteista, tableteista sekä yli 500 euron älypuhelimista ym. laitteista. Tietohallinto on valvonut järjestelmätoimittajien sopimusten toteutumista. Tietoturvallisuuden kehittämistä on jatkettu.

Talous

Strategia, kehittäminen ja tietohallinto	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	5 257 541	5 382 100		5 382 100	5 403 810	21 710
Toimintamenot	-19 700 043	-20 226 400	-100 000	-20 326 400	-19 664 173	662 227
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-14 442 502</i>	<i>-14 844 300</i>	<i>-100 000</i>	<i>-14 944 300</i>	<i>-14 260 363</i>	<i>683 937</i>

Vuonna 2022 strategian, kehittämisen ja tietohallinnon toimintamenot olivat 19,664 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 5,404 milj. euroa. Toimintakate oli -14,260 milj. euroa.

Toimintatuotot ylittyivät 21 710 eurolla. Toimintamenot alittuivat 0,662 milj. eurolla. Merkittävimmät alitukset syntyivät tietohallinnon palvelujen ostoissa.

Tunnusluvut

	TP 2021	Muutettu TA 2022	TP 2021
Pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen kuntaosuus €	7 236 334	6 800 000	6 740 920

Keskusvaalilautakunta

Vuonna 2022 järjestettiin aluevaalit. Keskusvaalilautakunta kokoontui yhdeksän kertaa.

Talous

Keskusvaalilautakunta	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	78 377	100 000		100 000	151 567	51 567
Toimintamenot	-259 781	-200 000		-200 000	-143 186	56 814
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-181 403</i>	<i>-100 000</i>		<i>-100 000</i>	<i>8 381</i>	<i>108 381</i>

Vuonna 2022 keskusvaalilautakunnan toimintamenot olivat 143 186 euroa ja toimintatuotot olivat 151 567 euroa. Toimintakate oli 8 381 euroa.

Tarkastuslautakunta

Kaupunginvaltuuston alaisen tarkastuslautakunnan toiminta perustuu kuntalakiin ja Hämeenlinnan kaupungin hallintosääntöön. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta laatii suorittamastaan arvioinnista vuosittain arviointikertomuksen.

Lautakunta huolehtii myös hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä sekä valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat. Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista, ylläpitää sidonnaisuusrekisteriä julkisessa tietoverkossa kaupungin kotisivuilla ja saattaa sidonnaisuusilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Lautakunta perehtyi kaupungin ja kaupunkikonsernin eri toimintoihin työohjelman mukaisesti. Painopisteenä vuoden 2022 arvioinnissa oli tavoitteiden toteutumisen lisäksi sopimusvalvonnan toteutuminen.

Lautakunnan sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Arviointikertomuksessa esitetyt havainnot johtavat toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä.	75 % havainnoista johtaa toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä.	Tavoite toteutui. Kaupunginhallitus antoi vastineensa (19.9.2022 § 366) arviointikertomuksen suosituksiin. Sen perusteella 89 % havainnoista johti toimintojen kehittämiseen.

Talous

Tarkastuslautakunta	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	12 004	15 800		15 800	11 836	-3 964
Toimintamenot	-214 739	-264 100		-264 100	-235 281	28 819
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-202 736</i>	<i>-248 300</i>		<i>-248 300</i>	<i>-223 445</i>	<i>24 855</i>

Vuonna 2022 tarkastuslautakunnan toimintamenot olivat -235 281 euroa ja toimintatuotot 11 836 euroa. Toimintakate oli -223 445 euroa. Tarkastuslautakunnan tuottoihin on sisällytetty pelastuslaitokselle ja jätelautakunnalle kohdistuvan tarkastuspalvelun osuus.

Toimintamenot alittivat määrärahan noin 29 000 eurolla (poikkeama -11 %). Suurimmat menoaliukset syntyivät asiantuntijapalveluissa, noin 17 000 euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Toiminnassa noudatetaan hyvää hallintotapaa. Hankinnoissa noudatetaan kaupungin hankinta- ja sopimusohjetta sekä hallintosääntöä. Talouden toteumaa seurataan säännöllisesti. Esityslistat, pöytäkirjat ja sopimukset viedään asianhallintajärjestelmään. Tilintarkastaja raportoi lautakunnalle tilintarkastussuunnitelman toteutumisesta kaksi kertaa vuodessa.

Elinkeinorahaston taseyksikkö

Elinkeinorahasto toimii taseyksikkönä. Elinkeinorahaston tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä. Elinkeinorahaston tarkoituksena on käsitellä elinkeinopoliittista omaisuutta siten, että kaupungin omistukseen sitoutuva pääoma ja siitä saatavat tulot kyetään riittävästi erittelemään ja kohdistamaan elinkeinotoiminnan tukemiseen. Kaupungin elinkeinorahaston säännöt on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 11.12.2006.

Talous

Elinkeinorahaston taseyksikkö	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintamenot		-139				0
Toimintakate (netto)		-139				0
Toimintakate ulkoinen						

Vuonna 2022 taseyksikön toimintamenot olivat 0 euroa ja toimintakate oli 0 euroa.

Elinkeinorahaston taseyksikön tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase ovat liitetiedoissa.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuualueelle kuuluivat vuonna 2022 varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, oppilas- ja opiskelijahuolto, palveluohjaus, lastenkulttuuripalvelut, nuorisopalvelut, museopalvelut, kirjastopalvelut, kulttuuripalvelut, liikunta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Lisäksi vastuulla olivat toisen asteen koulutuksen ja vapaan sivistystyön ohjaus.

Lautakunnan sitovien tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Mittarit	Tavoitteen toteutuminen
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja hyvinvointi- ja terveyserojen kasvuun puuttuminen, huomioiden koronaepidemian tuomat haasteet	Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman toimenpidesuunnitelmassa päätettyjen toimenpiteiden toteutumisaste	Sovitut toimenpiteet arjen työssä ja hankkeet ovat toteutuneet. Yhteistä työskentelyä tukevat lähtökohdat ovat toteutuneet osin.
	Kouluterveyskyselyn tulokset parantuneet edellisestä mittauksesta: kiusatuksi tulemisen kokemus, tupakoimattomuus, koululounaan nauttiminen, lukutaito	Toteutunut osittain Tulos saavutettiin yläkoululaisten tupakoimattomuuden osalta. Muut mittarit eivät ole toteutuneet.
	Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen asiakastytyväisyys on 1–5 asteikolla vähintään 4.	Toteutunut osittain Perusopetuksessa väittämään 'olen tyytyväinen koulun toimintaan' sekä huoltajien että oppilaiden osalta tulos on 3,8. Varhaiskasvatuksen asiakastytyväisyys on 4,3.
	Oppilashuollon palveluihin pääsee viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun oppilas on tätä pyytänyt.	Toteutunut osittain Palvelupyyntöihin on vastattu 1–2 arkipäivän aikana. Oppilas on pääsääntöisesti päässyt oppilashuollon palveluiden piiriin lakisääteisessä seitsemässä päivässä. Psykologipalveluiden osalta lakisääteisyys ei ole täysin toteutunut.
	Varhaiskasvatuksessa 42 % kasvattajan vuorovaikutuksesta suhteessa lapseen on vastaanottavaa, osallistuvaa tai tavoittelevaa. (Kehittävä palaute v. 2021 50 %)	Ei ole toteutunut. Varhaiskasvatuksessa 27 % kasvattajan vuorovaikutuksesta suhteessa lapseen on vastaanottavaa, osallistuvaa tai tavoittelevaa (kevät 2022).
	MOVE-testien tulokset ovat keskimäärin yli valtakunnan keskitason.	Toteutunut osittain. 5. luokkalaisten osalta toteutunut. 8.-luokkalaisten osalta tulokset ovat fyysisen toimintakyvyn osalta koko maan tuloksia heikommat.

Tavoite	Mittarit	Tavoitteen toteutuminen
	Ohjaamon kävijämäärä on keskimäärin 300 kuukaudessa ja ryhmätoiminnoissa olevien eri nuorten määrä on 60 vuodessa.	Tavoite toteutunut. Ohjaamon yksilö- ja pienryhmäohjauksessa oli yhteensä 3 696 nuorta eli keskimäärin 310 nuorta kuukaudessa. Ohjaamon ja etsivän nuorisotyön ryhmätoimintoihin on osallistunut yhteensä 79 eri nuorta.
	Koko ikäluokka saa perusopetuksen päättötodistuksen	Toteutunut. Kaksi oppilasta ei saanut päättötodistusta. 9.-luokkalaisten määrä oli 715.
	Kaikki päättötodistuksen saaneet ovat aloittaneet elokuussa toisen asteen koulutuksessa	Toteutunut. Yksi päättötodistuksen saaneista oli vailla toisen asteen koulutuspaikkaa 20.8.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Sujuva palvelupolku lapsille ja perheille varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen	Esi- ja alkuopetuksen oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemisen ja oppilas- huollon uudet toimintatavat	Tavoite on toteutunut osittain. Hämeenlinna on osallistunut maakunnallisen Lukituki -toimintamallin kehittämiseen. Mallin tavoitteena on vahvistaa lukutaidon ja sen taustalla olevien valmiuksien kehityksen seuranta ja ryhtyä oppilaan tarpeisiin tukitoimiin oikea-aikaisesti. Koulut ovat toteuttaneet helmikuussa 2022 oman koulun kouluterveyskyselyn tuloksia käsittelevän itsearviointin ja asettaneet koulu-kohtaiset hyvinvointityön kehittämistavoitteet.
	Asiakaskyselyn tulokset	Perusopetuksen palautekyselystä ja varhaiskasvatuksen asiakaskyselystä ei pysty saamaan tavoitteen tulosta eriteltyinä.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Terveelliset ja turvalliset tilat	Päätetyt investointihankkeet etenevät aikataulussa.	Toteutunut. Päätetyt investointihankkeet etenevät suunnitellusti. Uutena hankkeena KV päätti Lammin koulukeskuksesta.
	Yksiköillä on ajantasaiset turvallisuussuunnitelmat, joiden mukaan on harjoiteltu	Opetuksen, lastenkulttuurin ja nuorisopalvelujen tulosalueella on toteutunut. Varhaiskasvatuksen tulosalueella on toteutunut. Kulttuurissa on toteutunut.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Laaditaan palveluverkkoselvityksen valmistelun periaatteet ja tavoitteet virkamiesten, lautakunnan ja koulu-yhteisöjen kanssa yhteistyössä	Alakouluja koskeva suunnitelma palveluverkkoselvityksestä on valmistunut ja asiasta on päätetty lautakunnassa	Tavoite on toteutunut. Selvityksen periaatteet ja tavoitteet on hyväksytty lautakunnassa, selvityksen valmistelu jatkuu vuonna 2023.
	Suunnitelma oppimisen tuen pienryhmien järjestämiseksi on tehty	Tavoite on toteutunut. Pienryhmäopetuksen palvelutarjonta on suunniteltu alueittain. Vaativan erityisen tuen palvelukokonaisuuden kehittäminen on aloitettu.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Kestävän elämäntavan edistäminen	Kestävän elämäntavan opinpolun suunnitelma on hyväksytty osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelmaa sekä esi- ja perusopetuksen opetus-suunnitelmia	Tavoite on toteutunut. Kestävän elämäntavan opinpolun suunnitelma on hyväksytty osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelmaa sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmia.
	Ruokahävikin vähentäminen	Tavoite on toteutunut osin. Uudessa ateriapalvelusopimuksessa otetaan käyttöön ns. lautasmalli, jonka mukaan hinnoittelu perustuu syötyihin aterioihin. Tämä vähentää ruokahävikkiä. Hankintapäätöksestä tehdyn valituksen vuoksi uuden sopimuksen käyttöönotto on viivästynyt ja hävikkiä ei ole voitu mitata.
	Sihyn investointikohteissa otetaan käyttöön uusiutuvaa energiaa	Tavoite on toteutunut. Uudisrakennukset rakennetaan pääsääntöisesti A-energialuokkaan. Uusiutuvien energiamuotojen käyttömahdollisuudet tarkastellaan kaikissa uudisrakennuskohteissa ja merkittävässä peruskorjauskohteissa. Uusiutuvina energiamuotoina mm. lämpöpumput, hukkaenergiat, aurinkosähkö ja -lämpö sekä muut vaihtoehtoiset ratkaisut.
	Matkakulut jäävät alle vuoden 2019 tason	Tavoite on toteutunut. Matkakulut (pl oppilaskuljetukset) olivat noin puolet 2019 tasosta.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Kaupunkikulttuurin vahvistuminen	Kaupunkikulttuurin minipilotteihin osallistuneiden määrä	Osallistuneita oli 10 535.
	Sosiaalisen median julkaisujen seuranta	Ei ole toteutunut. Vuoden 2023 alusta otettiin käyttöön uusi työkalu Meltwater.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Lähiliikunnan edistäminen	Ohjattujen liikuntaryhmien liikuntakertojen määrä kantakaupungissa ja pitäjissä	Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, koska sille ei ole asetettu tavoitetasoa. Kantakaupunki 14 875 Lammi 2 259 Kalvola 617 Hauho 1 044 Tuulos 168 Renko 441 Vertailuaineistoa ei ole koronan aiheuttamien sulkujen vuoksi.
	Koulujen liikuntasalien iltakäytön käyttöaste kantakaupungissa ja pitäjissä	Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, koska sille ei ole asetettu tavoitetasoa. Kantakaupunki 64% Pitäjät 45% Vertailuvuonna 2019 (täysi toimintavuosi) Kantakaupunki 68% Pitäjät 49%
	Alle 3 km:n koulumatkan kävelevien ja pyöräilevien osuus	Mittarin vaatimaa tietoa ei pystytty tuottamaan, kyselyä ei toteutettu.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan talous

	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA						
Tuloarviot ja määrärahat						
Myyntituotot	1 680 984	1 347 000	200 000	1 547 000	2 427 940	880 940
Maksutuotot	2 487 489	2 085 000		2 085 000	2 144 439	59 439
Tuet ja avustukset	3 057 636	586 000	2 040 000	2 626 000	2 969 257	343 257
Muut toimintatuotot	183 042	150 000		150 000	214 535	64 535
Toimintatuotot	7 409 152	4 168 000	2 240 000	6 408 000	7 756 171	1 348 171
Henkilöstökulut	-59 408 982	-58 852 000	-2 060 000	-60 912 000	-60 701 153	210 847
Palvelujen ostot	-25 843 416	-25 517 000	-1 310 000	-26 827 000	-27 811 547	-984 547
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 953 977	-2 460 000		-2 460 000	-2 666 185	-206 185
Avustukset	-10 237 755	-10 651 000	100 000	-10 551 000	-9 864 889	686 111
Muut toimintakulut	-26 905 844	-27 714 000		-27 714 000	-27 578 698	135 302
Toimintamenot	-125 349 975	-125 194 000	-3 270 000	-128 464 000	-128 622 471	-158 471
Toimintakate (netto)	-117 940 823	-121 026 000	-1 030 000	-122 056 000	-120 866 300	1 189 700

Vuonna 2022 sivistys- ja hyvinvointilautakunnan toteutuneet toimintamenot olivat 128,622 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 7,756 milj. euroa. Toimintakate oli -120,866 milj. euroa.

Talousarviomuutoksella haettiin lautakunnan toimintakuluihin 3 270 000 euroa lisäystä. Suurimmat muutokset olivat koronapandemiasta aiheutuneet lisäkustannukset, ukrainalaisten pakolaisten valmistaavan opetuksen järjestäminen sekä päiväkotihoidon palvelusetelikustannukset. Saatujen hankerahoitusten vuoksi haettiin 2 040 000 euron talousarviomuutosta sekä tuottoihin että kuluihin.

Myös opetuksen kotikuntakorvauksiin haettiin 200 000 euroa muutosta sekä tuottoihin että kuluihin.

Toimialan toteutunut toimintakate on 1,190 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Tuotot ylittivät muutetun talousarvion 1,348 milj. euroa ja kulut ylittyivät noin 0,16 milj. euroa. Tuloja saatiin ennakoitua enemmän etenkin perusopetuksen kuntienvälisestä laskutuksesta, josta toisaalta aiheutuivat myös suurimmat menoilytykset.

Koronapandemian lapsiin ja nuoriin kohdistuvien vaikutuksen tasoittamiseksi saatua avustusta käytettiin opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa yhteensä 417 000 euroa. Museot saivat yhteensä 52 000 euroa korona-avustusta lähinnä tulomenetysten kompensoimiseen. Varhaiskasvatukseen saatiin noin 86 000 euroa OKM:n avustusta ukrainalaisten varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Perusopetukseen ukrainalaisten opetuksen järjestämiseen saadaan avustus viiveellä valtionosuusjärjestelmän kautta.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan investoinnit 2022

Toimialan investointiohjelma eteni kaupunginvaltuuston päätösten mukaisesti. Talonrakennusinvestointeja hallinnoi tilapalvelut kaupunkirakennetoimialalla. Vuoden 2022 lopulla valmistui Kaurialan koulun uudisrakennus. Seminaarin kampuksella D-rakennuksen peruskorjaus valmistui ja B-rakennuksen peruskorjaus eteni. Myllymäen koulun peruskorjaus- ja uudisrakennushanke saatiin käyntiin, samoin Ruununmyllyn koulun kivikoulun peruskorjaus ja piha. Hämeenlinnan yhteiskoulun Hätilä-rakennus purettiin ja uudisrakennushanke käynnistyi. Sairion päiväkodin peruskorjaus eteni, käyttöönotto siirtyi vuoden 2023 alkuun.

Taidehankinnoista vastasi Hämeenlinnan taidemuseo talousarvion mukaisesti.

	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP2022
Taideteokset	19 654	20 000	20 000	19 382

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta on sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuualueella järjestetty asianmukaisesti. Talousarvion ja tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti ja poikkeamiin puututaan. Vuoden 2022 aikana sisäisessä valvonnassa ei ole todettu väärinkäytöksiä.

Suurena riskinä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa nähdään henkilöstön riittävyys ja saataavuus sekä työhyvinvoinnin heikkeneminen. Henkilöstön saatavuuteen liittyvää riskiä hallitaan varhaiskasvatuksessa sijaispalvelujen ostolla, omalla henkilöstöpoolilla ja henkilöstön joustavalla siirtymisellä yksiköstä toiseen. Henkilöstön rekrytointia on tehostettu yhdessä henkilöstöpalvelujen kanssa ottamalla käyttöön uusi rekrytointijärjestelmä. Työhyvinvointiriskiä pyritään hallitsemaan kiinnittämällä huomiota motivointiin, johtamiseen, toimintakulttuuriin sekä työoloihin. Suurina henkilöstöriskeinä varhaiskasvatuksessa nähdään myös poissaolot ja sairastavuus sekä näistä seuraavat toimintakatkot palveluissa. Työhyvinvoinnin ja työterveyden kehittämistä tehdään yhdessä henkilöstöpalvelujen ja työsuojelun kanssa.

Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa suurena riskinä nähdään myös kiinteistöjen kunnossapito. Kiinteistöjen kuntokartoitukset ja peruskorjaukset tulee tehdä ajoissa ja niihin pitää löytyä riittävä rahoitus. Hankalasti hallittavana riskinä koetaan muutokset toimintaympäristössä. Lasten määrä vähenee ja palvelutarpeet muuttuvat. Toiminnan oikea laajuus ja tukitoimien oikea kohdentaminen edellyttävät hyvää ennakointia ja joustavuutta. Kustannusten kasvu ja talouden kestävyys koetaan riskinä koko toimialalla.

Liikunta- ja kulttuuripalveluissa sekä palveluohjausyksikössä ei nähty suuria riskejä. Kohtalaisina riskeinä koko toimialalla koettiin erilaiset henkilöstöön, hankintoihin ja tietojärjestelmiin liittyvät riskit.

Sivistys- ja hyvinvointitoimialan yhteinen hallinto ja palveluohjaus

Toimialan yhteisen hallinnon päätehtäviä ovat päätöksenteon tuki, toimialan johtaminen ja toimialan tehtävien yhteensovittaminen kaupunkitasolla. Keväällä 2022 toimialan hallinto muutti Inoparkista kaupungintalo Wetterille. Hallinnon työ on monipaikkaista, joten muutossa tilojen käyttöä tiivistettiin ja etätöitä jatketaan läsnätyön rinnalla. Hallinnon työhön vaikutti hyvinvointialue muutoksen valmistelu. Loppuvuodesta tehtiin päätökset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimin sijoittamisesta 1.1.2023 alkaen sivistys- ja hyvinvointitoimialalle.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan palveluohjausyksikkö ohjaa, neuvoa ja palvelee erityisesti asiakkuuden alkuvaiheessa sekä myöhemmissä asiakastarpeisiin liittyvissä muutostilanteissa. Yksikkö vastaa myös varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen asiakas- ja toiminnanohjausjärjestelmistä. Järjestelmiin liittyvä kehittämistyö jatkui vuonna 2022 ja tärkeimpänä tehtävä oli varhaiskasvatuksen asiakas- ja toiminnanohjausjärjestelmän uudistaminen. Uuden järjestelmän käyttöönotto sujui onnistuneesti ja mahdollistaa nykyisellään enemmän automatisoituja työvaiheita kuin aikaisempi järjestelmä. Uuden järjestelmän yhteydessä käyttöönotetut intergraatiot Suomi.fi -palveluiden osalta lisäävät asiakkaiden mahdollisuutta asioida pääosin sähköisesti.

Syksyllä 2022 haasteita aiheuttivat erityisesti koulukuljetukset ja niiden järjestämiseen liittyvät ongelmat. Uudet toimintatavat liikennöitsijöiden vaihtuessa sekä akuutti kuljettajapula alalla vaikuttivat kuljetuksien laatuun ja sujuvuuteen. Prosessia parannettiin syksyn aikana perusteellisella prosessin läpikäymisellä ja kehittämiskohteiden tunnistamisella. Tähän liittyvä kehittämistyö jatkuu vielä vuoden 2023 aikana.

Palveluohjauksessa aikaisempien vuosien suuntaus puhelinasiointin vähenemiseen ja sähköpostitse ja asiakasjärjestelmien kautta tapahtuvan viestinnän painottumiseen jatkui vuoden 2022 aikana.

Talous

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto ja palveluohjaus	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarvot ja määrärahat						
Toimintatuotot	3 611				15 940	15 940
Toimintamenot	-937 554	-1 005 000	100 000	-905 000	-923 609	-18 609
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-933 943</i>	<i>-1 005 000</i>	<i>100 000</i>	<i>-905 000</i>	<i>-907 669</i>	<i>-2 669</i>

Vuonna 2022 sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteisen hallinnon ja palveluohjauksen toimintamenot olivat 0,924 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 0,016 milj. euroa. Toimintakate oli -0,908 milj. euroa.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tulosalueen vastuulle kuuluvat kaupungin oma varhaiskasvatus, palvelusetelillä ja ostopalveluna tuotettava varhaiskasvatus, kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki. Kaupungin omia päiväkoteja on yhteensä 19, joista kahdessa on laajennettu aukiolo ja yksi on vuorohoitopäiväkoti. Yksityisiä palvelusetelillä toimivia päiväkoteja on 12, joista yhdessä on laajennettu aukiolo. Tämän lisäksi on 18 kaupungin perhepäivähoitajaa ja 20 yksityistä, yksityisen hoidon tuella toimivaa perhepäivähoitajaa.

Elokuussa 2022 aloitettiin yksityisen hoidon tuen sisaruskorotuskokeilu. Sisaruslisää on maksettu vuonna 2022 viiden kuukauden ajalta neljälle perheelle yhteensä 2 570 euroa. Kokeilu päättyi kesäkuussa 2024.

Varhaiskasvatuslaki uudistui ja uusi laki astui voimaan 1.8.2022. Lakimuutoksen myötä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet uudistuivat ja Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma päivitettiin sen mukaisesti. Uuden varhaiskasvatuslain myötä varhaiskasvatuksessa tuli käyttöön kolmitasoinen tuki. Tuki jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Tehostetusta ja erityisestä tuesta tehdään hallintopäätös. Keväällä päivitettiin myös varhaiskasvatuksen palvelusetelin sääntökirja, mutta sitä koskevasta kaupunginhallituksen päätöksestä tehtiin hallintovalitus, jonka käsittely hallinto-oikeudessa on kesken. Hallinto-oikeuden päätöksellä (19.12.2022) sääntökirjan hyväksymistä koskevan päätöksen täytäntöönpanoa ei kuitenkaan ole kielletty.

Varhaiskasvatuksen hallinnossa aloitti toukokuussa 2022 varhaiskasvatuspäällikkö. Varhaiskasvatuspäällikön tehtäviin kuuluu varhaiserityiskasvatuksen johtaminen, yksityisen varhaiskasvatuksen valvonta ja ohjaus sekä yhteistyö hyvinvointialueen kanssa.

Uusi varhaiskasvatuksen asiakastietojärjestelmä Päikky otettiin käyttöön 1.5.2022. Käyttöönottoa ja järjestelmän kehitystyötä on tehty syksyn 2022 aikana. Uusi järjestelmä on mahdollistanut ajan tasaisen resurssisuunnittelun, Suomi.fi-viestit -palvelun käyttöönoton ja automaation hyödyntämisen johtamisen tukena, päätösten käsittelyssä sekä asiakastiedottamisessa. Merkittävä hyöty on tietoturvan vahvistuminen varhaiskasvatuksen asiointissa.

Hämeenlinnan varhaiskasvatuksessa oli loppuvuodesta nähtävissä ilmiö, jossa varhaiskasvatuksen kysyntä alkoi nousta. Syinä olivat osallistumisasteen nousu ja lisääntynyt maahanmuutto. Rekrytoinnin haasteet ovat edelleen kasvaneet ja laajentuneet koskemaan lähes kaikkia varhaiskasvatuksen henkilöstöryhmiä. Poissaolojen lisääntyessä erityisesti lyhytkestoisia sijaisuuksia on ollut vaikea täyttää. Henkilöstöpoolin ja kaupunkitasoisen koordinoinnin ansiosta on pystytty turvaamaan lakisääteinen henkilöstömitoitus ja tuottamaan palvelu normaalisti. Rekrytointia on kehitetty yhteistyössä henkilöstöpalvelujen kanssa. Henkilöstöpoolin käyttöaste on ollut 100 %.

Hämeenlinnan kunnallista varhaiskasvatusta kehitetään toimenpidesuunnitelman mukaisesti (SIHY 19.5.2021 § 38) osana varhaiskasvatuksen normaalia kehittämistyötä. Johtamisen kehittämisen prosessi aloitettiin joulukuussa johtamisen ja kulttuurin kehittämiseen erikoistuneen valmennustoimisto Sitomon kanssa. Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintakulttuuria kehitetään yksikkötasolla pedagogisen kehittämisen suunnitelmien avulla. Suunnitelmat työstetään yhdessä lähijohtajien, henkilöstön ja erityisopettajien kanssa, ja niiden työstämisessä on huomioitu työhyvinvointi- ja

asiakaskyselyn tulokset, kehittävän palautteen arvioinnit sekä yksilö- ja tiimitason keskusteluista nousevat keskeiset kehittämiskohteet.

Toukokuussa 2022 tehtiin asiakastyytyväisyyskysely, joka toteutettiin samanlaisena kunnallisessa ja yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Asiakaskyselyssä selvitettiin varhaiskasvatuksen toimintaa: lapsen ja perheen kohtaamista, vuorovaikutusta, kasvatusyhteistyön laatua, toiminnan monipuolisuutta ja leikkimahdollisuuksia, lapsen turvallisuudentunnetta, lapsen kaverisuhteita ja toiminnasta tiedottamista. Kunnallisen varhaiskasvatuksen osalta kartoitettiin huoltajien kokemuksia 1–5-vuotiaiden ryhmärakenteesta. Vastausprosentti oli yksityisessä varhaiskasvatuksessa 60 %, mutta kunnallisessa varhaiskasvatuksessa vain 16 % johtuen osin samaan aikaan osuneesta asiakastietojärjestelmän muutoksesta. Kaikkineen varhaiskasvatus sai hyvät arviot (ka. 4,5). Kunnallisen varhaiskasvatuksen osalta alhainen vastausprosentti ei anna riittävää tietoa asiakkaiden tyytyväisyydestä. Kysely toistetaan vuonna 2023, jolloin kiinnitetään erityistä huomiota tiedottamiseen ja vastaajien aktivoimiseen.

Vuonna 2022 varhaiskasvatus sai OKM:n ja Opetushallituksen erityisavustuksia varhaiskasvatuksen kehittämisen hankkeisiin yhteensä 1 056 400 euroa. Avustusten käyttöaika jatkuu vuodelle 2023, osin vuodelle 2024. Avustuksilla on palkattu varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen päiväkotien erityisopettajia, päiväkotikuraattoreita, taidekasvattajia ja ryhmissä toimivia lisäkasvattajia. Lisäksi avustusten turvin on järjestetty henkilöstön osaamista tukevaa koulutusta. Avustukset kohdentuvat 1) varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tasa-arvoa edistävien toimenpiteiden toteuttamiseen ja laadun kehittämiseen, 2) tuen ja erityisopetuksen vahvistamiseen osallisuuden ja inklusion periaatteiden mukaisesti, 3) varhaiskasvatuksen johtamisen, varhaiskasvatuksen arvioinnin ja pedagogisen toimintakulttuurin kehittämiseen sekä 4) varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tieto- ja viestintästrategian toteutumiseen. Erityisavustuksilla on pystytty tukemaan erityisesti lapsen tuen parempaa toteutumista, kehittämään varhaiserityiskasvatuksen prosesseja ja varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadukkaan pedagogiikan johtamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön Oikeus oppia -kehittämishjelmaan kuuluva kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu on jatkunut viidessä kunnallisessa ja kolmessa yksityisessä päiväkodissa. Kokeilu käynnistyi kokeilulain alaisena toimintana 1.8.2020 ja se jatkuu kesään 2024 saakka.

Keväällä 2022 varhaiskasvatuksen ja lapsiperhepalveluiden toimijat kokoontuivat kuudessa eri tilaisuudessa. Tilaisuuksiin osallistui kaikkineen 60 esimies- ja kehittämistehtävissä toimivaa ammattilaista. Keskusteluissa rakennettiin yhteistä näkymää Hämeenlinnan lasten ja perheiden hyvinvointiin ja sen haasteisiin eri palveluiden näkökulmasta tarkasteltuna, hahmoteltiin sekä toimialojen omia että toimialojen rajat ylittäviä yhteisiä kehittämiskohteita ja jaettiin kokemuksia onnistuneista käytännöistä ja alueellisista kokeiluista. Yhtenä tavoitteena on ollut luoda rakenteita tulevalle hyvinvointialueen ja varhaiskasvatuksen yhteistyölle. Jo edellisenä vuonna alkanut yhteistyö, jossa perhetyöntekijät ja palvelutarpeen arvioinnin työntekijät osallistuivat varhaiskasvatuksen opettajan rinnalla kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluihin, jatkui vuoden 2022. Perhekeskuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyöhön kuuluivat myös mm. Arjen kesytyksen Kesyttämötyöskentely, pene-vaka-konsultaatio varhaiskasvatuksen henkilöstölle, itsesäätelytyöskentelymallin toteuttaminen perheissä ja lapsen varhaiskasvatusryhmässä sekä nepsy-polun suunnittelu.

Hämeenlinnan varhaiskasvatuksen arvioinnissa jatkettiin kehittävän palautteen arviointitutkimusta.

Talous

Varhaiskasvatus	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	2 785 174	1 980 000	340 000	2 320 000	2 684 297	364 297
Toimintamenot	-37 772 236	-37 672 000	-740 000	-38 412 000	-37 777 223	634 777
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-34 987 062</i>	<i>-35 692 000</i>	<i>-400 000</i>	<i>-36 092 000</i>	<i>-35 092 926</i>	<i>999 074</i>

Vuonna 2022 varhaiskasvatuksen toimintamenot olivat 37,777 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 2,684 milj. euroa. Toimintakate oli -35,093 milj. euroa.

Talousarviomuutoksella lisättiin sekä tuloihin että menoihin 340 000 euroa hanketoimintaa varten. Lisäksi menoihin lisättiin 400 000 euroa palvelusetelikustannuksiin.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja kertyi budjetoidun mukaisesti. Valtiolta saatiin korvauksia maa-hanmuuttajataustaisten lasten erityiskustannuksista (Sosiaalisin perustein aiheutuneet huomatta-vat kustannukset kunnalle) ja ukrainalaisten varhaiskasvatuksen järjestämisestä (Valtion erityisavus-tus turvattomista oloista tulleiden lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen). Varhaiskasvatuksen toimintakulut alittivat muutetun budjetin 0,634 milj. eurolla. Suurimmat alitukset syntyivät henki-löstömenoissa, ICT-palveluissa ja ravitsemispalveluissa. Suurimpia ylityksiä olivat sijaispalvelujen osto, varhaiskasvatuksen palvelusteli sekä palvelun ostot muilta kunnilta.

Tunnusluvut (tilanne 31.12.2022 tai vuosikeskiarvo)

Tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TP 2022
Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus 1–6-vuotiaiden ikäluokista	80,80 %	79,45 %	83 %	81,4 %
Lasten määrä omassa palvelutuotannossa	2 087	1 896	2 000	1940
Lasten määrä palvelusetelillä tuotetussa palvelussa	672	716	690	761
Lasten määrä ostopalveluna tuotetussa palvelussa	10	16	20	15
Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien las-ten määrä	108	71	50	61
Kotihoidontuen piirissä olevien lasten määrä	610	569	590	505
Sijaispalvelun ostot Seuturekry Oy:ltä	16 282 h	25 147 h	20 000 h	36 552 h
Oman varhaiskasvatuksen käyttöaste	75,11 %	78,35 %	90,00 %	80,7 %
Ympäri vuorokautisen varhaiskasvatuksen käyttöaste *			75,00 %	69,00 %

*Ympäri vuorokautiselle varhaiskasvatukselle on toiminnan luonteen vuoksi perusteltua asettaa oma käyttöastetavoite. Raportointi aloitetaan vuodesta 2022. Eriyttämisellä ei ole vaikutusta oman varhaiskasvatuksen käyttöastetavoitteeseen.

Opetus, nuorisotyö ja lastenkulttuuri

Opetus-, nuoriso- ja lastenkulttuuripalveluiden tulosalueen vastuulla olivat perusopetus (22 koulu), aamu- ja iltapäivätoiminta, opiskeluhoito, taiteen perusopetus kuva- ja käsityötaiteessa, nuorisopalvelut sekä lasten ja nuorten kulttuuripalvelut. Lisäksi Hämeenlinnan kaupunki osallistui ammatillisen toisen asteen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja vapaan sivistystyön järjestämiseen koulutuskuntayhtymä Tavastian jäsenkuntana. Sibeliuksen opiston kannatusyhdistyksen ja Asikkalan seudun musiikkiopiston kannatusyhdistyksen kanssa tehtiin avustussopimukset.

Keväällä 2022 näkyivät yhä koronapandemian vaikutukset ja rajoitukset kouluissa. Lisäksi koronapandemian seurauksena koulupudokkuusriskissä olevien oppilaiden määrä on kasvanut merkittävästi myös Hämeenlinnassa. Syksyllä 2022 aloitettiin laajat tukitoimet heidän saamiseksi taikaisin kouluun. Yläkouluikäisille perustettiin oma vaativan monialaisen tuen etappiluokka. Työ jatkuu kevään 2023 puolella, jolloin selvitetään mm. vuonna 2021 käyttöönotetun Kun kouluun meno kangertaa -toimintamallin eli pitkittyneiden poissaolojen toimintamallin toimivuutta.

Keväällä 2022 Ukrainan sodan myötä Hämeenlinnaan saapuneille perusopetusikäisille lapsille perustettiin valmo-ryhmiä niin ala- kuin yläkouluikäisiin. Vuoden aikana Hämeenlinnassa opiskeli valmistavassa opetuksessa noin 70–80 ukrainalaistaustaista lasta.

OPH täsmensi ohjeistuksiaan uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä ja niille vaihtoehtoisten tilaisuuksien ohjelmasta. Tämän pohjalta Hämeenlinnassa laadittiin yhteinen ohjeistus uskonnon opetuksen järjestämisestä sekä uskonnollisten ja niille vaihtoehtoisten tilaisuuksien sisällöistä. Uudessa ohjeissa korostetaan erityisesti tiedotuksen ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä.

Keväällä 2022 arvioitiin oppilaiden lukutaitoa 2. ja 7.vuosiluokalla lukuseulan (Ståhlberg, Hotulainen & Lehto, 2020) avulla, joka on ryhmässä toteutettava digitaalinen lukutaidon arviointiväline. Lukuseulaa käytetään peruskoululaisten (1.–9. lk.) teknisen lukutaidon ja tekstinymmärtämisen arviointiin ja lukemisen vaikeuksien paikantamiseen. Hämeenlinnan toisluokkalaiset menestyivät kuntavertailussa erinomaisen hyvin ja ratkaisuprosentti oli monessa vertailussa korkeampi kuin vertailukuntien. Kuntien väliset erot ovat kaventuneet seitsemännellä luokalla.

Syksyllä 2022 Oikeus Oppia -hankkeessa toteutettiin Kieli, mieli, lukeminen -kokonaisuus, jonka avulla vahvistettiin opettajien kielitietoisuutta pedagogiikan osaamista. Kokonaisuuteen kuului erilaisia koulutuspäiviä, webinaareja sekä mittavaa yhteistyötä kirjastojen kanssa.

Oppimisen ja koulunkäynnin kolmiportaisen tuen mukaisessa erityisen tuen piirissä oli syksyn 2022 tilastopäivänä 594 oppilasta (ml. pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat oppilaat), 9 % edellisvuotta enemmän. Koko oppilasmäärästä erityistä tukea saa 9,3 %. Enemmän tukea tarvitsevien, etenkin koulutyöhön vaikuttavan psykososiaalisen tuen tarpeessa olevien oppilaiden opetuksen järjestämisessä on viime vuosina ollut kasvava trendi. Inklusioperiaatteesta ja -pyrkimyksistä huolimatta pienluokkaopetuksen tarve kasvaa, koska erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä on kasvanut ja tuen tarve on suurempaa.

Vuonna 2022 järjestettiin suomi toisena kielenä (S2) opetusta useissa kaupungin kouluissa. Lisäksi oman äidinkielen opetusta annettiin 16 kielessä.

Oppilashuollon psykologipalvelut kilpailutettiin vuodelle 2022. Vuonna 2022 oppilashuollossa on työskennellyt kaupungin palveluksessa kaksi psykologia, 10 kuraattoria ja neuropsykiatrinen valmentaja. Ostopalvelopsykologit vastasivat suuresta osasta oppilashuollon psykologipalveluista. Oppilashuollon työntekijät siirtyivät kokonaisuudessaan vuodenvaihteessa 2022–2023 hyvinvointialueelle.

Uuden TVT-strategian (2022–2024) jalkautus käynnistettiin, kehittämistoiminnan edistymistä on seurattu ja tukitoimia on päivitetty lukukausittain. Tutoropettajamallin toimintaa jatkettiin ja kehitettiin Hämeenlinnan kaupungin perusopetuksessa, kaupungin omana kehittämistoimena. Hämeenlinna kaupunki on keskeisesti mukana valtakunnallisessa Oppilasagentti-verkostossa, jota OPH rahoittaa. Kaikilla Hämeenlinnan peruskouluilla järjestettiin koordinoitua Oppilasagentti-toimintaa. Oppilaita on tässä toiminnassa Hämeenlinnasta aktiivisesti mukana jo yli 200. Verkatehtaalla järjestettiin iso Oppilasagentti-tapahtuma, jossa jokaisen koulun agentit esittelivät muille kouluille parhaita käytänteitään tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön tukitoimissa. Hämeenlinna koordinoi Opetushallituksen suurinta verkostohanketta (Digikilta-hanketta), jossa mukana on järjestämistä vastuussa 22 hankekuntaa ja tapahtumiin osallistuvia kuntia tai alan organisaatioita on 89.

Toiminnan kehittämisessä ja järjestämisessä erilaiset hankkeet olivat suuressa roolissa. Merkittävä osa hankerahoituksesta kohdentuu perustoimintaan, mm. koulutuksellinen tasa-arvohanke. Vuoden 2021 aikana valtio kohdisti tukea koronan takia oppimisen tukemiseen 417 000 euroa. Tämä raha tuli käyttää vuoden 2022 loppuun mennessä. Koulutuksellista tasa-arvorahaa myönnettiin 344 000 euroa ja tämä raha tuli käyttää vuoden 2022 loppuun mennessä. Uutta koulutuksellista tasa-arvorahaa saatiin avustuksena 768 000 euroa. Vuonna 2021 käynnistyi OKM:n Oikeus oppia -hanke, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä ja lievittää oppilaiden välisiä oppimiseroja. Hanke on jatkunut vuoden 2022 ajan. Hankkeeseen osallistuu seitsemän Kanta-Hämeen kuntaa (Hämeenlinna, Riihimäki, Forssa, Janakkala, Hattula, Hausjärvi ja Loppi). Hämeenlinnan kaupunki koordinoi hanketta.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta päätti hyväksyä perusopetuksen kestävä elämäntavan opinpolun Hämeenlinnan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman liitteeksi. Muutos astui voimaan 1.8.2022. Kestävä kehityksen opinpolun jalkauttaminen kouluihin alkoi syksyllä 2022 hankerahoituksen avulla.

Harrastamisen Suomen mallia toteutti vuonna 2022 Hämeenlinnassa Harrastus ihan lähellä -hanke. Hämeenlinnan harrastamisen mallilla tarjotaan matalan kynnyksen kulttuuri- ja liikuntaharrastuksia peruskouluikäisille lapsille ja nuorille lähipalveluna kouluissa tai niiden lähistöllä. Harrastus ihan lähellä -toimintaa järjestetään Hämeenlinnan kaikissa peruskouluissa. Hankkeen erilaisiin toimintoihin osallistui vuoden 2022 aikana noin 2 000 lasta ja nuorta Hämeenlinnan kouluista. Lisäksi koulujen kerhotoiminnan avulla on saatu aikaan monipuolista, lapsen ja nuoren kasvua tukevaa vapaa-ajan toimintaa. Kerhotoiminta on muutamien viime vuosien ajan kohdentanut toimintansa ns. lyhytkehoihin. Lyhytkehojen määrä on vakiintunut n. 100 erilaiseen kerhoon. Kerholaisten määrä vaihtelee 6–20 oppilasta/kerho.

Palveluverkkopäätöksen 2018 mukaisia investointeja edistettiin suunnitellusti. Kaurialan koulu valmistui vuoden lopulla ja koulutyö rakennuksessa käynnistyy vuoden 2023 alusta alkaen. Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n kanssa tehdyn sopimuksen perusteella Seminaarin D-rakennuksen peruskorjaus valmistui vuoden lopulla ja koulutyö käynnistyy vuoden 2023 alusta alkaen peruskorjatuissa

rakennuksessa. Seminaarin koulun B-rakennuksen peruskorjaus käynnistyi. Lisäksi sivistys- ja hyvinvointilautakunta hyväksyi lokakuussa alakouluja (vuosiluokat 1–6) koskevan palveluverkkoselvityksen periaatteet ja tavoitteet ja joulukuussa osallisuus- ja viestintäsuunnitelman selvitykseen liittyen.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa tuotettiin sekä omassa organisaatiossa että ulkopuolisten palveluntuottajien toimesta. Ulkoisia palveluntuottajia ovat Lasten Liikunnan Tuki ry, Pilke Päiväkodit oy ja Sportti Iltapäiväkerhot oy. Ruotsinkielisen APIP-toiminnan tuottajana on Tavastsvenska föräldrarförening rf, mutta lukuvuodeksi 2022–2023 ei syntynyt palvelusopimuksen edellyttämää APIP-ryhmää. Syksyn 2022 tilastointipäivänä oli aamu- ja iltapäivätoiminnassa 711 lasta.

Kulttuurikeskus ARXin Lasten taidefestivaali Hippalot saatiin järjestää kahden peruuntuneen vuoden jälkeen. Yhteensä festivaalin esitykset ja työpajat keräsivät arviolta 17 000 käyntikertaa. Kulttuuripolku tarjosi kulttuurikasvatuskokemuksia 35 141 osallistujalle Hämeenlinnassa sekä kumppanikunnissa Hattulassa, Riihimäellä ja Janakkalassa. Muiden kulttuurisisältöjen rinnalla tarjottiin edelleen laadukkaita etäkohtaamisia ja omatoimimateriaaleja, mutta nyt ei enää tilastoitu, minkä johdosta osallistujamäärä putosi hieman edeltävästä vuodesta. Lastenkulttuuritapahtumat järjestettiin toimitilojen pienuuden vuoksi pääosin ulkotiloissa Verkatehtaan kujalla. Muun tarjonnan kävijämäärää kasvattivat suosittu kesäkonttitoiminta Hämeensaaren Kesäkadulla sekä vuonna 2022 pilotoitu osallistava kaupunkitaiteen festivaali Valoilmiö. Nuorisokulttuurin päätuotanto Räikee 22 -maalaustapahtuma väritti Hämeenlinnaa ja keräsi somehuomion lisäksi runsaasti käyntikertoja.

Ahvenistolla edelleen väistötiloissa toimiva Aimokoulu tarjosi kouluajan ulkopuolella järjestettävää visuaalisten taiteiden perusopetusta kuvataiteen ja käsityötaiteen alueilla hämeenlinnalaisille lapsille ja nuorille. Aimokoulussa oli 20.9.2022 yhteensä 442 oppilasta, joista 375 opiskeli kuvataidetta ja 67 käsityöperustaista taidetta.

Nuorisotyön toiminnan käynnistämistä hidastivat alkuvuodesta koronapandemiarajoitukset. Nuorisotilat (10 toimipistettä) avattiin vasta helmikuussa. V-päivät järjestettiin Teamsin kautta. Nuorisotilojen kävijämäärät kasvoivat, mutta Kulman nuorisotilan toiminta päättyi kevätkauden jälkeen tilojen puutteen ja nuorten osallistumisaktiivisuuden vähenemisen takia. Bunkkerin avajaisia vietettiin tammikuussa ja koulujen välinen peliturnaus pidettiin helmikuussa. Bunkkerin oma BGH-joukkue toimi aktiivisesti ja Hämpton Games järjestettiin kolmannen kerran. AVI:n rahoituksella käynnistettiin eSports-toiminnan kehittämishanke loppuvuodesta. Valtakunnallisessa nuorisotilatoimintaan osallistuvien nuorten kyselyssä saatiin hyvää palautetta.

Koulunuorisotyön kehittämisen NUTUT-hanke päättyi eikä lukionuorisotyölle saatu jatkoa. Koulujen päättäjäistapahtuma ”Tunnit täys” järjestettiin Linnanpuistossa. Liikkuvaa nuorisotyötä tehtiin Kesäpakun avulla touko-heinäkuun ajan. Hämeensaaren kesäkadulla toimintaa järjestivät kesätöihin palkattu nuoriso-ohjaaja ja kahden viikon työjaksoille palkatut viisi nuorta. Skate ry on huolehtinut skeittihallin sekä Hämeensaaren ja Rengon skeittiparkkien ylläpidosta. Liikuntahallit Oy:n kanssa yhteistyössä järjestetty nuorten Wild Ducks -liikuntaryhmä kokoontui viikoittain. Nuorisotyön määrärahoilla palkattiin 68 nuorta kesätöihin Hämeenlinnan Seudun 4H-yhdistys ry:n ja Lasten Liikunnan Tuki ry:n järjestämään kesätoimintaan. Nuorisovaltuuston jäsenmäärä oli 20.

Etsivää nuorisotyötä tehtiin monipuolisesti. Nuorten kuntosaliryhmä toimi kaksi kertaa viikossa. Lisäksi työtä tehtiin erilaisissa tapahtumissa, kouluissa ja oppilaitoksissa, sekä Hämeenlinnan kutsunnoissa. Etsivän nuorisotyön asiakkaiden määrä ja tuen tarpeet kasvoivat jonkin verran. Nuorten mielenterveyden haasteet ja nuorten kokema sosiaalinen ahdistus lisääntyivät.

Ohjaamo Stagella käynnistyi yhteistyössä Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan kanssa Walk in -terapia, jota hyödynsi 68 nuorta. Yksilövalmentajan nimike muutettiin ohjaamokoordinaattoriksi. Ohjaamon kävijämäärissä oli selvää kasvua ja ryhmätoimintoja käynnistettiin. Kuntouttava taideryhmä kokoontui vuoden aikana. Syksyllä käynnistyi moniammatillinen työnhaun startti ja kerran kuukaudessa kokoontuva nuorten aikuisten vaikuttajaryhmä Nuorten Ääni sekä avoin taideryhmä ja Arki haltuun – mun elämässä -ryhmä. TEM:n avustuksella palkattiin elokuusta lähtien hyvinvointivalmentaja, joka antoi yksilöllistä tukea 21 nuorelle. Valtakunnallisessa kyselyssä nuorten antama arvosana Ohjaamolle oli 9,18.

Talous

Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	4 008 074	1 827 000	1 900 000	3 727 000	4 501 988	774 988
Toimintamenot	-70 979 210	-70 558 600	-2 630 000	-73 188 600	-74 010 317	-821 717
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-66 971 136</i>	<i>-68 731 600</i>	<i>-730 000</i>	<i>-69 461 600</i>	<i>-69 508 329</i>	<i>-46 729</i>

Vuonna 2022 opetus, nuoriso ja lastenkulttuurin toimintamenot olivat 74,010 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 4,502 milj. euroa. Toimintakate oli -69,508 milj. euroa.

Talousarviomuutoksella nostettiin opetuksen ja lastenkulttuurin toimintatuottoja ja toimintakuluja 1,7 milj. euroa hanketoiminnan ja 0,2 milj. euroa kotikuntakorvausten vuoksi. Lisäksi haettiin lisärahoitusta koronasta, ukrainalaisten opetuksen järjestämisestä ja ennakoitua suuremmista palkankorotuksista aiheutuneisiin kustannuksiin. Suuri osa sekä tulojen että menojen ylityksestä aiheutui kuntien välisestä perusopetuksen kustannusten laskutuksesta. Suurin yksittäinen menosäästö oli Tavastian lukio-opetuksen alijäämän kattamiseen varattu avustus, josta säästyivät lähes 300 000 euroa.

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TP 2022
PERUSOPETUS				
oppilasmäärä (20.9)	6 464	6 496	6 400	6 381
josta erityisoppilaita	492	543	540	594
erityisopetuksen oppilaat % ikäluokasta	7,6	8,3	8,4	9,3
keskimääräinen ryhmäkoko ilman jakotunteja				
1-6 luokat	21,2	20,3	21	21,1
7-9 luokat	20,1	20,6	21	20,8
NUORISOTYÖ				
kontaktien määrä nuorisotyössä	50 931	28 111	47 500	43 953
etsivän nuorisotyön yksilöasiakkaat	90	92	100	118
LASTENKULTTUURI				
Oppilaat / kuvataidekoulu	399	371	380	375
Oppilaat / Käsityökoulu	60	58		67
Hippalot	0	0	17 000	17 000
Kulttuuripolku, kontaktit	31 698	29 966	45 000	35 141
Muu kulttuurikeskustoiminta, kontakti	18 784	18 244	18 000	44 611

Kulttuuri ja vapaa-aika

Kulttuurin ja vapaa-ajan tulosalue vastaa kulttuurista, liikunnasta sekä niiden kautta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Keskeiset toiminnot ovat taidemuseo, kaupunginmuseo, kirjastot sekä avustukset eri yhteisöille kuten Hämeenlinnan Teatteri Oy:lle, Hämeenlinnan musiikinystävät ry:lle (Sibelius-opisto), Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:lle tytäryhtiöineen sekä lukuisille yhdistyksille, järjestöille ja seuroille.

Harkinnanvaraisia järjestöavustuksia myönnettiin 89 kpl, joista 23 oli tila-avustuksia ja 66 yleisavustuksia. Jatkuvan toiminnan minipilotteja myönnettiin 49 kappaletta, joista toteutui 40. Myönnettyjen minipilottien yhteissumma oli 16 450 euroa. Kokeellisen toiminnan minipilotteja jaettiin yhteensä 28 kappaletta ja avustusten yhteissumma oli 10 250 euroa.

Koronarajoitukset vaikuttivat vielä vuoden 2022 alkupuoliskolla, mistä syystä Sibelius-brändin alla tuotettavia klassisen musiikin konsertteja oli keväällä vain yksi. Syksyllä järjestettiin yksi Sinfonia Lahden konsertti ja yksi Hauhon musiikkijuhlien tuottama kamarikonsetti, minkä lisäksi musiikkisäveltöjä ostettiin Hämeenlinnan Sibelius-seuralta.

Läänihallituksen rakennuksessa toteutettiin kesänäyttely Ars Häme ry:n kanssa sekä ohjeisohjelmaa rakennuksen sisäpihalla muiden toimijoiden kanssa. Taiteiden yö järjestettiin elokuussa.

Hämeenlinnan taidemuseo

Alkuvuodesta koronapandemian tilanne varjosti vielä taidemuseon toiminnan suunnittelua ja vaikutti merkittävästi näyttelyiden asiakasmääriin. Syksyllä 2021 avautuneet Ars Fennica 2021 -näyttely Engelissä ja Z/N-dialogi -hankkeen nuorten kuratoiman Elämän äärellä -näyttely olivat esillä vielä vuonna 2022 ja juhlistivat Hämeenlinnan taidemuseon 70-vuotisjuhlavuotta.

Toukokuussa Engelissä avautui museon henkilökunnan yhteistyöllä kuratoima Meidän valintamme -näyttely. Lokakuussa avautuneessa Käännekohta-näyttelyssä tutkitaan suomalaisen kirjankasitaitteen kultakauden eli 1950–1960-lukujen kansitaiteen ja kuvataiteen suhdetta. Museo julkaisi näyttelyn yhteydessä Ville Hännisen kirjoittaman kirjan Käännekohta: kansitaiteen nousu 1950–60-luvuilla.

Lapsen oikeuksien viikolla Lohrmannin alakerrassa vietettiin vauva-avajaisia, kun museolla juhliittiin Lastenkulttuurikeskus Kruunupään kuvataiteilijoiden toteuttamaa Ryömi, konti, viesti vauvuudesta -näyttelyä. Avajaisviikolla järjestettiin myös mm. miniseminaari sekä muuta oheisohjelmaa. Marraskuun lopussa Lohrmannin yläkerrassa avattiin Vexi Salmen muistonäyttely Vexi Salmi ja ystävät.

Museolla järjestettyjä erityistapahtumia olivat mm. vuotuiset teemapäivät kuten kansainvälinen museopäivä ja Taiteiden yön ohjelma. Lisäksi pidettiin taiteilija- ja kuraattorikierroksia sekä lasten lauantaisten ohjelmaa yleisöopastusten lisäksi.

Erityisenä juhlavuoden ohjelmana museo toteutti 7 strategista tekoa museoviraston ammatillisesti hoidettujen museoiden innovatiivisen avustuksen turvin. Meidän valintamme -näyttelyyn liittyen Kauppakeskus Goodmannissa nähtiin Pekka Luukkolan mediateos. Taidelanssi-projektissa lähdettiin suunnittelemaan kuvataiteen käyttöä Kanta-Hämeen ambulansseissa. Museo järjesti taiteeseen ja

kulttuuriin liittyviä keskusteluita mm. Hyvin sanottu -festivaaleilla. Museo suunnitteli ja toteutti yhteistyössä Kulttuurikeskus ARXin kanssa vauvapaketin, jota jaetaan vuodesta 2023 alkaen kaikille Hämeenlinnaan syntyville vauvoille.

Seudullisen vastuumuseon taidemuseotehtävää toteutettiin henkilöstöressurssien ja pandemian mahdollistamissa rajoissa. Museoviraston kanssa solmittu kolmevuotinen sopimus määritteli toiminnan painopisteitä. Kuvataiteen päivää vietettiin jälleen heinäkuussa ja koko Kanta-Hämeen alueella. Erityinen painopiste oli taidelaukkujen aineistojen ja viestinnän päivitys sekä toiminnan kehittäminen laajemmaksi Kanta-Hämeessä. Museoammatillinen henkilökunta teki asiantuntija- ja neuvontatyötä. Taidemuseolle maksetaan valtionosuutta 10 htv mukaan ja tästä 1,7 htv kohdistuu seudullisen vastuumuseon taidemuseotehtävään.

Toimintavuonna toteutui taideteosten siirto uusiin säilytystiloihin. Tähän liittyvä järjestelytyö jatkuu edelleen.

Hämeenlinnan kaupunginmuseo

Hämeenlinnan kaupunginmuseon kokoelmapalveluun kuuluu esineellisen kulttuuriperinnön suunnitelmallinen tallentaminen, hallinta ja tutkimus. Vuonna 2020 alkanut kokoelmien muutto Kokevalle saatiin valmiiksi. Lisäksi museolle vuokrattiin pieni lisävarasto Moreenin alueelta. Uuden kokoelmanhallintaohjelman Museum+:n migraatio toteutettiin mallikkaasti ja käyttöönottoprojektin tekninen osuus valmistui. Vuoden lopulla museo neuvotteli Säästöpankkien tutkimussäätiöltä 30 000 euron määrärahan vuodelle 2023säästöpankkimuseon kokoelmien haltuunottoon ja viemiseen tietojärjestelmään.

Museo Skogsterin vaihtuvana näyttelynä avattiin Svengaava 60-luku. Näyttely kertoo suurten ikäpolvien nuoruudesta, murroksesta vapaa-ajanvietossa, musiikista, muodista, baareista, tanssipaikoista ja tietenkin hämeenlinalaisista valtakunnalliseenkin tietoisuuteen nousseista tähdistä, kuten Vexi Salmi, Irwin Goodman, Kuju ja Fredi. Palanderin talon, Säästöpankkimuseon ja Sibeliuksen syntymäkodin virtuaalisten 360-kuvien lisäksi Säästöpankkimuseon possuista valmistui verkkonäyttely. Palanderin joulun tapahtumassa kävi enemmän asiakkaita kuin koskaan aiemmin. Lisäksi YLE teki tapahtumasta dokumentin, joka lähetettiin suomalaisille jouluaaton aattona.

Yhteensä kaupunginmuseon erillisissä tapahtumissa ja opastuksilla kävi 2 965 kuulijaa. Museo Skogsterissa järjestettiin 76, Palanderin talossa 970 ja Sibeliuksen syntymäkodissa 105 opastusta tai työpajaa. Isompia tapahtumapäiviä oli 9 ja niihin osallistui 1 018 kävijää. Museokeskiviikkoluentoja järjestettiin useita, joista suuri osa striimattiin. Sibeliuksen syntymäkodissa järjestettiin 12 konserttia, joissa oli 244 kuulijaa. Yhtä suosittuja olivat Hämeenlinalaisen humalan historia -kävelykierrokset, joita järjestettiin kuusi. Museokerhoille Tuuloksen ja Jukolan kouluista järjestettiin opastukset ja työpajat kaikissa museokohteissa ja vieläpä minipianokonsertti. Näyttelyiden yhteinen kävijämäärä jäi vielä koronaa edeltäneiden vuosien huippuluvusta ollen kuitenkin 50 % suurempi kuin edellisenä vuonna.

Kanta-Hämeen alueellinen vastuumuseo edisti museotoimintaa, neuvoi rakennuskorjauskysymyksissä ja suojeluasioissa maakunnanlaajuisesti ja antoi 266 viranomaislausuntoa. OKM on myöntänyt Hämeenlinnan kaupungille 4,7 htv:ta alueelliseen työhön. Kaupunginmuseo pystyi nyt täyttämään luvattun velvoitteen. 4,1 htv. Yhteensä alueellinen tiimi on osallistunut noin sataan viranomaisneuvotteluun, työneuvotteluun tai maastokatselmukseen. Vastuumuseolla oli yli 1 000 asiakaskontak-

tia. Palvelun yhteiskunnallinen vaikuttavuus on lisääntymässä. Samalla Kanta-Hämeen Adoptoi monumentti -ohjelma käynnistettiin hoitosuunnitelmien laatimisella ja kulttuuriympäristötietojärjestelmän kilpailutus saatiin päätökseen.

Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluissa oli vielä alkuvuodesta 2022 rajoituksia. Asiakkaita kannustettiin pikaiseen asiointiin ja itsepalvelun käyttöön. Nummen kirjasto oli suljettuna ja pääkirjaston ja Hauhon omatoimiaika ei ollut käytössä. Kirjaston tilojen käytössä ja asiakaspalvelussa oli rajoituksia. Helmikuun alussa rajoituksia lievennettiin niin, että työskentely- ja harrastustiloja voitiin käyttää kirjaston palveluina. Kaikista rajoituksista luovuttiin 23.2.2022 ja kirjaston palvelut saatiin avattua normaalisti 24.2.2022.

Kirjaston tapahtumatoiminta käynnistyi rajoitusten jälkeen vilkkaana ja palasi koronaa edeltävälle tasolle. Hämeenlinnan kaupunginkirjasto järjesti 15.-17.6.2022 yhdessä Suomen kirjastoseuran kanssa valtakunnalliset Kirjastopäivät, jonne osallistui 597 kirjastolaista eri puolilta Suomea.

Kirjaston kokonaislainaus nousi hieman edellisvuodesta. Eritoten kirjallisuuden lainaus kasvoi ja erityisen paljon kasvua tapahtui lasten ja nuorten kirjallisuuden lainoissa.

Rajoitusten purkamisen jälkeen koululaisten ryhmäkäyntien ja vinkkausten osalta palattiin normaaliin. Kouluille ja päiväkodeille toimitettiin aineistopaketteja, joiden kautta lainattiin 6 837 nidettä.

Koulukirjastotoiminta oli vilkasta. Koulujen kirjasarjojen valikoiman kartuttamista jatkettiin ja kouluyhteistyökäyttöön hankittiin muutakin aineistoa. Opetustoimi osti kirjastolta koulukirjastopalvelut 30 000 eurolla. Kirjaston hanketoiminnan osalta Lammin koulukirjastohanke päättyi vuonna 2022 ja Tiloissa! -hanke jatkuu vielä vuoteen 2023. Uutena hankkeena käynnistyi Lukuvuodet-hanke.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluilla oli avustussopimukset Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy:n kanssa.

Avustussopimus Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n kanssa sisälsi seuraavat hallit ja liikunta-alueet: Hämeenlinnan uimahalli (sisältää sisäliikuntatilan), Lammin uimahalli, Kaurialan stadion, Pullerin jalkapalloalue, Pullerin jalkapallon tekonurmikenttä, Pullerin pesäpallokenttä, Iittalan urheilukentän alue, salibandyhalli ja Loimua-areena. Sopimus sisälsi myös peruskorjatun uimahallin lainan lyhennykset ja korkomenot.

Jäähallien ylläpidosta oli avustussopimus Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n kanssa. Sopimus sisälsi seuraavat hallit: Pohjantähti-areena, Metritiskiarena ja Hakio-jääliikuntakeskus. Palloiluhallin ylläpidosta oli avustussopimus Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy:n kanssa.

Toiminnan ja ohjauksen ostopalvelusopimus Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n kanssa sisälsi seuraavat palvelut: liikunnanohjaus, uimakoulut, rantavalvonta, tapahtumat, liikunta- ja liikuntapaikkaneuvonta, sisäliikuntatilojen toiminnallinen hoito, 70+-kortin ja 9-kortin hoito.

Liikuntapalvelut ostivat myös liikuntalaitosten päivätunteja yhtiöiltä opetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttöön.

Vuonna 2022 koronapandemia aiheutti edelleen muutoksia toiminnassa. Liikuntahallit ja -laitokset olivat suljettuina yleisöltä vuoden alussa.

Vuonna 2022 käynnistettiin hanke työllisyyden edistämiseksi liikunnan avulla yhteistyössä kaupungin työllisyyspalvelujen kanssa. Liikuntaneuvontakokeilu aloitettiin syksyllä 2022 pääterveysasemalla. Lautakunnan harkinnanvaraista järjestöavustusta myönnettiin 23 liikunta-alan yhdistykselle.

Seura- ja liikuntaparlamentteja järjestettiin neljä; Lammilla, Iittalassa, Rengossa ja kantakaupungissa. Kaupungin liikuntapalkinnon sai Jouko Koskinen.

Liikkuva Hämeenlinna -ohjelman valmistelu aloitettiin syksyllä 2022.

Talous

Kulttuuri- ja vapaa-aika	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	612 293	361 000		361 000	553 946	192 946
Toimintamenot	-15 660 975	-15 958 400		-15 958 400	-15 911 322	47 078
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-15 048 682</i>	<i>-15 597 400</i>		<i>-15 597 400</i>	<i>-15 357 376</i>	<i>240 024</i>

Vuonna 2022 kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintamenot olivat 15,911 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 0,554 milj. euroa. Toimintakate oli -15,357 milj. euroa.

Toimintatuottojen ylityksestä noin puolet kertyy korona-avustuksista ja hankerahoituksista ja toinen puoli ennakoitua suuremmista myynti- ja maksutuloista.

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TP 2022
Kirjaston lainaus	806 154	1 017 395	1 200 000	1 053 318
Kaupunginmuseon kävijämäärä	21 483	11 499	30 000	20 785
Taidemuseon kävijämäärä	15 303	19 759	25 000	28 430

Tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TP 2022
Liikunnanohjaukset lukumäärä/viikko	70	20-50/ 72	45	55
Liikuntahalliyhtiöiden tilojen liikuntakerrat				706 327
Uimahallien kävijämäärät, Hml ja Lammi yhteensä	150 562 (1)	95 547 (2)	260 000	205 803 (3)

1) Uimahallit olivat auki ajalla 2.1.-13.3. ja 3.8.-1.12.2020

2) Uimahallit olivat auki yleisölle ajalla 2.8.2021 (Lammi 1.9.2021) - 30.12.2021.

3) Uimahallit suljettu 1.1.-3.2.2022

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Sosiaali- ja terveyslautakunta vastaa Hämeenlinnan kaupungin kaikista lakisääteisistä, julkisista sosiaali- ja terveystalouksista. Lautakunta vastaa sosiaali- ja terveystoimialan palveluiden järjestämisestä, viranomaistoiminnasta, palveluiden sisällöstä ja kehittämisestä. Lautakunnan yksilöjaosto käsittelee yksilöpäätösten oikaisupyynnöt. Sosiaali- ja terveystalouksien toimiala jakaantuu neljään tulosalueeseen, jotka ovat asiakasohjaus ja hankinnat, perhe- ja sosiaalipalvelut, terveystaloukset sekä ikäihmistien palvelut.

Lautakunnan sitovien tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Kuntalaiset saavat tarvitsemansa vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti.	<ol style="list-style-type: none"> 3. vapaa kiireetön aika lääkärille (Tavoite < 7 vrk) 3. vapaa kiireetön aika hoitajalle (Tavoite < 7 vrk) 3. vapaa kiireetön aika suun terveydenhuoltoon (Tavoite < 90 vrk) Ikäihmistien palvelutarpeen arviointi määräajassa (tavoite 100 %) Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen käsittely määräajassa (Tavoite 100 %) Asiakastyytyväisyys toimialalla kerättävissä asiakastyytyväisyyskyselyissä (asteikko 1-5)* (Tavoite väh. 4,0) NPS-luku asiakaskokemuskyselystä ja niiden palveluiden keskiarvo, joissa kysely on käytössä (Tavoite: (> 60))** 	<ol style="list-style-type: none"> 20vrk, ei toteutunut 10 vrk, ei toteutunut 44 vrk hammaslääkäri ja 61 vrk suuhygienisti, toteutui Ikäihmistien palvelutarpeen arviointi määräajassa toteutui uusilla asiakkailla 78,6 % ja vanhoilla asiakkailla 83,8 % vuonna 2022. Tavoite ei toteutunut. 98,7 % - Tavoite ei toteutunut Kotihoidon asiakastyytyväisyys 4,4 ja ikäihmistien ympärivuorokautisen hoidon 4,3. Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut 4,3 ja kotiin vietävät palvelut 4,5. Tavoite toteutui. NPS avosairaanhoito 68. Tilapäinen ja akuutti kotihoito ja kotisairaanhoito: 64,8 <p>Vammaispalvelujen ja asiakasohjauksen vastauksia</p>

	<p><i>* Tähän raportoidaan seuraavat kyselyt:</i> <i>Mielenterveyskuntoutujien kotiin vietävät- ja asumispalvelut</i> <i>Ikäihmisten kotihoito</i> <i>Ikäihmisten ympärivuorokautinen hoiva</i></p> <p><i>**Bisnode</i> <i>Vammaispalvelujen kotiin annettavat palvelut</i> <i>Vammaispalvelujen asumispalvelut</i></p>	<p>saatu niin vähän, että tulos ei ole käytettävissä</p>
--	--	--

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseen muutostilanteissa kiinnitetään erityisesti huomiota	<ol style="list-style-type: none"> Sairauspoissaolo-% toimialalla (Tavoite pienempi kuin vuonna 2021 < 5,3 %) Vakituisen henkilöstön koulutuspäivät toimialalla (keskimäärin per henkilö/v), (Tavoite suurempi kuin vuonna 2021 > 0,98) Työn ilo -teeman (v.2021 käytetty teema(t)) toteutumisen keskiarvo toimialalla (asteikko 1-4) 	<ol style="list-style-type: none"> 6,4 % - Ei toteutunut 1,10 – Tavoite toteutui Koko kaupungin keskiarvo 3,3. Työn ilo -työpajoja ei ole enää pidetty. Toteutuminen ei arvioitavissa.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Rakennetaan kustannuksiltaan kilpailukyistä sote-kokonaisuutta	<ol style="list-style-type: none"> Hämeenlinnan kaupungin sijoitus tarvekioitujen nettotoimintakustannusten tarkastelussa (44 suurinta kuntaa ja 8 kuntayhtymää, €/as), (Tavoite sijoitus on 15 parhaan kunnan joukossa) Erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon siirtyvien potilaiden siirtoviivemaksut / v (Tavoite < 10 000 eur/v) Ikäihmisten ympärivuorokautisen hoivan kattavuus (%:a 75-vuotta täytäneistä) (Tavoite 8 %) 	<ol style="list-style-type: none"> Hämeenlinnan kaupungin sijoitus 13, tavoite toteutui Siirtoviivemaksuja ei enää vuoden aikana seurattu, koska toimintatapoihin tuli muutoksia 8,4 % Tavoite ei toteutunut Vuoden 2021 toteuma oli 9,096 milj. euroa. Vuoden 2022 toteuma oli 8,791 milj. euroa. Tavoite osittain toteutunut. (2019 toteuma oli 7,6 milj. euroa)

	4. Lastensuojelun sijaishuollon ostot/v (Tavoite: lähes tytään tavoitetta alittaa 2019 kustannustaso)	
--	---	--

Tavoitteena oli tuottaa kuntalaisten tarvitsemat palvelut oikea-aikaisesti. Palveluiden saatavuutta vaikeutti edelleen covid-19-pandemia, jossa resurssia jouduttiin kohdentamaan pandemian hoitoon ja rokottamiseen. Henkilöstön saatavuuden vaikeudet näkyivät mm. avosairaanhoidossa, suun terveydenhuollossa ja lastensuojelussa sekä ikäihmisten palveluissa. Palveluiden tuottaminen ei kaikissa palveluissa vastannut kasvavaa kysyntää. Määräraikojen noudattaminen oli suhteellisen hyvällä tasolla toimeentulotuessa, mutta ikääntyneiden palvelutarpeen arvioinnissa oli viiveitä. Asiakastyytyväisyys oli hyvällä tasolla.

Toinen tavoite oli henkilöstön hyvinvoinnin turvaaminen muutostilanteissa. Tässä ei täysin onnistuttu. Koronavuodet ja henkilöstön saatavuuden vaikeudet näkyivät henkilöstön kuormittumisena ja sairauspoissaolojen kasvuna. Osin sairauspoissaoloja kasvatti koronavuosien käytäntö, jossa töihin ei voi tulla vähäisissäkään flunssaoireissa.

Lähijohtajien tilanteessa näkyi myös valmistautuminen hyvinvointialuemuutokseen. Henkilöstöön tuleva muutos vaikutti lähinnä siten, että heillä oli epätietoisuutta tulevan muutoksen sisällöistä. Sinällään käytänteisiin ei ollut suunnitteilla muutoksia heti vuodenvaihteessa.

Kolmantena tavoitteena oli rakentaa kustannuksiltaan kilpailukykyistä sotekokonaisuutta ja tässä onnistuttiin siinä mielessä, että Hämeenlinnan tavoite olla 15 parhaan joukossa tarvevakioiduissa nettokustannuksissa. Hämeenlinna oli sijalla 13.

Erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välisiä siirtoviivemaksuja ei enää ollut toisenlaisen toimintamallin takia.

Ikääntyneiden määrän ja tarpeiden kasvu haastaa ympärivuorokautisen hoivan määrän vähenemisen ja painetta oli koko vuoden ympärivuorokautisen hoivan piiriin.

Lastensuojelun kustannusten vähentämisessä on onnistuttu. Avohuollon ostoja on saatu systemaattisesti vähennettyä vuonna 2020 tehtyjen ostojen kotiuttamisen ja oman työn lisäämisen kautta. Avohuollon lasten määrä on vähentynyt sekä avohuoltoa että perhekeskuspalveluita kehittämällä. Sijaishuollon kustannusten hallitsematon kasvu on saatu pysähtymään.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan talous

	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA						
Tuloarviot ja määrärahat						
Myyntituotot	9 126 277	5 366 300	2 848 500	8 214 800	13 524 192	5 309 392
Maksutuotot	15 988 770	16 097 200		16 097 200	12 039 343	-4 057 857
Tuet ja avustukset	13 251 354	2 493 000	3 414 300	5 907 300	8 255 179	2 347 879
Muut toimintatuotot	3 412 656	3 234 500	69 200	3 303 700	5 017 322	1 713 622
Toimintatuotot	41 779 058	27 191 000	6 332 000	33 523 000	38 836 036	5 313 036
Henkilöstökulut	-68 145 183	-69 085 500	-993 900	-70 079 400	-69 434 441	644 959
Palvelujen ostot	-197 604 476	-195 596 400	-7 685 900	-203 282 300	-208 278 062	-4 995 762
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 031 775	-5 679 500		-5 679 500	-6 453 926	-774 426
Avustukset	-6 938 380	-5 841 100	-380 000	-6 221 100	-6 513 853	-292 753
Muut toimintakulut	-14 746 734	-14 170 500	-697 200	-14 867 700	-15 282 545	-414 845
Toimintamenot	-293 466 547	-290 373 000	-9 757 000	-300 130 000	-305 962 828	-5 832 828
Toimintakate (netto)	-251 687 489	-263 182 000	-3 425 000	-266 607 000	-267 126 792	-519 792

Vuonna 2022 sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintamenot olivat 305,963 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 38,836 milj. euroa. Toimintakate oli -267,127 milj. euroa. Covid-19-pandemiasta aiheutuneet välittömät toimintamenot olivat 6,9 milj. euroa, josta Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän osuus oli 3,7 milj. euroa ja laskennalliset kustannukset 1,2 milj. euroa. Koronakorvauksia saatiin valtiolta 4,9 milj. euroa.

Talousarviomuutoksella lautakunnan toimintatuottojen määrärahaa kasvatettiin vuoden aikana 6,3 milj. eurolla ja toimintakulujen määrärahaa lisättiin 9,7 milj. eurolla. Lopullinen tulos oli, että toimintatuotot ylittyivät 5,8 milj. euroa ja toimintakulut ylittyivät 5,3 milj. euroa muutettuun talousarvioon nähden. Toimintakate oli tämän jälkeen -0,5 milj. euroa miinuksella muutettuun talousarvioon nähden ja alkuperäiseen talousarvioon nähden 3,9 milj. euroa miinuksella.

Covid-19-pandemian vaikutus ja ukrainalaisten avustaminen

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset 2022	Muutettu TA 2022	Toteuma 1-12/2022	Korona 2022	Tot. Ilman koronaa
TOIMINTATUOTOT	41 779 058	27 191 000	6 332 000	33 523 000	38 836 016	4 942 593	33 893 423
Myyntituotot	9 126 277	5 366 300	2 848 500	8 214 800	13 524 192	87 170	13 437 022
Maksutuotot	15 988 770	16 097 200		16 097 200	12 039 323		12 039 323
Tuet ja avustukset	13 251 354	2 493 000	3 414 300	5 907 300	8 255 179	4 855 423	3 399 756
Muut toimintatuotot	3 412 656	3 234 500	69 200	3 303 700	5 017 322		5 017 322
TOIMINTAKULUT	-293 466 547	-290 373 000	-9 757 000	-300 130 000	-305 962 808	-6 887 553	-299 075 255
Henkilöstökulut	-68 145 183	-69 085 500	-993 900	-70 079 400	-69 434 441	-2 823 644	-66 610 797
Palvelujen ostot	-197 604 476	-195 596 400	-7 685 900	-203 282 300	-208 278 042	-2 336 179	-205 941 863
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 031 775	-5 679 500		-5 679 500	-6 453 926	-1 392 109	-5 061 817
Avustukset	-6 938 380	-5 841 100	-380 000	-6 221 100	-6 513 853		-6 513 853
Muut toimintakulut	-14 746 734	-14 170 500	-697 200	-14 867 700	-15 282 545	-335 621	-14 946 925
TOIMINTAKATE	-251 687 489	-263 182 000	-3 425 000	-266 607 000	-267 126 792	-1 944 960	-265 181 832

Covid-19-pandemia on aiheuttanut toimintakuluja 6,9 milj. euroa, josta Kanta-Hämeen sairaanhoidopiiriin kuntayhtymän osuus on 3,7 milj. euroa ja laskennallisia kuluja 1,2 milj. euroa. Valtiolta saatiin korvauksia 4,9 milj. euroa ja muilta kunnilta on saatu tuloa 0,087 milj. euroa. Koronan vaikutus toimintakatteeseen oli 1,9 milj. euroa. Taulukosta käy ilmi myös, miten toimintatuotot ja toimintakulut olisivat toteutuneet ilman covid-19-pandemiaa.

Ukrainalaisia pakolaisia avustettiin vuonna 2022 yhteensä 0,062 milj. eurolla ja valtiolta saatiin korvausta 0,037 milj. euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Toimialan keskeiset haasteet vuonna 2022 ovat olleet henkilöstön saatavuus ja riittävyys yleensä ja erityisesti ikäihmisten palveluiden kotihoidossa. Tämä on vaikuttanut myös talousarvion ylittymiseen omaa toimintaa kalliimpien sijaiskustannusten myötä. Myös covid-19-pandemia on ollut edelleen merkittävä riskitekijä, joka on vaikuttanut niin asiakkaiden palveluiden saatavuuteen kuin henkilöstön työhyvinvointiin. Riskinä on ollut myös menojen ylittyminen kasvavan kysynnän takia. Maa-ilmantilanne ja poikkeuksellinen inflaatiokehitys ovat vaikuttaneet ostopalveluiden hintoihin niitä kasvattavasti. Suurin paine on kohdistunut kuitenkin vuoteen 2023.

Ostopalveluiden ja oman palvelutuotannon valvontaprosessien kehittämiseen saatiin lisää tehoa valvontakoordinaattorin myötä.

Vuoden aikana hyvinvointialueelle siirtymisen valmisteluun käytetty aika on lisääntynyt, mutta se ei ole näyttänyt haittaavan asiakkaiden palveluita.

Sisäisen valvonnan raportin mukaan sisäinen valvonta on ollut toimivaa eikä vuoden aikana ole ilmennyt isoja puutteita tai väärinkäytöksiä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Sosiaali- ja terveyslautakunnan vastuualueeseen kuuluvat lautakunnan ja toimialan ylimmän johdon ja yhteisen henkilökunnan kustannukset.

Talous

Sosiaali- ja terveyslautakunta	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	1 338 128		976 100	976 100	1 269 313	293 213
Toimintamenot	-2 025 361	-1 388 000	-627 700	-2 015 700	-2 070 133	-54 433
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-687 233</i>	<i>-1 388 000</i>	<i>348 400</i>	<i>-1 039 600</i>	<i>-800 821</i>	<i>238 779</i>

Vuonna 2022 lautakunnan vastualueen toimintatuotot olivat 1,269 milj. euroa ja toimintamenot -2,070 milj. euroa sekä toimintakate -0,801 milj. euroa. Covid-19-pandemiasta aiheutuvia kuluja on kirjattu yhteensä 0,717 milj. euroa ja laskennallisia kuluja 0,5 milj. euroa sekä valtiolta saatuja korvauksia kirjattiin 0,714 milj. euroa.

ASIAKASOHJAUS, OSTOPALVELUT JA VAMMAISPALVELUT

Ikäihmisten, vammaisten ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien keskitetty asiakasohjaus vastaa näiden asiakasryhmien ohjauksesta ja neuvonnasta, palvelutarpeen arvioinnista, palvelupäätösten tekemisestä ja asiakasmaksujen määrittämisestä sekä asiakaslaskutuksesta. Asiakasohjaus vastaa myös koko maakunnan osalta ikäihmisten perhehoitajien valmennuksesta, rekrytoinnista, koulutuksesta ja hoitajien tuesta. Tulosalue vastaa em. päätöksiin liittyvien muutoksenhakujen valmistelusta, yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta, lausuntojen antamisesta sekä sosiaalihuollon tukipalvelujen rekisteröinnistä. Tulosalue vastaa myös toimialan ostopalvelujen hankintaprosesseista, sopimusneuvotteluista palveluntuottajien kanssa ja sopimusten valvonnasta. Vammaispalveluja järjestetään sekä ostopalveluna että omana tuotantona. Ikäihmisten, mielenterveyskuntoutujien ja päihdekuntoutujien osalta määrärahat ovat ko. tulosalueilla sekä oman tuotannon että ostopalvelujen osalta.

Asiakasohjausyksikössä työskentelee yhteensä 31 työntekijää. Ammattinimikkeitä ovat palveluohjaaja, palvelusihteeri, sosiaaliohjaaja, sosiaalityöntekijä ja muistikoordinaattori. Yksikön toimintaa ja tehtäviä ohjaavat mm. sosiaalihuoltolaki, vammaispalvelulaki, kehitysvammalaki, vanhuspalvelulaki, laki omaishoidon tuesta, perhehoitolaki ja asiakasmaksulaki. Yksikössä tehtävän työn keskeisenä tavoitteena on se, että asiakas pystyy asumaan omassa kodissaan mahdollisimman pitkään ja omanlaistaan elämää.

Uusi 1.7.2021 voimaan tullut asiakasmaksulaki muutti asiakkaiden maksujen määräytymisperusteita ja siirsi laskutustehtäviä palveluntuottajilta kaupungin tehtäväksi. Tämä työllisti runsaasti asiakasohjausta ja aiheutti ruuhkaa vielä kevään 2022 ajan. Asiakasmaksupäätökset ja laskutus viivästyivät merkittävästi kaikkien asiakasryhmien osalta. Ikääntyneiden palvelutarpeen arviointien tarve ja huoli-ilmoitusten määrä on lisääntynyt eikä lain edellyttämässä määrääjoissa ole arviointeja pystytty tekemään. Erityisesti kevään ja kesän aikana määrääajat ylittyivät, loppuvuoden aikana tilanne helpottui jonkin verran. Asiakasohjausyksikön tekemistä päätöksistä tehtiin vuoden aikana yhteensä 29 oikaisuvaatimusta, joista osa käsiteltiin maksuvapautushakemuksena tai itseoikaisuna ja 10 käsiteltiin yksilöjaostossa. Oikaisuvaatimuksista 14 koski ikäihmisten palveluja (lähinnä asiakasmaksuja) ja 15 vammaisten palveluja.

Vammaispalveluissa oli vuoden 2022 lopulla perhehoidettavia 85 (17 pitkäaikaista ja 68 lyhytaikaista) asiakasta ja perhehoitajia oli 39. Ikäihmisten palveluissa perhehoidettavia oli 116 (6 pitkäaikaisia ja 110 lyhytaikaisia) ja perhehoitajia oli 39. Vammaisten perhehoitajien määrä ja hoidettavien määrä on hiukan vähentynyt. Ikäihmisten perhehoitajien määrä ja hoidettavien määrä on lisääntynyt edellisestä vuodesta.

Vammaispalvelussa kaupungin omia yksiköitä ovat kehitysvammaisten asumisyksikkö Matinkulmakodit (20 paikkaa) ja Virvelinrannan päivätoiminta ja tilapäishoito. Matinkulmakodit tarjoaa ympärivuorokautista kodinomaista, turvallista ja virikkeistä asumista. Matinkulmakodit toimii myös ns. hätäsijotuspaikkana lyhytaikaisesti. Virvelin päiväaikainen toiminta Virvelinrannassa on 50-paikkainen. Toimintaan osallistuu n. 80 asiakasta viikossa. Korona-sulun aikana päivätoimintaa järjestettiin eri asumisyksiköissä, Virvelissä kävivät silloin vain työssä käyvien vanhempien luona asuvat asiakkaat. Toiminta Virvelissä avattiin jälleen lokakuun alussa.

Virvelin päivätoiminnassa järjestetään myös vammaisten koululaisten ja opiskelijoiden loma-aikojen hoitoa ja toimintaa.

Virvelin tilapäishoitoa järjestetään neljänä viikonloppuna kuukaudessa. Viikonlopun ryhmissä on kuusi asiakasta, lasten ryhmässä neljä asiakasta. Toiminta on tarkoitettu omaishoitajien lakisääteisen vapaan mahdollistamiseksi.

Vammaispalvelujen painopiste on ollut vuonna 2022 edelleen avopalvelujen ja tukitoimien kehittämisessä. Vammaisten henkilöiden asuminen kotona on lisännyt tarvetta henkilökohtaiseen apuun ja tilapäishoitoon.

Ostopalveluina hankittiin mm. ikäihmisten, vammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja päihdekuntoutujien asumispalveluja, kotihoitoa ja kotiin vietäviä palveluja, päivätoimintaa, työtoimintaa, lastensuojelun avopalveluja sekä lastensuojelun laitoshoidon ja perhehoitoa. Sopimukset ovat valtaosin puitesopimuksia ja kaupunki ostaa palveluja kulloisenkin tarpeen mukaisesti.

Vammaisten ja ikäihmisten palvelujen hankinnoissa on käytössä kannustimia, joiden tavoitteena on hankkia mahdollisimman vaikuttavia ja kustannustehokkaita palveluja. Bonukset ja sanktiot ovat yleensä rahallisia tai ne vaikuttavat esim. puitesopimuksen hankintajärjestykseen. Palvelujen hintaneuvottelut vuodelle 2023 olivat poikkeuksellisen vaikeat erityisesti ikäihmisten tehostetun palveluasumisen sopimuksissa. Henkilöstömitoituksen nousu, henkilöstön saatavuushaasteet, voimakas inflaatio ja Ukrainan sodan aiheuttama energiahintojen nousu aiheuttivat poikkeuksellisen suuren kustannusnousun vuoden 2023 palveluhintoihin.

Palvelujen valvontaan perustettiin uusi valvontakoordinaattorin virka, joka täytettiin elokuun lopulla 2022. Valvontaa ja seuranta edellyttäviä hankintasopimuksia on vammaispalvelussa 30, mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa ja päihdepalveluissa 16, lastensuojelun avopalveluissa 31, lastensuojelun laitoshoidossa 305 ja ikäihmisten palveluissa 39 kappaletta.

Kaupunki osti Työvalmennussäätiö Luotsilta työ- ja päivätoimintapalveluja sekä sosiaalista kuntoutusta ja kuntouttavaa työtoimintaa palvelusetelillä. Palveluseteli on käytössä myös kotihoidossa, ikäihmisten tehostetussa palveluasumisessa, omaishoidon palveluissa sekä vapaiden järjestelyissä ja vammaisten päivätoiminnassa ja henkilökohtaisessa avussa.

Vammaispalveluihin kohdistui neljä muistutusta. Uusia kanteluita ei ollut käsittelyssä. Lisäksi vastaukset annettiin ikäihmisten ostopalveluihin kohdistuviin muistutuksiin ja kanteluihin.

Talous

Asiakasohjaus ja ostopalvelut	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	1 465 713	1 032 000	1 006 300	2 038 300	1 994 546	-43 754
Toimintamenot	-24 104 088	-23 774 000	-2 226 000	-26 000 000	-27 080 411	-1 080 411
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-22 638 375</i>	<i>-22 742 000</i>	<i>-1 219 700</i>	<i>-23 961 700</i>	<i>-25 085 866</i>	<i>-1 124 166</i>

Tulosalueen budjettiin sisältyvät asiakasohjausyksikön, hallinnon ja vammaispalvelujen kustannukset.

Vuonna 2022 asiakasohjauksen ja ostopalveluiden toimintamenot olivat -27,080 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 1,995 milj. euroa. Toimintakate oli -25,086 milj. euroa. Toimintakateen ylitys johtui kasvaneista kehitysvammahuollon ja vammaispalvelujen asumispalvelujen kuluista. Covid-19-pandemiasta aiheutuneet kustannukset olivat 0,015 milj. euroa.

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TA 2022	TP 2022
Palvelutarpeen selvittämisen määräajassa	100%	83,33 %
Vammaisten henkilöiden ja kehitysvammaisten asumispalvelut, asiakkaiden lkm	170	147 (ostopalvelut) + 20 (oma yksikkö, Matinkulmakodit) =167
Oikaisuvaatimukset (ikäihmisten palvelut ja vammaispalvelut), suluissa v. 2021 lukumäärät	Laskeva määrä	Ikäihmiset 14 (37), joista jaostossa 1 ja vammat 15 (15), joista jaostossa 9.

SOSIAALI- JA PERHEPALVELUT

Sosiaali- ja perhepalvelut koostuvat lapsiperheille ja aikuisille suunnatuista sosiaali- ja tukipalveluista. Lapsiperhepalvelut sisältävät ennaltaehkäisevät terveyspalvelut, psykososiaalisen tuen palvelut sekä lastensuojelun. Ennaltaehkäisevissä palveluissa tuotetaan neuvolapalvelut, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, nuorten terveysneuvontapisteiden palvelut sekä lasten puhe- ja toimintaterapia. Psykososiaalisen tuen palvelut sisältävät lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin, lapsiperheiden kotipalvelun, perhetyön, lapsiperheiden sosiaalityön, kasvatus- ja perheneuvonnan, perhekuntoutus Polun toiminnan sekä nuorisoiäisten tukipalvelu Topparin. Lastensuojelu koostuu avohuollon, sijaishuollon sekä jälkihuollon palveluista. Sijoitetuille nuorille on oma laitossyksikkö, Pollentien

nuorisokoti. Lisäksi sosiaali- ja perhepalveluihin kuuluvat moniammatillinen Ankkurityö ja maakunnallisesti toteutettavat sosiaali- ja kriisipäivystys, perheoikeudellisen yksikön ja Perhehoitoyksikkö Kanervan palvelut.

Lähinnä aikuisille suunnatut sosiaalisen tuen palvelut sisältävät työikäisten sosiaalityön, pakolaisten vastaanoton sekä maahanmuuttajatyön, joka on kotoutumis- ja monikulttuurisen työn koordinoimista ja edistämistä. Harkinnanvaraista ja ehkäisevää toimeentulotukea, kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta myönnetään aikuissosiaalityössä, lapsiperheiden sosiaalityössä sekä lastensuojelussa.

Sosiaali- ja perhepalvelujen toimintakate ylittyi alkuperäiseen talousarvioon verrattuna 1,248 milj. eurolla ja muutettuun talousarvioon verrattuna 1,007 milj. eurolla. Muutetussa talousarviossa ja käyttösuunnitelmassa huomioitiin, että vuonna 2022 valtiolta saatiin vähemmän pakolaisiin ja kuntouttavaan työtoimintaan liittyviä korvauksia.

Lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen menot vuonna 2022 olivat 8,791 milj. euroa. Vuoden 2021 vastaavat menot olivat 9,096 milj. euroa. Kustannusten kasvua on saatu ensimmäistä kertaa hillittyä talouden tasapainottamisen aikana.

Lastensuojelun avopalveluissa talouden tasapainottamishjelmassa sovitut toimet vakiintuivat. Systemisellä lastensuojelulla ja omalla työskentelyllä pystyttiin vähentämään palveluiden ostamista. Lastensuojelun avohuollossa olevien lasten määrä on ollut elokuussa 400, joka on 80 asiakasta vähemmän kuin vuodelle 2022 arvioitiin. Jälkihuollon oman tuotannon ja ostopalvelun nettomenot yhteensä vuonna 2022 olivat 1,369 milj. euroa. Vuonna 2021 vastaavat nettomenot olivat 1,388 miljoonaa euroa.

Lapsiperheiden palveluiden talouden tasapainottamisen ohjelmaa on viety eteenpäin. Lastensuojelu kokonaisuudessaan toimii systemisen mallin mukaisesti. Systeminen toimintamalli on otettu käyttöön myös Perhekeskuspalveluissa. Lastensuojelun asiakkuuksien määrä on isossa kuvassa hitaasti laskeva, mutta siihen vaikuttaa paljolti se, pystyvätkö peruspalvelut vastaamaan riittävän varhain perheiden tukeen. Maailmantilanne on näkynyt perheiden kokonaisvaltaisena tuen tarpeen kasvuna ja aiheuttanut painetta vastata perheiden tarpeisiin mahdollisimman oikea-aikaisesti. Lastensuojelussa asiakkuuksien kesto on kuitenkin lyhentynyt. Samanaikaisesti sijaishuollon asiakasmäärä on noussut. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia on vuonna 2021 ollut 215, vuonna 2022 sijoitettujen lasten määrä on ollut 196. Tavoitteena on, että määrä laskee. Sijoitetuista lapsista perhehoitoon vuonna 2021 on sijoitettu 57,9 %, kun vuonna 2022 luku oli 55,8 %. Perhehoitoon sijoitettujen lasten määrä on vähentynyt, koska enenevästi on lapsia, jotka ovat sen kuntoisia, ettei heitä voida sijoittaa perhehoitoon, vaikka ikänsä puolesta perhehoito olisi ensisijaista. Tiedossa on, että sijoitetut lapset ovat entistä huonovointisempia ja tarvitsevat usein vahvasti tuettuja sijaishuolto- paikkoja, jotka ovat kalliimpia. Tästä huolimatta on onnistuttu sijoittamaan perhehoitoon tavoitteellisesti. Lisäksi sijoitetuille lapsille on jouduttu tekemään sijaishuoltopaikan muutoksia erityisyksiköihin ja vaativan hoidon sijaishuoltopaikkoihin, mikä näkyy kustannuksissa.

Perhekuntoutusyksikkö Polku perustettiin yhtenä osana talouden tasapainottamista. Perhekuntoutusyksikkö Polun ensimmäistä ja toistakin vuotta ovat haastaneet covid-19-pandemia. Ryhmämuotoisesta kuntoutuksesta on jouduttu siirtymään kotikuntoutukseen aina kun koronarajoitukset ovat sitä vaatineet.

Lastensuojelun systeemisen mallin kehittämis- ja juurruttamistyö jatkui edelleen lastensuojelussa. Yhteistyönä Integritas Oy:n kanssa tuotannonohjausjärjestelmä PerhePirkko on saatu lastensuojelun käyttöön. Vuoden 2022 aikana on vahvistettu käyttöönottoa ja luotu sitä tukevia rakenteita. Tuotannonohjausjärjestelmän tarkoitus on tukea systeemisen työn toteutumista asiakastyössä ja tuottaa tietoa johtamisen tueksi. Lapsiperheiden palvelut osallistuvat Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksen FIT-hankkeeseen, joka jatkui vielä vuonna 2022. Hankkeen tavoitteena on saada lapsiperheiden palveluihin käyttöön työskentelysuhteen vaikuttavuutta arvioivat mittarit. Vuoden 2022 aikana saatiin RF-rahoituksella pilottitiimeille (Perhekuntoutusyksikkö Polku, Perheneuvola, Lapsiperheiden sosiaalityö, Puro-perhetyö ja lastensuojelun yksi tiimi) lisenssit Openfit-ohjelmaan ja syksyn aikana työntekijät koulutettiin ohjelman käyttöön. Käyttöönottoa on pyritty vahvistamaan työntekijätapaamisilla loppuvuoden aikana. Tätä haastoi samanaikainen hyvinvointialueelle siirtyminen ja siihen liittyneet työryhmätyöskentelyt.

Lapsiperheiden tukipalveluissa jatkettiin aloitettua perhekeskustoimintamallin rakentamista sisältönä asiakastarpeiden mukainen verkostomainen työskentely. Erityisesti ryhmätoiminta otettiin covid-19-pandemian pahimman vaiheen jälkeen uudelleen vahvaksi toimintatavaksi ja samalla ryhmätoimintaa kehitettiin muun muassa tarjoamalla etäryhmätoimintaa. Digitaalisia palveluita, kuten pika-aikoja uudistettiin vastaamaan tarpeita yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa ja kehitettiin helpommin saavutettaviksi (esimerkiksi Tsemppibotti). Varhaisen tuen perhetyön ja kotipalvelun asiakasmäärät ovat kasvaneet. Perheneuvolaan pääsyajat ovat edelleen pitkiä.

Lapsiperheiden palveluissa jatkettiin myös vaikuttavuusinvestoinnin mallin SIB Iceheartsin toimintaa. Yhteistyö- ja rahoitusmalliin liittyy indikaattoritiedon ja tutkimustiedon keräämistä ja palvelujen järjestämistä kohderyhmille. Yhteistyössä koituvista tulevaisuuden hyödyistä maksetaan myöhemmin vuosina korvausta rahastolle. Kaikki lapsiin kohdistuvat interventiot maksetaan rahaston toimesta. Rahastossa seurataan ohjelmassa olevien lasten soten-palvelujen kustannuksia. Mikäli ne ovat vähemmän kuin sopimuksessa määritetty perusura, niin syntyy säästöä, josta rahasto laskuttaa 80 %. Maksuvelvoitetta ei synny, jos säästöjä ei tule. Säästöjä laskutetaan vuosittain. Hankkeen aikaan saamat mahdolliset säästöt kohdistuvat sote-palvelujen kustannuksiin. Vuosittaiset laskut kohdistuvat lastensuojeluun. Mallinnuksen mukaisesti tilaajan tulee varautua yhteensä 7,6 miljoonan euron maksuveloitteeseen vuoteen 2031 asti. Sopimus siirtyy 1.1.2023 hyvinvointialueen vastuulle. Vuoden 2022 tulospalkkio oli 68 594 euroa.

Lapsiperheiden palvelut ja lastensuojelu sekä sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelut ovat mukana NHG:n vetämässä LAPE-vertaiskehittämisessä tavoitteena saada vertailutietoa muista kunnista siitä, miten toimintaa ja kustannuksia on onnistuneella tavalla hoidettu.

Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä Nuorten terveysneuvontapisteen terveydenhoitajien työpanosta tarvittiin vielä korona- sekä influenssarokotusten järjestelyihin ja rokotustapahtumiin vuoden 2022 aikana. Vähitellen vuoden 2022 aikana on yksikössä päästy keskittymään oman perustehtävän hoitamiseen neuvolassa, kouluilla ja oppilaitoksissa. Lakisääteiset määräaikaistarkastukset on pystytty pääsääntöisesti hoitamaan. Vertaisryhmätoimintaa on myös aloitettu jälleen loppuvuodesta. Toisen asteen opiskelijoille kohdennettu nuorten mielenterveyttä tukeva mini-interventio on otettu käyttöön pikkuhiljaa samoin kuin moniammatillisena yhteistyönä kehitetty Nuorten mielenterveyden hoitopolku peruskoulussa. Syksyllä alkanut alle 25-vuotiaiden ilmainen ehkäisy toi myös uuden ja koulutusta vaativan lisän terveydenhoitajien työhön samoin kuin neuvolassa alkanut neuvolaterveydenhoitajien hoitama neuvolachat-palvelu. Kanta-Hämeen hyvinvointialueen neuvolatoimintojen yhdentämisen integraatiotyöpajat sekä neuvolatoiminnan toimintaohjelman

laatiminen aloitettiin hyvinvointialueelle loppuvuodesta. Neuvolatoiminnan yhtenäistämistyö jatkuu kevään 2023 ajan laajentuen koulu- ja oppilashuollon palveluihin. Erityisesti neuvolapalvelut ovat syksyn 2022 aikana kärsineet henkilöstövajeesta terveydenhoitajien pitkien poissaolojen ja työntekijäresurssin vaikean saatavuuden johdosta.

Työllisyyden kuntakokeilun kanssa jatkettiin tiivistä yhteistyötä ja yhteisasiakkuuden toteuttamista.

Kahden koronavuoden jälkeen kuntouttavan työtoiminnan päiviä on saatu aktiivisella yhteistyöllä ja tehokkaalla asiakasohjauksella lisättyä ja päiviä on jo lähes sama määrä kuin ennen koronaa ja joidenkin kuukausien osalta kuntouttavan työtoiminnan toimintapäivät ovat ylittäneet viime vuoden vastaavat määrät. Loppuvuodesta palkattiin yksi määräaikainen ohjaaja, jonka tehtävänä on ollut asiakkaiden motivointi kuntouttavaan ja asiakkaan rinnalla kulkeminen ja opastaminen, jotta kotoa lähteminen ja kulkeminen kuntouttavaan työtoimintaan onnistuu.

Edelleen sosiaalisen tuen palveluissa näkyy pitkäaikaistyöttömien huonontunut vointi ja suuret taloudelliset vaikeudet. Asiakasmäärät ovat samalla tasolla kuin vuonna 2021, mutta asiakkaiden tilanteet ovat huonompia kuin aiemmin. Häätöjen määrät ovat lisääntyneet. Harkinnanvaraista toimeentulotukea haettiin kuitenkin vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Kotoutumisen edistämisen palveluissa valmistauduttiin hyvinvointialueelle siirtymiseen palveluiden jakautuessa sekä kunnan että hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Kotouttamispalveluissa tämä on tarkoittanut myös työryhmän jakautumista työntekijöihin, jotka jatkavat Hämeenlinnan kaupungin palveluissa ja niihin työntekijöihin, jotka siirtyvät hyvinvointialueelle.

Koko tulosalueen työssä vuoden 2022 isoin vaikuttava tekijä on ollut hyvinvointialuevalmistelu. Lähihoitajat ja osa työntekijöistä on ollut mukana monessa työryhmässä, jossa hyvinvointialueen palveluita on suunniteltu. Hyvinvointialueelle siirtymiseen häiriöttä vaadittiin myös esihenkilöiltä vahvaa panostusta.

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TA 2022	TP 2022
Lapsiperheiden palvelutarpeen arviointi määräajassa % -aloittaminen määräajassa (7vrk) -loppuun saattaminen määräajassa (3kk)	100	-Aloittaminen 98,9% -loppuunsaattaminen 93,9%
Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen käsittely määräajassa %	100	98,7%
Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä elokuussa	480	400
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0–17 v määrä (huostaanotot, kiireelliset sijoitukset, avohuollon sijoitukset)	180	196 (31.12.2022)
Tiedossa oleva luvatta maassa olevien määrä Hämeenlinnassa/järjestetty hätämajoitusta	<20/15	<10/0

Talous

Sosiaali- ja perhepalvelut	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	6 217 562	5 209 000	48 700	5 257 700	5 699 992	442 292
Toimintamenot	-37 441 699	-37 035 000	-289 900	-37 324 900	-38 774 058	-1 449 158
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-31 224 137</i>	<i>-31 826 000</i>	<i>-241 200</i>	<i>-32 067 200</i>	<i>-33 074 066</i>	<i>-1 006 866</i>

Vuonna 2022 sosiaali- ja perhepalveluiden toimintamenot olivat -38,774 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 5,700 milj. euroa. Toimintakate oli -33,074 milj. euroa. Covid-19-pandemiasta aiheutuvia kustannuksia oli 0,042 milj. euroa.

TERVEYSPALVELUT

Terveyspalveluihin kuuluvat terveyspalveluiden oma palvelutuotanto sekä terveydenhuollon ostopalvelut, kuten erikoissairaanhoido, Koivikkokoti, ensihoito ja ostetut henkisen hyvinvoinnin palvelut ja päihdepalvelut. Oma palvelutuotanto tuottaa palveluita Hämeenlinnan asukkaille kahdeksalla terveysasemalla ja seitsemässä hammashoitolassa sekä 90-paikkaisessa Vanajaveden sairaalassa. Terveyspalveluiden omia palveluyksiköitä ovat avosairaanhoido, henkisen hyvinvoinnin palvelut, sairaala- ja geriatriset palvelut, suun terveydenhuolto sekä tukipalvelut.

Avosairaanhoido

Avosairaanhoidon palvelua tuotetaan kahdeksalla terveysasemalla. Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella asiakas saa tarvitsemansa palvelun. Palveluvalikoimaan kuuluvat sähköiset palvelut, puhelinpalvelut, ryhmätoiminnat sekä vastaanottopalvelut. Kehittämisen painopisteenä oli sähköisistä palveluista Omaolo-palvelu, joka on kehittynyt korona-oirearvion ja koronanäyteajanvarauksen kautta. Lisäksi NinChat otettiin onnistuneesti kaikilla terveysasemilla käyttöön.

Hoitotarvikejakelussa asiakkaiden kokonaismäärä oli n. 7 400 henkilöä eli nousua edelliseen vuoteen n. 400 henkilöä. Hoitotarvikejakelun varsinaiset käyntimäärät (14 790 käyntiä) pysyivät lähes samana vuoteen 2021 verrattuna. Hoitotarvikekustannuksia lisäsivät edelleen mm. uudet avanhoidotuotteet, hengitysapuvälineissä käytettävien CPAP-maskien tarve sekä diabeteksen hoidossa käytettävien insuliinipumppujen ja sensoreiden yleistyminen. Lääkinnällistä kuntoutusta järjestettiin sekä omana toimintana, palvelusetelillä että maksusitoumuksella. Apuvälinepalvelu ja rintamaveteraanien avokuntoutus olivat osa vakiintunutta omaa toimintaa.

Röntgenkuvaukset ja UÄ-tutkimukset tehtiin omana toimintana pääterveysasemalla. Radiologipalvelut hankittiin ostopalveluina. Laboratoriopalvelut tuotti Fimlab. Seulontatutkimukset (mamмоgrafiati, kohdunkaulan irtosolututkimukset) toteutettiin kansanterveysasetuksen mukaisesti ja ne hankittiin ostopalveluina. Lisäksi käynnistyi suolistosyövän seulonta, joka toteutettiin osittain ostopalveluna sekä osittain omana toimintana (tähytykset, tutkimushoitajan tehtävät). Toimenpideyksikössä tehtiin omana toimintana tähytystutkimukset, spirometriat, kuulontutkimukset ja silmänpohjakuvaukset. Sydämen rasiuskokeita ja Holter-rekisteröintejä tehtiin yhteistyössä Sydänsairaan kanssa. Coronarian kanssa jatkui yhteistyö yöpolygrafiatiutkimuksissa.

Avosairaanhoidon henkilöstövakansseihin oli hakijoita; erityisesti hoitajien vakansseihin. Myös kaikki avoinna olleet lääkärivirat saatiin täytettyä. Sen sijaan lääkäreiden sekä hoitohenkilöstön sijaisuuksiin oli haasteellista saada osaavia tekijöitä. Koronatilanteen vuoksi jouduttiin rekrytoimaan ylimääräistä henkilökuntaa pandemiatoiminnan toteuttamiseen. Tällä turvattiin osittain myös perustoiminta. Koronapandemian jatkuessa vuonna 2022 kustannuksia nostivat raskas koronanäytteenotto, pandemiavastaanoton toiminta ja koronajäljitys.

Lääkäri- ja hoitajakäyntien määrä oli 65 063. Edelliseen vuoteen verrattuna määrä laski lähes kolmanneksella. Kaikkien kontaktien kokonaismäärä oli 320 000 ja määrä laski edellisvuoteen verrattuna hiukan. Syynä olivat mm. koronapandemiaan ja muihin infektioihin liittyvä henkilökunnan tavallista suurempi sairastaminen. Avosairaanhoidon saatavuusmittarina on 3. vapaa kiireetön aika lääkärille, sairaanhoitajalle sekä fysioterapeutille. Tavoitteisiin ei päästy, sillä lääkärille 3. vapaa kiireettömän ajan mediaani oli 20 vuorokautta (tavoite <7vrk), sairaanhoitajalle 10 vuorokautta (tavoite <7vrk) ja fysioterapeutille 28 vuorokautta (tavoite <7vrk).

Henkilöstön osaamista vahvistettiin kattavan koulutussuunnitelman avulla. Suomen Medisiinariliiton kyselyssä terveyskeskuksille nuorten lääkäreiden tyytyväisyydestä ohjaamiseen ja koulutuksen saamiseen Jukolan terveysasemalla menestyi jälleen erinomaisesti vuonna 2022. Asiakaskokemusta mitattiin (Bisnode) terveysasemien vastaanotolla käyneiltä asiakkailta, joille lähetettiin palautekysely tekstiviestinä. Tuloksena ollut NPS 68 oli yli asetetun tavoitteen (60).

Suun terveydenhuolto

Suun terveydenhuollossa oli yhteensä 65 528 käyntiä (vuonna 2021 oli 67 475 käyntiä). Käyntimäärät hieman laskivat edellisvuodesta. Hammaslääkärikäyntejä oli 47 335, suuhygienistikäyntejä 16 162 ja hammashoitajakäyntejä 2 030. Hammashoitajakäynneissä on mukana hammashoitajan röntgenkuvaukset. Vastaanottoaikoja jouduttiin peruuttamaan sekä henkilöstön poissaolojen että potilaiden sairastelun johdosta. Kaikki vakanssit ovat olleet pääosin täynnä, osin määräaikailla tekijöillä. Hammaslääkäreiden syventävän harjoittelun ja kandidivaiheen paikkoihin on ollut runsaasti kysyntää. Lyhytaikaisia sijaisia on lähes mahdoton saada. Ostopalveluna hankittiin viikonloppupäivystyksen työpari yhdessä muiden Kanta-Hämeen kuntien kanssa. Rekrytointihaasteen takia oikomispalvelut tuotettiin osin ostopalveluna. Perushoidossa loppuvuodesta 2022 pidemmät henkilökunnan poissaolot paikattiin ostopalvelun avulla.

Lapset ja nuoret kutsuttiin suun terveystarkastuksiin neuvola-asetuksen mukaisesti. Kanta-Hämeen kuntien yhteisessä viikonloppupäivystyksessä oli 1 851 päivystyskäyntiä. Päivystyskäynnit nousivat edellisvuoteen verrattuna. Jatkokäynnit viikonloppupäivystykseen varattiin hämeenlinalaisille potilaille päivystyksen jatkohoitoa tai puolikiireellistä (lähinnä paikkojen lohkeamat) hoitoa varten. Hoitotakuuseen pystyttiin vastaamaan, tosin välitön yhteydensaannin tavoite ei aina toteutunut. TeleQ-puhelinjärjestelmän käyttöönotto on mahdollistanut takaisinsoiton potilaalle. Puheluita tuli yhteensä 43 679, joka oli enemmän kuin edellisenä vuotena. Hoidon tarpeen arviointi tehtiin puhelimesta. Tutkituista potilaista hoitosuunnitelma tehtiin noin 96 %:lle. Kolmas kiireetön vapaa aika hammaslääkärille oli keskimäärin 44 vrk ja suuhygienistille 61 vrk. Asiakaskokemusta mittaava NPS-luku oli 75,7.

Sähköistä Omaolon lasten ja nuorten suun terveystarkastusta hyödynnettiin Lammin, Rengon, Kalvolan ja Hauhon 5.-luokkalaisten määräaikaistarkastuksissa.

Tavoite	Mittari	Tavoitteen toteutuminen
Palvelujen saatavuus	3. vapaa kiireetön aika (tavoite <90)	Hammaslääkäri 44 Suuhygienisti 61
Palvelujen laatu	Asiakastyytyväisyys: NPS-luku (tekstiviestikyselystä) (tavoite 60)	75,7
Sähköinen asiointi lisääntyy	Lasten ja nuorten terveystarkastus käytössä 5.- ja 8.-luokkalaisille	Terveystarkastus 5.-luokkalaisten määräaikaistarkastuksissa Lammin, Rengon, Kalvolan ja Hauhon hammashoitoloissa

Sairaala ja geriatriset palvelut

Sairaala ja geriatriset palvelut tuottaa Hämeenlinnan perusterveydenhuollon sairaalahoidon. Vanajaveden sairaalassa on 90+6 potilaspaikkaa. Pandemiaan liittyvien eristyskäytäntöjen ja poikkeuksellisen vaikean hoitohenkilöstön saatavuuden vuoksi toteutunut maksimipaikkaluku oli kuitenkin käytännössä 70, eli sama kuin kesäsulun aikana edellisenä vuotena. Toimintaan vaikuttivat myös hoitoalan työtaistelutoimet. Koko vuosi oli käytännössä kriisijohtamista.

Osastolla 3 oli vuoden loppuun asti koronakohortti, jossa hoidettiin alueellisesti Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan koronapotilaita, altistuneita ja koronaepäilyjä. Koronatilanne kokonaisuudessaan, muutokset sairauslomaperiaatteissa (lievissäkin flunssassa ei voinut tulla töihin), henkilökunnan lukuisat koronainfektiot, asiakkaiden raskashoitoisuus ja vaikeat käytösoireet aiheuttivat työkyvyttömyyspoissaolojen ja lisähenkilökunnan tarpeen vuoksi lisäkustannuksia. Epidemian vuoksi sairaalatarvikkeiden hinnat olivat korkeat ja suojaimia tarvittiin todella paljon.

Vuonna 2022 koronapandemian vaikutukset toimintaan olivat suurimmat koko pandemian aikana. Eristyspotilaita oli koko vuoden aikana keskimäärin 10,7 joka päivä (7,4 v. 2021). Pisaraeristyspotilas tarvitsi yleensä koko 2–4 hengen huoneen, eli käytännössä n. 10 pisaraeristyspotilasta jatkuvasti tarkoitti n. 20 paikan olevan jatkuvasti pois käytöstä. Tämän vuoksi myös sairaalan asiakaskuormitus oli normaalia matalampi, 88,4 % 70 paikan kokonaismäärästä laskien. V. 2021 kuormitus oli 77,5 % laskettuna 90 paikan kokonaismäärästä. Kuormitusprosentti ei kuitenkaan kuvasta työn määrää, sillä pisara-kosketuseristyksessä hoitaminen vie erittäin paljon henkilöstöresursseja. Vuoden kuormitushuippu 107,1 % oli 20.12.2022.

Eristysten pitkittämistä hoitajaksoista huolimatta tavoite lyhytaikaisten osastojaksojen keskipituudesta alle 10 vrk saavutettiin. Lyhytaikaisten osastojaksojen keskipituus oli 9,6 vrk (9,7 v. 2021) ja kaikkien hoitajaksojen 11,9 vrk (11,7 v. 2021). Koronaepidemia hidasti myös pitkäaikaispaikoille siirtymistä ja häiritseviä pitkäaikaispotilaiden määrää ja kotihoidossa olevien palaamista omiin hoitoyksiköihinsä. Pitkäaikaispaikkaa odottavien potilaiden määrä (sisältäen myös Lyhty-arviojonon) oli 11,9 (13,9 vuonna 2021). Tavoitteena oli <10. Varsinaisia pitkäaikaispaikkaa odottavia oli keskimäärin 9,5 (10,5 vuonna 2021).

Kaikesta huolimatta sairaala pystyi vastaamaan hoidon tarpeeseen. Vanajaveden sairaalassa hoidettiin myös huomattavasti enemmän ulkokuntalaisia, kuin hämeenlinnalaisia hoidettiin muissa terveyskeskuksissa, ja etenkin eniten resursseja vieviä pisaraeristyksessä hoidettavia potilaita. Siirtoviivepäiviä ei enää 2022 tilastoitu eikä laskutettu. Siirtoviivekustannukset olivat laskeneet vuoden 2009–11 tasosta (1 milj. euroa 10 vuodessa nollassa, joten kumulatiivisesti toiminnan tehostuminen on tuonut pelkästään siirtoviiveissä säästöä yli 10 milj. euroa.

Sairaalaan palautui hoitajakson jälkeen saman sairauden vuoksi erittäin vähän asiakkaita, ja tavoitteena ollut palautuvien asiakkaiden määrä 2 % / 7 vrk alittui. Hoitajaksojen tavoitemäärä 2 000 alittui edellä mainittujen syiden vuoksi ollen 1 787 jaksoa (2007 v. 2021). Bruttohoitopäivien kertymä oli 22 559 (25 450 v. 2021).

Henkisen hyvinvoinnin palvelut

Henkisen hyvinvoinnin palveluissa tavoitteena oli mielenterveyden edistäminen ja tukeminen äkillisissä henkistä tasapainoa ja toimintakykyä horjuttavissa kysymyksissä sekä mielenterveyskuntoutujien palveluissa. Työmuotoina ovat yksilövastaanotot, perhe- ja verkostotapaamiset, kotikäynnit sekä ryhmähoidot. Palvelut muodostuvat terveysasemilla työskentelevien psykiatristen sairaanhoitajien ja psykologien palveluista (10 760 yksilökontaktia), psykiatrisesta ryhmäkuntoutuksesta (101 yksilö- ja 2 186 ryhmäkäyntiä) sekä psykiatrisesta päiväyksiköstä (1 064 hoitopäivää ja 462 käyntiä) ja kuntoutuspoliklinikasta (3 017 yksilökäyntiä). Maahanmuuttaja-asiakkaita varten on psykiatrinen sairaanhoitaja. Kaikissa yksiköissä on mahdollisuuksien mukaan otettu etä- ja videovastaanotot käyttöön. Avosairaanhoidosta saatiin psykiatripalvelut konsultointiin ja asiakkaiden yhteistapaamiisiin (173 yhteistapaamista). Psykiatrin työpanos on ollut 50 % osan vuotta. Psykiatrisen ryhmäkuntoutuksen ryhmiä on 16 ja niissä käyville asiakkaille laadittiin yksilöllinen, määräajoin tarkistettava kuntoutussuunnitelma. Ryhmäkuntoutuksen yhteydessä toiminut pitkäaikaiskuntoutujien kotikuntoutus päättyi huhtikuussa työntekijän eläketapahtumaan. Henkisen hyvinvoinnin ostopalveluihin kuuluvat henkisen hyvinvoinnin asumispalvelut, kriisipäivystys, psykiatrinen ja työtoiminta ja Klubitalon toiminta. Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen ohjaukset ja päätökset tehdään asiakasohjausyksikössä.

Päihdepalveluiden tuottamisesta on sopimus A-klinikka Oy:n kanssa. Sopimus on irtisanottu päättymään vuoden 2023 lopussa.

Terveydenhuollon ostopalvelut

Terveydenhuollon ostopalveluihin kuuluivat erikoissairaanhoito, ensihoito, Koivikkokodin saattohoito ja maatalousyrittäjien työterveyshuolto. Erikoissairaanhoito ostettiin Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiriin kuntayhtymältä (KHSHP), jonka kanssa tehtiin kiinteätä yhteistyötä. Ortopedin ja pediatrin konsultaatiovastaanotot toimivat Viipurintien terveysasemalla säännöllisesti.

Terveyspalvelujen tukipalvelut

Terveyspalvelujen tukipalvelut -yksikkö tuotti palveluosastojen tarvitsemat johtamisen ja hallinnon palvelut, kehitti ja ylläpiti toiminnan edellyttämiä järjestelmiä sekä toimi kehittämistyön tukena. Vuonna 2022 Tukipalvelut huolehti laskutuksesta ja siihen liittyvästä asiakaspalvelusta, henkilöstö- ja taloushallinnon tukitehtävistä, asiakirjahallinnosta, arkistoinnista, tekstinkäsittelystä sekä sisäisestä logistiikasta. Tehtäviin kuului myös sähköisten järjestelmien toiminnasta huolehtiminen, potilastietojärjestelmän ja siihen liittyvien lisäohjelmistojen pääkäyttäjätehtävät sekä ICT-tuki.

Vuonna 2022 asiakasmaksuvapautushakemuksia tuli 101 kpl, joista myönteisiä päätöksiä oli 90 kpl ja kielteisiä 11 kpl. Vapautusten kustannusvaikutus oli vuositasolla 1 659 euroa. Laskutuspalveluissa asiakaslaskuja tehtiin avosairaanhoidossa 40 506 kpl, suun terveydenhuollossa 44 585 kpl ja Vanajaveden sairaalassa 2 006 kpl. Kuntalaskuja muodostui yhteensä 2 103 kpl. Kuntien laboratoriolaskuja oli arviolta noin 144 kpl ja hoitotarvikelaskuja 49 kpl. Täydenkorvauksen laskutusta (esim. vakuutusyhtiöt, vankilat, SPR:n vastaanottokeskus) on ollut 229 kpl.

ICT-tuessa merkittävimpiä projekteja oli tekstiviesti-ilmoittautumisen, laitehuollon järjestelmän (Effector), e-lomakkeiden ja raportointipohjaisen T3-aikojen seurannan käyttöönotot. Potilastietojärjestelmän LC 2021 -päivitystä valmisteltiin tekemällä alueellisesti mm. kirjaamismuutoksia ja laajamittaista testausta. Muita keskeisiä projekteja olivat suoran hammaskuvantamisen verkkoympäristön muutokset, koronarokotustodistusten muodostamisongelmien selvitys- ja korjaustyöt, lomakepalvelun käyttöönotto, RIS/PACS-päivitys sekä oikomisanalyysi.

Tukipalvelut-yksikkö toimi tiiviissä yhteistyössä myös kaupungin työllisyystiimin kanssa työllistäen palkkatuella useita henkilöitä vuodessa esimerkiksi opas- ja arkistotehtäviin. Koronapandemian takia työntekijöitä tarvittiin monenlaisiin tehtäviin, mm. opas-, takaisinsoitto-, koronatodistusten tuotostus- ym. töihin. Tukipalveluissa valmistauduttiin myös kaikissa tiimeissä hyvinvointialueelle siirtymiseen.

Talous

Hämeenlinnan terveystalot	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	14 777 140	6 667 000	2 149 600	8 816 600	13 152 159	4 335 559
Toimintamenot	-155 959 143	-156 032 000	-2 832 400	-158 864 400	-159 833 954	-969 554
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-141 182 002</i>	<i>-149 365 000</i>	<i>-682 800</i>	<i>-150 047 800</i>	<i>-146 681 795</i>	<i>3 366 005</i>

Vuonna 2022 Hämeenlinnan terveystaloiden toimintamenot olivat –159,834 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 13,152 milj. euroa. Toimintakate oli –146,682 milj. euroa. Covid-19-pandemian aiheuttamia kuluja oli yhteensä 4,0 milj. euroa ja laskennallisia kustannuksia 0,6 milj. euroa sekä valtiolta saatiin korvauksia 3,8 milj. euroa. Toimintakuluissa on mukana ulkoisia terveystaloiden ostoja (erikoissairaanhoidon, ensihoito, Koivikkokoti ja henkinen hyvinvointi) yhteensä 113,784 milj. euroa.

Tunnusluvut koko terveystalouden palvelut

Tunnusluvut	TA 2022	TP 2022
Avosairaanhoidon saatavuus: 3. vapaa kiireetön aika (vrk, keskiarvo)	<7	20 vrk lääkärille ja 10 vrk hoitajalle
Suun terveydenhuolto: 3. vapaa kiireetön aika	<90	Hammaslääkäri 44 Suuhygienisti 61
Toimintakatteen kasvu (%)	<1 %	2,1 %
Uusi sähköinen NPS (Net promoter Score) kysely vuonna 2020	<60	Avosairaanhoidon 68

IKÄIHMISTEN PALVELUT

Ikäihmisten palvelujen tulosalueen tehtävänä on tukea ikäihmisten mahdollisuuksia asua turvallisesti kotonaan mahdollisimman pitkään sekä järjestää tarpeenmukaisia asumisen ja palvelujen yhdistäviä ratkaisuja aina ympärivuorokautiseen hoivaan saakka. Palveluja tuotetaan omana toimintana, ostopalveluna sekä palveluseteleillä.

Ikäihmisten palveluihin kuuluvat asiakasohjaus, tukipalvelut, päivätoiminta, kotihoito, omaishoidon tuki, perhehoito, lyhytaikainen hoito ja pitkäaikainen tehostettu palveluasuminen ja laitospalvelu vanhainkotihoiva. Ikäihmisten asiakasohjaus ja ostopalveluiden hankinta on organisoitu asiakasohjaus ja ostopalvelut -tulosyksikön alaisuuteen. Ikäihmiset ohjautuvat palveluihin asiakasohjausyksikön kautta, jossa palvelutarve selvitetään yhdessä asiakkaan kanssa ja järjestetään hänelle soveltuvimmat palvelut. Lisäksi kaupunki ja seurakunta yhteistyössä rahoittavat vapaaehtoiskeskus Pysäkin toimintaa.

Alustavan väestötiedon mukaan vuoden 2022 lopussa Hämeenlinnassa oli 75 vuotta täyttäneitä yhteensä 8 791, mikä on 12,9 % koko väestöstä. Kasvua 75 vuotta täyttäneiden määrässä oli 376 henkilöä edelliseen vuoteen nähden.

Koronapandemia vaikutti edelleen vuoden aikana lähes kaikkiin ikäihmisten palveluihin. Koronaan liittyvien toimintamallien ja -käytänteiden perusmallit ovat kuitenkin olleet valmiina ja tarvittaessa päivitettävissä, mikä on sujuvoittanut koronatyötä edelliseen vuoteen verrattuna. Koronan vaikutukset ovat ulottuneet monin eri tavoin asiakkaisiin, henkilöstöön, prosesseihin ja talouteen.

Säännöllisen kotihoidon piirissä oli joulukuun 2022 aikana yhteensä 1 084 asiakasta, joista 857 oli 75 vuotta täyttäneitä. Kauriala-Myllymäen kotihoidon tuottaa Attendo Oy. Kotihoidossa on käytössä myös palveluseteli, jonka käyttö on kasvavaa.

Kehitystyötä hyvinvointiteknologian hyödyntämiseksi jatkettiin mm. vakiinnuttamalla lääkeautomaatti Evondoksen käyttöä ja videovälitteisten etäkäyntien toteuttamista.

Kaupungilla oli käytettävissä valtion erillisrahoitusta rintamaveteraanien kotona asumisen tukemiseen. Valtion rahoituksella palveluja järjestettiin noin 53 rintamaveteraanille. Valtiokonttorin rahoituksesta 45 % kohdistui rintamaveteraanien kotihoitoon ja niihin rinnastettaviin palveluihin, 42 % ympärivuorokautisessa hoivassa asuvien veteraanien hoiva- ja hoitokuluihin, 5 % ateriapalvelukuluihin, 2 % omaishoitoon ja 6 % erilaisiin tukipalveluihin, kuten kuljetuspalveluun ja päivätoimintaan.

Tukipalvelut koostuvat ateria- ja turvapalveluista sekä sosiaalihuoltolain mukaisista kuljetuspalveluista. Kotona asuvien ateriapalvelut toteutettiin asiakaskohtaisesti sovitulla tavalla hyödyntäen markkinoilla toimivia yrityksiä. Kotona asuville on tarjolla turvapuhelinpalvelu, johon sisältyy turvaranneke ja asiakkaan tarpeen mukaan muita turvalaitteita, hälytyskeskustoiminta sekä ympärivuorokauden toteutettavat auttajäkynnit. AddSecure Smart Care Oy vastaa laite- ja hälytyskeskustoinnista ja kotihoidon henkilöstö toteuttaa auttajäkynnit.

Ikäihmisten päivätoimintaa järjestetään kaupungin omana toimintana Lammilla, Hauholla, Kalvossa ja kantakaupungissa Voutilakeskuksessa. Koronapandemia on vaikuttanut edelleen kaikkien yksiköiden päivätoiminnan toteuttamiseen. Mm. ryhmäkoot ovat olleet rajattuja ja kuljetusjärjestelyissä on huomioitu vallitseva koronatilanne.

Omaishoidon tukea myönnettiin kaikille kriteerit täyttävälle hakijoille palkkiona ja/tai palveluina hoivaa tarvitsevan kuntalaisen kotona tapahtuvan hoidon toteuttamiseen. Omaishoitajille myönnettiin liikuntakortti, jolla pääsee veloitusetta kaupungin uimahalleille ja sovittuihin kaupungin kuntosaleihin. Omaishoitajille tarjottiin mahdollisuutta terveystarkastukseen. Uusille omaishoitajille tarjottava omaishoidon valmennus Ilveskodissa on käynnistetty syksyllä koronataulun jälkeen. Omaishoidon piirissä oli vuoden 2022 aikana yhteensä 628 ikäihmistä, joista 75 vuotta täyttäneitä oli 504.

Ympärivuorokautisessa pitkäaikaishoivassa oli tammikuussa 2022 yhteensä 853 asiakasta ja joulukuussa 2022 yhteensä 847 asiakasta, joista 741 oli 75 vuotta täyttäneitä. Määrän kasvua hillitsi ei-ympärivuorokautisten paikkojen lisääntynyt käyttö. Ympärivuorokautisen hoivan kattavuus on pienentynyt tavoitteen suuntaisesti, mutta tavoitteeseen ei ole vielä päästy, koska sen edellytyksenä on kotihoidon vahvistuminen, jota ei ole pystytty toteuttamaan riittävästi.

Kaupungin omia tehostetun palveluasumisen yksiköitä oli vuoden lopussa seitsemän, joissa oli yhteensä 274 paikkaa. Laitosmuotoisia vanhainkotipaikkoja oli vuoden lopussa yhdessä kaupungin omassa yksikössä yhteensä 22 ja näistä lähes kaikki lyhytaikaispaikkoja. Ympärivuorokautisen hoivan paikoista noin 70 % hankittiin ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta. Myös palveluseteli on ollut käytössä tehostetun palveluasumisen hankintaan.

Lyhytaikaispaikkojen keskittämistä kaupungin omaan tuotantoon jatkettiin edelleen muuttamalla pitkäaikaispaikkoja lyhytaikaispaikoiksi Tuuloksen Hoivatuudessa.

Hoivakotien henkilöstömitoitukseen liittyvä lainsäädäntö vahvistettiin kesällä 2020 ja se tulee voimaan portaittain. Uuden lainsäädännön myötä hoivakotien välittömän asiakastyön mitoituksen tuli olla kaikissa yksiköissä vähintään 0,55 tammikuusta 2021 alkaen ja 0,6 tammikuusta 2022 alkaen. Lisäksi välittömään ja välilliseen työhön kuuluva työaika erotellaan aiempaa tarkemmin. Mitoituksen vahvistaminen on edellyttänyt resurssin vahvistamista osassa yksiköitä vuodesta 2021 lähtien. Siirtymäaika 0,7 tason mitoitukseen myöhennettiin syksyllä 2022 siten, että 1.4.2023 mitoitus tulee

nostaa tasolle 0,65 ja 1.12.2023 tasolle 0,7. THL:n loka-marraskuussa 2022 tehdyn selvityksen mukaan lähes kaikki kaupungin omat yksiköt ovat saavuttaneet 0,7 mitoitustason. Kaikkien yksiköiden keskiarvo oli 0,63. Kaksi yksityisen palveluntuottajan yksikköä jäi 0,58–0,59 mitoitustasolle.

Ikäihmisten tehostetun palveluasumisen hankintaan on liitetty vaikuttavuusarviointi, jossa hyödynnetään asiakastytyväisyyskyselyjen tuloksia ja RAI-arviointien tietoja. Puitesopimuskumppaneiden kesken toteutetaan ns. minikilpailutus vuosittain hinnan, laadun ja vaikuttavuuden perusteella, joka määrää seuraavan vuoden hankintajärjestyksen.

Vapaaehtoiskeskus Pysäkki on mukauttanut toimintaansa koronatilanteen mukaan lähi- ja etätöihin. Etäryhmätöitä on juurtunut osaksi Pysäkin toimintaa. Pysäkin näkyvyyttä ja virtuaalista läsnäoloa vahvistettiin some-kanavien kautta, joihin säännöllisesti tuotettiin sisältöä. Vapaaehtoisten osallisuutta ja vaikuttamista pyrittiin koronatilanteesta huolimatta edistämään mahdollisuuksien mukaan mm. erilaisilla vapaaehtoisten tilaisuuksilla sekä kyselyllä. Pysäkin toiminta jää kaupungille sote-toimialan siirtyessä Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle.

Asiakastytyväisyyskyselyt toteutettiin syksyllä sekä kotihoidon että ympärivuorokautisen hoivan asiakkaille. Kotihoidon asiakastytyväisyyskyselyn keskiarvo oli 4,41 ja ympärivuorokautisen hoivan 4,29 asteikolla 1–5. Sekä ympärivuorokautisen hoivan asiakastytyväisyys (aiempi 4,1) että kotihoidon asiakastytyväisyys (aiempi 4,3) on noussut. Tuloksia voidaan pitää erittäin hyvinä.

Kaupungin omaan toimintaan kohdistui vuoden aikana 14 reklamaatiota, joista 6 käsiteltiin muistutuksena. Aluehallintovirasto antoi 6 kanteluratkaisua ja Potilasvakuutuskeskus yhden päätöksen kaupungin omista yksiköistä. Vireille tuli 2 aluehallintoviraston kantelua kaupungin omista yksiköistä. Lisäksi kaupungin omaan toimintaan osoitettiin 15 erilaista korvausvaatimusta, joista 13 korvattiin. Yhdestä korvausasiasta vastaanotettiin lausuntopyyntö Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle. Yksityisistä hoivakodeista kirjattiin 22 muistutusta ja 3 kantelua. Reklamaatioiden perusteella käynnistettiin tarvittavia toimenpiteitä. Valvontakoordinaattori teki kaikkiin yksityisiin ja yhtä yksikköä lukuun ottamatta kaikkiin kaupungin omiin ympärivuorokautisiin yksiköihin valvontakäynnin.

Henkilöstön saatavuus vaikeutui vuoden aikana edelleen sekä vakituisten että sijaisten osalta. Erietyisesti pyhäajat ja kesälomakausi olivat haasteellisia henkilöstön saatavuuden suhteen. Lisähaastetta henkilöstön saatavuuteen ja henkilöstön jaksamiseen toivat edelleen koronapandemian monitahoiset vaikutukset. Vaikka henkilöstön saatavuuden osalta tehtiin monia toimenpiteitä vuoden aikana, ei niillä saavutettu riittävästi tuloksia.

Talous

Ikäihmisten palvelut	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	17 980 515	14 283 000	2 151 300	16 434 300	16 720 026	285 726
Toimintamenot	-73 936 257	-72 144 000	-3 781 000	-75 925 000	-78 204 271	-2 279 271
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-55 955 742</i>	<i>-57 861 000</i>	<i>-1 629 700</i>	<i>-59 490 700</i>	<i>-61 484 245</i>	<i>-1 993 545</i>

Vuonna 2022 ikäihmisten palvelujen toimintamenot olivat -78,204 miljoonaa euroa ja toimintatuotot 16,720 miljoonaa euroa. Toimintakate oli -61,484 miljoonaa euroa, joka on 2,0 milj. euroa muutettua talousarviota heikompi. Covid-19-pandemian aiheuttamia kustannuksia oli yhteensä 0,33 milj. euroa ja laskennallisia kustannuksia 0,074 milj. euroa. Valtiolta saatiin korvausta 0,29 milj. euroa.

Tulomäärärahat ylittyivät noin 0,285 milj. eurolla. Ylitys koostui pääosin valtiolta tulevista erilliskorvauksista, jotka on tarkoitettu käytettäväksi rintamaveteraanien kotona asumisen tukemiseksi, sekä koronakorvauksista.

Menomäärärahat ylittyivät yhteensä noin 2,279 milj. eurolla. Kustannusten ylittymiseen vaikutti merkittävästi vaikeutunut henkilöstön saatavuustilanne ja poissaolot, joiden vuoksi työvoiman vuokrausta jouduttiin käyttämään suunniteltua enemmän. Tehostetun palveluasumisen ostot olivat myös arvioitua suuremmat, sillä uuden hankinnan hinnannousu oli ennakoitua huomattavasti suurempi.

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TP 2022
Kotona asuvien %-osuus 75 vuotta täyttäneistä	90,3 %	vähintään 92 %	91,6 %
Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien %-osuus 75 vuotta täyttäneistä	10,5 %	noin 11 %	9,75 %
Pitkäaikaishoivassa olevien %-osuus 75 vuotta täyttäneistä enintään	9,7 %	enintään 8,0 %	8,4 %
Omaishoidon tukea saavien %-osuus 75 vuotta täyttäneistä (asiakkaat vuoden aikana)	6,1 %	vähintään 6,0 %	5,7 %

Kaupunkirakennelautakunta

Kaupunkirakennelautakunnan tehtävänä on maaomaisuuden kehittäminen, yleiskaavoitus ja asemakaavoitus, kaupunkiympäristön suunnittelu, infran rakentaminen ja kunnossapito, liikenteen hallinta, joukkoliikenteestä ja kaupungin toimitiloihin liittyvästä toiminnasta vastaaminen ja lupaviranomaisena toimiminen.

Lautakunta toimii myös ympäristönsuojelulain mukaisena ympäristönsuojeluviranomaisena, maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena kunnan rakennusvalvontaviranomaisena, ulkoilulain mukaisena kunnan leirintäalueviranomaisena, maa-aineslaissa tarkoitettuna lupa- ja valvontaviranomaisena, elintarvikelain mukaisena kunnan valvontaviranomaisena, terveydensuojelulain mukaisena kunnan terveydensuojeluviranomaisena ja lääkelain tarkoittamana nikotiinivalmisteiden sekä tupakkalain tarkoittamana kunnallisena lupa- ja valvontaviranomaisena.

Kaupunkirakenteen strategista suunnittelua edistettiin uuden yleiskaavatyön valmistelulla, ranta-asumisen periaatteiden tarkistuksella ja tulevaa kaavoitusta tukevilla yleissuunnitelmissa (Poltinahan kilpailu ja Lääninsairaalan alue) sekä keskustavision päivytykseen liittyvillä selvityksillä, joita olivat kaupan palveluverkkoselvitys ja keskustan liikenneselvitys, joka valmistuu vuoden 2023 alkupuolella. Merkittävistä kaavahankkeista päätöksentekoon valmistuivat Asemantaustan suojelu-kaava ja Ruusukortteli. Mettolan ja Alilaurilan uusien pientaloalueiden kaavoitusta edistettiin.

Infran suunnittelun keskeisiä kohteita olivat Hämeentien saneeraussuunnittelu ja Aleksis Kiven kadun–Rengontien kiertoliittymän suunnittelu. Tulevien vuosien asuntokatu- ja saneeraussuunnitelmia tehtiin ja kevytpyörätiekokeilun yleissuunnitelma laadittiin. Joukkoliikenteessä edistettiin lippuyhteistyötä, otettiin käyttöön lähimaksaminen ja laajennettiin reaaliaikainen seuranta kaikkeen liikenteeseen. Lisäksi valmisteltiin maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen kilpailutus. Keskusten toiminta siirtyy hyvinvointialueelle vuonna 2023.

Kiinteistömuodostuksen viive on purettu ja toimitustuotanto pyörii tehokkaasti. Erityisesti omakotitontteja luovutettiin edellisvuotta vähemmän. Maaomaisuuden toiminnan kehittämistyötä on jatkettu. Vuonna 2021 aloitettu Kestävä maankäytön malli -hanke on edennyt vuoden 2022 aikana aikataulun mukaisesti ja se on nyt pilotointivaiheessa.

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun osalta jatkettiin yhteistoimintaa Hattulan kunnan kanssa. Virka-ajan ulkopuolinen eläinlääkäripäivystys toteutettiin yhteistyössä useamman kunnan kanssa. Maaseutupalveluyksikkö Hämeeltä hankittiin viljelijätukiin liittyvät palvelut.

Kiinteistöomaisuuden toimenpideohjelman mukaisia toimenpiteitä toteutettiin useita, esim. tarpeettomien kiinteistöjen myyntejä sekä huonokuntoisten rakennusten purkuja. Talonrakennusinvestointikohteista valmistui Kaurialan koulun uudisrakennus.

Energiatehokkuussopimuksen toimeenpanosuunnitelman mukaisia toimenpiteitä toteutettiin tavoitteiden mukaisesti.

Lautakunnan sitovat tavoitteet

Elinvoimainen asumiskaupunki

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Nopeat ja sujuvat viranomaispalvelut	Lupaprosessien sujuvuus <ul style="list-style-type: none"> Rakennusluvut keskimääräinen käsittelyaika 3 viikkoa Ympäristö- ja maa-ainesluvut keskimääräinen käsittelyaika 5 kk Sijoittamis- ja katulupia noin 400 kpl Viranhaltijapäätöksiä noin 100 kpl 	Toteutui osittain: <ul style="list-style-type: none"> Rakennusluvut keskimääräinen käsittelyaika 3,8 viikkoa (seuranta-aika 6 kk vuonna 2022) Ympäristö- ja maa-ainesluvut keskimääräinen käsittelyaika 7,7 kk Sijoittamis- ja katulupia 502 kpl Viranhaltijapäätöksiä 204 kpl
	Kaavoituksen yksityisten hankkeiden käsittelyajat seurantaan <ul style="list-style-type: none"> Poikkeamis- ja suunnittelutaparatkaisuhakemuksista 2/3 käsitellään alle 2 kk:ssa Yksityisten pienet asemakaavan muutokset valmistuvat 1 v 3 kk Yksityisten elinkeinohankkeiden kaavamuutokset valmistuvat 1 v 3 kk 	Toteutui osittain: <ul style="list-style-type: none"> Poikkeamiset ja st-ratkaisut käsitellään vähän yli 3 kk:ssa Pienten asemakaavojen muutosten kesto oli noin 2 v Elinkeinohankkeiden kaavamuutokset valmistuvat keskimäärin noin 1 v.

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Toimiva ja kehittyvä keskusta	Keskustavisio on päivitetty	Toteutui osittain. Keskustavisiioon liittyviä selvityksiä laadittu: kaupan palveluverkkoselvitys, keskustan liikenneselvitys
	Hämeensaaren kaava ehdotusvaiheessa	Toteutui
	Tehty selvitys pitäjien yksityisten tonttien myynnin edistämisestä tontinjakoratkaisuja kehittämällä	Ei toteutunut. Selvitykseen liittyvä tutkimushanke muuttui alkuvuonna siten, että hanke ei vastannut alkuperäistä tavoitetta. Selvitys siirtyy myöhemmäksi.

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Sujuva liikenne Moreenissa ja Ahveniston sairaalan ympäristössä	Ahvenistontien parantamisen ensimmäinen vaihe on rakennettu	Toteutui
	Taipaleentien jatke valmis nykyisellä kaava-alueella	Toteutui

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Taloudellisesti kestävä palveluverkko	Tarpeettomia merkittäviä kiinteistöjä myyty 3 kpl	Toteutui osittain. Koivurinne ja Toivontie 1–3 on myyty.

Resurssiviisaus

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Kiinteistöjen kestävä ja tehokas käyttö	Rakennusten korjausvelan ja -tarpeen määrä on tarkennettu	Toteutui. PTS:t tehty
	Kiinteistöpalvelujen laadun seurannasta on käynnistetty säännöllinen koontiraportointi, joka tehdään vähintään puolivuositain.	Toteutui osittain. Ateria- ja siivouspalvelujen raportointi on käynnistetty. Kiinteistönhoidon osalta raportointi on vielä työn alla.
	Vuoden 2022 aikana laaditaan investointeihin alustava 5-vuotissuunnitelma ja valtuustokauden aikana siirytään rullaavaan 10-vuotissuunnitelmaan.	Toteutui.
	Valtuustokauden aikana siirytään rullaavaan 10-vuotiseen korjaus- ja kunnossapitosuunnitelmaan kaikkien kaupungin omistamien rakennusten osalta.	Ei toteutunut. Työn alla.

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Maa-ainesten hyödyntäminen infran rakentamisessa mahdollistetaan	Selvitetään maa-ainesten käsittelyyn tarvittavat luvat Moreenin laajennusalueella	Toteutui.

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Kaupunkirakenteen prosesseja on yksinkertaistettu ja digitalisoitu	Kestävän maankäytön malli -hanke edistyy suunnitellusti	Toteutui.

Hyvinvointia edistävä kaupunki

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Houkuttelevat kevyen liikenteen reitit sekä virkistysolosuhteet	Kaksi leikkipuistoa peruskorjattu	Toteutui.
	Kantakaupungin uusi koirapuisto rakennettu	Toteutui.

	Keskustan 30 km/h rajoituksen käyttöönottoa edistetty	Toteutui osittain. Keskustan liikennesuunnitelman päivitys.
	Parannettujen / kunnostettujen kävelyn tai pyöräilyn reittien pituus ja määrä /km, kpl	Toteutui. Reittejä kunnostettiin 0,9 km ja kohteita oli 2 kpl (Ahvenistontie, Rapamäki).
	Uusien pyöräreittien määrä km, kpl.	Toteutui. Uusia pyöräreittejä valmistui 0,8 km ja kohteita oli 3 kpl (Rapamäki, Olympiakatu, Wähäjärvenkatu).

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Turvallinen työympäristö	Sisäilmaprosessi on päivitetty	Toteutui.
	Koordinoiva sisäilmatyöryhmä on perustettu	Toteutui.

Kaupunkirakennelautakunnan talous

Kaupunkirakennelautakunnan sitovat toimintatuotot olivat talousarviossa 64,641 milj. euroa. Toteutuneet toimintatuotot olivat 66,372 milj. euroa. Tulot ylittyivät talousarvioon verrattuna 1,731 milj. eurolla. Suurimmat tulojen ylitykset johtuivat joukkoliikenteen saamista tuista ja yhteistoimintakorvauksista sekä tilapalveluiden ulkoisista vuokratuloista.

Toimintakulut olivat talousarviossa 63,016 milj. euroa ja 1,7 milj. euron budjettimuutoksen jälkeen 64,716 milj. euroa. Toteutuneet toimintakulut olivat yhteensä 64,929 milj. euroa. Toimintakulut alittivat 0,213 milj. eurolla muutetun talousarvion.

Sitovuustarkastelussa valmistus omaan käyttöön -erä käsitellään menojen oikaisueränä. Sitova menomääräraha oli talousarviomuutoksen jälkeen, valmistus omaan käyttöön huomioiden, 63,948 milj. euroa. Toteutuma oli 64,069 milj. euroa.

Kaupunkirakennelautakunnan toimintakate oli 2,302 milj. euroa kun alkuperäisessä talousarviossa toimintakate oli 2,393 milj. euroa ja muutetussa talousarviossa 0,693 milj. euroa.

Julkisen käyttöomaisuuden investointien menomääräraha oli 7,535 milj. euroa. Toteutuma oli 7,490 milj. euroa. Toimintatuottoja talousarviossa oli 0,5 milj. euroa ja toteutuma oli 0,497 milj. euroa. Talonrakennuksen investointien määräraha oli 16,650 milj. euroa ja toteutuma 12,566 milj. euroa.

Kaupunkirakenteen infran irtaimen omaisuuden investointien menomäärärahaa oli 0,200 milj. euroa ja toteutuma oli 0,149 milj. euroa. Tilapalvelun kalustoinvestointien menomääräraha oli 1,090 milj. euroa ja toteutuma oli 0,723 milj. euroa.

Kokonaisuutena kaupunkirakennetoimialan talous toteutui muutettua talousarviota paremmin. Toimintatuotot ylittyivät merkittävästi joukkoliikennepalveluissa ja maankäytön suunnittelussa. Budjetoidut toimintakulut alittuivat kaikilla muilla tulosalueilla paitsi maankäytön suunnittelussa ja infraassa.

	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA						
Tuloarviot ja määrärahat						
Myyntituotot	8 843 831	7 087 000		7 087 000	7 039 151	-47 849
Maksutuotot	3 948 558	4 056 400		4 056 400	4 215 999	159 599
Tuet ja avustukset	1 591 907	993 600		993 600	2 202 801	1 209 201
Muut toimintatuotot	52 547 605	52 504 000		52 504 000	52 914 060	410 060
Toimintatuotot	66 931 901	64 641 000		64 641 000	66 372 012	1 731 012
Valmistus omaan käyttöön	776 345	768 000		768 000	859 705	91 705
Henkilöstökulut	-13 380 301	-12 470 900		-12 470 900	-12 037 384	433 516
Palvelujen ostot	-24 877 417	-26 400 000	-1 000 000	-27 400 000	-27 425 374	-25 374
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 476 494	-8 089 500	-700 000	-8 789 500	-9 057 589	-268 089
Avustukset	-743 700	-200 000		-200 000	-199 376	624
Muut toimintakulut	-14 655 120	-15 855 600		-15 855 600	-16 210 133	-354 533
Toimintamenot	-62 133 032	-63 016 000	-1 700 000	-64 716 000	-64 929 856	-213 856
Toimintakate (netto)	5 575 214	2 393 000	-1 700 000	693 000	2 301 861	1 608 861

Vuonna 2022 kaupunkirakennelautakunnan toimintakulut olivat 64,930 milj. euroa ja menoja oikaiseva valmistus omaan käyttöön oli 0,860 milj. euroa, toimintatuotot olivat 66,372 milj. euroa. Toimintakate oli 2,302 milj. euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta on kaupunkirakenteen toimialalla järjestetty asianmukaisesti. Talousarvion toteutumista seurataan säännöllisesti samoin kuin tavoitteiden toteutumista. Tietojärjestelmät ovat luotettavia, hankintoja tehdään asiantuntevasti huomioiden laatukriteerit, toimintavaltuudet ja lain-säädäntö.

Joukkoliikenteen resursseja on lisätty ja koulukuljetussuunnittelun seudullisesta toteuttamisesta luovutaan. Näin saadaan suunnattua resurssia Hämeenlinnan koulukuljetussuunnitteluun. Rekrytoinneissa on saatu suurempi työhakemusten määrä. Maaomaisuuden sopimusjärjestelmää on pyritty kehittämään, mutta työ on vielä kesken. Henkilöstön perehdyttämiseen on kiinnitetty enemmän huomiota ja pyritty paremmin siitä huolehtimaan.

Kaupunkirakenteessa pyritään edelleen riskien minimointiin. Toiminnanohjausjärjestelmää pilotoidaan, näin saadaan sisäinen ja ulkoinen viestintä ja henkilöstön osallisuus paremmaksi. Sopimusjärjestelmään kehitetään edelleen mm. maaomaisuuden sektorilla. Tonttimarkkinointiin on suunniteltu ostopalvelua, jonka avulla työkuormaa saadaan vähennettyä. Pitkän aikavälin suunnitelmallisuutta kehitetään ja näin voidaan arvioida tarvittavia resursseja paremmin.

Lautakunnan investoinnit 2022

Kunnallistekniikan investoinnit

		Merkittävimmät kohteet	TA 2022	TP 2022
Asuntoalueet	Menot		-200 000	-27 685
Elinkeinoalueet	Menot	Katsastusmiehentien kääntöpaikan rakentaminen	-400 000	-182 939
Infra	Menot	Ahvenistontien saneeraus, Voutilan asevelikylän katusaneeraus, Papinniityn alueen katusaneeraus.	-4 215 000	-3 881 944
Erilliskohteet	Menot		-320 000	-3 168
Kevyt liikenne	Menot	Rapamäen oikaisu ja Olympiakadun jatke. Jukolan raitin ja aukion saneeraus.	-1 000 000	-1 195 222
	Tuotot	Avustus Rapamäen oikaisuun	500 000	335 470
Liikenne	Menot	Vuorentaan koulun saattoliikenne, Sairaalatien ja Hautaportinkujan rakentaminen.	-100 000	-280 998
Sillat	Menot		-20 000	
Puistot ja leikkipaikat	Menot	Hämeensaaren ranta, Käänteenaron koirapuisto, Vexi Salmen puisto, Saarenpään puiston peruskorjaus ja Ahveniston uimarannan leikkipaikan peruskorjaus.	-215 000	-511 885
	Tuotot	Avustus Hämeensaaren rantaan		42 000
Liikuntapaikat	Menot	Tervaniemen ranta, Frisbee-rata litalaan ja Alvettulan jääkiekkokaukalo.	-195 000	-115 193
	Tuotot	Avustus Tervaniemen rantaan		45 573
Kansallinen kaupunkipuisto	Menot	Aulangon alue, rantareitin valojen saneeraus	-170 000	-226 871
	Tuotot	Avustus Aulangon alueeseen.		74 085
Valaistus	Menot	Valaistussaneerauksia ja uudisrakentamista.	-700 000	-1 064 131
Kunnallistekniikka yhteensä	Menot		-7 535 000	-7 490 035
	Tuotot		500 000	497 128
	Netto		-7 035 000	-6 992 907

Infran investointien menomääräraha oli yhteensä 7,535 milj. euroa. Investointituloja oli budjetoitu 0,500 milj. euroa. Investointiohjelma sisälsi Rapamäentien oikaisun hankkeen, johon myönnettiin valtion investointiavustusta. Investointimenojen toteuma oli 7,490 milj. euroa. Rakennuskustannusten nousu ei näkynyt merkittävästi vielä 2022 investoinneissa, koska hankkeet kilpailutettiin alkuvuodesta 2022, eivätkä sopimukset sisältäneet indeksisidonnaisuutta.

Suurimmat investointikohteet olivat Ahvenistontien saneerauksen 1. vaihe, Rapamäen oikaiseva pyörätiehanke, Voutilan asevelikylän aluesaneeraus ja Papinniityn alueen katusaneeraus.

Irtaimen omaisuuden investoinnit

Kaupunkirakenteen infran kalustoinvestointeihin käytettiin 0,149 milj. euroa. Tilapalvelun kalustoinvestointeihin käytettiin 0,723 milj. euroa.

Talonrakennusinvestoinnit

Investointiosan talonrakennuksen määräraha oli 16,650 milj. euroa ja käyttö oli 12,146 milj. euroa. Rakennusten perusparannukseen siitä käytettiin 2,554 milj. euroa. Suurimpina yksittäisinä kohteina olivat Kaurialan koulun uudisrakennus 6,462 milj. euroa ja Sairion päiväkodin peruskorjaus 1,459 milj. euroa. Kaurialan koulun uudisrakennuksen liikuntasaliin opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi 600 000 euron avustuksen ja siitä on vuodelle 2022 kirjattu 420 000 euroa.

TILAPALVELUT

TALONRAKENNUS	TA 2022 Menot	TA 2022 Tulo	TP 2022 Menot	TP 2022 Tulo	TP 2022 Netto
Hankkeet	-13 650 000		-10 011 519	420 000	-9 591 519
HYK uudisrakennus	-3 000 000		-1 009 763		-1 009 763
Lyseon kortteli			-15 178		-15 178
Kaurialan koulu, uudisrakennus	-5 500 000		-6 881 928	420 000	-6 461 928
Vuorentaan koulu uudisrakennus			-1 983		-1 983
Myllymäen koulun peruskorjaus	-3 500 000		-1 028 424		-1 028 424
Ruununmyllyn koulun peruskorjaus	-1 500 000		-216 553		-216 553
Ahveniston maaumala			-7 136		-7 136
Piha Kaurialan koulu uudisrakennus			-750 000		-750 000
Ruununmyllyn koulun piha			-100 554		-100 554
Myöhemmin niittävät kohteet	-150 000				
Perusparannushankkeet	-3 000 000		-2 554 498		-2 554 498
Kankaantaan päiväkotia, peruskunnostus			-901		-901
Sairion päiväkodin peruskorjaus			-1 458 773		-1 458 773
Kaurialan lukio, sisäilmakorjaukset			-278 404		-278 404
Vanajanlinna, Ratsulan sisäilmakorjaukset ja lisähuone			-207 336		-207 336
Kankaantaan päiväkotia, piharakennus			-139 405		-139 405
Verkatehdas, Radiotalon vesikatto			-1 798		-1 798
KoKeVa:N IV peruskunnostus ja käyttövesijohdot			-6 308		-6 308
Lammin kirjasto, vesikatto, maalämpö ja ilmanvaihto			-18 071		-18 071
Vuorentaan koulun piha			-202 221		-202 221,41
Palanderin talon julkisivujen kunnostus ja lämmönjakohuone			-241 280		-241 279,62
Talonrakennus yhteensä	-16 650 000		-12 566 017	420 000	-12 146 017

KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA JA HALLINTO

Kaupunkirakennelautakunnan ja hallinnon kokonaisuuteen kuuluvat kaupunkirakennelautakunnan ja sen alaisten jaostojen sekä hallinnon kustannukset. Kaupunkirakennelautakunta kokoontui 10 kertaa ja käsitteli 238 asiaa.

Talous

Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	100	191 000		191 000	193 085	2 085
Toimintamenot	-810 494	-1 285 000		-1 285 000	-1 005 867	279 133
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-810 394</i>	<i>-1 094 000</i>		<i>-1 094 000</i>	<i>-812 782</i>	<i>281 218</i>

Vuonna 2022 kaupunkirakennelautakunnan ja hallinnon toimintakulut olivat 1,006 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 0,193 milj. euroa. Toimintakate oli -0,813 milj. euroa.

MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU

Maankäytön suunnittelun tulosalue koostuu kaavoituksesta, maaomaisuuden hallinnasta, infran suunnittelusta sekä kiinteistö- ja mittauspalveluista.

Kaavoituksen tehtävänä on yleis- ja asemakaavoitus sekä osallistuminen muuhun kaupunkisuunnitteluun. Vuonna 2022 valmistui 9 asemakaavan muutosta (vuonna 2021: 12) ja 6 rantayleiskaavan tai -asemakaavan muutosta (2021: 4 kpl). Valmistuneista asemakaavan muutoksista merkittävimmät olivat Ruusukortteli (hyväksymiskäsittelyssä 2023), Lammin koulukeskus ja Myllymäen koulun sekä Paikkalan teollisuusalueen asemakaavan muutokset. Edellä mainittu valmistuneiden kokonaismäärä sisältää yksityisten hakemat pienet kaavamuutoshankkeet, joita valmistui 4 kpl.

Merkittävä ydinkeskustaan sijoittuvan Ruusukorttelin kaavamuutostyö saatiin päätökseen. Uusista pientaloalueista kaavasunnittelua edistettiin Mettolan yli 30 hehtaarin alueella, jonne on tulossa noin 130 pientalotonttia. Alilaurilan alueen suunnittelutyötä on jatkettu ja se pyritään saamaan valmiiksi vuoden 2023 aikana. Hämeensaaren kaavoitustyössä on suoritettu ehdotusvaiheen kuuleminen ja sen suunnittelu jatkuu osittain muutetuin suunnitelmin vuonna 2023. Paikkalan teollisuusalueen kaavamuutos saatiin päätökseen vuonna 2022. Kantakaupungin koulukaavoista valmistui Myllymäen koulua koskeva asemakaavan muutos. Pitäjien kaavahankkeista Lammin koulukeskuksen kaavamuutos on saanut lainvoiman. Talvella 2022 päivitettiin ranta-asumisen periaatteet vyöhykekartoitteen saatujen vuoden 2021 kokemusten perusteella.

Poikkeamislupapäätöksiä tehtiin 56 kpl (2021: 33 kpl) ja suunnittelutarveratkaisuja 4 kpl (2021: 7 kpl). Poikkeamislupia ja suunnittelutaratkaisuja päätöksenteossa oli yhteensä 60 kpl, kun yhdeksän vuoden keskiarvo ko. päätöksissä on 39 kpl. Vireille tulleiden em. hakemusten määrä laski edellisvuodesta ollen 2022 vuonna 52 kpl (2021: 65 kpl), joista poikkeamishakemusten osuus oli 48 kpl ja suunnittelutarvehakemusten määrä 4 kpl. Suunnittelutarveratkaisujen määrän laskua selittää osittain se, että monissa rakennushankkeissa, joissa tarvitaan suunnittelutarveratkaisu, poiketaan myös asioista, jotka vaativat poikkeamislupapäätöksen. Näissä tapauksissa hakemus tilastoidaan poikkeamislupahakemuksena.

Infran suunnittelussa laadittiin Hämeentielle katu- ja rakennussuunnitelmat. Aleksis Kiven kadun-Rengontien liittymään laadittiin kiertoliittymän katu- ja rakennussuunnitelmat. Katujen saneeraus-suunnitelmia on tehty Myllymäkeen. Moreenin eteläosan katujen yleissuunnittelu aloitettiin. Koulujen liikenneturvallisuuden parantamiseksi laadittiin Seminaarin ja Kirkonkulman koulujen lähikauduille parannustoimenpiteitä. Hulevesien hallinnan parantamiseksi laadittiin korjaussuunnitelmat

Brahenkadun alikulkuun ja Laaniityn alueelle. Härkätien ja Painokankaan silloille laadittiin korjaussuunnitelmat sekä Luolajan risteyssillalle ja Kutalanjoen sillalle tehtiin erikoistarkastukset. Liikennesuunnittelussa laadittiin liikenteenohjaussuunnitelmat tehtyihin katusuunnitelmiin, laadittiin asemakaavoihin liikenneselvityksiä ja tehtiin Lammin, Ruununmyllyn ja HYK:n kouluille liikenneturvallisuuksuunnitelmat. Kasarmikadun kevytpyörätiekokeilusta laadittiin yleissuunnitelma. Lisäksi laadittiin iso joukko pienempiä liikenteenohjaussuunnitelmia. Osa infran suunnitelmista tehtiin omana työnä ja osa tilattiin konsulteilta.

Vihersuunnittelussa laadittiin Vexi Salmen puiston toteutussuunnitelma ja Saarenpäänpuiston ja Rauninmaan leikkipaikkojen korjaussuunnitelmat. Lammin torille laadittiin toteutussuunnitelma ja liittalaan suunniteltiin skeittipaikka. Infran suunnittelussa laadittiin myös Ruununmyllyn koulun pihan ja Lammin päiväkodin pihan korjaussuunnitelmat. Leikkipaikkaohjelman laadinta aloitettiin. Yhteistyössä luonto- ja viranomaispalveluiden kanssa laadittiin suunnitelmia valtion avustusta saaneisiin hankkeisiin koskien kansallista kaupunkipuistoa, ulkoilu- ja virkistysalueita sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Katu-, liikenne- ja vihersuunnittelijat ovat osallistuneet lisäksi kaavojen laadintaan.

Joukkoliikenteen pääpaino oli kaupunki- ja seutuliikenteessä. Vuonna 2022 sopimusliikenteessä tehtiin yli 1,5 miljoonaa nousua, mikä tarkoitti 60 % kasvua vuoteen 2021 verrattuna. Nousumäärä oli n. 10 % suurempi kuin ennen covid-19-pandemiaa vuonna 2019. Joukkoliikenneohjelma valmistui vuoden 2021 aikana ja eteni valtuuston käsittelyyn keväällä 2022. Henkilö- ja joukkoliikennettä kilpailutettiin viidessä eri tarjouskilpailussa. Yksikkö vastaa joukkoliikenteen lisäksi kolmen kunnan henkilökuljetuksista ja maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen tilaajayhteydenpidosta. Maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen toiminta siirtyi hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023.

Kiinteistö- ja mittauspalveluiden tehtäviä ovat tonttijaot, kiinteistötoimitukset, kiinteistörekisterin pito, erilaisten karttatietojen ja paikkatietoaineistojen ylläpito, osoiteasiat, mittauspalvelut ja yksityistieasiat. Kiinteistö- ja mittauspalvelut toteuttaa paljon myös perusparannus- ja tukitoimintoja kaupunkirakenteelle, esimerkiksi paikkatiedon kehittämisen, hulevesi- ja rakennuslupalaskutusten sekä katu- ja liikennemerkkikartoitusten osalta.

Kiinteistönmuodostamistoimenpiteitä oli yhteensä 38 kpl (vuonna 2021 48 kpl). Kiinteistötoimituksista tontin lohkomistoimituksia rekisteröitiin 22 kpl (2021: 24 kpl), yleisen alueen lohkomisia tehtiin 3 kpl (2021: 12 kpl), rasitetoimituksia 2 kpl (2021: 8 kpl). Lisäksi tehtiin muita kiinteistönmuodostustoimenpiteitä 11 kpl (2021: 4 kpl). Tonttijakoja tai tonttijaon muutoksia hyväksyttiin 16 kpl (2021: 14 kpl), joista 1 (2021: 1) asemakaavan yhteydessä.

Osoitepäätöksiä tehtiin 55 kiinteistölle (2021: 88). Yksityistieavustushakemuksia käsiteltiin 227 kpl (2021: 226) sekä peruskorjaushakemuksia 3 kpl (2021: 3). Tontin osoitenumeroiteja tehtiin 133 kpl (2021: 179). Tutkittiin korotetun kiinteistöveron piiriin kuuluvien rakennuspaikkojen määrä, 241 kpl.

Maastomittaustoimintaa on kehitetty vastaamaan rakentamisen tarpeita, mahdollistaen mm. kevyen rakennuslupamittauksen. Maastomittaus toteutti 71 (2021: 124 kpl) rakennuksen paikanmerkintää (lisäksi 29 kevytmerkintää) ja 253 (2021: 287 kpl) sijaintikatselmusta, lisänä 231 muuta kartoitettua rakennusta. Toiminta liittyy rakennusluvassa tarvittavaan rakennuksen sijainnin merkitsemiseen ja kartoitukseen. Lisäksi maastomittaus on jatkanut liikennemerkkikartoituksia, joissa kartoitettiin 842 jalustaa (2021: 1565). Muita mittaustehtäviä oli kaikkiaan 107 (2021: 136 kpl) kappaletta.

Maaomaisuuden hallinta vastaa kaupungin maapolitiikasta. Kaupunki omisti 31.12.2022 maata 8 375 ha (2021: 8 394 ha) ja vesialuetta 581 ha (2021: 581 ha). Maaomaisuuden hankinta-arvo 31.12.2022 oli 64,6 milj. euroa (2021: 64,6 milj. euroa). Maata hankittiin yhteensä 2,3 ha (2021: 21 ha).

Tilanne 31.12.2022 oli seuraava: Omakotitontteja (AO) luovutettiin vuonna 2022 15 kpl (2021: 42 kpl), varauksessa oli 3 kpl (2021: 9 kpl) ja vapaana 151 tonttia (2021: 168 tonttia). Rivitalotontteja (AR) luovutettiin 2022 2 kpl (2021: 2), varauksessa oli 2 rivitalotonttia (2021: 3) ja vapaana 33 tonttia (2021: 35). Kerrostalotontteja luovutettiin (AK ja AL) 2022 4 kpl, (2021: 3) ja varauksessa 5 oli kerrostalotonttia (2021: 10) ja vapaana 6 tonttia (2021: 6). Yritystontteja (T ja Y) luovutettiin 2022 2 kpl (2021: 9), varauksessa oli 7 yritystonttia (2021: 8) ja vapaana 46 tonttia (2021: 48). Maatalousmaiden vuokrasopimuksia uusittiin kolme kappaletta. Maaomaisuuden toiminnan kehittämistä jatkettiin.

Talous

Maankäytön suunnittelu	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	12 489 435	12 204 000		12 204 000	12 811 480	607 480
Toimintamenot	-10 584 102	-10 866 000		-10 866 000	-11 118 835	-252 835
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>1 905 334</i>	<i>1 338 000</i>		<i>1 338 000</i>	<i>1 692 645</i>	<i>354 645</i>

Vuonna 2022 maankäytön suunnittelun toimintakulut olivat 11,119 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 12,811 milj. euroa. Toimintakate oli 1,693 milj. euroa.

Maankäytön suunnittelun tulosalueen toimintatuotot olivat talousarviossa 12,204 milj. euroa ja toteutuma oli 12,811 milj. euroa. Tulot ylittyivät 0,607 milj. euroa. Tulojen ylistys johtui arvioitua suuremmista maankäyttö- ja kehittämiskorvauksista sekä joukkoliikenteen suuremmista valtionavusta.

Toimintakulujen määräraha oli 10,866 milj. euroa. Toteutuma oli 11,119 milj. euroa, joten toimintakulut ylittyivät 0,253 milj. euroa. Ylitys johtui pääosin joukkoliikenteen kuljetuskustannusten kasvusta.

INFRA

Infra-tulosalue vastaa infran rakentamisesta ja peruskorjaamisesta, infran kunnossapidosta sekä luonto-, ulkoliikunta- ja virkistysalueiden ylläpidosta. Vastuualueisiin kuuluvat kadut ja yleiset alueet, rakennetut puistot ja leikkipaikat, ulkoliikunta-alueet, taajama- ja talousmetsäalueet, venerannat, ulkoilureitit ja vuokrattavat virkistyskohteet.

Kunnossapitalveluiden päätehtäviä ovat katujen ja yleisten alueiden kunnossapito sekä puistojen ja erityiskohteiden kunnossapito. Viheralueiden henkilöstö sijoittuu puistotöiden lisäksi ulkoliikunta-alueiden hoito- ja kunnossapitotehtäviin sekä katujen talvikunnossapitoon. Kunnossapitoyksikön kulut olivat 12,97 milj. euroa, joista osa on sisäistä laskutusta. Ulkoiset kulut olivat 11,25 milj. euroa. Kustannukset nousivat selvästi edellisistä vuosista erittäin haastavan talven 2021–2022 vuoksi. Talvikunnossapitokuluihin saatiin lisärahoitusta yhteensä 1 milj. euroa kahdessa talousarviomuutoksessa. Kunnossapitoa on haastanut myös ulkopuolisten urakoitsijoiden kustannustaso ja

heikko kiinnostus kunnossapitourakoita kohtaan. Vuoden 2022 aikana kaikkiin kilpailutettuihin kunnossapitourakoihin ei saatu tarjouksia, jonka vuoksi töitä tehtiin omalla tuotannolla hieman enemmän kuin aiemmin on suunniteltu.

Luontopalveluiden päätehtäviin kuuluu rakentamattoman luontoympäristön hoito ja kehittäminen, luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen sekä vesi- ja ranta-alueiden hoito ja maastorakenteiden kunnossapito. Luontopalveluissa hoidetaan myös ulkoilualueita ja rakenteita, latu- ja polkureittejä, pienkenttiä, ranta- ja vesialueita rakenteineen sekä uimarantoja. Luontopalveluiden kulut olivat ulkoliikuntapaikkojen hoito mukaan lukien 2,50 milj. euroa. Puunmyyntitulot olivat 1,12 milj. euroa. Vuoden 2022 aikana toteutettiin loppuosa viidestä eri kehityshankkeesta, joihin saatiin valtion avustusta vuoden 2022 kirjanpitoon yhteensä 0,25 milj. euroa.

Infran investoinneilla luodaan edellytyksiä kaupunkirakenteen kehittymiselle sekä vastataan infraomaisuuden arvon säilyttämiseen kunnostamalla ja saneeraamalla liikenneverkkoa, rakennettuja viheralueita ja muita infran rakenteita.

Talous

Infra	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	4 398 931	4 544 000		4 544 000	5 024 345	480 345
Valmistus omaan käyttöön	587 566	393 000		393 000	548 614	155 614
Toimintamenot	-14 875 959	-14 652 000	-1 000 000	-15 652 000	-16 417 530	-765 530
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>-9 889 462</i>	<i>-9 715 000</i>	<i>-1 000 000</i>	<i>-10 715 000</i>	<i>-10 844 572</i>	<i>-129 572</i>

Vuonna 2022 Infran toimintakulut olivat 16,418 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 5,024 milj. euroa ja valmistus omaan käyttöön 0,549 milj. euroa. Toimintakate oli -10,845 milj. euroa.

Infra-tulosalueen tulomääräraha oli 4,544 milj. euroa. Tuottojen toteutuma oli 5,024 milj. euroa. Tuotot ylittivät 0,480 milj. eurolla.

Menomääräraha oli 15,652 milj. euroa. Kulujen toteutuma oli 16,418 milj. euroa. Toimintakulut ylittivät menoa oikaiseva Valmistus omaan käyttöön -erä huomioiden noin 0,610 milj. eurolla.

Tunnusluvut

Kunnossapito	yksikkö	2022	2021	2020	2019
Katujen, pyöriteiden ja jalkakäytävien talvihoito	€/km	4 281	2 721	1 583	2 682
Katujen, pyöriteiden ja jalkakäytävien kesähoito	€/km	2 940	2 216	2 764	2 156
Päällystys, uusien katujen asfaltointi	m ²	15 650	35 742	29 150	39 219
Päällystys, vanhojen katujen pintausta	m ²	29 955	70 316	90 302	74 697
Puistojen ja muiden rakennettujen viheralueiden hoito	€/ha	4 596	4 485	3 900	4 990

Huom. osa (9,4 %) vuoden 2022 kadunhoidon tunnuslukujen noususta johtuu katupituuksien tarkemmasta laskentata- vasta. Vertailukelpoiset arvot edellisiin vuosiin ovat: talvihoito 3913 €/km, kesähoito 2688 €/km

Ulkovalaistus	yksikkö	2022	2021	2020	2019
Ulkovalaistuksen ylläpito	€/valaisin	56	58	57	63
Ulkovalaistuksen valaisinten keskiteho	W	73	75	76	76
Ulkovalaistuksen kokonaisenergiankulutus	GWh	5,00	5,27	5,45	5,55
Led-valaisimien osuus kaikista valaisimista	%	42	42	40	39

Rakentaminen	yksikkö	2022	2021	2020	2019
Katusaneeraus, perusteellinen	km	4,2	2,8	3,4	3,7
Katusaneeraus, kevyt	km	0,7	2,3	0	0,8

Ulkoliikunta ja virkistys	yksikkö	2022	2021	2020	2019
Jääkenttien ylläpito	€	289 620	427 509	250 016	222 736
Hiihtolatuksen hoito	€	366 100	367 362	250 925	311 586
Uimarantojen ja uimapaikkojen hoito	€/kpl	2 180	3 239	3 795	2 465
Puistokenttien hoito	€/kpl	4 128	4 158	4 547	3 816
Leikkipaikkojen ylläpito	€/kpl	2 430	1 253	1 506	1 034
Laituripaikat kaikki yhteensä	kpl	317	317	317	317
Vuokratut venepaikat / laituripaikat	kpl	291	291	277	232
Vuokratut venepaikat / soutuvenepaikat ja poletit	kpl	1 271	877	859	811

Metsien hoito	yksikkö	2022	2021	2020	2019
Metsien hoitopinta-ala	ha	269	209	239	220
Metsien hakkuupinta-ala	ha	181	112	144	170

Tunnusluvuilla kuvataan Infra-tulosalueen toiminnan kustannuksia ja niiden vaihteluita. Kustannukset sisältävät myös Infran hallinnon kustannukset. Monet tehtävät ja niiden kustannukset ovat vahvasti riippuvaisia sääolosuhteista. Kunnossapidossa työläiden talvikausien kustannuksia joudutaan kompensoimaan kesätöiden laajuudella ja tasolla. Vastaavasti helppojen talvien jälkeen kesätöihin voidaan panostaa hieman enemmän. Ulkovalaistuksen osalta led-tekniikkaan siirtyminen pienentää energiankulutusta ja säästää myös käyttökustannuksissa. Metsien hoitopinta-aloissa on mukana sekä talous- että taajamametsät. Hoitopinta-aloissa ovat mukana kaikki hoitotyöt, samoin hakkuupinta-aloissa kaikki erilaiset hakkuutavat.

VIRANOMAISPALVELUT

Viranomaispalveluihin kuuluivat vuonna 2022 ympäristönsuojelu, ympäristöterveydenhuolto, rakennusvalvonta, pysäköinti- ja aluevalvonta, infran lupa-asiat sekä maaseutupalvelut. Lisäksi hallinnollisesti yhteisen jätehuoltoviranomaisen henkilöstö sisältyi viranomaispalveluihin.

Ympäristönsuojelun tehtävä on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä edistää luonnon kestävästä käytöstä ja kuntalaisten ympäristötietoutta sekä seurata ympäristön tilaa ja raportoida siitä. Ympäristönsuojelun tarkastus- ja valvontakäyntejä kertyi 116 kpl (109 kpl v. 2021) ja vuosiraportteja tarkastettiin 71 kpl (57 kpl v. 2021). Ympäristölupiin liittyviä päätöksiä tehtiin kolme, maa-aineslupa päätöksiä seitsemän, maastoliikennelupia kaksi ja muita päätöksiä 27 kpl. Ympäristönsuojelulain mukaisia rekisteröintejä tehtiin kaksi ja jätelain mukaisia yksi. Erilaisia lausuntoja annettiin 72 kpl. Ympäristölupien keskimääräinen käsittelyaika oli 12 kk (9,5 kk v. 2021) ja maa-aineslupien 3,3 kk (6 kk v. 2021) ja maastoliikennelupien käsittelyaika 1,5 kk. Vuonna 2022 ei tullut käsittelyyn ympäristönsuojelulain 115 a §:n mukaisia ilmoituksia.

Vesihuollon vapautuspäätöksiä tehtiin kuusi, joista kaksi oli kielteisiä. Myönteiset vapautuspäätökset koskivat kantovedellisiä pihasaunoja. Jätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeamista koskevia päätöksiä ei ollut.

Hämeenlinnan kaupungin ympäristönsuojelu tutki vuoden 2022 aikana seitsemän eri järveä. Tutkitut järvet olivat Ekojärvi ja Lampellonjärvi Lammilla, Kokkijärvi ja Ojajärvi Kalvolassa, Metsäläinen Rengossa, Siikanen Hauholla ja Valkeajärvi Tuuloksessa. Ekojärvi, Metsäläinen, Ojajärvi, Siikanen ja Valkeajärvi ovat olleet kaupungin seurannassa mukana aiemminkin.

Hämeenlinnan kaupunki niitti vesikasvillisuutta viidellä eri kohteella Vanajavedellä, Katumajärvellä Solvikin venerannalta ja Hauhon Pappilanaron uimarannalta. Vanajavedellä poistetaan myös isosor-simoa niittämällä ja kaivamalla.

Hämeenlinnaan perustettiin vuonna 2022 kaksitoista luonnonsuojelualuetta. Hauholle Papinsaaren 2 luonnonsuojelualue (0,75 ha), Papinsaaren 3 luonnonsuojelualue (3,5 ha), Ollinmaan luonnonsuojelualue (9,4 ha) ja Verimännistön luonnonsuojelualue (5,0 ha), Renkoon Anttilan (5,6 ha), Salovehmaan (3,9 ha), Pulkin 2 (5,4 ha) sekä Renkovahan (5,3 ha) ja Myllyharjumetsän (4,1 ha) luonnonsuojelualueet. Tuulokseen perustettiin Leponiemen (8,5 ha) luonnonsuojelualue ja Kalvolaan Hirvimaan (5,6 ha) ja Lammille Porrasiemen (7,5 ha) luonnonsuojelualue. Hämeenlinnan kaupungin omistamalle maalle ei perustettu yhtään luonnonsuojelualuetta vuonna 2022.

Ilmanlaadun seurantamittaukset jatkuivat Niittykadun mittausasemalla. Hengitettävien hiukkasten ja typpidioksidin pitoisuuksista määritetyn ilmanlaatuindeksin avulla kuvattuna Hämeenlinnan keskustan keskimääräinen ilmanlaatu oli valtaosan vuotta hyvä. Ilmanlaatuindeksillä arvioituna Hämeenlinnan ilmanlaatu oli vuonna 2022 suurimman osan aikaa hyvää (91,8 % tunneista) tai tyydyttävää (6,2 % tunneista). Välttävää ilmanlaatu oli 1,5 % ja huonoa 0,5 % tunneista.

Ympäristön tilan seurannasta vuonna 2022 on laadittu erillinen raportti.

Ympäristöterveydenhuolto koostuu elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelusta, tupakan ja nikotiinivalmisteiden valvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta. Ympäristöterveydenhuollon tarkoituksena on ylläpitää ja edistää sekä yksilön että koko väestön terveyttä. Tavoitteena on elinympäristöstä ihmiseen kohdistuvien haittojen ja vaarojen ennaltaehkäiseminen sekä olemassa olevien haittojen minimoiminen. Eläinlääkintähuolto vastaa peruseläinlääkäripalvelujen toteuttamisesta. Eläinlääkintähuoltoon kuuluvat myös eläintautivalvonta, eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon ja eläintenpidon terveydellinen valvonta sekä eläinsuojelu. Terveysvalvonnan tarkastusmäärä oli yhteensä 578 tarkastusta (445 kpl v. 2021) ja päätöksiä sekä ilmoituskäsittelyjä tehtiin yhteensä 90 kpl (136 kpl v. 2021). Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia oli 457. Valvontasuunnitelman toteuma oli 70,4 % (47,9 % vuonna 2021).

Vuonna 2022 terveydensuojelulain perusteella Hämeenlinnan kaupungin viranomaispalvelujen valvonnassa oli 24 uimarannan veden laatu. Uimarannoista viisi oli Hattulassa ja 19 Hämeenlinnassa. Valvotuista uimarannoista yleisiä uimarantoja oli kahdeksan ja pieniä yleisiä uimarantoja 16. Uimarantojen uimavesinäytetulokset alittivat valvontatutkimustuloksille asetetut toimenpiderajat lukuun ottamatta Ormajärven Sankolan 22.6. otettua vesinäytettä. Sankolan uimaranta asetettiin uimakieltoon ajalle 23.6.–1.7.2022 raja-arvon ylittäneen bakteeripitoisuuden vuoksi, koska terveyshaitta oli mahdollinen. Lisänäytteissä bakteerimäärät alittivat uimavedelle asetetut toimenpiderajat.

Uimakauden 2022 jälkeen tehdyissä luokitteluissa kaikkien yleisten uimarantojen uimavesi luokiteltiin erinomaiseksi. Yleiset uimarannat ovat Hämeenlinnassa Ahvenisto, Kihtersuo, Pappilanaro, Pan-nujärvi, Sankola, Tervaniemi ja Hämeenlinnan uimahallin ranta sekä Hattulassa Herniäinen. Uima-kaudella 2022 sinilevähavaintoja tehtiin 15 uimarannalla (11 rannalla v. 2021).

Lain mukaan talousveden laadun viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laa-tuun vaikuttavien riskien arviointiin ja niiden hallintaan. Viranomaisvalvontana talous- ja uimavesi-näytteitä otettiin 238 kappaletta (vuonna 2021 yhteensä 218 kpl). Näytteenottosuunnitelmaan oli vuodelle 2022 kirjattu 244 näytettä. Valvontakentällä tapahtuneet muutokset ja koronapandemian aiheuttamat muutokset valvontakohteissa selittävät suunnitelmaa vähäisemmän näytemäärän.

Eläinlääkintähuollossa vastaanottokäyntejä oli 1 962 kpl (1 808 kpl v. 2021), käyntejä asiakkaan luona 1 115 kpl (1 146 kpl v. 2021) ja eläinsuojelukäyntejä 124 kpl (186 kpl v. 2020).

Rakennusvalvonnan tehtävänä on edistää ohjauksen, neuvonnan ja rakentamisen valvonnan sekä jatkuvan valvonnan avulla terveellisen, turvallisen, ja ekologisesti kestävä ja viihtyisän rakennetun ympäristön sekä hyvän kaupunkikuvan muodostumista ja ylläpitoa. Rakennusvalvonnan tehtävänä on lisäksi yleisen edun kannalta valvoa rakennustoimintaa, kaavojen, rakennusjärjestyksen sekä lainsäädännön noudattamista. Rakennusvalvonta huolehtii rakennus-, toimenpide-, purku- ja mai-sematyölupien valmistelemisesta, päätöksenteosta sekä rakennusaikaisesta valvonnasta. Lupakäsit-telyn yhteydessä tarkastellaan turvallisuutta, terveellisyyttä ja maisema- sekä kaupunkikuvan säily-mistä kaupungin ja lainsäädännön asettamien tavoitteiden kannalta. Rakentamisen sekä rakenne-tun ympäristön valvontaan liittyy rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen ylläpito ja niiden välittä-minen valtiolle. Maa-aineslupien mukaista ottamistoiminnan valvotaan Hämeenlinnassa ja Hattu-lassa.

Maa-ainesten ottamistoimintaa valvotaan n. 55 eri kohteessa voimassa olevien lupien osalta sekä erityisen työllistävien 10 kohteen osalta, joissa luvan voimassaolo on jo päättynyt. Maa-ainesten ottamisen valvontaan liittyen kohdekäyntejä tehtiin 24 kpl.

Jatkuvaan valvontaan liittyen kohdekäyntejä tehtiin n. 55 kpl. Näistä on seurannut kehotusten an-tamisia, selityspyyntöjä sekä hallintopakotoimia uhkasakon asettamispäätöksineen. Useissa koh-teissa myös kehotuksen valvonnan yhteydessä on voitu todeta kehotusta noudatetun hyväksyttä-västi.

Lupahakemuksia on ratkaistu 774 kpl, joista rakennuslupia on 421 kpl ja muita lupia (toimenpide-lupa, maisematyölupa) 353 kpl. Lisäksi on tehty mm. rakennusrasitepäätöksiä. Sähköiseen Lupa-piste.fi-palveluun saapui 98 % hakemuksista. Lupahakemusten käsittelyajan laskentatapaa on muu-tettu v. 2022 lisäten seurattavaan kokonaisuikaan myös aika hakemuksen jättämisestä täyden-nyspyynnön lähettämiseen. Tavoiteaikaa on näin lisätty 3 viikosta 4 viikkoon. Vuoden 2022 seuran-takaudella (6 kk) keskimääräisen käsittelyajan tavoitteeseen päästiin marraskuuta lukuun otta-matta. Keskiarvo on 3,8 viikkoa. Rakennusaikaiseen rakentamiseen liittyviä katselmuksia suoritettiin 981 kpl, joka on n. 200 kpl edellisvuotta vähemmän.

Infran lupa-asioina käsitellään kaupungin maalle asennettavan uuden putken tai muun rakenteen sijoittamissopimuksia, lupia kaivu- tai nostotöiden tekemiseen tai työmaa-alueen perustamiseen ka-tualueelle tai yleisille alueille sekä tapahtumalupia. Lisäksi katualueiden ja yleisten alueiden vuok-raaminen esim. terassien ja kioskien sijoittamiseen tapahtuu yksikössä. Viranomaispäätöksiä v. 2022

tehtiin 122 kpl (93 kpl v. 2021), sijoittamislupia 144 kpl (187 kpl v. 2021) ja katulupia 358 kpl (422 kpl v. 2021).

Pysäköinti- ja aluevalvonnan tehtäviin pysäköinnin valvonnan lisäksi kuuluvat myös kaupunki-infran havainnointi ja raportointi, ajoneuvojen siirrot sekä hylättyjen ja romutettavien ajoneuvojen viranomaistehtävät. Pysäköinninvalvonta sisältää pysäköintivirhemaksujen määräämisen, huomautukset ja niihin liittyvät oikaisuvaatimukset, maksujen perintätoimet maksumääräyksillä ja ulosottoihin sekä erilaiset pysäköintiin liittyvät neuvontatehtävät. Pysäköintivirhemaksujen ja huomautusten määrä oli vuonna 2022 yhteensä 9 693 kpl (10 024 kpl vuonna 2021), joista poliisin määräämiä pysäköintivirhemaksuja oli 16 kpl (4 kpl vuonna 2021). Määrissä on vähennystä kahteen edeltävään vuoteen verrattuna. Hallinto-oikeuteen tehtyjä valituksia oli kolme, joista yksi hylättiin, yksi hyväksyttiin ja yhden käsittely on edelleen kesken. Maksamattomista pysäköintivirhemaksuista annettiin 3 177 maksumääräystä ja 1 158 maksamatonta virhemaksua johti ulosottoihin. Ajoneuvojen siirtokehotuksia annettiin 107 kpl (150 kpl vuonna 2021) ja jätehuoltoon toimitettiin 25 ajoneuvoa (41 kpl vuonna 2021). Toimintavuotena hankittiin uusi valvonnan tietojärjestelmä, joka saatiin tuotantokäyttöön vuonna 2023.

Janakkalan kunnan hallinnoima Maaseutupalveluyksikkö Häme toimii Hämeenlinnan ja Riihimäen kaupunkien sekä Hattulan, Hausjärven, Janakkalan ja Lopen kuntien alueella. Hämeenlinnan toimipisteestä luovuttiin vuoden 2022 alussa. Hämeenlinnassa oli 474 maatilaa (468 maatilaa vuonna 2021), joille maksetaan erilaisia viljelijätukia noin 18 miljoonaa euroa (16 miljoonaa euroa vuonna 2021).

Talous

Viranomaispalvelut	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	5 866 662	3 297 000		3 297 000	2 941 953	-355 047
Toimintameno	-5 536 324	-3 109 000		-3 109 000	-2 860 225	248 775
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>330 338</i>	<i>188 000</i>		<i>188 000</i>	<i>81 728</i>	<i>-106 272</i>

Viranomaispalvelujen tulosalueen toimintatuotot olivat talousarviossa 3,297 milj. euroa ja toteutuma oli 2,942 milj. euroa. Toimintatuotot alittuivat noin 0,355 milj. euroa. Budjetoidut toimintakulut olivat talousarviossa 3,109 milj. euroa. Toimintamenojen toteutuma oli 2,860 milj. euroa ja toimintakulut alittuivat 0,249 milj. euroa. Toimintakate oli 82 000 euroa.

TILAPALVELU

Tilapalvelun tulosalue vastaa kaupungin toimitilahallinnosta, tilojen suunnittelusta, rakennuttamisesta, ylläpidosta sekä kiinteistökehityksestä. Tilapalvelut vuokraa toimitilat kaupungin omille hallinto- ja palveluyksiköille sekä hankkii tiloihin käyttäjien tarvitsemat kiinteistöpalvelut.

Tilapalveluissa jatkettiin organisaation uudistamista. Toiminnan prosesseja ja toimintamalleja kehitettiin aikaisempaa suunnitelmallisemmiksi sekä toteutettiin niihin liittyvä kiinteistötietojärjestelmien hankinta. Huoltokirja- ja kulutusseurantajärjestelmä kilpailutettiin keväällä 2022 ja molempiin järjestelmiin kokonaistaloudellisesti edullisemmaksi osoittautui Granlund Manager, joka otettiin

käyttöön elokuussa. Rakennuttamisen hallintajärjestelmäksi hankittiin Modelspace ja järjestelmä otetaan käyttöön alkuvuodesta 2023.

Purettuja rakennuksia olivat:

- Mäntykoto, vanhainkoti, Punnanmäentie 12, Hauho
- Vuorentaan koulu, Marssitie 90
- HYK, Viertokatu 1
- Mommilantien taksiasema, Mommilantie 8a, Lammi
- Omakotitalo, Konepajanpolku 5
- Omakotitalo, Vuoreharjuntie 2
- Kyhkysen lato, Unostentien 7, Iittala
- Omakotitalo, Ilomerentie 41
- Varasto, koulun pihalla, Koulutie 39, Iittala

Myytyjä rakennuksia olivat:

- Toivontie 1–3
- Koivurinne, vanhainkoti Iittalantie 404
- Uimarannankuja 10 (tullut valtiokonttorilta luovutuksena)
- Tampereentie 131 (tullut valtiokonttorilta luovutuksena)
- Opistotie 39 (tullut valtiokonttorilta luovutuksena)

Merkittävin valmistunut talonrakennuttamishanke oli Kaurialan koulu. Hämeenlinnan yhteiskoulun ja liikuntahallin hankinta toteutettiin kilpailullisena neuvottelumenettelynä ja KVR-urakan toteutus suunnittelu aloitettiin urakoitsijavalinnan varmistuttua syksyllä 2022. Ruununmyllyn kivikoulun laajennuksen peruskorjauksen hankinta jouduttiin keskeyttämään poikkeuksellisesta kustannusten noususta johtuen. Myllymäen koulun KVR-urakoitsija valittiin ja suunnittelu ja rakennustyöt alkoivat suunnitellusti syksyllä 2022.

Kiinteistöyksikön merkittävimmät perusparannushankkeet olivat Sairion päiväkodin peruskorjaus, Palanderin talon julkisivujen peruskorjaus, Kankaantaan päiväkodin piharakennuksen peruskorjaus ja Kaurialan lukio, jonka ennakoivat korjaukset jatkuivat.

Rakennusten kunnossapidossa tehtiin mm. viiden kohteen ulkomaalauksia sekä Jukolan koulun luokkatilojen muutostöitä kolmen luokan osalta. Palanderin taloon rakennettiin oma lämmönjakohuone ja lämmönjakokeskuksia uusittiin kuudessa kohteessa (Metsola, Kumppanuustalo, Saaristen koulun A-rakennus, Ojoisten terveysasema ja Myllymäen kalliosuoja). Lammin päiväkodin leikkipihassa tehtiin muutostöitä ja Lammin kirjaston vesikatto uusittiin. Vanajanlinnan keittiön lattia korjattiin vesivahingon takia ja Kaivokadun päiväkodissa tehtiin purkutöitä laajan kosteusvaurion takia. Miemalan koulun kellaritilojen ja 1. kerroksen taukotilat peruskunnostettiin. Kumppanuustalon sisätiloissa remontoitiin useita huoneita. Rakennuksia ja rakennelmia purettiin 9 kohteessa. Erilaisia neuvonta- ja rakennuttamistehtäviä tehtiin ikäihmisten palveluille 173 kpl sekä vammaispalveluille 85 kpl.

Myllymäen kalliosuojaan tehtiin tiiveyskoe sekä muita kalliosuojaan liittyviä selvityksiä. Kaikkiin väestösuojiin tilattiin GSM-antennit puhelinverkon toimivuuden varmistamiseksi ja työt jatkuvat vielä

vuonna 2023. Pelastussuunnitelmia päivitettiin useiden kohteiden osalta ja myös valmiussuunnitelmaa päivitettiin.

Kiinteistöpalveluyksikkö kilpailutti siivous-, ateria- ja käyttäjäpalvelut kantakaupungin itäisellä puolella sekä Lammin, Hauhon ja Tuuloksen alueella. Sopimuksen solmiminen viivästy, koska hankintapäätöksestä tehtiin oikaisuvaatimus. Markkinaoikeus hylkäsi oikaisuvaatimuksen joulukuussa 2022, joten sopimus voidaan solmia alkuperäisen kilpailutuksen mukaisesti. Vikailmoitukset siirtyivät elokuussa uuteen huoltokirjajärjestelmään, joten vertailukelpoista tietoa vikailmoitusten määrästä saadaan vasta ensimmäiseltä kokonaiselta toimintavuodelta. Kiinteistöhoitopalvelut ja ulkoalueiden hoito kilpailutettiin kaupungin itä- ja länsipuolilla ja molemmilla alueilla kokonaistaloudellisesti edullisin vaihtoehto oli Coor Management Oy. Uusi toimija aloitti 1.8. alkaen ja aloitusta edelsi haluttuun vaiheeseen.

Sisäilmatoimintamalli hyväksyttiin lautakunnassa ja otettiin käyttöön. Kaupungille perustettiin uusi koordinoiva sisäilmatyöryhmä, jonka jäseninä ovat kaikki toimialat. Sisäilmakohteiden lukumäärä on vähentynyt.

Vuoden aikana noudatettiin viime vuonna laadittua Hämeenlinnan Energiatohokkuussopimuksen toimintasuunnitelmaa 2017–2025.

Hämeenlinnan kaupunki on liittynyt kuntien energiatohokkuussopimukseen vuonna 2019. Energiatohokkuussopimuksen aikana kaupungin kiinteistöjen energiankulutus on laskenut 9,5 % vertailuvuoteen nähden. Kiinteistöjen energiankulutuksen CO₂-päästöt ovat vähentyneet samalla ajanjaksolla 38 %.

KETSin ja sitä kautta Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi toteutettiin Tilapalvelussa energiatohokkuusinvestointeja uudis- ja peruskorjausrakentamisessa. Fossiilisten polttoaineiden käytön vähentämiseksi suunniteltiin lukuisia lämmitystapamuutoksia erityisesti maakaasulla lämmitettäviin kohteisiin. Lisäksi rakennusten energiataloudellisuutta parannettiin mm. uusimalla valaistusta, parantamalla tilatohokkuutta, tehostamalla taloteknisten järjestelmien käyttöä sekä parantamalla lämmityksen ohjausta.

Hyvinvointialueen toiminnan käynnistymisen vuoksi Tilapalveluissa tehtiin sote- ja pelastustoimen kiinteistöjen osalta laaja selvitys, jossa käytiin läpi näihin liittyvät palvelut sekä määriteltiin vuokrat asetuksen mukaisesti. Merkittävimmät sote- ja pelastustoimen kiinteistöt vuokrattiin Linnan Kiinteistökehitys Oy:lle, joka edelleen vuokraa niitä hyvinvointialueelle.

Talous

Tilapalvelu	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	44 176 773	44 405 000		44 405 000	45 401 149	996 149
Valmistus omaan käyttöön	188 779	375 000		375 000	311 092	-63 908
Toimintamenot	-30 326 154	-33 104 000	-700 000	-33 804 000	-33 527 398	276 602
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>14 039 398</i>	<i>11 676 000</i>	<i>-700 000</i>	<i>10 976 000</i>	<i>12 184 842</i>	<i>1 208 842</i>

Tilapalvelun toimintatuotot olivat 45,401 milj. euroa, toimintamenot olivat 33,527 milj. euroa ja valmistus omaan käyttöön 0,311 milj. euroa. Toimintakate oli 12,185 milj. euroa.

Tilapalvelun toteutuneet toimintatuotot ylittivät tulomäärärahan 0,996 milj. eurolla. Menomääräraha alittui 0,277 milj. eurolla. Toimintakuluja pienensivät rakennusten ja alueiden kunnossapidon ennakoitua alhaisemmat kulut sekä lämmityskustannusten ennustettua pienempi kasvu.

Toimintakuluja oikaiseva valmistus omaan käyttöön oli 0,311 milj. euroa ja se jäi alle talousarvion 0,064 milj. euroa.

Rakennusten arvonalennuksia tehtiin 2,140 milj. eurolla ja osakkeiden arvonalennuksia 6,586 milj. eurolla.

Tunnusluvut

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
- rakennuksia / kohteita kpl	264	241	236	234	235	226	215	194
- huoneistoala m ²	367 911	363 307	350 808	350 094	350 573	350 591	347 879	332 564
josta ulkopuolelta vuokratut m2	50 864	52 454	53 327	45 591	46 452	47 838	49 024	49 930
- sisäisen vuokrauksen piirissä m2	200 118	203 514	195 149	191 410	188 573	197 556	198 550	198 690
- ulkopuolelle vuokratut m2	42 965	35 950	37 028	29 208	27 211	27 604	26 253	26 759
Voimavarat								
- vakanssit	22	22	21	26	26	26	26	26

Yhteinen jätelautakunta

Yhteinen jätelautakunta on Kiertokapula Oy:n 13 osakaskunnan yhteinen jätehuoltoviranomainen. Jätelautakunnan toimialueen kunnat ovat Hattula, Hausjärvi, Hyvinkää, Hämeenlinna, Janakkala, Järvenpää, Kerava, Loppi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Riihimäki, Tuusula ja Valkeakoski. Lautakunnan vastuukunta on Hämeenlinna.

Jätehuoltoviranomaisen tärkeimmät tehtävät:

- hyväksyy jätehuoltomääräykset ja päättää määräyksistä poikkeamisesta,
- hyväksyy jätetaksan,
- määrää jätemaksut, käsittelee niitä koskevat muistutukset ja hakemukset sekä hyväksyy jätemaksujen siirtämisen ulosottoon,
- päättää jätteenkuljetusjärjestelmästä ja
- ylläpitää jätelain 143 §:n mukaista rekisteriä jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä.

Jätehuoltoviranomainen ottaa vastaan jätteen kuljettajien raportit kiinteistöiltä noudetuista jätteistä ja seuraa raporteista muodostuvasta jätteenkuljetusrekisteristä, että asuinkiinteistöt ovat liittyneet jätehuoltoon. Liittymättömiä asuinkiinteistöjä lähestytään kirjeitse.

Lautakunnan sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuonna 2022 jätehuoltoon liittymättömille asuinkiinteistöille lähetettiin 211 kehotuskirjettä, joissa kiinteistön haltijaa neuvottiin järjestämään jätteenkuljetus. Kehotuskirjeitä lähetettiin vähemmän kuin vuonna 2021, jolloin kirjeitä lähetettiin 325 kappaletta.

Jätehuoltomääräysten noudattamista seurattiin suorittamalla 117 tarkastusta asuinkiinteistöillä. Kotikompostoreja tarkastettiin Hattulassa, Hämeenlinnassa, Janakkalassa ja Valkeakoskella.

Jätelautakunta vastaanotti yhteensä 446 hakemusta. Viranhaltijapäätöksiä tehtiin 400 kappaletta, joista 335 kappaletta oli jätehuoltomääräyksistä poikkeamisia. Loput päätöksistä koskivat jätemaksuja. Päätöksiä tehtiin vuoteen 2021 verrattuna selvästi enemmän (vuonna 2021 yhteensä 294 kappaletta). Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 49 päivää eli tavoiteaika ylittyi.

Hakemusten käsittelyaikaan vaikutti yhden työntekijän vajuus työntekijämäärässä kevään ajan. Lisäksi käsittelyaikaan vaikutti jätehuollon perusmaksulaskutus, joka käynnistyi vuoden 2022 alussa. Laskutus aiheutti runsaasti asukkaiden yhteydenottoja, joista valtaosa ratkaistiin tarkistamalla kiinteistön rekisteritiedot niin, ettei asukkaan tarvinnut tehdä laskusta maksumuistutusta. Lisäksi vuoden 2022 elokuussa otettiin käyttöön jäteasetuksen mukainen kompostointi-ilmoituslomake. Kompostoreja ilmoitettiin jätehuoltoviranomaiselle vuoden loppuun mennessä noin 10 000 kappaletta. Ilmoitusten käsittely ruuhkautti jätehuoltoviranomaista loppuvuonna.

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Jätehuoltoon liittymättömien vakituisten ja vapaa-ajan asuntojen tavoittaminen ja liittäminen jätehuollon piiriin.	Lähetetyt kehotuskirjeet, liittymättömien määrä.	Toteutui. Jätehuoltoon liittymättömille lähetettiin 211 kehotuskirjettä.

Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Jätehuoltomääräyksiä noudatetaan alueella jäteastioiden tyhjennysväleissä ja kompostoinneissa.	Toteutuneiden tarkastusten määrä, määräysten noudattaminen / noudattamattomuus tarkastetuissa kohteissa.	Toteutui. Kesän 2022 aikana tehtiin 117 kompostoritarkastusta. Kompostori ei täyttänyt vaatimuksia yhdeksässä tapauksessa.
Tavoite	Mittarit	Toteutumisen arviointi
Yhtenäinen ja tasapuolinen päätöksenteko koko alueella.	Palvelut, kuten viranomaispäätökset, toteutuvat tavoiteajassa 1,5 kk.	Ei toteutunut. Hakemusten käsittelyaika (49 päivää) ylitti tavoiteajan.

Yhteisen jätelautakunnan talous

Yhteinen jätelautakunta on nettoyksikkö, jonka budjetin toimintakate on sitova erä. Lautakunta laskee aiheutuneista kustannuksista sopimuksen mukaisesti Kiertokapula Oy:tä. Talousarviossa olleet toimintatulot ja toimintamenot olivat 493 000 euroa. Toteutuma oli 425 540 euroa sekä tuotoissa että menoissa.

Yhteisen jätelautakunnan tehtävien hoidon kaikki kustannukset ja lautakunnan toimintaan liittyvät korvaus- ym. vastuut katettiin Kiertokapula Oy:n perimillä jätemaksulla. Hämeenlinnan kaupunki ja Kiertokapula Oy sopivat erillisellä sopimuksella yhteisen jätelautakunnan tehtävien hoidon kustannusten ja lautakuntaan liittyvien korvaus- ym. vastuiden kattamiseksi kerättävien varojen veloittamisesta, perinnästä ja lautakunnan kulujen laskutuksesta.

	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA						
Tuloarvot ja määrärahat						
Myyntituotot	412 628	493 000		493 000	425 476	-67 524
Tuet ja avustukset	16				64	64
Toimintatuotot	412 644	493 000		493 000	425 540	-67 460
Henkilöstökulut	-331 394	-358 600		-358 600	-334 943	23 657
Palvelujen ostot	-61 907	-104 900		-104 900	-68 124	36 776
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 783	-13 000		-13 000	-5 317	7 683
Muut toimintakulut	-14 559	-16 500		-16 500	-17 156	-656
Toimintamenot	-412 644	-493 000		-493 000	-425 540	67 460
Toimintakate (netto)	0	0		0	0	0

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Jätelautakunnan sisäisessä valvonnassa ei tullut esiin merkittäviä puutteita vuoden 2022 aikana. Kokonaisuudessaan riskit ovat vähentyneet jätelautakunnan resursoinnin parannuttua. Työntekijöiden määrän lisääntyminen on parantanut mahdollisuuksia perehtyä paremmin niihin asioihin, jotka vaativat huolellista perehtymistä.

Riskiarvion mukaan kriittisiksi tai suuriksi arvioituja riskejä ei jätelautakunnan toiminnassa ole. Kohdalliseksi arvioituja riskejä on kuusi. Nämä riskit liittyvät henkilöstön riittävyyteen tai saatavuuteen, perehdytykseen, tulipaloon, tietoturvaohjeiden noudattamiseen, tietoliikenneyhteyden katkeamiseen ja palvelutarpeen arviointiin.

Kanta-Hämeen pelastuslaitos

Kanta-Hämeen pelastuslaitos on maakunnallinen toimija, joka vastaa kaikissa olosuhteissa luotettavasti ja tehokkaasti lainsäädännön sekä palvelun tilaajien siltä edellyttämistä tehtävistä. Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen toiminta-alueena on 11 maakunnan kuntaa. Kunnat ovat sopineet alueen pelastustoimen järjestämisestä yhteistoimintasopimuksella; Kanta-Hämeen pelastuslaitos vastaa pelastuslain mukaisten tehtävien hoitamisesta Kanta-Hämeen pelastustoimen alueella. Pelastustoimen alueen hallinnosta vastaa Hämeenlinnan kaupunki.

Tehtäviensä suorittamista varten pelastuslaitos on organisoitu johto- ja kehittämissyksikköön ja kolmeen maakunnalliseen tulosvastuulliseen tulossyksikköön, jotka ovat riskienhallinnan ja tekniikan, pelastustoiminnan ja ensihoidon tulossyksiköt.

Riskienhallinta ja tekniikka

Onnettomuuksien ehkäisytyössä palattiin normaaliin arkeen covid-19-tilanteen hellitettyä. Tosin valvontavaihtoehtona hyödynnettiin edelleen kohdekohtaiseen harkintaan perustuvaa, pandemian aikana käytettyä asiakirjavalvontaa. Tämä järjestely helpotti resurssipulasta kärsivää valvontatoimintaa, sillä tarkastuskohteessa toteutettu valvonta pystyttiin keskittämään palo- ja henkilöturvallisuuden kannalta merkittävämpiin kohteisiin.

Kokonaisuudessaan pelastuslaitos suoriutui annetuista valvontatavoitteista erinomaisesti. Hallintomallin käyttöönotto kuluvan vuoden syksyllä vahvisti valvontatoiminnan laillisuutta ja vaikuttavuutta. Valvontatoiminnan laadun seuranta toteutettiin edellisvuosien tapaan jatkuvalla tarkastusseurannalla, jonka tulokset olivat jälleen erinomaiset. Asiakaspalautteiden keskiarvo valvonnan onnistumisesta kokonaisuudessaan oli 4,7 (asteikolla 1–5).

Teknisten palveluiden osalta vuosi toteutui lähes suunnitellusti, mutta isäntäkunnan tekemää päätöstä ajoneuvokaluston myynnistä ja takaisinvuokrauksesta ei ollut ennakkoon pelastuslaitoksen toiminnan ja talouden suunnittelussa otettu huomioon.

Pelastustoiminta

Kanta-Hämeessä oli 3 082 pelastustehtävää vuonna 2022. Tehtävämäärät vähenivät edelleen aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2021 kokonaistehtävämäärä oli 3 267 tehtävää. Vuosien 2019–2021 tehtävämäärien keskiarvo on ollut 3 502 tehtävää.

Keskiarvoisesti tarkasteltuna on saavutettu kaikkien riskiluokkien osalta asetetut toimintavalmiusaikavaatimusten tavoitteet. Yksittäisten riskiruutujen toimintavalmiusaikojen tavoittamisessa suurin haaste on edelleen Hämeenlinnan kaupunkialueen länsiosa, missä toimintavalmiusaikavaatimusta ei ole pystytty täyttämään vuonna 2022.

Ensihoitopalvelut

Vuosi 2022 oli haasteellinen, kun covid-19-pandemia kuormitti edelleen ja samaan aikaan toteutettiin tiukkaa taloutta. Kokonaistehtävämäärä oli ennätyskellisen suuri. Lisäksi sairauspoissaolojen määrä kasvoi alkuvuodesta ennätyskorkealle tasolle covid-19-infektioiden ja muiden infektiosairauksien seurauksena. Edellä mainitun johdosta myös henkilöstön henkinen ja fyysinen kuormittuminen on ollut kovaa ja pitkäkestoista.

Palvelutasopäätöksen toteumassa jäätiin kiireellisten tehtävien osalta 23–67 sekuntia tavoitteesta taajamaluokittain, mitä voidaan pitää erinomaisena tuloksena covid-19-pandemian ja sairauspoissaolojen suuren määrän takia.

Lautakunnan sitovien tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Mittari	Toteutuminen
Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tehdään suunnitelman mukaisesti.	Merlot-palotarkastusohjelman toteumaraportit.	Tavoite toteutui lähes suunnitellusti.

Tavoite	Mittari	Toteutuminen
Palvelutasopäätöksessä päätetty toimintavalmius sekä ensimmäisen yksikön osalta, että tehokkaan pelastustoiminnan osalta saavutetaan vähintään 50 prosentissa kiireellisistä tehtävistä.	Pronto-onnettomuus- ja resurssitietokannan toteumaraportit.	Ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiusaika saavutettiin I-riskiluokassa 45 % kiireellisistä tehtävistä. II–IV-riskiluokissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteet saavutettiin. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteet saavutettiin kaikissa riskiluokissa.

Tavoite	Mittari	Toteutuminen
Ensihoitopalveluiden toteuttaminen ja hätätilapotilaiden tavoittaminen tilaajan asettamien tavoitteellisten osuuk-sien (minuuttitavoitteet) mukaisesti riskialueluokittain.	Codea-johtamisjärjestelmästä tuotetut raportit.	Tavoite toteutui osittain. C- ja D-tehtävien osalta tavoite täyttyi, kiireellisten A- ja B-tehtävien osalta jäätiin 23–67 sekuntia tavoitteesta taajamaluokittain.

Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TP 2022
RISKIENHALLINTA JA TEKNIikka Tavoite toteutui osittain.			
Valvontasuunnitelman mukaisten määräaikaisten palotarkastusten toteutuminen suhteessa tarkastettavien kohteiden määrään -tarkastettavat kohteet (määrä / toteuma %)	700 / 89,7 %	715 kpl	711 / 99,4 %

Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TP 2022
PELASTUSTOIMINTA Tavoite toteutui osittain.			
Palvelutasopäätöksen mukaisen pelastustoiminnan toimintavalmiusajan toteutuminen ja sen suhde tavoitteisiin.			
I riskialue	46 % / 50 %	50 %	45% / 50%
II riskialue	80 % / 50 %	50 %	81% / 50%
III riskialue	100 % / 50 %	50 %	94% / 50%
Keskimääräinen onnettomuuspaikan saavuttamisaika koko maakunnassa ensimmäisen pelastusyksikön osalta.	9 min 56 s /12 min	< 12 min	
Palvelutasopäätöksen mukaisen ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiusajan toteutuminen ja sen suhde tavoitteisiin.			
I riskialue	-	50%	57% / 50%
II riskialue		50%	81% / 50%
III riskialue		50%	94% / 50%
Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TP 2022
ENSIHOITOPALVELUT Tavoite toteutui osittain			
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin vahvistaman palvelutasopäätöksen mukaisten tavoiteaikojen toteutuminen eri taajamaluokissa (tavoite/toteutuma)			
TAAJAMALUOKKA	AB 50 %	AB 50 %	AB 50 %
Ydintaajama	6:22	6:00	6:31
Muu taajama	8:57	8:00	9:07
Haja-asutusalue	15:29	15:00	15:23
Muu alue	16:02	-	17:00
TAAJAMALUOKKA	AB 90 %	AB 90 %	AB 90 %
Ydintaajama	10:06	10:00	10:36
Muu taajama	16:34	16:00	16:26
Haja-asutusalue	26:14	30:00	26:47
Muu alue	32:52	-	28:51
TAAJAMALUOKKA	C 90 %	C 90 %	C 90 %
Ydin-, muu- ja haja-asutusalue	27:46	30:00	27:32
Muu alue	44:10	-	44:31
TAAJAMALUOKKA	D 90 %	D 90 %	D 90 %
Ydin-, muu- ja haja-asutusalue	48:34	120:00	56:39
Muu alue	53:15	-	85:50

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen talous

Kanta-Hämeen pelastuslaitos saa hallinnon, pelastustoiminnan ja öljyvahinkojen torjunnan kustannusten kattamiseen kunnilta niiden asukasluokan ja riskiarviointiin perustuvan kuntamaksuosuuden.

Vuodelle 2022 perustettiin kaksi palomiehen virkaa. Edellisvuoteen verrattuna maksuosuutta korottivat nämä kaksi palomiehen virkaa, henkilöstökulujen nousu sekä yleinen kustannusten nousu. Tilinpäätöksessä lopullinen pelastustoimen maksuosuus käyttötalouteen oli 13 160 384 euroa.

Pelastustoiminnan henkilöstökustannusten toteutuma oli 97 %. Osasyynä on se, että määräaikaisiin virkoihin ei saatu palkattua riittävästi henkilöitä johtuen henkilöstön vähäisestä saatavuudesta. Ict-palvelujen hankinta ei toteutunut suunnitellusti johtuen valtakunnallisten hankkeiden viivästyisestä. Sopimuspalokuntatoimintaan ei kohdistunut kuluja suunnitellusti johtuen covid-19-pandemian aiheuttamista kokoontumisrajoituksista sekä ensivastetoiminnan vastemuutoksista. Polttoainekustannukset ylittivät niihin varatun määrärahan ennakoimattoman hintojen nousun takia.

Alueellisen pelastustoimen järjestämisvastuullisena isäntäkuntana Hämeenlinnan kaupunki myi Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen käytössä olevaa kalustoa rahoitusyhtiölle Hämeenlinnan kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti. Tästä aiheutui lisäkustannuksia yhteensä 609 000 euroa.

Ensihoitopalveluita tuotetaan tilaajan eli Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kanssa sovitun palvelutasopäätöksen mukaisesti. Ensihoitopalveluiden Kela- ja omavastuutuottoja saatiin 212 000 euroa yli budjetoidun. Sairaanhoitopiirin nettomaksuosuus pelastuslaitoksen tuottamasta ensihoidosta vuonna 2022 oli 7 799 168 euroa.

	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
PELASTUSTOIMINTA						
Tuloarviot ja määrärahat						
Myyntituotot	19 751 977	20 802 000		20 802 000	21 578 040	776 040
Maksutuotot	410 471	355 000		355 000	417 451	62 451
Tuet ja avustukset	3 611 258	3 542 000	0	3 542 000	3 746 237	204 237
Muut toimintatuotot	51 569	29 000		29 000	4 197	-24 803
Toimintatuotot	23 825 275	24 728 000	0	24 728 000	25 745 924	1 017 924
Henkilöstökulut	-15 116 621	-15 622 300		-15 622 300	-15 880 444	-258 144
Palvelujen ostot	-2 225 258	-2 599 100		-2 599 100	-2 531 540	67 560
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 667 432	-1 246 000		-1 246 000	-1 578 963	-332 963
Avustukset	-496 865	-615 000		-615 000	-579 450	35 550
Muut toimintakulut	-3 551 500	-3 795 600		-3 795 600	-4 263 763	-468 163
Toimintamenot	-23 057 677	-23 878 000		-23 878 000	-24 834 160	-956 160
Toimintakate (netto)	767 598	850 000	0	850 000	911 764	61 764

Vuonna 2022 pelastustoiminnan toimintamenot olivat 24,834 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 25,746 milj. euroa.

	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Pelastuslaitoksen hallinto ja pelastustoiminta						
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	13 136 976	13 958 000	0	13 958 000	14 257 907	299 907
Toimintamenot	-12 369 378	-13 108 000		-13 108 000	-13 346 143	-238 143
Toimintakate (netto)	767 598	850 000	0	850 000	911 764	61 764

Vuonna 2022 pelastuslaitoksen hallinnon ja pelastustoiminnan toimintamenot olivat 13,346 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 14,258 milj. euroa.

Ensihoito ja ensivaste	TP 2021	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatuotot	10 688 300	10 770 000	0	10 770 000	11 488 017	718 017
Toimintamenot	-10 688 300	-10 770 000		-10 770 000	-11 488 017	-718 017
<i>Toimintakate (netto)</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Vuonna 2022 ensihoidon ja ensivasteen toimintamenot olivat 11,488 milj. euroa ja toimintatuotot olivat 11,488 milj. euroa. Toimintakate oli 0 euroa.

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen investoinnit

Kaluston investoinnit suunnitellaan palvelutasopäätöksen voimassaolokautta tarkastelevan investointiohjelman avulla, joka on esitetty palvelutasopäätöksen perustelumuiustossa. Pelastuslaitoksen kalustohankintojen investointimääräraha on nettositova. Investointimäärärahaa kalustohankintoihin oli talousarviossa varattu nettona 850 000 euroa (as.luku 1.1.2021). Kunnat maksoivat investointimenoihin 5,00 euroa/asukas, 850 794 euroa (as.luku 1.1.2022).

Pelastuslaitoksen kalusto- hankinnat	TA 2022	TP 2022
menot	970 000	1 652 707
tulot	120 000	3 308 141
netto	850 000	1 516 707

Toteutuneet investointimenot olivat 1 652 707 euroa ja investointituloja saatiin 3 308 141 euroa. Investointien toteutunut nettomeno oli 1 652 707 euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen sopijakuntien yhteistyöelimenä toimii kuntajohtajista koostuva pelastustoimen neuvottelukunta, joka toimii neuvoa-antavana elimenä toiminnan suunnittelua, talousarviota, investointien valmistelua ja palvelutason määrittelyä koskeissa asioissa. Pelastuslaitos raportoi neuvottelukunnalle toimintaansa ja talouteensa liittyvät asiat sekä toimittaa talouden kuukausiraportit sopijakuntien talousvastaaville.

Pelastuslautakunnalle saatetaan tiedoksi jokaisessa kokouksessa pelastuslaitoksen toiminnan ja talouden toteutumารaportit. Eri raportointijärjestelmistä saatavia pelastuslaitoksen henkilöstö- ja talousraportteja käsitellään tarvittaessa johtoryhmien kokouksissa.

Ensihoitopalveluiden yhteistoimintasopimuksen mukaisesti pelastuslaitos raportoi ensihoitopalveluiden toiminnasta ensihoidon osastonylilääkärille vähintään neljännesvuosittain, käytännössä dialogi on ollut jatkuvaa. Ensihoidon asioita on lisäksi käsitelty päivystysklinikan johtoryhmässä. Ensihoidon toiminta- ja talousraportit esitellään ensihoidon ohjausryhmälle vähintään neljännesvuosittain.

Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Kaupunki ja taseyksikkö

	Alkuperäinen TA 2022	TA-muutokset 2022	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Toimintatulot	129 119 000,00	8 972 000,00	138 091 000,00	148 301 378,54	10 210 378,54
Myyntituotot	40 932 300,00	3 048 500,00	43 980 800,00	49 784 153,36	5 803 353,36
Maksutuotot	22 593 600,00		22 593 600,00	18 817 232,76	-3 776 367,24
Tuet ja avustukset	8 915 600,00	5 454 300,00	14 369 900,00	19 345 936,27	4 976 036,27
Muut toimintatuotot	56 677 500,00	469 200,00	57 146 700,00	60 354 056,15	3 207 356,15
Valmistus omaan käyttöön	768 000,00		768 000,00	859 705,09	91 705,09
Toimintamenot	-545 277 000,00	-15 227 000,00	-560 504 000,00	-566 144 713,11	-5 640 713,11
Henkilöstömenot	-165 566 300,00	-3 053 900,00	-168 620 200,00	-168 046 873,52	573 326,48
Palvelujen ostot	-273 329 400,00	-10 295 900,00	-283 625 300,00	-287 397 883,28	-3 772 583,28
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17 757 000,00	-700 000,00	-18 457 000,00	-19 993 425,02	-1 536 425,02
Avustukset	-25 717 100,00	-480 000,00	-26 197 100,00	-26 039 390,18	157 709,82
Muut toimintamenot	-62 907 200,00	-697 200,00	-63 604 400,00	-64 667 141,11	-1 062 741,11
Toimintakate	-415 390 000,00	-6 255 000,00	-421 645 000,00	-416 983 629,48	4 661 370,52
Verotulot	314 500 000,00	12 600 000,00	327 100 000,00	329 066 669,13	1 966 669,13
Valtionosuudet	118 200 000,00	1 100 000,00	119 300 000,00	119 344 806,00	44 806,00
Rahoitustulot ja -menot	500 000,00	-2 300 000,00	-1 800 000,00	-2 406 730,84	-606 730,84
Korkotulot muilta	1 920 000,00		1 920 000,00	2 303 818,19	383 818,19
Muut rahoitustulot muilta	3 730 000,00	4 890 000,00	8 620 000,00	9 827 691,79	1 207 691,79
Korkomenot	-4 530 000,00		-4 530 000,00	-4 178 982,64	351 017,36
Muut rahoitusmenot	-620 000,00	-7 190 000,00	-7 810 000,00	-10 359 258,18	-2 549 258,18
Vuosikate	17 810 000,00	5 145 000,00	22 955 000,00	29 021 114,81	6 066 114,81
Poistot ja arvonalentumiset	-19 991 000,00		-19 991 000,00	-28 827 575,53	-8 836 575,53
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 957 000,00		-19 957 000,00	-19 985 123,92	-28 123,92
Arvonalentumiset	-34 000,00		-34 000,00	-8 842 451,61	-8 808 451,61
Satunnaiset erät				9 702 513,34	9 702 513,34
Satunnaiset tulot				9 702 513,34	9 702 513,34
Tilikauden tulos	-2 181 000,00	5 145 000,00	2 964 000,00	9 896 052,62	6 932 052,62
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	-925 000,00		-925 000,00	2 265 607,55	3 190 607,55
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	1 017 000,00		1 017 000,00	-10 574 675,23	-11 591 675,23
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-2 089 000,00	5 145 000,00	3 056 000,00	1 586 984,94	-1 469 015,06

	Alkup. TA 2022	TA muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Verotulot	314 500 000	12 600 000	327 100 000	329 066 669	1 966 669
Kunnan tulovero	268 700 000	3 800 000	272 500 000	272 905 681	405 681
Osuus yhteisöveron tuotosta	18 700 000	7 100 000	25 800 000	26 907 203	1 107 203
Kiinteistövero	27 100 000	1 700 000	28 800 000	29 253 785	453 785

Tuloveroprosentti	
2022	21,00

Kiinteistöveroprosentit						
	Yleinen kiinteistövero	Vakituinen asuinrakennus	Vapaa-ajan rakennus	Rakentamaton tontti	Yleishyödyllinen rakennus	Voimalaitos
2022	1,35	0,60	1,40	3,30	0,00	1,50

	Alkup. TA 2022	TA-muutokset 2022	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Valtionosuudet	85 700 000	-200 000	85 500 000	85 494 293	-5 707
Kunnan peruspalveluiden valtionosuus ml. tasaukset	99 000 000	200 000	99 200 000	99 223 932	23 932
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-13 300 000	-400 000	-13 700 000	-13 729 639	-29 639
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	0	0	0	0	0
Verotulomenetyksen korvaus	32 500 000	1 300 000	33 800 000	33 850 513	50 513
<i>Yhteensä</i>	<i>118 200 000</i>	<i>1 100 000</i>	<i>119 300 000</i>	<i>119 344 806</i>	<i>44 806</i>

Investointien toteutuminen

KIINTEÄ OMAISUUS

Maata hankittiin 2,31 hehtaaria. Kiinteän omaisuuden hankinnan investointimenot olivat 193 682 euroa, josta 43 123 euroa oli kiinteistöjen liittymismaksuja.

Maata myytiin 11,2 hehtaaria. Investointitulojen toteutuma oli 146 882 euroa.

	Ed.vuoden käyttö	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
KIINTEÄ OMAISUUS						
MAA-ALUEIDEN HANKINTA JA MYYNTI						
Menot	-710 399	-2 000 000	0	-2 000 000	-193 681,76	1 806 318,24
Tulot	232 055	100 000	0	100 000	146 882,17	46 882,17
Nettomeno	-478 344	-1 900 000	0	-1 900 000	-46 799,59	1 853 200,41

OSAKKEET, OSUUDET JA MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT

Osakkeiden ja osuuksien hankintaan käytettiin 19 607 398 euroa. Osakkeita myytiin 9 671 690 eurolla.

Suomi-Rata Oy:n osakkeiden hankintaan käytettiin 33 702 euroa.

Oman pääoman ehtoisia sijoituksia tehtiin Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:öön 433 332 eurolla.

Kiinteistö Oy Hämeenlinnan Kaupungintalojen rahastoituja pääomavastikkeita oli 198 667 euroa.

Verkatehdas Oy:lle annettiin apporttina Hämeenlinnan Teatteri Oy:n osakkeet, josta aiheutui 843 249 euron meno ja 609 755 euron tulo.

Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastian peruspääomaosuuden aiheuttamat investointikulut olivat 18 098 448 euroa. Koulutus kuntayhtymä Tavastian osittaispurusta saadut investointitulo olivat 8 395 935 euroa.

Kanta-Logistiikka Oy:n osakkeista saatu investointitulo oli 566 000 euroa. Hauhon Lämpö Oy: osakkeista saatu investointitulo oli 100 000 euroa.

	Ed.vuoden käyttö	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
OSAKKEIDEN JA OSUUKSIEN HANKINTA JA MYYNTI						
Menot	-1 340 608	-737 000	0	-737 000	-19 607 398,02	-18 870 398,02
Tulot	71 115	565 000	0	565 000	9 671 689,72	9 106 689,72
Nettomeno	-1 269 492	-172 000	0	-172 000	-9 935 708,30	-9 763 708,30
KIINTEÄ OMAISUUS SEKÄ OSAKKEET JA OSUUDET YHTEENSÄ						
MENOT	-2 051 006	-2 737 000	0	-2 737 000	-19 801 079,78	-17 064 079,78
TULOT	303 171	665 000	0	665 000	9 818 571,89	9 153 571,89
NETTO	-1 747 836	-2 072 000	0	-2 072 000	-9 982 507,89	-7 910 507,89

TALONRAKENNUS

Tilapalvelun talonrakennuksen investointimenot olivat 12 566 017 euroa ja investointitulot olivat 420 000 euroa. Menoista perusparannukseen kohdistui 2 554 498 euroa.

	Kustannus- arvio	Ed. vuosien käyttö	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama	Kustannus- arviosta käytetty 31.12.
TILAPALVELUT								
TALONRAKENNUS								
Hyk-uudisrakennuksen , Lyseon korttelin, Myllymäen koulun peruskorjauksen ja Ruununmyllyn koulun peruskorjauksen kohdalla esitetty kustannusarvion on sama kuin vuoden 2023 talousarviossa esitetty kustannusarvio. Muut kustannusarviot perustuvat vuoden 2022 talousarvioon.								
HYK-uudisrakennus								
Menot	-18 500 000	-123 020,58	-3 000 000		-3 000 000	-1 009 762,68	1 990 237,32	-1 132 783,26
Tulot								
Netto			-3 000 000		-3 000 000	-1 009 762,68	1 990 237,32	
Lyseon kortteli								
Menot	-6 500 000	-129 513,98			0	-15 177,82	-15 177,82	-144 691,80
Tulot								
Netto					0	-15 177,82	-15 177,82	
Kaurialan koulun uudisrakennus								
Menot	14 500 000	-6 312 569,54	-5 500 000		-5 500 000	-6 881 928,36	-1 381 928,36	-13 194 497,90
Tulot						420 000	420 000	
Netto			-5 500 000		-5 500 000	-6 461 928,36	-961 928,36	
Vuorentaan koulu uudisrakennus								
Menot	-3 300 000	-3 281 688,14			0	-1 982,78	-1 982,78	-3 283 670,92
Tulot								
Netto					0	-1 982,78	-1 982,78	
Myllymäen koulun peruskorjaus								
Menot	-8 500 000	-35 430,44	-3 500 000		-3 500 000	-1 028 424,49	2 471 575,51	-1 063 854,93
Tulot								
Netto			-3 500 000		-3 500 000	-1 028 424,49	2 471 575,51	
Ruununmyllyn koulun peruskorjaus								
Menot	-6 500 000	-43 234,01	-1 500 000		-1 500 000	-216 553,06	1 283 446,94	-259 787,07
Tulot								
Netto			-1 500 000		-1 500 000	-216 553,06	1 283 446,94	
Ahveniston maaumala								
Menot						-7 136,02	-7 136,02	
Tulot								
Netto						-7 136,02	-7 136,02	
Piha kaurialan koulu uudisrakennus								
Menot						-750 000,00	-750 000,00	
Tulot								
Netto						-750 000,00	-750 000,00	
Piha Ruununmyllyn koulun peruskorjaus								
Menot						-100 553,73	-100 553,73	
Tulot								
Netto						-100 553,73	-100 553,73	
Muu rakennussuunnittelu kohdistamaton								
Menot			-150 000		-150 000		150 000,00	
Tulot								
Netto			-150 000		-150 000		150 000,00	

	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
Perusparannushankkeet ja suunnittelumääräraha					
Menot	-3 000 000	0	-3 000 000	-2 554 497,90	-445 502,10
Tulot	0	0	0	0,00	0,00
Netto	-3 000 000	0	-3 000 000	-2 554 497,90	-445 502,10
Verkatehdas, Radiotalon vesikatto				-1 798,37	
Kankaantaan päiväkoti, peruskunnostus				-901,14	
Kankaantaan päiväkoti, piharakennus				-139 404,79	
KoKeVa:n IV peruskunnostus ja käyttövesijohdot				-6 308,19	
Lammin kirjasto, vesikatto, maalämpö ja ilmanvaihto				-18 070,76	
Sairion päiväkodin peruskorjaus				-1 458 772,98	
Kaurialan lukio, sisäilmakorjaukset				-278 404,19	
Palanderin talon julkisivujen kunnostus ja lämmönjakohuone				-241 279,62	
Vanajanlinna, Ratsulan sisäilmakorjaukset ja lisäh				-207 336,45	
Vuorentaan koulun piha				-202 221,41	

	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
TALONRAKENNUS					
MENOT	-16 650 000	0	-16 650 000	-12 566 016,84	4 083 983,16
TULOT	0	0	0	420 000,00	420 000,00
NETTO	-16 650 000	0	-16 650 000	-12 146 016,84	4 503 983,16

KUNNALLISTEKNIikka

Kunnallistekniikan investointimenojen toteuma oli 7 490 035 euroa. Kunnallistekniikan hankkeisiin saadut investointien rahoitusosuudet olivat 497 128 euroa.

	Ed. vuoden käyttö	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
KUNNALLISTEKNIikka						
Asuntoalueet	-726 921,61	-200 000	0	-200 000	-27 684,88	172 315,12
Elinkeinoalueet	-92 253,44	-400 000	0	-400 000	-182 938,68	217 061,32
Infra	-3 176 185,91	-4 215 000	0	-4 215 000	-3 881 943,60	333 056,40
Erilliskohteet	-115 712,16	-320 000	0	-320 000	-3 168,23	316 831,77
Kevyt liikenne, menot	-1 545 281,94	-1 000 000	0	-1 000 000	-1 195 221,63	-195 221,63
<i>Kevyt liikenne, tulot</i>		500 000		500 000	335 470,00	-164 530,00
Liikenne	-558 321,00	-100 000	0	-100 000	-280 998,14	-180 998,14
Sillat	0,00	-20 000	0	-20 000	0,00	20 000,00
Puistot ja leikkipaikat, menot	-499 103,39	-215 000	0	-215 000	-511 885,07	-296 885,07
<i>Puistot ja leikkipaikat, tulot</i>	0,00	0	0	0	42 000,00	42 000,00
Liikuntapaikat	-299 234,74	-195 000	0	-195 000	-115 192,87	79 807,13
<i>Liikuntapaikat</i>		0	0	0	45 573,00	45 573,00
Valaistus	-1 809 795,00	-700 000	0	-700 000	-1 064 130,62	-364 130,62
Kans. kaupunkipuisto, menot	-101 596,75	-170 000	0	-170 000	-226 871,42	-56 871,42
<i>Kans. kaupunkipuisto, tulot</i>		0	0	0	74 085,13	74 085,13

	Ed. vuoden käyttö	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
KUNNALLISTEKNIikka						
MENOT	-8 924 406	-7 535 000	0	-7 365 000	-7 490 035,14	147 409,28
TULOT	0	500 000	0	500 000	497 128,13	-2 871,87
NETTO	-8 924 406	-7 035 000	0	-6 865 000	-6 992 907,01	-127 907,01

IRTAIN OMAISUUS

Irtaimen omaisuuden investointimenot olivat 2 544 262,58 euroa. Irtaimen omaisuuden investointitulot olivat yhteensä 4 019 556,35 euroa.

Taideteosten hankintaan käytettiin 19 382 euroa.

Terveyspalvelujen kaluston myynnin investointitulo oli 91 369,54 euroa.

Tilapalvelun kaluston myynnin investointitulo oli 347 045 euroa.

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen kaluston myynnin investointitulot olivat nettona 3 444 142 euroa.

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen investointimenot kalustohankinnoista olivat 1 652 707 euroa.

Kaupunkirakenteen infran kalustoinvestointeihin käytettiin yhteensä 872 173 euroa, josta tilapalvelun kalustoinvestointeihin kohdistui 722 839 euroa ja kaupunkirakenteen konehankintoihin 149 334 euroa.

	Ed. vuoden käyttö	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
IRTAIN OMAISUUS						
Taidemuseo, taideteokset						
Menot	-20 000	-20 000	0	-20 000	-19 381,82	618,18
Tulot	0	0			0,00	0,00
Netto	-20 000	-20 000	0	-20 000	-19 381,82	-618,18
KONEET JA KALUSTO						
Terveyspalvelut kalusto						
Menot	0	0	0	0	0,00	0,00
Tulot	0	0	0	0	439 414,85	439 414,85
Netto	0	0	0	0	439 414,85	439 414,85
Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen kalusto						
Menot	-905 369	-970 000	0	-970 000	-1 652 707,47	-682 707,47
Tulot	136 000	120 000	0	120 000	3 580 141,50	3 460 141,50
Netto	-769 369	-850 000	0	-850 000	1 927 434,03	2 777 434,03
Kaupunkirakenteen kalusto						
Menot	-140 029	-200 000	-95 000	-295 000	-149 333,85	145 666,15
Tulot	0	0	0	0	0,00	0,00
Netto	-140 029	-200 000	0	-200 000	-149 333,85	-50 666,15
Tilapalvelut irtain						
Ensikertainen kalustaminen talonrak.hankkeisiin						
Menot	-559 755	-995 000	-95 000	-1 090 000	-711 555,06	378 444,94
Tulot	0,00	0	0	0	0,00	0,00
Netto	-559 755	-995 000	-95 000	-1 090 000	-711 555,06	-378 444,94
Suurkeittiölaitteet						
Menot	0,00	-100 000	0	-100 000	-11 284,38	88 715,62
Tulot	0,00	0	0	0	0,00	0,00
Netto	0	-100 000	0	-100 000	-11 284,38	-88 715,62
IRTAIN OMAISUUS YHTEENSÄ						
MENOT	-1 625 153	-2 285 000	-95 000	-2 380 000	-2 544 262,58	-164 262,58
TULOT	136 000	120 000	0	120 000	4 019 556,35	3 899 556,35
NETTO	-1 489 153	-2 165 000	-95 000	-2 260 000	1 475 293,77	3 735 293,77

INVESTOINNIT YHTEENSÄ

HÄMEENLINNA KAIKKI INVESTOINNIT YHTEENSÄ

	Ed.vuoden käyttö	TA 2022	TA 2022 muutokset	TA 2022 + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
MENOT	-28 392 201	-29 207 000	-95 000	-29 302 000	-42 401 394,34	-13 099 394,34
TULOT	659 606	1 285 000	0	1 285 000	14 755 256,37	13 470 256,37
NETTO	-27 732 596	-27 922 000	-95 000	-28 017 000	-27 646 137,97	370 862,03

Rahoitusosan toteutuminen

Kaupunki ja taseyksikkö

	Alkuperäinen TA	TA-muutokset	Muutettu TA 2022	TP 2022	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	17 810 000,00	5 145 000,00	22 955 000,00	29 021 114,81	6 066 114,81
Satunnaiset erät	0,00	0,00	0,00	9 702 513,34	9 702 513,34
Tulorahoituksen korjauserät	-4 479 900,00	-400 000,00	-4 879 900,00	-14 655 156,30	-9 775 256,30
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-29 207 000,00	-95 000,00	-29 302 000,00	-42 401 394,34	-13 099 394,34
Rahoitusosuudet investointimenoihin	620 000,00	0,00	620 000,00	917 128,13	297 128,13
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	5 579 000,00	0,00	5 579 000,00	27 842 087,29	22 263 087,29
Toiminta ja investoinnit, netto	-9 677 900,00	4 650 000,00	-5 027 900,00	10 426 292,93	15 454 192,93
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset muille	-50 000,00	-25 000,00	-75 000,00	-75 000,00	0,00
Antolainasaamisten vähennykset muilta	296 000,00	-20 000,00	276 000,00	275 675,43	-324,57
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 600 000,00	0,00	35 600 000,00	0,00	-35 600 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-25 500 000,00	0,00	-25 500 000,00	-27 201 786,42	-1 701 786,42
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	0,00	0,00	-44 530 477,02	-44 530 477,02
Muut maksuvalmiuden muutokset	0,00	0,00	0,00	5 719 440,74	5 719 440,74
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,00	0,00	0,00	-458 655,74	-458 655,74
Saamisten muutos	0,00	0,00	0,00	2 508 822,44	2 508 822,44
Korottomien velkojen muutos	0,00	0,00	0,00	3 669 274,04	3 669 274,04
Vaikutus maksuvalmiuteen				5 719 440,74	

Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Kaupunki ja taseyksikkö

	Sitovuus N B	Määrärahat						Tuloarviot					
		Alkup. talousarvio	TA- muutokset	TA+ Muutokset	Toteuma 1 - 12 / 2022	Poikkeama	Poikkeama %	Alkup. talousarvio	TA- muutokset	TA+ Muutokset	Toteuma 1 - 12 / 2022	Poikkeama	Poikkeama %
KÄYTTÖTALOUSOSA													
Konsernipalvelut	B	42 323	500	42 823	41 372	1 451	3,39%	7 898	400	8 298	9 167	869	10,48%
Taseyksiköt	N	0		0	0			0		0			
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	B	125 194	3 270	128 464	128 622	-158	-0,12%	4 168	2 240	6 408	7 756	1 348	21,04%
Sosiaali- ja terveyslautakunta	B	290 373	9 757	300 130	305 963	-5 833	-1,94%	27 191	6 332	33 523	38 836	5 313	15,85%
Kaupunkirakennelautakunta	B	63 016	1 700	64 716	64 930	-214	-0,33%	64 641		64 641	66 372	1 731	2,68%
Kaupunkirakennelautakunta, Valmistus omaan käyttöön	B	-768		-768	-860	92	-11,94%			0			
Yhteinen jätelautakunta	N	493		493	426	67	13,68%	493		493	426	-67	-13,68%
Pelastustoiminta	N	23 878		23 878	24 832	-954	-4,00%	24 728	0	24 728	25 744	1 016	4,11%
KÄYTTÖTALOUSOSA YHTEENSÄ		544 509	15 227	559 736	565 285	5 549	0,99%	129 119	8 972	138 091	148 301	10 210	7,39%
TULOSLASKELMAOSA													
Verotulot								314 500	12 600	327 100	329 067	1 967	0,60%
Valtionosuudet								118 200	1 100	119 300	119 345	45	0,04%
Korkotulot								1 920		1 920	2 304	384	19,99%
Muut rahoitustulot								3 730	4 890	8 620	9 828	1 208	14,01%
Korkomenot	N	4 530		4 530	4 179	351	7,75%						
Muut rahoitusmenot	N	620	7 190	7 810	10 359	-2 549	-32,64%						
Satunnaiset erät	N										9 703		
TULOSLASKELMAOSA YHTEENSÄ		5 150	7 190	12 340	14 538	2 198	17,81%	438 350	18 590	456 940	470 245	13 305	2,91%
INVESTOINTIOSA													
Kiinteä omaisuus	B	2 000		2 000	194	1 806	90,32%	100		100	147	47	46,88%
Osakkeet ja osuudet	B	737		737	19 607	-18 870	-2 560,43%	565		565	9 672	9 107	1 611,80%
Talonrakennus	B	16 650		16 650	12 566	4 084	24,53%			0	420	420	
Kunnallistekniikka	B	7 535		7 535	7 490	45	0,60%	500		500	497	-3	-0,57%
Irtain omaisuus, terveyspalvelujen kalustohankinnat	B	0		0				0		0	439	439	
Irtain omaisuus, kaupunkirakenteen kalustohankinnat	B	200		200	149	51	25,33%	0		0			
Ensikertainen kalustaminen ja muu tilapalvelun kalusto	B	1 095	95	1 190	723	467	39,26%						
Irtain omaisuus, pelastuslaitos	N	970		970	1 653	-683	-70,38%	120		120	3 580	3 460	2 883,45%
Taidemuseo	B	20		20	19	1	3,09%						
INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ		29 207	95	29 302	42 401	13 099	44,70%	1 285	0	1 285	14 755	13 470	1 048,27%
RAHOITUSOSA													
Antolainauksen muutokset													
Antolainasaamisten lisäykset	B	50	25	75	75								
Antolainasaamisten vähennykset	B							296	-20	276	276	0	-0,12%
Lainakannan muutokset													
Pitkäaikaisten lainojen lisäys								35 600	0	35 600	0	-35 600	-100,00%
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	N	25 500	0	25 500	27 202	-1 702	-6,67%						
Lyhytaikaisten lainojen muutos								0	0	0	-44 530		
Oman pääoman muutokset								0	0	0	0		
Vaihtutus maksuvalmiuteen													
RAHOITUSOSA YHTEENSÄ		25 550	25	25 575	27 277	1 702	6,65%	35 896	-20	35 876	-44 255	-80 131	-223,35%
YHTEENSÄ		604 416	22 537	626 953	649 501	22 548	3,60%	604 650	27 542	632 192	589 047	-43 145	-6,82%

Tilinpäätöslaskelmat

Tuloslaskelma

Ulkoinen tuloslaskelma

	TP 2022		TP 2021	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	40 014 750,52		35 205 440,04	
Maksutuotot	18 691 590,26		22 710 387,40	
Tuet ja avustukset	19 006 082,27		23 164 925,52	
Muut toimintatuotot	18 932 872,89	96 645 295,94	16 177 075,51	97 257 828,47
Valmistus omaan käyttöön		859 705,09		776 344,98
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot yhteensä	-132 741 314,23		-130 426 834,79	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-30 131 965,50		-29 754 368,68	
Muut henkilösivukulut	-5 173 593,79		-5 540 030,84	
Palvelujen ostot	-277 022 878,35		-262 050 155,65	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 902 656,83		-19 355 188,85	
Avustukset	-26 039 390,18		-27 396 764,24	
Muut toimintakulut	-23 476 831,63	-514 488 630,51	-21 070 197,45	-495 593 540,50
Toimintakate		-416 983 629,48		-397 559 367,05
Verotulot		329 066 669,13		317 221 212,39
Valtionosuudet		119 344 806,00		109 991 064,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	2 303 818,19		2 102 997,29	
Muut rahoitustuotot	9 827 691,79		7 708 410,61	
Korkokulut	-4 178 982,64		-5 607 707,27	
Muut rahoituskulut	-10 359 258,18	-2 406 730,84	-518 784,09	3 684 916,54
Vuosikate		29 021 114,81		33 337 825,88
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 985 123,92		-19 497 784,57	
Arvonalentumiset	-8 842 451,61	-28 827 575,53	-2 525 187,51	-22 022 972,08
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	9 702 513,34	9 702 513,34	0,00	0,00
Tilikauden tulos		9 896 052,62		11 314 853,80
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		2 265 607,55		159 774,86
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)		-10 574 675,23		-76 104,64
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)		0,00		-8 000 000,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		1 586 984,94		3 398 524,02

Rahoituslaskelma

(ulkoiset tuotot ja kulut)

	2022		2021	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	29 021 114,81		33 337 825,88	
Satunnaiset erät	9 702 513,34		0,00	
Tulorahoituksen korjauserät	-14 655 156,30	24 068 471,85	-4 561 963,94	28 775 861,94
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-42 401 394,34		-28 392 201,37	
Rahoitusosuudet inv.menoihin	917 128,13		354 402,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	27 842 087,29	-13 642 178,92	4 844 396,07	-23 193 403,30
Toiminnan ja investointien rahavirta		10 426 292,93		5 582 458,64
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys	-75 000,00		-10 000,00	
Antolainasaamisten vähennys	275 675,43	200 675,43	591 495,03	581 495,03
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00		42 000 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-27 201 786,42		-27 966 565,24	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-44 530 477,02	-71 732 263,44	1 192 811,08	15 226 245,84
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-458 655,74		76 748,41	
Saamisten muutos	2 508 174,44		-4 908 028,92	
Korottomien velkojen muutos	3 669 922,04	5 719 440,74	5 180 528,13	349 247,62
Rahoituksen rahavirta		-65 812 147,27		16 156 988,49
Rahavarojen muutos		-55 385 854,34		21 739 447,13
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	121 592 283,70		176 978 138,04	
Rahavarat 1.1.	176 978 138,04	-55 385 854,34	155 238 690,91	21 739 447,13

Tase

VASTAAVAA

	2022	2021
PYSYVÄT VASTAAVAT	545 425 688,24	546 671 801,23
Aineettomat hyödykkeet	6 066 171,26	7 264 018,94
Muut pitkävaikutteiset menot	6 066 171,26	7 264 018,94
Aineelliset hyödykkeet	287 846 638,62	291 006 235,12
Maa- ja vesialueet	64 956 796,75	64 974 053,39
Rakennukset	160 204 758,92	152 205 103,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	52 076 738,42	53 420 811,75
Koneet ja kalusto	4 085 090,80	6 148 229,19
Muut aineelliset hyödykkeet	773 572,26	754 190,44
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	5 749 681,47	13 503 847,35
Sijoitukset	251 512 878,36	248 401 547,17
Osakkeet ja osuudet	213 155 491,03	209 843 484,42
Muut lainasaamiset	38 319 376,33	38 520 051,75
Muut saamiset	38 011,00	38 011,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2 038 566,23	1 895 778,32
Lahjoitusrahastojen varat	29 907,98	29 907,98
Muut toimeksiantojen varat	2 008 658,25	1 865 870,34
VAIHTUVAT VASTAAVAT	150 873 311,47	208 767 340,25
Saamiset	29 281 027,77	31 789 202,21
Pitkäaikaiset saamiset	5 796 943,47	6 721 625,19
Myyntisaamiset	962 138,75	1 053 682,05
Lainasaamiset	0,00	30 000,00
Siirtosaamiset	4 834 804,72	5 637 943,14
Lyhytaikaiset saamiset	23 484 084,30	25 067 577,02
Myyntisaamiset	11 622 916,47	9 076 550,08
Lainasaamiset	490 814,85	70 376,10
Muut saamiset	3 896 022,35	6 696 023,86
Siirtosaamiset	7 474 330,63	9 224 626,98
Rahoitusarvopaperit	113 734 142,18	114 254 600,00
Muut arvopaperit	113 734 142,18	114 254 600,00
Rahat ja pankkisaamiset	7 858 141,52	62 723 538,04
VASTAAVAA	698 337 565,94	757 334 919,80

VASTATTAVAA

	2022	2021
OMA PÄÄOMA	351 774 497,98	350 187 513,04
Peruspääoma	274 116 796,74	274 116 796,74
Muut omat rahastot	72 476 603,81	72 476 603,81
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	3 594 112,49	195 588,47
Tilikauden yli-/alijäämä	1 586 984,94	3 398 524,02
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	18 831 760,13	10 522 692,45
Poistoero	7 131 760,13	9 397 367,68
Vapaaehtoiset varaukset	11 700 000,00	1 125 324,77
PAKOLLISET VARAUKSET	4 145 653,98	4 660 851,23
Eläkevaraukset	247 445,76	304 900,00
Muut pakolliset varaukset	3 898 208,22	4 355 951,23
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	3 079 634,99	3 395 502,82
Lahjoitusrahastojen pääomat	46 951,11	51 724,42
Muut toimeksiantojen pääomat	3 032 683,88	3 343 778,40
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma	208 488 207,28	234 799 742,95
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	198 506 250,00	223 668 750,00
Lainat julkisyhteisöiltä	18 412,47	26 409,98
Saadut ennakot	5 830,48	11 180,34
Muut velat	44 049,80	44 049,80
Siirtovelat	9 913 664,53	11 049 352,83
Lyhytaikainen vieras pääoma	112 017 811,58	153 768 617,31
Joukkovelkakirjalainat	0,00	35 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	25 162 500,00	27 191 388,92
Lainat julkisyhteisöiltä	7 200,01	9 600,00
Lainat muilta luotonantajilta	21 595 584,17	31 126 061,19
Saadut ennakot	4 421 372,54	3 262 322,34
Ostovelat	27 658 647,34	25 183 455,85
Muut velat	4 434 344,28	4 471 676,70
Siirtovelat	28 738 163,24	27 524 112,31
VIERAS PÄÄOMA	320 506 018,86	388 568 360,26
VASTATTAVAA	698 337 565,94	757 334 919,80

Konsernilaskelmat

Konsernin tuloslaskelma

	2022	2021
Toimintatuotot	239 539 596,49	243 401 951,31
Toimintakulut	-651 912 309,27	-628 436 061,67
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-987 009,62	1 407 389,44
TOIMINTAKATE	-413 359 722,41	-383 626 720,92
Verotulot	327 303 413,27	315 496 373,73
Valtionosuudet	145 742 546,17	134 831 626,38
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	797 634,83	570 155,20
Muut rahoitustuotot	11 674 818,15	10 383 119,71
Korkokulut	-7 941 188,41	-8 907 438,51
Muut rahoituskulut	-10 580 885,83	-555 137,52
Rahoitustuotot ja -kulut	-6 049 621,27	1 490 698,88
VUOSIKATE	53 636 615,76	68 191 978,07
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-48 488 903,80	-47 618 429,68
Arvonalentumiset	-2 465 946,77	-2 531 304,12
Poistot ja arvonalentumiset	-50 954 850,56	-50 149 733,80
TILIKAUDEN TULOS	2 681 765,19	18 042 244,27
Tilinpäätössiirrot	-95 667,53	-9 925 827,49
Tilikauden verot	-217 178,07	-368 091,80
Laskennalliset verot	-55 696,13	-3 382,42
Vähemmistön osuus tilikauden tuloksesta	-424 730,14	-428 593,58
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 888 493,32	7 316 348,98

Konsernin rahoituslaskelma

	2022	2021
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	53 636 615,76	68 191 978,07
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tilikauden verot	-217 178,07	-368 091,80
Tulorahoituksen korjauserät	8 250 625,98	-6 257 624,73
	61 670 063,67	61 566 261,54
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-86 374 025,83	-73 956 590,78
Rahoitusosuudet investointimenoihin	917 128,13	361 066,53
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 516 731,63	5 614 025,66
	-82 940 166,07	-67 981 498,60
Toiminnan ja investointien rahavirta	-21 270 102,40	-6 415 237,06
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-1 287,12	68 504,84
Antolainasaamisten vähennykset	40 581,86	166 559,85
	39 294,74	235 064,69
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	74 959 802,38	102 814 170,86
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-44 502 017,60	-64 405 809,91
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-35 476 155,36	-7 167 613,18
	-5 018 370,58	31 240 747,77
Oman pääoman muutokset	-54 552,20	-868 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-1 242 940,09	152 836,46
Vaihto-omaisuuden muutos	-195 369,31	-28 207,44
Saamisten muutos	-7 065 614,25	-7 461 454,86
Korottomien velkojen muutos	9 040 825,54	5 888 758,10
	536 901,89	-1 448 067,74
Rahoituksen rahavirta	-4 496 726,16	29 159 744,72
Rahavarojen muutos	-25 766 828,56	22 744 507,66
Rahavarat 31.12.	175 894 146,59	201 660 975,15
Rahavarat 1.1.	201 660 975,15	178 916 467,48
Rahavarojen muutos	-25 766 828,56	22 744 507,67

Konsernitase

VASTAAVAA	2022	2021	VASTATTAVAA	2022	2021
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	274 116 796,73	274 116 796,73
Aineettomat oikeudet	1 056 649,80	1 205 745,84	Yhdistysten ja säätiöiden peruspääom	666 679,96	666 679,95
Muut pitkävaikutteiset menot	7 571 882,85	9 170 629,55	Arvonkorotusrahas	679 405,43	2 310 738,13
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	150 423,53	101 252,36	Muut omat rahastot	75 457 901,69	75 416 786,38
Aineettomat hyödykkeet	8 778 956,18	10 477 627,75	Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	6 467 832,18	-848 516,80
			Tilikauden yli-/alijäämä	1 888 493,32	7 316 348,98
Aineelliset hyödykkeet			OMA PÄÄOMA	359 277 109,32	358 978 833,38
Maa- ja vesialueet	76 438 734,57	76 349 636,74	VÄHEMMISTÖOSUUDET	25 164 996,87	24 950 039,20
Rakennukset	440 547 624,59	424 100 302,73			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	126 794 462,99	129 068 898,58			
Koneet ja kalusto	56 338 667,31	48 887 565,85			
Muut aineelliset hyödykkeet	3 194 643,88	3 551 231,02			
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	67 893 950,53	62 993 888,95			
Aineelliset hyödykkeet	771 208 083,87	744 951 523,87	PAKOLLISET VARAUKSET		
			Eläkevaraukset	247 445,76	304 900,00
Sijoitukset			Muut pakolliset varaukset	8 844 421,45	8 611 310,46
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	40 111 125,89	41 784 793,91	PAKOLLISET VARAUKSET	9 091 867,21	8 916 210,46
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakke	9 141 323,58	7 835 930,84			
Muut lainasaamiset	777 132,47	817 714,33	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Muut saamiset	118 445,36	117 158,24	Valtion toimeksiannot	0,00	656 937,53
Sijoitukset	50 148 027,30	50 555 597,32	Lahjoitusrahastojen pääomat	1 035 941,24	1 040 725,88
PYSYVÄT VASTAAVAT	830 135 067,36	805 984 748,94	Muut toimeksiantojen pääomat	4 298 352,09	3 386 985,88
			TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	5 334 293,32	5 084 649,29
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			VIERAS PÄÄOMA		
Valtion toimeksiannot	0,00	360 316,61	Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lahjoitusrahastojen varat	853 035,50	76 560,38	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	463 655 516,84	430 884 854,70
Muut toimeksiantojen varat	3 238 916,87	2 162 491,26	Lainat julkisyhteisöiltä	11 333 970,47	11 341 967,98
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 091 952,37	2 599 368,25	Lainat muilta luotonantajilta	19 272 763,00	19 896 651,00
			Saadut ennakot	1 908 673,11	1 651 161,28
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Ostovelat	1 475,16	0,00
Vaihto-omaisuus			Muut velat	7 417 091,79	7 372 655,79
Aineet ja tarvikkeet	1 107 324,18	3 479 424,81	Siirtovelat	9 914 084,53	11 049 352,83
Muu vaihto-omaisuus	162 368,64	10 001,95	Laskennalliset verovelat	188 000,00	188 000,00
Vaihto-omaisuus	1 269 692,81	3 489 426,76	Pitkäaikainen vieras pääoma	513 691 574,90	482 384 643,58
Saamiset			Lyhytaikainen vieras pääoma		
Pitkäaikaiset saamiset			Joukkovelkakirjalainat	0,00	35 000 000,00
Myyntisaamiset	962 138,75	1 053 682,05	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	38 923 072,54	42 959 868,73
Lainasaamiset	0,00	30 000,00	Lainat julkisyhteisöiltä	7 200,01	9 600,00
Muut saamiset	569 322,32	704 575,48	Lainat muilta luotonantajilta	634 184,34	652 135,37
Siirtosaamiset	4 835 509,69	5 637 943,14	Saadut ennakot	7 494 655,18	6 467 455,72
Pitkäaikaiset saamiset	6 366 970,76	7 426 200,67	Ostovelat	45 647 870,33	41 092 095,45
			Muut velat	9 195 882,29	8 286 325,60
Lyhytaikaiset saamiset			Siirtovelat	44 553 162,75	43 100 771,70
Myyntisaamiset	19 809 626,07	15 832 302,77	Laskennalliset verovelat	2 141 579,06	2 085 882,93
Lainasaamiset	973 842,12	64 293,68	Lyhytaikainen vieras pääoma	148 597 606,50	179 654 135,51
Muut saamiset	9 001 847,23	10 259 417,92	VIERAS PÄÄOMA	662 289 181,40	662 038 779,09
Siirtosaamiset	13 614 302,81	12 651 777,29	VASTATTAVAA	1 061 157 448,12	1 059 968 511,43
Lyhytaikaiset saamiset	43 399 618,23	38 807 791,66			
Saamiset	49 766 588,99	46 233 992,33			
Rahoitusarvopaperit					
Osakkeet ja osuudet	22 840,52	3 689,92			
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentt.	931 539,10	1 708 014,22			
Muut arvopaperit	116 398 826,40	116 578 936,02			
Rahoitusarvopaperit	117 353 206,01	118 290 640,16			
Rahat ja pankkisaamiset	58 540 940,58	83 370 334,99			
VAIHTUVAT VASTAAVAT	226 930 428,39	251 384 394,24			
VASTAAVAA	1 061 157 448,12	1 059 968 511,43			

Tilinpäätöksen liitetiedot

Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

1 Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteella mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle suoritusajankohdan mukaan kalenterikuukausittain.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoona vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedossa 11 Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Investoinneille kohdistuneet palkat ja sisäiset laskutukset on kirjattu valmistus omaan käyttöön -menetelmällä. Muut investointihyödykkeiden hankintamenot on kirjattu suoraan kiinteään omaisuuteen, irtaimen omaisuuden sekä osakkeiden ja osuuksien investointeihin.

Palautuskelpoisia liittymismaksuja on aikaisempina vuosina osittain kirjattu rakennusten arvoon ja kirjattu poistoina kuluiksi. Siltä osin ne ovat jääneet eliminoimatta konsernitilinpäätöksessä omana eränään.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien käyttöomaisuusosakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoona tai sitä alempan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoona tai sitä alempan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Sepelivarasto merkitään taseeseen hankintameno määrällisenä. Sepelivarasto arvostetaan keskihankintahinnan periaatteella. Tilinpäätöspäivänä sepelivarastolla ei ollut varastoarvoa.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenoona tai sitä alempan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaiset

Johdannaisopimuksia on yhteensä 17 kpl. Pääosa johdannaisopimuksista on tehty suojaamaan koko lainasalkkua, ei yksittäistä lainaa. Viimeaikaiset sopimukset ovat olleet käytännössä lainakohtaisia. Kaupunki on vaihtanut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihto-sopimuksilla kiinteään korkoon.

Korkojohdannaisista aiheutuneet kassavirrat on kirjattu tilikauden aikana korkokulujen oikaisuksi. Sopimukset ovat voimassa pisimmillään 31.1.2050 asti ja koronvaihtosopimuksilla on suojattu myös kaupungin tulevaa lainanottoa. Tulevan lainanoton kiinteään korkoon suojaaminen on toteutettava lainasalkkukohtaisin koronvaihtosopimuksin. Viimeisimmät näistä on tehty siten, että on suunniteltu valmiiksi koronvaihtosopimusta vastaava, myöhemmin nostettava laina.

Johdannaisopimusten arvostus on esitetty liitetiedossa 41. Johdannaisopimuksista on esitetty nimellisarvot ja markkina-arvot per 31.12.2022 ja per 31.12.2021. Sopimusten arvot on esitetty liitetiedoissa, eikä niitä ole kirjattu tulokseen.

Yritysjärjestelyjen vaikutus rahoituslaskelmaan

Vuoden 2022 aikana ei tehty yritysjärjestelyjä, joilla olisi ollut vaikutusta kaupungin rahoituslaskelmaan.

2 Tuloslaskelman esittämistavan muutos

3 Oikaisu edellisen tilikauden tietoihin

4 Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Toimintakatteen vertailukelpoisuuteen vaikuttavat merkittävästi valtion myöntämät avustukset koronapandemian välittömiin kustannuksiin. Lisäksi toimintakatteen vertailukelpoisuuteen liittyen vuonna 2022 toimintakatetta suhteessa vuoteen 2021 parantaa vuonna 2022 osakkeiden ja osuuk-sien myynnistä saadut myyntivoitot. Vuoden 2022 toimintakate saadaan vertailukelpoiseksi vuoden 2021 toimintakatteen kanssa parantamalla vuoden 2022 toimintakatetta 2,4 milj. eurolla. Vertailukelpoinen toimintakatteen kasvu on 4,3 %.

Vuoden 2022 toimintatuloihin sisältyy 4,9 milj. euroa covid-19-pandemiasta johtuvia tuloeriä, eli valtion koronatukea kunnille. Koronakustannuksia kirjattiin tilikaudelle 7,3 milj. euroa. Valtion myöntämät kertaluonteiset koronatuot eivät riittäneet kokonaan kattamaan koronasta aiheutu-neita kustannuksia, toimintakatteen koronanetto oli noin -2,4 milj. euroa. Muut toimintatuotot sisältävät tuloja kahdesta eri riita-asiasta, yhteensä 1,7 milj. euroa. Nämä tulot on käsitelty kertaeränä.

Henkilöstömenoissa on käsitelty kertaeränä 600 euron kertakorvaus, joka on tulossa maksuun maaliskuussa 2023. Kertakorvaus maksetaan henkilöille, joilla on ollut koronaviruksen aiheuttama erityinen altistumisen riski ja joihin valmiuslain rajoitukset kohdistuivat pandemian alkuaikoina. Lisäksi palvelujen ostot sisältää Hämeenlinnan kaupungin osuuden sairaanhoitopiirin henkilöstölle maksamasta 600 euron kertakorvauksesta sekä työaikasaldoista, yhteensä noin 0,3 milj. euroa. Muut toimintamenot sisältävät pelastuslaitoksen tilinpäätöksen kertaerät, yhteensä noin 0,2 milj. euroa.

Kertaeränä on käsitelty myös sijoitustoiminnasta saadut arvopaperien myyntitappiot ja arvonalentumiset, jotka ylittävät talousarvion. Linjaksi on otettu, että normaalisti vaihteluksi hyväksytään 0,5 milj. euroa ja sen ylittävä ja alittava osuus käsitellään kertaeränä. Näin ollen vuoden 2022 tilinpäätökseen muihin rahoitusmenoihin sisältyy 2,4 milj. euron kertaerä.

Poistoja ja arvonalentumisen kirjattiin 9,6 milj. euroa. Lisäpoistot ja arvonalentumiskirjaukset johtuivat osakkeiden ja osuuksien sekä rakennusten alaskirjauksista. Satunnaisia eriä kirjattiin 9,7 milj. euroa, johtuen Koulutuskuntayhtymä Tavastian osittaisesta purkamisesta ja Tavastia kiinteistöliikelaitoskuntayhtymän perustamisesta. Poistoeron vähennystä kirjattiin 3,4 milj. euroa pelastuslaitoksen kaluston myyntiin liittyen. Lisäksi tehtiin 11,7 milj. euron investointivaraus, Moreenin elinkeinoalueen kehittämiseen liittyen.

	Covid-19 -pandemian vaikutukset							TP 2022 ilman Covid-19 -pandemian vaikutusta	Muut kertaerät	TP 2022 ilman Covid-19 -pandemiaa ja kertaeriä vaikutusta
	TP 2022	Konserni-palvelut ja tulos-laskelma-osa	Sivistys- ja hyvinvointi-lautakunta	Sosiaali- ja terveys-lautakunta	Kaupunki-rakenne-lautakunta	Pelastus-toiminta				
Toimintatulot	148 301 379	0	0	4 942 593	-23 168	0	143 381 954	3 520 971	139 860 983	
Myyntituotot	49 784 153			87 170			49 696 983	0	49 696 983	
Maksutuotot	18 817 233						18 817 233	0	18 817 233	
Tuet ja avustukset	19 345 936			4 855 423			14 490 513	0	14 490 513	
Muut toimintatuotot	60 354 056				-23 168		60 377 224	3 520 971	56 856 254	
Valmistus omaan käyttöön	859 705						859 705		859 705	
Toimintamenot	-566 144 713	-79 375	-268 897	-6 887 553	-20 000	-52 845	-558 836 044	-964 398	-557 871 646	
Henkilöstömenot	-168 046 874		-4 989	-2 823 644		-22 361	-165 195 880	-439 592	-164 756 288	
Palvelujen ostot	-287 397 883	-71 823	-234 389	-2 336 179		-33	-284 755 459	-311 000	-284 444 459	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 993 425	-7 552	-28 004	-1 392 109	-20 000	-30 450	-18 515 310	0	-18 515 310	
Avustukset	-26 039 390						-26 039 390	0	-26 039 390	
Muut toimintamenot	-64 667 141		-1 515	-335 621			-64 330 005	-213 806	-64 116 200	
Toimintakate	-416 983 629	-79 375	-268 897	-1 944 960	-43 168	-52 845	-414 594 386	2 556 573	-417 150 958	
Verotulot	329 066 669						329 066 669		329 066 669	
Valtionosuudet	119 344 806						119 344 806		119 344 806	
Rahoitustulot ja -menot	-2 406 731						-2 406 731	-2 406 731	0	
Korkotulot muilta	2 303 818						2 303 818		2 303 818	
Muut rahoitustulot muilta	9 827 692						9 827 692		9 827 692	
Korkomenot	-4 178 983						-4 178 983		-4 178 983	
Muut rahoitusmenot	-10 359 258						-10 359 258	-2 406 731	-7 952 527	
Vuosikate	29 021 115	-79 375	-268 897	-1 944 960	-43 168	-52 845	31 410 359	149 842	31 260 517	
Poistot ja arvonalentumiset	-28 827 576						-28 827 576	-9 578 784	-19 248 792	
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 985 124						-19 985 124	-779 545	-19 205 579	
Arvonalentumiset	-8 842 452						-8 842 452	-8 799 239	-43 213	
Satunnaiset erät	9 702 513						9 702 513	9 702 513	0	
Satunnaiset tulot	9 702 513						9 702 513	9 702 513	0	
Tilikauden tulos	9 896 053	-79 375	-268 897	-1 944 960	-43 168	-52 845	12 285 297	273 571	12 011 725	
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	2 265 608						2 265 608	3 444 144	-1 178 536	
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-10 574 675						-10 574 675	-11 700 000	1 125 325	
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0						0		0	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 586 985	-79 375	-268 897	-1 944 960	-43 168	-52 845	3 976 229	-7 982 285	11 958 514	

Covid-19-pandemia aiheutti edelleen häiriöitä yhtiöiden ja säätöiden normaalitoimintaan, erityisesti ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Rajoitustoimenpiteillä oli heikentävä vaikutus konsernitulokseen erityisesti Hämeenlinnan Liikuntahallit ja Verkatehdas -konsernien osalta. Myös henkilöstön poissalot sekä esimerkiksi Kanta-Hämeen Sairaskotisäitiön laitoskaranteenit vaikuttivat konsernitulosta heikentävästi. Hämeenlinnan Teatteri Oy sai jaksottaa osan saamistaan koronatuista vuodelle 2022, mikä paransi konsernitulosta.

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt sekä jäsenkuntayhtymät omistuksien mukaisessa suhteessa. Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Hämeenlinnan Keilakeskus Oy ja Talo-Osaakeyhtiö Hämeen Suoja käsiteltiin osakkuusyhteisöinä äänivaltajoitteiden takia.

Sisäiset liiketapahtumat ja katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Konserniyhteisöjen ja kuntayhtymien kaupungille maksamat kiinteistöverot on eliminoitu. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäisen omistuksen eliminointi on tehty sovelletulla hankintamenomenetelmällä. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi yhteisöjen omien ilmoitusten perusteella ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on jaettu konserniyleisohjeen mukaisesti konsernituloslaskelmassa laskennallisten verojen muutoksen ja tilikauden yli- tai alijäämään sekä konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Poikkeavat arvostus- ja jaksotuseriaatteet ja menetelmät

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa on noudatettu samoja arvostus- ja jaksotuseriaatteita kuin kaupungin tilinpäätöksessä.

Poikkeavat tilikaudet

Osakkuusyhteisö Hauhon Lämpö Oy:n viimeinen tilikausi päättyi 31.3.2021, jonka mukaan yhdistelty konsernitilinpäätökseen on tehty. Hauhon Lämpö Oy:n osakkeet myytiin joulukuussa 2022.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Konsernirakenteen muutokset tilikaudella

Hauhon Lämpö Oy:n osakkeet myytiin.

Hämeenlinnan Teatteri Oy:stä tuli Verkatehdas Oy:n tytäryhteisö, kun yhtiön osakkeet luovutettiin apporttina Verkatehdas Oy:lle.

Kanta-Logistiikka Oy:n osakkeet myytiin.

Koulutuskuntayhtymä Tavastian osittaispurku tehtiin ja muodostettiin uusi Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä Tavastia.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6. Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Yleishallinto	10 274 770,93	8 004 109,15	4 763 878,73	2 397 130,77
Sosiaali- ja terveyspalvelut	128 876 304,13	130 557 047,77	38 809 192,01	41 729 093,90
Opetus- ja kulttuuripalvelut	24 557 539,73	20 759 627,91	7 709 897,24	7 351 446,84
Yhdyskuntapalvelut	59 652 780,73	68 995 909,19	25 122 285,60	26 951 671,01
Muut palvelut	16 178 200,97	15 085 257,28	20 240 042,36	18 828 485,95
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>239 539 596,49</i>	<i>243 401 951,31</i>	<i>96 645 295,94</i>	<i>97 257 828,47</i>

7. Verotulojen erittely				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Kunnan tulovero	272 905 681,14	261 874 501,84	272 905 681,14	261 874 501,84
Osuus yhteisöveron tuotosta	26 907 203,18	27 152 003,47	26 907 203,18	27 152 003,47
Kiinteistövero	27 490 528,95	26 469 868,42	29 253 784,81	28 194 707,08
<i>Verotulot yhteensä</i>	<i>327 303 413,27</i>	<i>315 496 373,73</i>	<i>329 066 669,13</i>	<i>317 221 212,39</i>

8. Valtionosuuksien erittely				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	99 223 932,00	94 245 874,00	99 223 932,00	94 245 874,00
<i>Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (+/-)</i>	<i>8 805 828,00</i>	<i>9 599 560,00</i>	<i>8 805 828,00</i>	<i>9 599 560,00</i>
Koulutus kuntayhtymän valtionosuus	26 397 740,17	24 840 562,38	0,00	0,00
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	-13 729 639,00	-12 917 693,00	-13 729 639,00	-12 917 693,00
Verotulomenetysten kompensatio	33 850 513,00	28 662 883,00	33 850 513,00	28 662 883,00
<i>Valtionosuudet yhteensä</i>	<i>145 742 546,17</i>	<i>134 831 626,38</i>	<i>119 344 806,00</i>	<i>109 991 064,00</i>

9. Palvelujen ostojen erittely		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Asiakaspalvelujen ostot	193 810 639,61	183 673 453,23
Muiden palvelujen ostot	83 212 238,74	78 376 702,44
<i>Kaupungin / Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>277 022 878,35</i>	<i>262 050 155,67</i>

10 Valtuustoryhmille annetut tuet		
	Kunta	
	2022	2021
Vihreiden valtuustoryhmä	981,00	577,45
Perussuomalaisen valtuustoryhmä	1 961,00	1 503,00
Sosiaalidemokraattinen valtuustoryhmä	2 745,00	2 106,25
Kristillisdemokraattien valtuustoryhmä	392,00	507,00
Keskustan valtuustoryhmä	784,00	899,00
Kokoomuksen valtuustoryhmä	2 745,00	2 388,35
Vasemmistoliiton valtuustoryhmä	0,00	507,00
<i>Valtuustoryhmille annetut tuet yhteensä</i>	<i>9 608,00</i>	<i>8 488,05</i>

11 Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Kaupunginhallitus on 18.12.2017 § 564 hyväksynyt pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistosuunnitelman. Avaavaa tasetta muodostettaessa kuntaliitoksen jälkeen vuonna 2009 on liitoksen myötä uuteen Hämeenlinnaan siirtyneen omaisuuden poistoajaksi otettu kunnissa päätetyt hyödykekohtaiset poistoajat, joilla omaisuus poistetaan loppuun.

Tase-erä	Omaisuslaji	Poistomenetelmä	KH:n päättämä poisto aika / poistoprosentti
Aineettomat hyödykkeet			
	Kehittämismenot	Tasapoisto	5 vuotta
	Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot			
	Atk-ohjelmat	Tasapoisto	3 vuotta
	- ennen 2013 valmistuneet	Tasapoisto	5 vuotta
	Muut pitkävaikutteiset menot, yhteistoimintaosuudet	Tasapoisto	20 vuotta
	- muut pitkävaikutteiset ennen 2013 valmistuneet	Tasapoisto	hyödykekohtaisesti
	Osallistuminen toisen yhteisön		
	- rakennushankkeisiin	Tasapoisto	20 vuotta
	- tiehankkeisiin	tasapoisto	20 vuotta
	- ratahankkeisiin	tasapoisto	30 vuotta
	- väylähankkeisiin	tasapoisto	20 vuotta
	Osake- ja vuokrahuoneistojen peruserämenot	tasapoisto	10 vuotta tai hyödykekohtaisesti
	Muut	tasapoisto	10 vuotta
Aineelliset hyödykkeet			
	Maa- ja vesialueet	Ei poistoaikaa	Ei poistoa
Rakennukset ja rakennelmat			
	Hallinto- ja laitosrakennukset	Tasapoisto	
	- Puiset hallinto- ja laitosrakennukset		30 vuotta
	- Kiviset hallinto- ja laitosrakennukset		35 vuotta
	Hallinto- ja laitosrakennukset (ennen 2013 valm.)	Tasapoisto	40 - 50 vuotta
	Rakennusten peruskorjaukset	Tasapoisto	35 vuotta
	Tehdas- ja tuotantorakennukset	Tasapoisto	
	- puiset ja peltiset tehdas- ja tuotantorak.		20 vuotta
	- kiviset tuotantorakennukset		30 vuotta
	- tehdas- ja tuotantorakennukset (ennen 2013 valm.)	Tasapoisto	30 - 40 vuotta
	Talousrakennukset	Tasapoisto	20 vuotta
	Vapaa-ajan rakennukset	Tasapoisto	20 vuotta
	- vapaa-ajan rak. ennen 2013 valm.		40 vuotta
	Asuinrakennukset	Tasapoisto	30 vuotta
	- asuinrak. ennen 2013 valm.		40 - 50 vuotta
	Muut rakennukset ennen 2013 valm.		30 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
	Kadut, tiet, torit, puistot	Menojäännösp.	20 %
	Sillat, laiturit ja uimalat	Menojäännösp.	20 %
	Muut maa- ja vesirakenteet	Menojäännösp.	20 %
	Vedenjakeluverkosto	Menojäännösp.	10 %
	Viemäriverkko	Menojäännösp.	10 %
	Kaukolämpöverkko	Menojäännösp.	15 %
	- Kaukolämpöverkko ennen 2013 valm.	Menojäännösp.	20 %
	Ulkovalaistuslaitteet, sähköjohdot, muuntoasemat	Tasapoisto	17 vuotta
	Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	Menojäännösp.	20 %
	Maakaasuverkko	Menojäännösp.	15 %
	Muut putki- ja kaapeliverkot	Menojäännösp.	20 %
	Vesi-, sähkö- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	Menojäännösp.	25 %
	Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	Menojäännösp.	20 %
	Liikenteen ohjauslaitteet	Menojäännösp.	20 %
	Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	Menojäännösp.	25 %
Koneet ja kalusto			
	Rautaiset alukset (raskaat)	Tasapoisto	15 vuotta
	Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	Tasapoisto	8 vuotta
	Muut kuljetusvälineet ml. henkilö- ja pakettiautot	Tasapoisto	6 vuotta
	Muut liikkuvat työkoneet, ml. traktorit ja puutarhakoneet	Tasapoisto	6 vuotta
	Muut raskaat koneet, ml. Kuorma-autot ja tiehöylät	Tasapoisto	12 vuotta
	Muut kevyet koneet	Tasapoisto	6 vuotta
	Sairaala-, terv.huolto- yms. laitteet	Tasapoisto	6 vuotta
	Atk-laitteet	Tasapoisto	3 vuotta
	Muut laitteet ja kalusteet	Tasapoisto	3 vuotta
	Ensikertainen kalustaminen	Tasapoisto	5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet			
	Luonnonvarat		Käytön mukainen poisto
	Arvo- ja taide-esineet		Ei poistoaikaa
	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		Ei poistoaikaa
Pysyvien vastaavien sijoitukset			
	Osakkeet ja osuudet		Ei poistoaikaa

12. Pakollisten varausten muutokset				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Eläkevastuu 1.1.	304 900,00	299 370,18	304 900,00	299 370,18
Lisäykset tilikaudella	9 213,96	65 976,21	9 213,96	65 976,21
Vähennykset tilikaudella	-66 668,20	-60 446,39	-66 668,20	-60 446,39
Eläkevastuu 31.12.	247 445,76	304 900,00	247 445,76	304 900,00
Kaatopaikan maisemointivaraus 1.1.	57 230,73	57 230,73	57 230,73	57 230,73
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Kaatopaikan maisemointivaraus 31.12.	57 230,73	57 230,73	57 230,73	57 230,73
Muu ympäristövelvoitteista johtuva varaus 1.1.	3 942 720,50	3 736 974,70	3 942 720,50	3 736 974,70
Lisäykset tilikaudella	0,00	300 000,00	0,00	300 000,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	-94 254,20	-101 743,01	-94 254,20
Muu ympäristövelvoitteista johtuva varaus 31.12.	3 942 720,50	3 942 720,50	3 840 977,49	3 942 720,50
Muut pakolliset varaukset 1.1.	783 365,98	1 074 019,84	356 000,00	590 047,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	356 000,00	0,00	356 000,00
Vähennykset tilikaudella	-575 891,27	-646 653,86	-356 000,00	-590 047,00
Muut pakolliset varaukset 31.12.	207 474,71	783 365,98	0,00	356 000,00
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1. (ky)	3 827 993,26	4 548 762,90	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	809 002,26	-720 769,64	0,00	0,00
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12. (ky)	4 636 995,51	3 827 993,26	0,00	0,00
Yhteensä	9 091 867,21	8 916 210,47	4 145 653,98	4 660 851,23

13. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	2 478 698,86	3 574 680,38	2 478 698,86	3 789 981,84
Osakkeiden luovutusvoitot	565 806,89	69 194,55	1 840 244,85	69 194,55
Rakennusten luovutusvoitot	254 501,97	646 712,94	254 501,97	646 712,94
Muut luovutusvoitot	27 700,23	43 865,18	0,03	42 806,45
<i>Luovutusvoitot yhteensä</i>	<i>3 326 707,95</i>	<i>4 334 453,05</i>	<i>4 573 445,71</i>	<i>4 548 695,78</i>
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot	0,00	9 503,22	0,00	9 503,22
Osakkeiden luovutustappiot	702 842,45	0,00	0,00	0,00
Rakennusten luovutustappiot	0,00	264 718,01	0,00	0,00
Muut luovutustappiot	136 000,00	114,41	136 000,00	0,00
<i>Luovutustappiot yhteensä</i>	<i>838 842,45</i>	<i>274 335,64</i>	<i>136 000,00</i>	<i>9 503,22</i>

14. Satunnaisien tuottojen ja kulujen erittely		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Satunnaiset tuotot		
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	9 702 513,34	0,00
<i>Satunnaiset tuotot yhteensä</i>	<i>9 702 513,34</i>	<i>0,00</i>
Satunnaiset kulut		
<i>Satunnaiset kulut yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>

15. Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Osinkotuotot muista yhteisöistä	665 656,60	221 650,63
Peruspääoman korot kunta-yhtymiltä	104 212,04	230 885,61
<i>Yhteensä</i>	<i>769 868,64</i>	<i>452 536,24</i>

16. Erittely poistoeron muutoksista		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	2 265 607,55	159 774,86

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

18. Arvonkorotukset				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Maa- ja vesialueet				
Arvo 1.1.	493 944,39	493 944,39	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvo 31.12.	493 944,39	493 944,39	0,00	0,00
Rakennukset				
Arvo 1.1.	1 816 339,42	1 816 339,42	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku	1 631 332,70	0,00	0,00	0,00
Arvo 31.12.	185 006,72	1 816 339,42	0,00	0,00
<i>Arvonkorotukset yhteensä</i>	<i>678 951,11</i>	<i>2 310 283,81</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>

19. Pysyvien vastaavien erittelyt	
Aineettomat hyödykkeet	
Hämeenlinnan kaupunki	
	Muut pitkävaikutteiset menot
Poistamaton hankintameno 1.1.	7 264 018,94
Lisäykset tilikauden aikana	0,00
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00
Vähennykset tilikauden aikana	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Tilikauden poisto	-530 201,40
Arvonlennukset	-667 646,28
Poistamaton hankintameno 31.12.	6 066 171,26
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 066 171,26

Aineelliset hyödykkeet							
Hämeenlinnan kaupunki							
	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeräiset hankinnat	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	64 974 053,39	152 205 103,00	53 420 811,75	6 148 229,19	754 190,44	13 503 847,35	291 006 235,12
Lisäykset tilikauden aikana	193 681,76	7 472 833,14	8 240 035,14	2 524 880,76	19 381,82	4 343 183,70	22 793 996,32
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	-420 000,00	-497 128,13	0,00	0,00	0,00	-917 128,13
Vähennykset tilikauden aikana	-146 882,17	0,00	0,00	-3 883 556,36	0,00	0,00	-4 030 438,53
Siirrot erien välillä	0,00	11 286 045,40	259 682,30	551 621,88	0,00	-12 097 349,58	0,00
Tilikauden poisto	0,00	-8 861 755,79	-9 346 662,64	-1 246 504,09	0,00	0,00	-19 454 922,52
Arvonlennukset ja niiden palautukset	-64 056,23	-1 477 466,83	0,00	-9 580,58	0,00	0,00	-1 551 103,64
Aktioidut korkomenot							0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	64 956 796,75	160 204 758,92	52 076 738,42	4 085 090,80	773 572,26	5 749 681,47	287 846 638,62
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	64 956 796,75	160 204 758,92	52 076 738,42	4 085 090,80	773 572,26	5 749 681,47	287 846 638,62

Maa- ja vesialueet erittely				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	2 964 012,14	2 866 494,30	307 836,10	328 769,64
Muut maa- ja vesialueet	72 980 778,05	72 989 198,05	64 648 960,65	64 645 283,75
Arvonkorotukset	493 944,39	493 944,39	0,00	0,00
Maa- ja vesialueet yhteensä	76 438 734,58	76 349 636,74	64 956 796,75	64 974 053,39

Sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet					
Hämeenlinnan kaupunki					
	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistusyhteis- yhteisöt	Kuntayhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	116 772 122,14	37 191 463,92	54 227 901,97	1 651 996,39	209 843 484,42
Lisäykset	1 475 248,15	0,00	18 098 447,87	33 702,00	19 607 398,02
Vähennykset	-1 174 755,19	-100 000,00	-8 395 934,53	-1 000,00	-9 671 689,72
Siirrot erien välillä	-1 000,00	0,00	0,00	1 000,00	0,00
Hankintameno 31.12.	117 071 615,10	37 091 463,92	63 930 415,31	1 685 698,39	219 779 192,72
Arvonlennukset	-6 435 326,18	-133 854,72	0,00	-54 520,79	-6 623 701,69
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	110 636 288,92	36 957 609,20	63 930 415,31	1 631 177,60	213 155 491,03

Jvk-, muut laina- ja muut saamiset			
Hämeenlinnan kaupunki			
	Saamiset konserniyhteis- söt	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	37 944 744,70	613 318,05	38 558 062,75
Lisäykset	0,00	75 000,00	75 000,00
Vähennykset	-196 818,29	-78 857,14	-275 675,43
Hankintameno 31.12.	37 747 926,41	609 460,91	38 357 387,32
Arvonlennukset	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	37 747 926,41	609 460,91	38 357 387,32

Omistuksia muissa yhteisöissä koskevat liitetiedot

20.-22. Omistukset tytäryhteisöissä, kuntayhtymissä ja osakkuusyhteisöissä						
Nimi	Y-tunnus	Kunnan	Konsernin	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
		omistus- osuus %	omistus- osuus %	omasta pää- omasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tuloksesta
Tytäryhtiöt						
Aulangon Kylpylä Oy	1870588-5	51,01	51,01	1 763	2 102	0
Hämeenlinnan Asunnot Oy (konserni)	0676518-6	100,00	100,00	9 807	61 658	-27
Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy	1972415-6	100,00	100,00	21 950	13 958	-682
Hämeenlinnan Jäähalli Oy	0896410-3	1,55	86,39	3 891	3 696	131
Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy	1037204-3	0,72	93,06	264	336	29
Hämeenlinnan Linja-autoasemakiinteistö Oy	0205291-2	100,00	100,00	99	14	1
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy	2196076-4	100,00	100,00	7 450	22 633	244
Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy (konserni)	1711549-6	76,60	76,60	46 855	69 888	124
Idänpään Toimintakeskus Oy	0689500-1	90,00	90,00	1 326	123	0
KT Oy Harvialantie 420 C	1614663-7	100,00	100,00	32	2 492	-13
KT Oy Hämeenlinnan Kaupungintalot	0211271-9	100,00	100,00	11 165	5 302	166
KT Oy Onesto	0957885-3	100,00	100,00	1 003	5	0
KT Oy Rengon Härkäpirtti	0802361-0	54,17	54,17	735	6	0
Linnan Kehitys Oy	0832624-0	100,00	100,00	902	390	-193
Linnan Kiinteistökehitys Oy	1059269-5	91,83	100,00	11 156	21 641	295
KT Oy Hämeenlinnan Kasarmikatu 23	1016348-7	0,00	84,36	2 083	30	-17
KT Oy Turuntien Liiketalo	0622492-9	0,00	71,97	1 516	36	0
KT Oy Innopark	1600837-3	0,00	100,00	16	13 455	0
KT Oy Lammin Biokylä 1	2047044-8	0,00	70,00	361	522	8
Verkatehdas Oy	2069302-7	100,00	100,00	4 191	5 906	127
Säätiöt ja yhdistykset						
Fredrika Wetterhoff-säätiö (konserni)	0205371-2	100,00	100,00	1 965	686	-312
Hämeenlinnan Erityisasuntosäätiö	0648130-0	100,00	100,00	1 072	2 171	-261
Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiö	0315262-4	100,00	100,00	1 552	28 037	52
Työvalmennussäätiö Luotsi sr (konserni)	1881647-0		100,00	-435	601	-62
Kanta-Hämeen Sairaskotisäätiö	0653924-2	100,00	100,00	684	795	-372
Kuntayhtymät						
Hämeen Maakuntaliitto, ky (konserni)	0826048-0	38,94	38,94	626	279	-51
Koulutus kuntayhtymä Tavastia (konserni)	0205303-4	77,24	77,24	5 144	5 982	5 874
Kiinteistöllky Tavastia	3298657-2	77,24	77,24	18 232	993	133
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ky	0818235-5	50,70	50,71	39 798	131 851	1 164
Eteva ky (konserni)	0203300-9	3,26	3,26	523	1 552	36
Osakkuusyhtiöt						
As Oy Tuuloksentalo	0420267-0	46,48	46,48	159	11	0
Hauhon Lämpö Oy MYYTY 2022	1799904-1	40,00	40,00	550	43	344
Hämeen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	2617489-3	44,12	44,12	38 062	8 103	1 375
Jukolan Lintukoto Oy	0756797-4	43,73	43,73	1 109	3	-19
Jyrätien Liikuntahallit Oy	0895113-4	0,00	33,33	21	12	0
KT Oy Iittalan Lasimäki	1997941-5	0,00	33,00	34	405	-17
KT Oy Virvelinranta	2125780-9	40,00	40,00	778	1 551	160
KT Oy Lamminraitti	0150635-3	46,00	46,00	131	1	6
Pikassos Oy	1749706-8	50,00	50,00	97	112	9
Hämeenlinnan Keilakeskus Oy *	0713492-5	78,62	78,62	30	259	-38
Talo-Osakeyhtiö Hämeen Suoja *	0205363-2	73,12	73,12	91	175	-1

*Osuus osakkeiden tuottamasta äänivallasta on 1/5.

23. Saamisten erittely				
	Hämeenlinnan kaupunki			
	2022		2021	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	53 689,69	0,00	121 962,05
Lainasaamiset	0,00	490 814,85	0,00	60 376,10
Siirtosaamiset	0,00	11 195,34	0,00	14 279,74
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>555 699,88</i>	<i>0,00</i>	<i>196 617,89</i>
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	747 857,73	0,00	233 246,04
Siirtosaamiset	0,00	181 223,00	0,00	1 465 616,95
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>929 080,73</i>	<i>0,00</i>	<i>1 698 862,99</i>
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	5 546,42	0,00	4 212,97
Lainasaamiset	0,00	0,00	30 000,00	10 000,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>5 546,42</i>	<i>30 000,00</i>	<i>14 212,97</i>
<i>Saamiset yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>1 490 327,03</i>	<i>30 000,00</i>	<i>1 909 693,85</i>

24. Siirtosaamiin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Verosaamiset	33 133,59	44 791,69	0,00	0,00
Kelan korvaus työterveyshuollosta	1 006 093,57	816 722,56	524 365,00	558 125,00
Tuet ja avustukset	4 759 033,93	5 169 839,33	4 334 839,94	4 792 898,15
Siirtyvät korot	803 195,24	803 151,71	803 183,24	803 151,71
Siirtyvät korot pitkäaikaiset	4 834 804,72	5 637 943,14	4 834 804,72	5 637 943,14
Muut siirtosaamiset	7 013 551,45	5 817 272,01	2 336 307,45	1 590 555,43
<i>Yhteensä</i>	<i>18 449 812,51</i>	<i>18 289 720,43</i>	<i>12 309 135,35</i>	<i>13 382 673,43</i>

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

25. Oman pääoman erittely				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Peruspääoma 1.1.	274 116 796,74	274 116 796,74	274 116 796,74	274 116 796,74
Peruspääoma 31.12.	274 116 796,74	274 116 796,74	274 116 796,74	274 116 796,74
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.	666 679,95	634 679,95	0,00	0,00
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 31.12.	666 679,95	666 679,95	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 1.1.	2 310 738,13	2 310 738,13	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	-1 631 332,70	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.	679 405,43	2 310 738,13	0,00	0,00
Muut omat rahastot 1.1.	75 416 786,38	66 390 958,89	72 476 603,81	64 476 603,81
Lisäykset	51 876,11	9 096 253,13	0,00	8 000 000,00
Vähennykset	-10 760,80	-70 425,64	0,00	0,00
Muut omat rahastot 31.12.	75 457 901,69	75 416 786,38	72 476 603,81	72 476 603,81
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	6 467 832,18	2 390 328,34	3 594 112,49	195 588,47
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	0,00	-3 238 845,14	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	6 467 832,18	-848 516,80	3 594 112,49	195 588,47
Tilikauden yli-/alijäämä	1 888 493,32	7 316 348,98	1 586 984,94	3 398 524,02
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>359 277 109,32</i>	<i>358 978 833,38</i>	<i>351 774 497,98</i>	<i>350 187 513,04</i>

Edellisten tilikausien yli-/alijäämä ja tuloksenkäsittelyerät		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	3 594 112,49	195 588,47
Tilikauden yli-/alijäämä	1 586 984,94	3 398 524,02
Kertynyt poistoero 31.12.	7 131 760,13	9 397 367,68
Vapaaehtoiset varaukset 31.12.	11 700 000,00	1 125 324,77
<i>Kertynyt yli-/alijäämä ja tuloksenkäsittelyerät yhteensä</i>	<i>24 012 857,56</i>	<i>14 116 804,94</i>

26. Erittely poistoerosta		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	7 131 760,13	9 397 367,68

27. Pitkäaikaiset velat				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	287 820 936,31	280 714 619,33	102 550 000,00	116 750 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	11 045 558,00	9 255 558,01	0,00	0,00
Saadut ennakot	7 369 179,99	7 369 179,99	0,00	0,00
Muut velat	0,00	6 506 599,63	0,00	6 506 599,63
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	<i>306 235 674,30</i>	<i>303 845 956,96</i>	<i>102 550 000,00</i>	<i>123 256 599,63</i>

29. Pakolliset varaukset				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Muut pakolliset varaukset				
Muut ympäristövelvoitteista johtuvat varaukset	3 942 720,50	3 942 720,50	3 840 977,49	3 942 720,50
Potilasvahinkovakuutusmaksu	4 636 995,51	3 827 993,25	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	207 474,71	783 365,98	0,00	356 000,00
Kaatopaikan maisemointivaraus	57 230,73	57 230,73	57 230,73	57 230,73
<i>Muut pakolliset varaukset yhteensä</i>	<i>8 844 421,45</i>	<i>8 611 310,46</i>	<i>3 898 208,22</i>	<i>4 355 951,23</i>

30. Vieras pääoma				
	2022		2021	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Lainat	0,00	21 595 584,17	0,00	31 126 061,19
Ostovelat	0,00	3 221 517,01	0,00	1 262 642,20
Siirtovelat	0,00	32 825,56	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>24 849 926,74</i>	<i>0,00</i>	<i>32 388 703,39</i>
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	1 201 649,30	0,00	4 382 670,69
Siirtovelat	0,00	113 465,62	0,00	1 170,56
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>1 315 114,92</i>	<i>0,00</i>	<i>4 383 841,25</i>
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisyyksille				
Ostovelat	0,00	76 777,94	0,00	45 557,31
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>76 777,94</i>	<i>0,00</i>	<i>45 557,31</i>

31. Sekkitililimiitti		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.	21 000 000,00	21 000 000,00
- siitä käyttämättä oleva määrä	21 000 000,00	21 000 000,00

32. Muiden velkojen erittely				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Muut velat				
Liittymismaksut	7 417 091,79	7 372 655,79	44 049,80	44 049,80
Muut velat	9 195 882,29	8 286 325,60	4 434 344,28	4 471 676,70
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>16 612 974,08</i>	<i>15 658 981,39</i>	<i>4 478 394,08</i>	<i>4 515 726,50</i>

33. Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Verovelat	53 732,27	4 004,44	0,00	0,00
Jaksotetut henkilöstökulut	38 660 637,62	38 263 963,73	25 857 804,08	24 832 897,82
Korkojaksotukset	3 186 689,01	2 708 453,62	1 961 104,18	2 156 685,58
Tuloennakot	30 500,00	9 038,06	0,00	0,00
Korkojaksotukset pitkäaikaiset	9 913 664,53	11 049 352,83	9 913 664,53	11 049 352,83
Muut lyhytaikaiset	2 622 023,85	2 115 311,85	772 963,80	534 528,91
<i>Yhteensä</i>	<i>54 467 247,28</i>	<i>54 150 124,54</i>	<i>38 505 536,59</i>	<i>38 573 465,14</i>

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

34. Kiinnitykset, panttaukset tai muut omaisuusvelkojen vakuudet				
Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	63 676 731,16	65 523 204,86	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	82 657 284,10	80 696 984,17	0,00	0,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut lainat	13 410 950,29	14 017 795,53	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	66 747 660,00	66 747 660,00	0,00	0,00
<i>Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä</i>	<i>149 404 944,10</i>	<i>147 444 644,17</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>

35.-37. Vakuudet ja takaukset				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Pantattujen arvopapereiden kirjanpitoarvo	373 888,00	379 131,20	0,00	0,00
Talletukset	35 540,00	35 540,00	0,00	0,00
Muut	6 596,80	36 554,18	6 596,80	36 554,18
<i>Yhteensä</i>	<i>416 024,80</i>	<i>451 225,38</i>	<i>6 596,80</i>	<i>36 554,18</i>
Kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annetut vakuudet				
Takaukset	0,00	963 454,09	0,00	0,00

38. Vuokravastuut				
	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Toimitilojen vuokravastuut	42 078 058,51	47 871 289,19	36 964 515,97	40 123 261,01
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	213 299,32	927 798,02	0,00	0,00
Muut vuokravastuut	122 696,17	131 253,22	0,00	0,00
Vuokravastuut yhteensä	42 414 053,99	48 930 340,43	36 964 515,97	40 123 261,01
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	7 609 750,01	7 985 180,57	6 699 709,92	6 260 334,34
- siitä sopimuksiin sisältyvät lunastusveloitteet	11 180 597,69	11 180 597,69	11 180 597,69	11 180 597,69
Leasingvastuut yhteensä	36 745 259,96	32 458 884,71	35 040 617,54	30 883 829,44
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	3 554 553,95	4 218 618,09	2 796 310,24	3 519 082,83
Yhteensä	79 159 313,96	81 389 225,14	72 005 133,51	71 007 090,45

39.-40. Vastuositoumukset				
Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021	2022	2021
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	0,00	0,00	263 933 986,61	264 138 485,69
Jäljellä oleva pääoma	0,00	0,00	172 814 819,32	181 517 690,36
Takaukset osakkuusyhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	0,00	0,00	9 176 078,00	9 226 078,00
Jäljellä oleva pääoma	0,00	0,00	4 090 737,00	4 586 243,00
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	19 471 604,88	19 521 604,88	19 375 803,95	19 425 803,95
Jäljellä oleva pääoma	13 412 550,56	14 240 686,37	13 354 670,83	14 178 814,94

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	514 582 492,00	479 700 244,00
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista	0,00	0,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	297 575,00	314 230,00

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

41. Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt				
Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Sopimusvastuut				
Maankäyttösopimuksista kunnalle aiheutuvat veloitteet	3 196 450	3 101 450	3 450 000	3 355 000
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus veloitteista	85 000	505 000	0	505 000
Maankäyttösopimuksista kunnalle aiheutuvat saamiset	6 793 702	5 666 207	7 889 038	6 761 543
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus saamisista	221 805	1 061 105	450 000	1 061 105
Sitoumukset yhtiöiden rahoittamiseen				
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset, avustukset, korkoavustukset, pääomitus	0	0	18 449 144	20 224 994
Muut sopimusvastuut yhteensä				
Muut sopimusvastuut, Nummen koulun palvelusop.	7 939 723	7 836 755	7 939 723	7 836 755
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus, Nummen koulu	509 501	474 955	509 501	474 955
Sopimuksiin sisältyvät palautusvastuut, muut	649 921	649 629	0	0
Vaikuttavuusinvestointi (SIB Icehearts)				
Jäljellä oleva kokonaisvastuu 2031 asti, arvio	7 426 108	7 494 702	7 426 108	7 494 702
Arvonlisäveron palautusvastuu	20 345 169	23 604 336	10 461 126	12 240 296
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	3 111 274	3 616 039	3 111 274	3 616 039
Vireillä olevat riita-asiat				
Sosiaalipalveluja koskevat hallintoriita-asiat				
Kaupungille osoitetut vaatimukset	322 571	278 706	322 571	278 706
Kaupungin vaatimukset muille	1 769 082	1 215 591	1 769 082	1 215 591
Kaupunkirakennepalveluja koskevia riita-asioita				
Kaupungille osoitetut vaatimukset	350 000	350 000	350 000	350 000
Kaupungin vaatimukset muille	327 093	327 093	327 093	327 093
Johdannaissopimukset				
Nimellisarvo	320 845 909	330 399 484	250 250 000	275 750 000
Markkina-arvo	15 134 906	-62 226 133	11 848 111	-58 822 938

JOHDANNAISSOPIMUKSET

Kaupungin johdannaissopimukset voidaan jakaa kahteen pääluokkaan: korkoriskiä suojaamaan tehdyt sopimukset sekä myöhemmin alkavat, korkoriskiä suojaamaan tehdyt sopimukset. Yksi korkoriskiä suojaavista sopimuksista on sopimuksen loppuosan suhteen ehdollisesti suojaava.

Johdannaissopimuksia on yhteensä 17 kappaletta. Näistä 7 kpl on myöhemmin alkavia sopimuksia. Sopimuksista 12 kpl suojaa koko salkkua ja näistä 3 kpl osalta on suunniteltu suojaa vastaava tuleva lainan nosto. 5 kpl sopimuksista suojaa yksittäistä lainaa. Johdannaissopimuksia oli voimassa 31.12.2022 154 milj. euron arvosta. Kaikki sopimukset on tehty suojaustarkoituksessa ja antavat kiinteän koron suojan. Kaikki sopimukset on sidottu 6 kk:n Euribor-noteeraukseen. Vastaavasti kaikki kaupungin pitkäaikaiset vaihtuvakorkoiset lainat on myös sidottu 6 kk:n Euriboriin.

Korkoriskiä suojaamaan tehdyt sopimukset

Kiinteään korkoon suojaavia sopimuksia on voimassa 10 kpl ja 154 milj. euron arvosta, joista kaikki ovat tilinpäätöshetkellä ehdottomasti suojaavia. Pisimmillään sopimukset ovat voimassa ehdottomien suojien osalta vuoteen 2038 asti ja ehdollisena vuoteen 2046 asti. Sopimuksista 7 kpl suojaa koko salkkua ja 3 kpl ovat lainakohjaita.

Sopimuksista yksi 50 milj. euron arvoinen sopimus sisältää pankin puolelta oikeuden päättää sopimuksen jatkosta yhtenä tiettyinä päivinä vuonna 2031. Sopimus on ehdoton ja yksinkertainen suoja vuoteen 2031 asti. Tämän jälkeen sopimus joko poistuu tai se jatkuu ehdottomana ja yksinkertaisena koronvaihtosopimuksena aina vuoteen 2046 asti. Jos sopimuksen osalta mallintaa minkä tahansa korkoskenaariota niin suoja ei ole missään skenaariossa ”ei suojaava”. Ainoa asia, joka suojassa voi muuttua on eräpäivä, se on joko vuonna 2031 tai vuonna 2046. Jos suoja päättyy vuonna 2031, niin se ei ole enää voimassa sen jälkeen, joten se ei tällöinkään ole ”ei suojaava”. Jos sopimus taas jatkuu vuonna 2031 vuoteen 2046, niin se on suojaava joka hetki, se suojaa koron nousua vastaan kuten tälläkin hetkellä. Vuoden 2031 jälkeenkään ei ole mitään korkoskenaariota, että suojaus olisi voimassa ja se ei olisi suojaava. Kyseisen sopimuksen osalta sopimuksen optio-osuus on eroteltavissa sopimuksesta. Sopimus täyttää suojaavuuden kriteerin.

Myöhemmin alkavat, korkoriskiä suojaamaan tehdyt sopimukset

Myöhemmin alkavia sopimuksia on 7 kpl ja 96,3 milj. euron arvosta. Korkokiinnityksiä on pisimmillään vuoteen 2050 saakka. Sopimuksista 5 kpl suojaa koko salkkua ja näistä sopimuksista 3 kpl vasten on suunniteltu nostettava tulevaisuudessa suojaa vastaava laina. Sopimuksista 2 kpl ovat lainakohtaisia.

Kunta: johdannaissopimukset, yhteenveto 31.12.				
	Sopimus-	Suojaus-	Nimellisarvo	Markkina-
	ten lkm	kohde	2022	arvo 2022
Koronvaihtosopimukset				
Koronvaihtosopimukset, suoja	6	koko salkku	68 000 000	341 256
Koronvaihtosopimukset, suoja	3	Laina	36 000 000	6 086 933
Purkuoikeudelliset koronvaihtosopimukset, suoja + ehdollinen suoja	1	koko salkku	50 000 000	810 707
Myöhemmin alkavat koronvaihtosopimukset				
Myöhemmin alkavat koronvaihtosopimukset, suoja	2	koko salkku	30 000 000	-7 022 012
Myöhemmin alkavat koronvaihtosopimukset, suoja	3	koko salkku, myöh. laina	40 000 000	7 086 478
Myöhemmin alkavat koronvaihtosopimukset, suoja	2	Laina	26 250 000	4 544 749
Kunta yhteensä	17		250 250 000	11 848 111

Lainakanta-analyysi

Tiedot lainakannasta per 31.12.2022.

Kaupungilla on taseessaan 80,5 milj. euron arvosta kiinteäkorkoisia lainoja. Yhteensä kiinteäkorkoisia tai johdannaissopimuksella kiinteäksi suojattuja lainoja kaupungilla on 234,5 milj. euroa.

Kaupungin lainamäärä 31.12.2022 oli 245,3 milj. euroa. Pitkäaikaista lainaa tästä oli 223,7 milj. euroa ja lyhytaikaista korollista lainaa konserniyhteisöiltä 21,6 milj. euroa. Kuntatodistuksia ei 31.12.2022 ollut lainkaan.

Kaupungin lainojen suojausaste 31.12.2022 päivän tilanteessa oli 95,6 %. Lainakannan suojausaste on erittäin kattava, mikä on arvokasta korkoympäristön muutoksesta johtuen. Suojausaste pysyy suhteellisen korkeana aina 2020-luvun loppuvuosiin asti. Kaupungin koko lainakannan suojausaste edellisessä tilinpäätöksessä 31.12.2020 oli 89,5 %.

Lainasalkun keskiporkko 31.12.2022 on johdannaiset mukaan luettuna 1,78 % (TP 2021 2,06 %).

Kunta: johdannaissopimuksiin ja lainakantaan liittyvät tunnusluvut 31.12.2022:			
Voimassa olevat 31.12.:	154 000 000	Johdannaisten nimellisarvo vähennettynä myöhemmin alkavilla sopimuksilla	
Kiinteät lainat 31.12.:	80 500 000	Suorat kiinteäkorkoiset lainat	
Kiinteät yhteensä 31.12.:	234 500 000	Kiinteät korot (kiinteäksi suojatut / suorat kiinteät lainat) yhteensä	
Kiinteät suhteessa lainakantaan 31.12.:	95,6 %	Kiinteät korot suhteessa lainakantaan (suojausaste)	
Kiinteät suhteessa pitkään lainakantaan 31.12.:	105 %		
Lainakanta 31.12.:	245 289 947	Lainakanta (sis. velka konserniyhteisöille)	
Pitkäaikainen lainakanta 31.12.:	223 694 362	91 %	Koko lainakannasta
Lyhytaikainen lainakanta 31.12.:	21 595 585	9 %	Koko lainakannasta

Alla olevassa taulukossa on esitetty kaupungin lainasalkun herkkyys koron muutoksiin. Taulukon korkokustannuksissa on huomioitu kaupungin talousarvion 2023 mukainen vuosittainen lainakannan kasvu ja jälleenrahoituksen osalta 0,30 % marginaali.

Korkoherkkyys					
Vuosi	Termiini-käyrä	Termiini-käyrä	Termiini-käyrä	Termiini-käyrä	Termiini-käyrä
		+1 %-yks.	+2 %-yks.	+3 %-yks.	+4 %-yks.
2023	4 923 115	5 142 291	5 358 484	5 575 349	5 790 751
2024	4 929 014	5 217 870	5 501 210	5 786 343	6 069 961
2025	4 824 147	5 123 291	5 408 629	5 704 871	5 999 815
2026	4 772 722	5 095 384	5 411 460	5 731 056	6 049 123
2027	4 470 302	4 703 943	4 935 625	5 167 047	5 397 340
Yhteensä	23 919 300	25 282 779	26 615 408	27 964 666	29 306 990

Hämeenlinna-konsernin johdannaissopimukset

Johdannaissopimukset 31.12.	Konserni	Konserni	Kunta	Kunta
	2022	2021	2022	2021
Nimellisarvo	320 845 909	330 399 484	250 250 000	275 750 000
Markkina-arvo	15 134 906	-62 226 133	11 848 111	-58 822 938

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

42. Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Yleishallinto	112	102
Sosiaali- ja terveystoimi	1411	1387
Opetus- ja kulttuuritoimi	1396	1379
Yhdyskuntapalvelut	221	266
Muut palvelut	348	326
Liiketoiminta	0	0
<i>Yhteensä</i>	<i>3 488</i>	<i>3 460</i>

43. Henkilöstökulut		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	168 046 873,52	165 721 234,31
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>168 046 873,52</i>	<i>165 721 234,31</i>

44. Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Hämeen Vihreät ry	44,00	88,00
Hattulan Kokoomus ry	57,75	49,50
Hämeen Sosiaalidemokraatit ry	110,00	523,00
Hml:n Keskusta	6 750,33	4 342,67
Hml:n Kokoomus	19 570,53	11 403,55
Hml:n Seudun Kristillisdemokraatit	3 341,50	2 244,51
Hml:n Sos.dem.kunnallisjärjestö	28 561,70	16 884,34
Hml:n Vasemmistoliitto	4 287,50	1 778,34
Hml:n Vihreät ry	7 012,00	4 557,67
Janakkalan Vasemmistoliitto ry	0,00	22,00
Keskustan Etelä-Hämeen piiri	88,00	132,00
Hml:n Perussuomalaiset ry	9 974,60	13,00
Uudenmaan Kokoomus ry	0,00	49,50
Perussuomalaisten Hämeen piiri	11,00	33,00
Uudenmaan Sosiaalidemokraatit	0,00	192,50
Hyvinkään Kokoomus ry	0,00	66,00
Perussuomalaisten Uudenmaan piiri	0,00	11,00
Kanta-Hämeen Perussuomalaiset ry	0,00	4 705,00
Hämeen Vasemmistoliitto ry	110,00	110,00
Lounais-Hämeen Vihreät ry	0,00	49,50
Nurmijärven Vihreät	0,00	16,50
Riihimäen Kokoomus ry	0,00	16,50
Janakkalan Vihreät ry	82,50	0,00
Uudenmaan Kokoomus ry	148,50	0,00
<i>Luottamushenkilömaksut yhteensä</i>	<i>80 149,91</i>	<i>47 288,08</i>

45. Tilintarkastajan palkkiot		
	Hämeenlinnan kaupunki	
	2022	2021
Tilintarkastusyhteisö BDO Oy		
Tilintarkastus	64 564,75	46 455,55
Muut palvelut	7 150,00	2 214,00
<i>Palkkiot yhteensä</i>	<i>71 714,75</i>	<i>48 669,55</i>

46 Kunnan ja intressitahojen väliset liiketoimet

Jäljempänä olevassa taulukossa on kuvattu kaupungin ja sen yhteisöintressitahojen välisiä liiketoimia vuonna 2022. Intressitahoja ovat määräysvaltasuhteessa tai osakkuusyhteyssuhteessa olevat yhteisöt, kaupunginjohtajat, kunnanhallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä kunnan muiden toimielinten puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat sekä johtavat viranhaltijat.

Henkilöintressitahojen kanssa ei ollut epätavallisin ehdoin toteutettuja liiketoimia. Kaupunginjohtajan kanssa on tehty kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu kuuden kuukauden palkkaa koskevasta erokorvauksesta.

Tarkastelussa on esitetty kaupungin ja intressitahoyhteisöjen väliset kaikki tulot ja menot kokonaisuudessaan oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Kaupunkikonserni on laaja ja konserniin kuuluvien yhteisöjen kautta tehdään merkittäviä hankintoja ja järjestetään palveluita.

Intressitaho	Tulot €, kaupunki	Menot €, kaupunki	Liiketoimen luonne, tulot	Liiketoimen luonne, menot	Antolainat, jäljellä oleva pääoma 31.12.2022	Takaukset, jäljellä oleva lainapääoma 31.12.2022
Aulangon Kylpylä Oy				Antolainaus, takaus	1 300 000	2 575 000
As Oy Tuuloksen talo		34 410		Huoneiston vastikkeet		
Eteva Ky	8 907	1 676 926		vammaispalvelujen hankinta		
Fredrika Wetterhoff-säätiö	336	504		Antolainaus, takaus	49 865	230 000
HAMK Oy	22 499	211 471	Opiskelijakorvauksia	Pääosin tilavuokria		
Hauhon Lämpö Oy	449 964	49 061	Yhtiön osakkeet myyty	Lämpöenergian osto	0	
Hämeen Maakuntaliitto	10 000	876 158	Avustukset, yhteistoimintaosuudet	Jäsenmaksu, maakuntavalmistelun korvaus		
Hämeenlinnan Asunnot Oy	207 824	526 998	Maanvuokra, kiinteistökauppa	Huoneistojen vuokraus, antolainaus, takaus	1 198 430	55 458 154
Hämeenlinnan Erityisasuntosäätiö	15 068	2 591 657	Maanvuokra	Hoivapalveluiden hankinta, takaus		302 500
Hämeenlinnan Jäähalli Oy	8 896	1 090 958	Vuokria	Avustus, koronvaihtosopimus, lainan lyhennys, takaus		4 057 500
Hämeenlinnan Keilakeskus	2 423	3 688		Palveluiden hankinta, antolainaus, takaus	168 188	135 000
Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy	43 166	3 653 924	Vuokria	Avustus liikuntapalveluihin, takaus		12 437 853
Hämeenlinnan Linja-autoasemakiinteistö	320	91 616		Osakkeiden vastikkeet		
Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy		175 005		Avustus ja palveluiden osto, takaus		266 000
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy	3 703	477 750	Infran laskutettavat työt	Pysäköintitoiminnan hoitaminen ja vuosipysäköinti, antolainaus, takaus	500 000	19 630 151
Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy	216 503	1 597 227	Infran rakentamispalvelu, vuokrat	Vesihuoltopalvelut, antolainaus, takaus	34 092 560	23 695 204
Hämeenlinnan Vanhusten Asuntosäätiö	85 474	2 016 704	Energian myynti, maanvuokra	Tilojen vuokraus, antolainaus, takaus	66 425	20 980 915
Idänpään toimintakeskus Oy	800	162 372		Tilojen vuokraus		
Jukolan Lintukoto Oy	3 724	38 545	Maanvuokra	Tilojen vuokraus		
Jyrätien Liikuntahallit Oy	1 944	21 186	Maa-alueen vuokra	Tilojen vuokraus		
Kanta Logistiikka Oy	591 000	0	Yhtiön osakkeet myyty			
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ky	8 133 199	107 293 305	Ensihoitopalvelun myynti	Erikoissairaanhoidon palvelut		
Kanta-Hämeen Sairaskotisäätiö	6 669	1 973 732		Hoivapalveluiden hankinta, takaus		181 338
Koulutus kuntayhtymä Tavastia	1 321 873	1 865 893	Tilojen vuokraus	Lukiokoulutuspalveluiden hankinta		
KT Oy Harvialantie 420 C				Takaus		2 470 000
KT Oy Hämeenlinnan Kaupungintalot	3 576	1 647 436	Rakenuttamispalveluiden myynti	Tilojen vuokraus, takaus		4 974 489
KT Oy Hämeenlinnan Kasarmikatu 23	1 509					
KT Oy Hämeenlinnan Turuntien Liiketalo						
KT Oy Hämeenlinnan Virvelinranta		539 923		Tilojen vuokraus, takaus		3 831 762
Kiinteistö Oy Innopark	800					
KT Oy Lamminraitti	320	21 931		Tilojen vuokraus		
KT Oy Onesto	480	80 884	Rakennuttamispalkkio	Tilojen vuokraus		
KT Oy Rengon Härkäpirtti Oy	6 749	23 301		Tilojen vuokraus		
Verkatehdas Oy ml. Hml Teatteri Oy	1 324 632	4 439 981	Tilojen vuokraus	Avustus kulttuuriilojen ylläpitoon, tilavuokrat, antolainaus, takaus	250 000	3 991 229
Linnan Kehitys Oy	1 107	2 483 744		Elinvoimapalveluiden hankinta		
Linnan Kiinteistökehitys Oy	705 823	1 284 412		Tilojen vuokraus, antolainaus, takaus	210 000	17 473 749
Kiinteistö Oy Iitalan Lasimäki	1 400			Antolainaus	167 000	
Pikassos Oy	220	33 700		Sosiaaliamies, vanhusneuvoston sihteeritehtävät		
Talo Oy Hämeen Suoja	428			Takaus		123 975
Työvälmennussäätiö Luotsi sr	8 584	1 487 851	Vuokria	Antolainaus	70 000	
Kaikki yhteensä	13 189 917	138 472 253			38 072 467	172 814 819

Taseyksikkö ja muut eriytetyt laskelmat

Elinkeinorahasto

Tuloslaskelma

	TP 2022		TP 2021	
Toimintakulut				
Palvelujen ostot	0,00		-139,39	
Muut toimintakulut	0,00	0,00	0,00	-139,39
Toimintakate		0,00		-139,39
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	746,94		191,88	
Muut rahoitustuotot	19 775,41		1 888,55	
Muut rahoituskulut	-10 103,52	10 418,83	-139,34	1 941,09
Vuosikate		10 418,83		1 801,70
Tilikauden tulos		10 418,83		1 801,70
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		10 418,83		1 801,70

Rahoituslaskelma

	2022		2021	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	10 418,83	10 418,83	1 801,70	1 801,70
Investointien rahavirta				
Toiminnan ja investointien rahavirta		10 418,83		1 801,70
Rahoituksen rahavirta				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	0,00		-33,46	
Saamisten muutos	-739,53		44,02	
Korottomien velkojen muutos	-44,94	-784,47	4,54	15,10
Rahoituksen rahavirta		-784,47		15,10
Rahavarojen muutos		9 634,36		1 816,80
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	94 021,44		84 387,08	
Rahavarat 1.1.	84 387,08	9 634,36	82 570,28	1 816,80

Elinkeinorahaston tase

	2022	2021
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	2 657 953,02	2 657 953,02
Sijoitukset	2 657 953,02	2 657 953,02
Osakkeet ja osuudet	2 657 953,02	2 657 953,02
VAIHTUVAT VASTAAVAT	476 952,82	466 578,93
Saamiset	382 184,45	382 191,85
Lyhytaikaiset saamiset	382 184,45	382 191,85
Saamiset kunnalta/kuntayhtymältä	382 184,45	382 184,45
Muut saamiset	0,00	7,40
Rahoitusarvopaperit	94 021,44	84 387,08
Muut arvopaperit	94 021,44	84 387,08
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 134 905,84	3 124 531,95
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	3 134 905,84	3 124 487,01
Peruspääoma	2 711 615,22	2 711 615,22
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	412 871,79	411 070,09
Tilikauden yli-/alijäämä	10 418,83	1 801,70
VIERAS PÄÄOMA	0,00	44,94
Lyhytaikainen	0,00	44,94
Siirtovelat	0,00	44,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 134 905,84	3 124 531,95

Muut eriytetyt laskelmat

Hämeenlinnan kaupunki toimii kilpaillussa markkinatilanteessa myydessään puhelinvaihdopalveluja, museokauppatuotteita, kunnossapidon ja rakentamisen palveluja, tilapalvelun palveluja ja venepaikkojen vuokrauspalveluja.

Museokauppamyyni ja venepaikkavuokraukset kohdistuvat yksittäisiin kuluttaja-asiakkaisiin. Puhelinvaihdopalvelua on tuotettu konserniyhteisöille ja toiselle kunnalle. Ulkoista tilavuokrausta on ollut pääosin konserniyhteisöille, mutta myös yksityishenkilöille ja yritystoiminnalle. Tiloihin liittyviä suunnittelu- yms. palveluja on tuotettu konserniyhteisöille. Kunnossapidon ja rakentamisen laskutettavia palveluja on tuotettu konserniyhteisöille ja yksityisille toimijoille.

Toiminnasta kilpailutilanteessa markkinoilla on esitettävä kustannuslaskelman periaatteiden mukaisesti eritelty tuloslaskelma ja kuvaus kustannuslaskennan periaatteista. Tarkastelulla varmistutaan siitä, että kunnan toiminta tapahtuu kilpailun tasapuolisuuden turvaavalla tavalla silloin kun toimintaa ei ole yhtiöitetty. Toiminnan on katettava kaikki kustannukset ja tuotettava kohtuullinen voitto, jotta kilpailuvääristymää ei tapahdu.

Kilpaillulla toimialoilla toimiminen ei kaupungissa ole ollut kirjanpidollisesti liikelaitokseksi tai taseyksiköksi eriytettyä, vaan toimintokohtaiset tulot ja menot on selvitetty laskennallisesti.

Taidemuseon ja kaupunginmuseon museokaupat on yhdistetty samaan laskelmaan. Samoin on yhdistetty kaupunkirakenteen kunnossapidon ja rakentamisen laskutettavat palvelut yhdeksi kokonaisuudeksi. Tilapalvelun laskelmaan sisältyvät laskutettavat palvelut ja ulkopuolinen vuokraus. Puhelinvaihdopalvelut ja venepaikat ovat omina laskelmina.

Kunnossapidon ja rakentamisen laskutettavissa palveluissa laskennallinen tulos jäi miinukselle vuonna 2022. Laskutushintoja on tarpeen vuosittain tarkastella ja tarvittaessa nostaa, jotta kohtuullinen voitto toteutuisi.

Laskelmien kustannuksiin sisältyvät

- toiminnan välittömät ja välilliset tuotot ja kulut
- laskelmaan sisältyy suhteellinen osuus vyörytyseristä, jotka aiheutuvat konsernipalvelujen tuottamista yhteisistä tukipalveluista
- osuus palvelua tuottavan toimialan yhteisistä kustannuksista
- osuus toiminnasta vastaavan yksikön esimiestyöstä ja muista yhteisistä kustannuksista laskettuna suhteellisena menojen mukaisena osuutena

Puhelinvaihte	2022	2021
Toimintatuotot	71 400,00	72 084,00
Myyntituotot	71 400,00	72 084,00
Muut toimintatuotot		
Toimintakulut	-51 417,74	-51 706,71
Henkilöstökulut	-43 440,84	-41 256,89
Palvelujen ostot	-5 229,45	-5 457,51
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-375,29	-3 334,43
Muut toimintakulut	-2 372,16	-1 657,88
Toimintakate	19 982,26	20 377,29
Vyörytyserät ja muut laskennallisesti kohdistetut erät	-2 715,54	-4 211,81
Voitto / tappio laskennallisten kustannusten jälkeen	17 266,72	16 165,48
Tuotto prosentti	24 %	22 %

Museokaupat	2022	2021
Toimintatuotot	54 028,00	60 922,21
Myyntituotot	53 888,00	59 348,70
Muut toimintatuotot	140,00	1 573,51
Toimintakulut	-62 508,99	-57 488,84
Henkilöstökulut	-9 207,64	-8 813,60
Palvelujen ostot	-897,00	-2 546,93
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-35 910,00	-29 544,31
Muut toimintakulut	-16 494,34	-16 584,00
Toimintakate	-8 480,99	3 433,37
Vyörytyserät ja muut laskennallisesti kohdistetut erät	-697,70	-1 107,88
Voitto / tappio laskennallisten kustannusten jälkeen	-9 178,69	2 325,49
Tuotto prosentti	-17 %	4 %

Kunnossapidon ja rakentamisen laskutettavat	2022	2021
Toimintatuotot	142 436,88	155 704,64
Myyntituotot	142 436,88	155 704,64
Toimintakulut	-152 809,10	-152 659,93
Henkilöstökulut	-41 779,34	-60 385,06
Palvelujen ostot	-57 553,05	-33 508,64
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-27 723,83	-25 657,74
Muut toimintakulut	-25 752,88	-33 108,49
Toimintakate	-10 372,22	3 044,71
Vyörytyserät ja muut laskennallisesti kohdistetut erät	-6 996,82	-6 572,57
Voitto / tappio laskennallisten kustannusten jälkeen	-17 369,04	-3 527,86
Tuotto prosentti	-12 %	-2 %

Tilapalvelun laskutettavat	2022	2021
Toimintatuotot	3 449 850,82	3 625 555,69
Myyntituotot	79 378,24	193 810,67
Muut toimintatuotot	3 370 472,58	3 431 745,02
Toimintakulut	-2 334 968,18	-2 190 721,18
Henkilöstökulut	-120 374,34	-27 752,93
Palvelujen ostot	-1 150 524,46	-1 024 535,42
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-587 590,91	-608 984,23
Muut toimintakulut	-476 478,47	-529 448,60
Toimintakate	1 114 882,64	1 434 834,51
Poistot ja arvonalentumiset	-641 802,72	-777 936,36
Vyörytyserät ja muut laskennallisesti kohdistetut erät	-49 275,61	-288 287,08
Voitto / tappio laskennallisten kustannusten jälkeen	423 804,31	368 611,07
Tuottoprosentti	12	10

Venepaikat	2022	2021
Toimintatuotot	90 393,56	85 729,84
Myyntituotot		129,04
Muut toimintatuotot	90 393,56	85 600,80
Toimintakulut	-46 852,88	-48 394,67
Henkilöstökulut	-11 566,60	-20 018,76
Palvelujen ostot	-30 656,78	-25 713,25
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 215,50	-1 318,28
Muut toimintakulut	-414,00	-1 344,38
Toimintakate	43 540,68	37 335,17
Vyörytyserät ja muut laskennallisesti kohdistetut erät	-2 281,26	-2 230,07
Voitto / tappio laskennallisten kustannusten jälkeen	41 259,42	35 105,10
Tuottoprosentti	46	41

Muut tiedot

Kirjanpito

KIRJANPITOKIRJAT		SÄILYTYSTAPA
Tasekirja		Sidottu kirja
Päiväkirja		Sähköinen arkistointi
Pääkirja		Sähköinen arkistointi
APUKIRJAT		SÄILYTYSTAPA
Myyntireskontra		Sähköinen arkistointi
Ostoreskontra		Sähköinen arkistointi
Käyttöomaisuus		Sähköinen arkistointi
Konsernikirjanpito		Sähköisessä järjestelmässä, paperitulosteet
TOSITELAJIT	TAPAHTUMA	SÄILYTYSTAPA
Kirjanpito		
AIF	AIF tositekonsersio	Sähköisessä järjestelmässä
AKT	Aktivoinnit	Sähköisessä järjestelmässä
ALV	ALV-maksuajo	Sähköisessä järjestelmässä
AS	Alkusaldo	Sähköisessä järjestelmässä
Cpos	Ceepos kp-aineisto	Sähköinen arkistointi
Kman	Asiakkaan man. kuittaukset	Sähköisessä järjestelmässä
KPA	Kirjanpito tapahtuman palautustapahtuma	Sähköisessä järjestelmässä
MuistioE	Muistiotositteet Excelistä	Sähköinen arkistointi
MuistSisLa	Muistiotositteet Sisäinen laskutus	Sähköisessä järjestelmässä
Palkka	Palkat Populus	Sähköinen arkistointi
PalvKassa	Palvelukassa kp-aineisto	Sähköinen arkistointi
Pankki	Pankkitositteet	Sähköinen arkistointi
Perhehlo	Effic k-aineisto	Sähköisessä järjestelmässä
Myyntireskontra		
Ltappio	Luottotappiokirjaus	Sähköisessä järjestelmässä
Man	Manuaaliset suoritukset	Sähköisessä järjestelmässä
PERINTÄ	Perintä toimeksiantoliittymä	Sähköisessä järjestelmässä
Vii	Viitesuoritukset	Sähköinen arkistointi
10-92	Laskulajit 10-92	Sähköisessä järjestelmässä
Ostoreskontra		
OL	Ostolaskut	Sähköinen arkistointi
OM	Ostoreskontran maksut	Sähköinen arkistointi
ORK	Ostoreskontran kohdistustapahtumat maksutosite	Sähköisessä järjestelmässä
Käyttöomaisuus		
KOM	Käyttöomaisuus	Sähköisessä järjestelmässä
XAKOM	Kom-konsersio	Sähköisessä järjestelmässä
Tilinpäätös		
Liitetietositteet		Paperituloste

Luottamushenkilöt 1.1. – 31.12.2022

KAUPUNGINVALTUUSTO

Koskinen Johannes, pj	SDP
Lehkonen Helena, 1. vpj	KOK
Lehto Juhani, 2. vpj (21.3.2022 asti)	VAS
Aaltonen Satu	SDP
Abouessa Ehab	SDP
Ahonen Antti	KOK
Bottas Outi	VIHR
Einiö Mika	SDP
Filatov Tarja	SDP
Frank Karoliina	KOK
Heinonen Mia	SDP
Hirvioja Alpo	SDP
Honkanen Pasi	PS
Hyvärinen Elisa	KOK
Jussila Veera	VIHR
Juurus Pirkko (21.3.2022 lukien)	VAS
Kaunisto Timo	KESK
Koskinen Jari	KOK
Koskinen Tuomas	PS
Kuvaja Annemari	KOK
Kylliäinen Kylli	KD
Laatikainen Anne	SDP
Laine Petri	PS
Lartama Mika	PS
Lehto Kirsi	KOK
Lehtonen Irmeli	KD
Leinikka Antti	KESK
Lilja Päivi	VIHR
Myllykangas Sari	SDP
Mäkinen Vesa	PS
Niemelä Antero	PS
Nurminen Tiia	SDP
Nyholm Pentti	SDP
Olkinuora Piia	SDP
Pullinen Teijo	PS
Rahkio Marjatta	KESK
Ranjith Kumar Prabhakaran	SDP
Ranne Lulu	PS
Rantanen Emmi	PS
Rautio Sari	KOK
Reima Aapo, 2. vpj	VAS
Sieppi Päivi	VIHR
Silpola Veli-Antti	KOK

Soinikoski Mirka	VIHR
Suojala Leena	KESK
Suokas Kari	KOK
Tarri Atte	KOK
Tuomi Juha	KOK
Turja Teppo	PS
Viitanen Timo	SDP
Virtanen Kalle	KOK
Walkamo Mika	KOK

KAUPUNGINHALLITUS

Jäsen		Varajäsen	
Koskinen Jari, pj	KOK	Tarri Atte	KOK
Laatikainen Anne, 1. vpj	SDP	Olkinuora Piia	SDP
Turja Teppo, 2. vpj	PS	Laine Petri	PS
Ranjith Kumar Prabhakaran	SDP	Aaltonen Satu	SDP
Nurminen Tiia	SDP	Myllykangas Sari	SDP
Viitanen Timo	SDP	Nyholm Pentti	SDP
Jussila Veera	VIHR	Soinikoski Mirka (12.12.2022 asti)	VIHR
		Sieppi Päivi (12.12.2022 lukien)	VIHR
Kaunisto Timo (12.12.2022 asti)	KESK	Rahkio Marjatta	KESK
Suojala Leena (12.12.2022 lukien)	KESK		
Kylliäinen Kylli	KD	Lehtonen Irmeli	KD
Ranne Lulu (1.5.2022 asti)	PS	Rantanen Emmi (1.5.2022 asti)	PS
Rantanen Emmi (1.5.2022 lukien)	PS	Ranne Lulu (1.5.2022 lukien)	PS
Ahonen Antti	KOK	Silpola Veli-Antti	KOK
Lehto Kirsi	KOK	Virtanen Kalle	KOK
Walkamo Mika	KOK	Suokas Kari (5.9.2022 asti)	KOK
		Frank Karoliina (5.9.2022 lukien)	KOK

JÄTELAUTAKUNTA

Jäsen		Varajäsen			
Tuomi Juha, pj	Hämeenlinna	KOK	Honkasaari Ville	Hämeenlinna	KOK
Laitinen Tiera	Hämeenlinna	PS	Remes Marko	Hämeenlinna	PS
Vahlman Mikko	Hattula	SDP	Lilja Lasse	Hattula	SDP
Suomela Sampsa	Hausjärvi	KOK	Pakkanen Marjaana	Hausjärvi	KOK
Kerkelä Tarja	Hyvinkää	KOK	Laine Reijo	Hyvinkää	KOK
Elo Veijo	Janakkala	KESK	Mäkelä Petteri	Janakkala	KESK
Kärkkäinen Pekka	Järvenpää	KOK	Heikkinen Johanna	Järvenpää	KOK
Haverinen Marja Liisa	Kerava	SDP	Rytilä Essi	Kerava	SDP
Myllykoski Satu	Loppi	KESK	Vesto Leena	Loppi	KESK
Linjama-Lehtinen Ulla	Mäntsälä	VIHR	Herttuainen Auli	Mäntsälä	VIHR
Tapiolinna Maiju, vpj	Nurmijärvi	PS	Pirkkala Kimmo	Nurmijärvi	PS

Lehtinen Minna	Riihimäki	VAS	Lehto Miia	Riihimäki	VAS
Leinonen Heikki	Tuusula	PS	Huhtanen Pasi	Tuusula	PS
Ilovuori Sari	Valkeakoski	SDP	Hänninen Pia	Valkeakoski	SDP

KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA

Jäsen			Varajäsen		
Olkinuora Piia, pj		SDP	Mettovaara Tanja		SDP
Kuvaja Annemari, 1. vpj		KOK	Pesula Sanna		KOK
Suojala Leena, 2. vpj		KESK	Salminen Sari		KESK
Taavela Irma		SDP	Koskinen Teemu		SDP
Aaltonen Satu		SDP	Vartiainen Heidi		SDP
Sergejeff Andrei		VIHR	Verho Pekka		VIHR
Rokkanen Hanna-Kaisa		VAS	Reima Aapo		VAS
Tuomi Juha		KOK	Sipola Johanna		KOK
Silpola Veli-Antti		KOK	Kuvaja Seppo		KOK
Niemelä Antero		PS	Koskinen Tuomas		PS
Pullinen Teijo		PS	Valtonen Miikka		PS
Perkiö Marjatta (Hattula)		SDP	Lilja Lasse (Hattula)		SDP
Sabel Mikko (Hattula)		Sit.	Saarinen Mirka (Hattula)		

Kaupunkirakennelautakunnan joukkoliikennejaosto

Jäsen			Varajäsen		
Kuvaja Annemari, pj		KOK	Pesula Sanna		KOK
Taavela Irma		SDP	Verho Pekka		VIHR
Valtonen Miikka		PS	Salminen Sari		KESK
Nurmi Eini (Janakkala)		VIHR	Paikkala Hanna (Janakkala)		VIHR
Kattelus Jiri, vpj (Hattula)		KOK	Hämäläinen Matti (Hattula)		SDP

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Jäsenet			Varajäsenet (ei henkilökohtaiset)		
Pullola Ulla, pj		SDP	Valmu Heikki		VAS
Korpimaa Antti, vpj		KOK	Mehtälä Pekka		KD
Lahtinen Tauno		PS	Appelroth Irja		SDP
Turtiainen Liisa			Kulmala Veli-Pekka		KOK
Silpola Hannu		KESK	Ravantti Susanna		PS
			Ellilä Jenni		
			Sorvari Jukka		KESK

PELASTUSLAUTA- KUNTA

Jäsen			Varajäsen		
Lehkonen Helena, pj	Hämeenlinna	KOK	Stenberg Merituuli	Hämeenlinna	KOK
Tila Jarno	Hämeenlinna	SDP	Ilonen Janne	Hämeenlinna	Sit.
Sanneh Aamu	Hämeenlinna	VIHR	Heinonen Satu	Hämeenlinna	VIHR
Wihersaari Juha	Hämeenlinna	PS	Latvaniemi Ville	Hämeenlinna	PS
Kaikkonen Leila	Hattula	VAS	Hurme Arja	Hattula	VAS
Jormanainen Lauri, vpj	Riihimäki	SDP	Arminen Mikko	Riihimäki	SDP
Aittola Eija	Riihimäki	KOK	Hopearuoho Sirpa	Loppi	KOK
Vehmas Pirkko	Loppi	SDP	Huhtimo Iina	Hausjärvi	SDP
Hirvioja Vesa-Pekka	Humppila	KOK	Alarto Manu	Tammela	KOK
Lehtinen Rami	Jokioinen	PS	Sarin Mika	Forssa	PS
Heikkilä Timo	Jokioinen	KESK	Ahola Kari	Humppila	KESK

SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTA- KUNTA

Jäsen			Varajäsen		
Lehkonen Helena, pj		KOK	Mononen Kari		KOK
Heinonen Mia, 1. vpj		SDP	Kalliosaari Miia		SDP
Lilja Päivi, 2. vpj		VIHR	Aarnio Sonja		VIHR
Abouessa Ehab		SDP	Nurmi Jari		SDP
Ranta-Kahila Tomi		SDP	Nurminen Emma		SDP
Koivu Julianna (13.6.2022 asti)		KESK	Lamminpää Marjukka		KESK
Ruuskanen Kristiina (13.6.2022 lukien)		KESK			
Lehtonen Irmeli		KD	Syväntö Vuokko		KD
Rantanen Emmi (13.6.2022 asti)		PS	Levaniemi Jonni (14.11.2022 asti)		PS
Pöystilä Veli-Pekka (13.6.2022 lukien 5.9.2022 asti)		PS	Lartama Mika (14.11.2022 lukien)		PS
Honkanen Pasi (5.9.2022 lukien)		PS			
Laine Petri		PS	Luodonpää Niko		PS
Virtanen Kalle		KOK	Aaltonen Ville		KOK
Weck Henri		KOK	Lindqvist Päivi		KOK

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan yksilöjaosto

Jäsen			Varajäsen		
Heinonen Mia, pj		SDP	Ranta-Kahila Tomi		SDP
Lindqvist Päivi, vpj		KOK	Aaltonen Ville		KOK
Mononen Kari		KOK	Lilja Päivi		VIHR
Levaniemi Jonni (14.11.2022 asti)		PS	Luodonpää Niko		PS

Lamminpää Marjukka	KESK	Koivu Julianna (13.6.2022 asti)	KESK
		Ruuskanen Kristiina (21.9.2022 luk)	KESK

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTA- KUNTA

Jäsen		Varajäsen	
Frank Karoliina, pj	KOK	Laine Pasi	KOK
Hirvioja Alpo, 1. vpj	SDP	Uschanov Johanna	SDP
Bottas Outi, 2. vpj	VIHR	Heinonen Satu	VIHR
Juurus Pirkko	VAS	Saarinen Minttu	VAS
Nyholm Pentti	SDP	Virtanen Veijo	SDP
Laakso Sirpa	SDP	Vesanen Sirkku	SDP
Saarinen Matti	KESK	Mattila Pirkko	KESK
Kautio Kimmo (9.5.2022 asti)	PS	Lartama Mika (9.5.2022 asti)	PS
Lartama Mika (9.5.2022 lukien)	PS	Laine Petri (9.5.2022 lukien)	PS
Grönberg Katja	PS	Koskinen Tuomas	PS
Tarri Atte	KOK	Heikinheimo Laura	KOK
Arvio Pekka	KOK	Lassila Harri	KOK

Sosiaali- ja terveyslautakunnan yksilöjaosto

Jäsen		Varajäsen	
Nyholm Pentti, pj	SDP	Laakso Sirpa	SDP
Heikinheimo Laura, 1. vpj	KOK	Mattila Pirkko	KESK
Hirvioja Alpo	SDP	Juurus Pirkko	VAS
Bottas Outi	VIHR	Heinonen Satu	VIHR
Koskinen Tuomas	PS	Lartama Mika (16.2.2022 lukien)	PS

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Jäsen		Varajäsen	
Einiö Mika, pj	SDP	Ilmén-Punkari Eila	SDP
Hyvärinen Elisa, 1. vpj	KOK	Kallionpää Pentti	KOK
Mäkinen Vesa, 2. vpj	PS	Lehtinen Marjut	PS
Ojamäki-Salminen Minna-Mari	SDP	Kulmala Jari	SDP
Miettinen Urvelo	SDP	Torvinen Juha	SDP
Anttila Suvi	KESK	Mäki-Uuro-Tuiskunen Maria	KESK
Stenberg Martin	KD	Viljakainen Pentti	KD
Kolu Emma	VIHR	Harju Mirva	VIHR
Honkala Pekka	PS	Oksanen Janne	PS
Levä Kirsi	KOK	Lehtohalme Lasse	KOK
Tervasmäki Pasi	KOK	Hänninen Teppo	KOK

NUORISOVALTUUSTO

Ekman Janette
 Heino Veera
 Kanervisto Nikolas
 Könnö Johanna
 Laine Veera
 Lappalainen Inka
 Mattson Kustaa
 Murtonen Miko
 Niemelä Vesa
 Niemenlinna Lumia
 Nurkkala Vaula
 Nyman Riina
 Paitula Leevi
 Peltonen Tuulia
 Peltoniemi Enni
 Pulkkinen Reino
 Ringman Aura
 Saari Anneli
 Stenvall Ida
 Säilä Viivi
 Uusi-Illikainen Antto

HÄMEENLINNAN EDUSTAJAT KUNTAYHTYMIEN VALTUUSTOISSA**Eteva kuntayhtymän yhtymäkokous**

Edustaja 17.6.2022 ja 15.12.2022
 Immonen Valtteri

Hämeen liiton maakuntavaltuusto

Jäsen		Varajäsen	
Koskinen Johannes, pj	SDP	Nyholm Pentti	SDP
Bottas Outi	VIHR	Lilja Päivi	VIHR
Honkanen Pasi	PS	Laine Petri	PS
Hyvärinen Elisa	KOK	Rautio Sari	KOK
Koskinen Tuomas	PS	Lartama Mika	PS
Kuvaja Annemari	KOK	Frank Karoliina	KOK
Laatikainen Anne	SDP	Olkinuora Piia	SDP
Nurminen Tiia	SDP	Myllykangas Sari	SDP
Ranjith Kumar Prabhakaran	SDP	Viitanen Timo	SDP

Pullinen Teijo	PS	Rantanen Emmi	PS
Reima Aapo	VAS	Lehto Juhani (21.3.2022 asti)	VAS
		Juurus Pirkko (21.3.2022 lukien)	VAS
Suokas Kari	KOK	Silpola Veli-Antti	KOK
Virtanen Kalle	KOK	Tuomi Juha	KOK

**Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin
kuntayhtymän yhtymävaltuusto**

Jäsen		Varajäsen	
Isosuo Reija	KOK	Ruuska Tuula	KOK
Myllykangas Sari	SDP	Uschanov Johanna	SDP
Lindgren Marjo (7.2.2022 asti)	PS	Mettala Pirjo	PS
Halonen Toni (7.2.2022 lukien)	PS		
Lehtonen Irmeli	KD	Juntunen Seija	KD

**Kiinteistöliikelaitoskuntayhtymä
Tavastian yhtymäkokous**

Edustajat 23.8.2022			
Koskinen Tuomas	PS		
Koskinen Jari	KOK		
Heinonen Satu	VIHR		

**Koulutuskuntayhtymä Tavastian
yhtymäkokous**

Edustajat 19.5.2022			
Liukkonen Janne	KOK		
Aarnio Sonja	VIHR		
Pöystilä Veli-Pekka	PS		

Tilinpäätöksen allekirjoitus ja tilinpäätösmerkintä

Tilinpäätöksen allekirjoitus

Hämeenlinnassa 3. päivänä huhtikuuta 2023

Kaupunginhallitus

Jari Koskinen

Anne Laatikainen

Teppo Turja

Antti Ahonen

Veera Jussila

Kylli Kylliäinen

Kirsi Lehto

Tiia Nurminen

Ranjith Kumar Prabhakaran

Emmi Rantanen

Leena Suojala

Mika Walkamo

Timo Viitanen

Olli-Poika Parviainen

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Hämeenlinnassa ____ päivänä _____ kuuta 2023

BDO Oy, tilintarkastusyhteisö

Minna Ainasvuori, JHT, HT